

The Project Gutenberg eBook of Lammermoorin morsian, by Walter Scott

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Lammermoorin morsian

Author: Walter Scott
Translator: Julius Krohn

Release date: June 29, 2014 [EBook #46133]

Language: Finnish

Credits: Produced by Tapio Riikonen

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LAMMERMOORIN MORSIAN ***

LAMMERMOORIN MORSIAN

Kirj.

Walter Scott

Englannin kielestä suomentanut
Suonio [J. Krohn]

SKS, Helsinki

1871.

SISÄLLYS:

[ENSIMMÄINEN LUKU.](#)
[TOINEN LUKU.](#)
[KOLMAS LUKU.](#)
[NELJÄS LUKU.](#)
[VIIDES LUKU.](#)
[KUUDES LUKU.](#)
[SEITSEMÄS LUKU.](#)
[KAHDEKSAS LUKU.](#)
[YHDEKSÄS LUKU.](#)
[KYMMENES LUKU.](#)
[YHDESTOISTA LUKU.](#)
[KAHDESTOISTA LUKU.](#)
[KOLMASTOISTA LUKU.](#)
[NELJÄSTOISTA LUKU.](#)
[VIIDESTOISTA LUKU.](#)
[KUUDESTOISTA LUKU.](#)
[SEITSEMÄSTOISTA LUKU.](#)
[KAHDEKSASTOISTA LUKU.](#)
[YHDEKSÄSTOISTA LUKU.](#)
[KAHDESKYMMENES LUKU.](#)
[YHDESKOLMATTI LUKU.](#)
[KAHDESKOLMATTI LUKU.](#)
[KOLMASKOLMATTI LUKU.](#)
[NELJÄSKOLMATTI LUKU.](#)

[VIIDESKOLMATTA LUKU.](#)
[KUUEDESKOLMATTA LUKU.](#)
[SEITSEMÄSKOLMATTA LUKU.](#)
[KAHDEKSASKOLMATTA LUKU.](#)
[YHDEKSÄSKOLMATTA LUKU.](#)
[KOLMASKYMMENES LUKU.](#)
[YHDESNEIJÄTTÄ LUKU.](#)
[KAHDESNEIJÄTTÄ LUKU.](#)
[KOLMASNEIJÄTTÄ LUKU.](#)
[NEIJÄSNEIJÄTTÄ LUKU.](#)
[VIITESELITYKSET:](#)

ENSIMMÄINEN LUKU.

Ei ole voitto vielä aivan meidän;
pakeni kyllä vihollinen, vaan
mit' auttaa se, kun taas hän kohta tointuu.

Henrik VI. Toinen osa.

Erään Itä-Lothianin^[1] viljavista alangoista vuoristoon vievän vuorisolan suussa oli ennen aikaan avara linna, josta nyt ainoastaan rauniot ovat jäljellä. Sen silloiset omistajat olivat mahtavaa ja sotaisaa paronisukua, jota, samoin kuin itse linnaakin, mainittiin nimellä Ravenswood. Heidän sukujohtonsa ulottui kaukaiseen muinaisuuteen ja he olivat naimisliittojen kautta sukulaisuudessa Douglasien, Hume'ien, Swintonien, Hayden ynnä muiden sen maakunnan voimallisten, kuuluisien sukujen kanssa. Heidän historiansa on usein ollut kiinteässä yhteydessä Skotlannin historian kanssa, jonka aikakirjat ovat säilyttäneet heidän urhotekojensa muiston. Ravenswoodin linna, seisoo vartiana keskellä vuoritietä Berwickshiren eli Mersin — tällä viimemainitulla nimellä tavallisesti mainitaan Skotlannin kaakkoista maakuntaa — ja Lothianien välillä, oli tärkeä sekä ulkonaisen sodan että myös sisällisen eripuraisuuden aikoina. Sitä on monta kertaa kiivaasti piirretty ja lujasti puolustettu, mistä tietysti oli seurauksena, että sen omistajat ovat historiassa suorittaneet kuuluisan osan. Mutta tämä sukukin, niinkuin kaikki muu taivaan kannen alla, oli ollut monien vaiheitten alainen. Sen loisto himmeni suuresti noin 17:nneen vuosisadan keskivaiheilla. Ja vähän ennen vallankumouksen^[2] aikaa oli Ravenswoodin linnan omistajan pakko myydä suvun vanha perintökartano ja vetäytyä syrjäiseen, aaltojen huuhtomaan torniin, joka törrötti kolkolla merenrannikolla S:t Abbin niemen ja Eyemouthin kylän välillä, näkyen aution ja pauhaavan Pohjanmeren selkien puolelle. Synkkä, viljelemätön karjamaa ympäröi tätä ravenwoodilaisten uutta asuntoa ollen ainoana tähteenä heidän perintömaistansa.

Lordi Ravenswoodin, tämän hävinneen suvun päämiehen mieli ei kuitenkaan nöyrytnyt lainkaan hänen uuden tilansa mukaiseksi. Hän oli 1688:n vuoden sisällissodan aikana pitänyt tappiolle jäävien puolta, ja vaikka hänen onnistui säilyttää sekä henkensä että maansa, oli hän menettänyt arvonimensä ja aateliutensa. Tosin häntä nytkin vielä nimitettiin lordi Ravenswoodiksi, mutta ainoastaan kohteliaisuudesta.

Tämä säätyarvonsa menettänyt aatelisherra oli täydellisesti perinyt sukunsa uhkaylpeän, rajun luonteen, vaikei sen rikkautta; ja kun hän luuli sukunsa lopullisen häviön erikoisesti yhden miehen syyksi, niin hän kohdistikin tähän mieheen vihansa täysin määrin. Tämä mies oli nyt ostolla saanut omaksensa Ravenswoodin linnan sekä siihen kuuluvat maatilukset, joita Ravenswoodin nimen perillinen kaipasi. Mainittu mies oli syntyperäisin suvusta, joka ei ollut läheskään niin vanha kuin Ravenswoodien ja joka vasta äskettäin suurten sisällisten sotien aikana oli kohonnut rikkautteen ja valtiolliseen mahtavuuteen. Itse hän oli lakimieheksi valmistuttuaan palvellut korkeissa valtionviroissa, ja kaiken ikänsä oli häntä väitetty taitavaksi mutaisen veden onkijaksi, valtakunnassa kun eripuraiset puolueet raatelivat toisiaan ja hallitus kuninkaan nimessä oli virkamiesten käsissä. Niinikään sanottiin hänen osanneen koota melkoisia rahasummia, vaikka niitä ei tässä maassa ollut paljon saatavana, ja tuntevan niin hyvin rikkauden arvon kuin kaikki ne erilaiset keinot, joilla sitä vielä voi kartuttaa, sekä myös miten rikkautta oli käytettävä välikappaleena voiman ja vallan enentämiseksi.

Sen laatuinen ja sen luonteinen mies oli sangen vaarallinen vihamies rajulle, varomattomalle Ravenswoodille. Oliko hänen käytöksensä antanut aihetta jälkimmäisen vihaan, siitä seikasta ihmisillä oli eri mieli. Muutamat arvelivat eripuraisuuden saaneen alkunsa lordi Ravenswoodin kostonhimosta ja kateudesta, hän kun ei voinut suuttumatta nähdä esi-isiensä tilusten sekä linnan, ei edes laillisella ja rehellisellä ostollakaan, siirtyvän toisen miehen omaksi. Mutta suurimmalla osalla yleisöä, joka ylimalkaan on yhtä taipuvainen soimaamaan rikkaita selän takana kuin kumartamaan heitä silmien edessä, oli toinen ajatus asiasta. He sanoivat valtiosinetinvartian — siihen korkeaan virkaan herra William Ashton oli kohonnut — olleen suurissa raha-asioissa Ravenswoodin entisen omistajan kanssa ennenkuin hän lopullisesti osti kartanon. Ja pikemmin viitaten mahdolliseen seikkaan kuin vakuuttaen sen todella tapahtuneen he kysyivät, kumpiko oli osannut paremmin vaatia ja valvoa noista monimutkaisista, yhteisistä asioista tulevia etuja. Siten he enemmänkin kuin puolin sanoin osoittivat, että kylmäverisen lainoppineen ja taitavan valtiomiehen välttämättömästi piti päästä voitolle tästä rajusta, tulisesta, varomattomasta herrasta, jonka hän oli saanut kiedotuksi pauloihinsa ja raha-ansoihinsa.

Senaikuiset yleiset olosuhteet vahvistivat tätä epäluuloa. "Niinä päivinä ei ollut kuningasta Israelissa." Siitä saakka kun Jaakko VI oli lähtenyt Englantiin perimään rikkaampaa, mahtavampaa kruunua, oli Skotlannissa syntynyt keskenään taistelevia aatelispuolueita, jotka sitä mukaa kuin heidän juonensa S:t Jamesin hovissa sattuiivat onnistumaan, vuorotellen saivat kuninkaan nimessä pidettävän hallituksen käsiinsä. Tästä hallitustavasta seurasivat samanlaiset pahat vastukset kuin ne, joiden alaisina irlantilaisen maakartanon lampuodit ovat isännän asuessa Englannissa. Ei ollut maassa ylintä hallitsijaa, jonka etu todenteolla ja hänen omastakin mielestään olisi ollut sama kuin koko kansan etu ja jolta siis alempien tyrannien soralaiset olisivat voineet anoa oikeutta tai armoa. Olkoon kruunupää-hallitsija kuinka toimeton, itsekäs ja itsevaltaan taipuvainen tahansa, niin hänen etunsa itsenäisessä maassa ovat kuitenkin silmännähtävässä yhteydessä koko kansan edun kanssa, ja hänen omallekin vallallensa on selvä ja suuri vahinko siitä, jos hän menettelee kansan etua vastaan. Sentähden tavallinen valtiovisuus, yhtä paljon kuin tavallinen oikeudentuntokin, vaatii häntä jakamaan tasapuolisesti oikeutta ja rakentamaan valtaistuimensa laillisuuden perustukselle. Näinpä moni semmoinenkin hallitsija, joka on kuuluisa itsevaltaisuudesta ja väkivaltaisuudesta, on kohdellut oikeudenmukaisesti alamaisiansa kaikissa asioissa, missä eivät hänen oma valtansa tai omat pyyteensä ole tulleet kysymykseen.

Mutta aivan toista on, kun hallitus kuninkaan nimessä on uskottu jonkun aatelispuolueen päämiehelle, jonka kanssa vastapuolueen johtaja kilpailee seuraten aivan hänen kantapäällään kunnianhimon kilpa-ajossa. Semmoinen hallitsija on ehdottomasti käytävä lyhyttä, epävakaista valta-aikaansa puoluelaitensa palkitsemiseen, voimansa laajentamiseen sekä vastustajiensa sortamiseen, masentamiseen. Eipä Abu Hassankaan, omaa voittoa pyytämättömin kaikista kuninkaan-sijaisista, unohtanut ollessaan päivän kaliifina, lähettää tuhatta kultarahaa lahjaksi omalle perheelleen. Eivätkä myöskään kuninkaansijaiset Skotlannissa, päästyään valtaan puoluelaitensa voimalla, laiminlyöneet näiden palkitsemista samalla tavalla.

Oikeudenkäyttöä varsinkin tahrasivat mitä törkeimmät vääryydet. Tärkeämpää riita-asiaa tuskin oli ainoatakaan, jossa ei olisi ollut syytä valittaa tuomarien johtamista ja puolueellisuutta. Ja mainitut virkamiehet vastustivat niin vähän kiusausta, että sananlasku: "Näytä minulle mies, niin näytän sinulle lain" tuli yhtä todeksi kuin se oli häpeällinen. Raivasipa tämä lainväärennys pian tietä toisillekin, vieläkin törkeämmille, hävyttömämmille tavoille. Se tuomari, joka käytti väärin pyhää valtaansa auttaakseen yhdessä asiassa ystävänsä ja kukistaakseen toisessa vihämiehensä ja jonka päätösten perusteina oli sukulaisuus tai valtiollinen puoluehenki, ei suinkaan, niin luultiin, voinut vastustaa lujasti kiusauksia, jotka suorastaan koskivat hänen omaa etuansa. Ja rikkaan kukkaro, niin arveltiin, laskettiin usein oikeuden vaakalaudalle vastapainoksi köyhän riitaveljen oikealle asialle. Alemmat oikeusvirkamiehet eivät edes näönkään vuoksi osoittaneet mitään arkatuntoisuutta lahjusten ottamisessa. Hopea-astioita ja rahapusseja lähetettiin hyvätunteisesti kuninkaan neuvoskunnankin jäsenille vaikuttamaan heidän tekoihinsa ja ladottiin, niin senaikuinen kirja sanoo, aivan kuin halkopinoja lattialle, ilman että asiaa edes hävyn tähden olisi peitelty.

Aikojen ollessa tämmöisiä ei ollut liian ankara se väite, että valtiomies, joka oikeudenistuntosaleissa oli vanha tuttava ja voitollisen puolueen mahtava jäsen, saattoi keksiä ja käyttää kaikenlaisia keinoja voittaakseen vähemmän taitavan ja vähemmän onnellisen riitaveljensä. Ja jos olisikin herra Wilhelm Ashtonin omatunto ollut niin arka, ettei hän olisi tahtonut käyttää hyödykseen noita etujansa, niin hänen kunnianhimoaan ja pyrkimystään vieläkin suurempaan rikkauteen ja mahtavuuteen kiihoitti rouva Ashton mitä voimakkaimmalla tavalla, mikä vaikutti yhtä paljon kuin muinaisajalla Macbethin puolison uskaliaat toiveet.

Rouva Ashton oli ylhäisempää sukuperää kuin hänen miehensä, jota etua hän käyttikin niin paljon kuin suinkin vahvistaakseen ja enentääkseen puolisonsa valtaa sekä myös, jollei huhu ollut aivan valheellinen, omaa valtaansa herra Ashtonin. Rouva Ashton oli ollut kaunis ja oli vieläkin muhkea, majesteetillinen nainen. Luonnolta oli hän saanut suuret hengenlahjat sekä myös tulisen, intohimoisen mielen; ja kokemus oli opettanut häntä käyttämään edellisiä hyödykseen, jälkimmäistä salaamaan, vaikei hillitsemään. Jumalisuuden ulkonaisia menoja hän noudatti tarkasti ja ankarasti; vieraanvaraa suotiin hänen talossaan loistavalla, miltei kerskailevalla tavalla; hänen puheensa ja käytöksensä, joka noudatti senaikuista ylintä skotlantilaista muotia, oli vakava, arvokas ja tyystin kaikkien seuraelämän sääntöjen mukainen. Hänen tapoihinsa ei panettelun häily hengähdys ollut koskaan ylettynyt. Mutta siitä huolimatta, että hänellä oli näin monta kunnioitettavaa hyvettä, kuultiin Ashtonin rouvaa harvoin mainittavan rakkauden tai ystävyyden tuntein. Oma etu — suvun etu, vaikka ei aina persoonallinenkaan — oli silmännähtävästi kaikkien hänen tekojensa vaikuttimena; ja missä niin on laita, ei teeskentely helposti saa terävisiä, pahansuopaa yleisöä petetyksi. Nähtiin ja sanottiin, ettei Ashtonin rouva sulavimpienkaan kursastelujensa ja mielistelynsä aikana päästänyt pyydystettävänsä koskaan näköpiiristään, yhtä vähän kuin haukka ilmassa kierrellessänsä kääntää silmänsä saaliistaan. Tästä syystä ne tunteet, joilla hänen vertaisensa ottivat Ashtonin rouvan kohteliaisuuden vastaan, aina olivat epäilevät. Alhaisemmissa näihin tunteihin yhtyi pelkoa, joka olikin suureksi avuksi rouvan hankkeille, sillä se taivutti ihmisiä pikemmin suostumaan hänen pyyntöihinsä ja sokeasti tottelemaan hänen käskyjään; mutta toiselta puolen tämä tunne oli hänelle haitallinenkin, kun se ei voinut soveltua rakkauden eikä kunnioituksen kanssa yhteen.

Sanottiinpa hänen miehensäkin, jonka menestykseen rouvan avut ja taito olivat vaikuttaneet niin voimallisesti, katselevan häntä pikemmin kunnioittavan pelon kuin luottavan rakkauden tuntein; ja jos huhussa oli perää, oli aikoja, jolloin hän arveli liian kalliisti ostaneensa mahtavuuden, kun oli maksanut sen kotoisella orjuudella. Tätä ei kuitenkaan, kaikista luuloista huolimatta, voitu varmasti tietää; sillä rouva Ashton piti miehensä arvoa omanansa ja ymmärsi hyvin, kuinka

halventavaa tälle arvolle yleisön silmissä olisi, jos nähtäisiin herran olevan vaimonsa vallan alainen. Kaikissa puheissaan Ashtonin rouva siis toi esiin miehensä sanoja pettämättöminä totuuksina; hän vetosi aina miehensä aistiin ja oli kuuntelevinaan hänen mielipiteitään sillä nöyryydellä, joka sopi kuuliaisen vaimon käytökselle niin korkeasäätyistä ja suuriarvoista puolisoa kohtaan. Mutta kaiken tämän alla oli kuitenkin jotakin, mikä tuntui ontolta ja petolliselta. Ja ne, jotka tarkkasivat tätä pariskuntaa tarkoin, kenties pahansuovinkin silmin, olivat varmat siitä, että rouva, lujemmasta luonteestaan, vanhemmasta sukuperästänsä ja suurista, korkealentoisista toiveistansa ylpeillen, hiukan halveksi miestänsä ja että tämä puolestaan katseli rouvaa pikemmin epäluulon ja pelon kuin rakkauden ja ihastuksen tuntein,

Mutta herra William Ashtonin ja hänen rouvansa hartaimmat pääpyrinnöt olivat kuitenkin aivan samat. He eivät siis koskaan työskennelleet muuta kuin yksistä puolin, vaikk'ei sydämellisessä sovinnossa, eivätkä koskaan missään ulkonaisessa seikassa laiminlyöneet osoittaa sitä kunnioitusta toista kohtaan, jonka he tiesivät tarpeelliseksi voidakseen vaatia itselleen yleisön kunnioitusta.

Heidän avioliittoonsa vahvistivat upeat lapset, joista kolme oli nyt vielä elossa. Vanhin poika oli matkoilla; seitsentoistavuotias tyttö sekä noin kolme vuotta nuorempi poika asuivat vanhempiensa kanssa Edinburghissa niin kauan kuin Skotlannin parlamentin ja valtioneuvoskunnan istuntoja kesti, mutta muina aikoma vanhassa, goottilaistyyliisessä Ravenswoodin kartanossa, johon valtiosinetinvartia oli rakennuttanut suuria, seitsemännentoista vuosisadan tyyliisiä uusia rakennuksia.

Lordi Allan Ravenswood, mainitun vanhan kartanon sekä siihen kuuluvien avaroiden maatilusten entinen omistaja, jatkoi vielä jonkun aikaa voimatonta sotaansa uutta omistajaa vastaan nostaen riitoja kaikenlaisista seikoista, jotka koskivat heidän aikaisempia raha-asioitansa. Mutta ne ratkaistiin toinen toisensa jälkeen rikkaan, mahtavan riitaveljen eduksi, ja vihdoin viimein kuolema teki lopun koko käräjöimisestä haastamalla Ravenswoodin korkeamman tuomioistuimen eteen. Hänen elinsuonensa, joka kauan aikaa oli kulumistaan kulunut, katkesi rajusta voimattoman raivon puuskasta, joka Ravenswoodin sydämessä riehahti hänen saadessaan sanoman tappiostaan eräässä oikeudenkäynnissä; se oli viimeinen asia, jota hän oli ajanut mahtavaa vihamiestänsä vastaan ja joka nojautui kenties pikemmin kohtuuteen kuin lailliseen oikeuteen. Ravenswoodin poika oli läsnä isänsä tuskallisessa kuolinkamppailussa ja kuuli ne kiroukset, joita vanhus syyti vihamiestänsä vastaan ikäänkuin jättäen koston pojalle perinnöksi. Sattuipa pian toisiakin seikkoja, jotka pojassa vielä kiihoittivat kostonhimoa, mikä silloin oli skotlantilaisen pahin vika, kuten oli ollut kauan aikaa.

Oli marraskuun aamu, ja valtameren rannalla töröttävät kalliot olivat paksun, raskaan sumun peitossa, kun vanhanaikuinen, puoleksi raunioina oleva torni, jossa lordi Ravenswood oli kuluttanut elämänsä viimeiset, levottomat vuodet, aukaisi porttinsa, jotta isännän maalliset jäännökset voitaisiin kuljettaa vieläkin synkempään, autiompaan asuntoon. Loisto ja kunnianosoitukset, joista vainaja viime vuosinaan oli vieraantunut, olivat vielä kerran vironneet eloon juuri nyt, kun hänet oli annettava unhotuksen valtakunnan omaksi.

Lippu lipun perässä, koristeinaan tämän vanhan suvun ja sen heimolaisten vaakunoita ja mielilauseita, kulki surullisessa saatossa ulos pihan matalasta kaariportista. Seudun etevimmät aatelismiehet mustimmissa suruvaatteissaan seurasivat jäljestä pakottaen pitkän hevosjoukkonsa siihen juhlalliseen astuntaan, mikä tämmöisessä tilaisuudessa sopi. Torvista, joihin oli sidottu mustaa silkkiharsoa, soi pitkäveteisiä, surullisia säveliä, ohjaten saattojoukon kulkua. Ääretön parvi alempia hautajaisvieraita ja palvelijoita lopetti jonon; se ei ollut vielä päässyt portistakaan ulos, kun jo ensimmäiset olivat saapuneet kappeliin, mihin ruumis oli haudattava.

Vastoin vallalla olevaa tapaa, vieläpä sen ajan lakiakin, astui Skotlannin piispalliseen kirkkokuntaan kuuluva pappi täydessä messupaidassaan ruumista vastaan ja alkoi lukea uskontonsa mukaisia hautajaisrukouksia vainajan arkun ääressä. Sitä oli lordi Ravenswood kuolinvuoteellaan pyytänyt, ja tory-puolueen herrat eli *kavaljeerit*, jolla nimellä he itse nimittivät itseänsä — tähän puolueeseen enin osa vainajan sukulaisia kuului — olivat siihen mielellään suostuneet. Mutta piirikunnan presbyteerinen kirkonhallitus, joka katsoi tätä menoa rohkeaksi valtansa pilkkaamiseksi, oli valtiosinetinvartialta, valtioneuvoksista lähinnä saapuvilla olevalta, hankkinut kieltokirjan juhlallisuuksien estämiseksi. Samassa siis kun pappi aukaisi kirjansa, oikeudenpalvelija, jolla oli muutamia aseellisia miehiä takanaan, käski hänen vaieta. Tämä väkivalta, josta kaikki läsnäolijat tulisesti harmistuivat, suututti erittäin vainajan ainoaa poikaa Edgaria, jota tavallisesti sanottiin Ravenswoodin nuoreksiherraksi ja joka oli kaksikymmenvuotias nuorukainen. Hän löi kädellä miekkaansa ja varoitti virkamiestä hengen uhalla sen enempää asiaan sekaantumasta, jonka jälkeen hän käski papin jatkaa toimitusta. Oikeudenpalvelija yritti väkisin saada tehtävänsä toimitetuksi, mutta satamäärä miekkoja välkähti samalla ilmassa, minkä vuoksi hän julisti vain tämän väkivaltaisen vastarinnan rikokseksi hänen virkatoimiaan vastaan ja vetäytyi sitten syrjemmäksi. Näin hän seisoj katsellen hautajaismenoa karsain, vihaisin silmin ja itsekseen mutisten, ikäänkuin hän olisi ajatellut: "Kylläpä vielä kadutte tätä päivää, jona uppiniskaisuutenne kammitsoi minun jalkani."

Tämä näky olisi ollut maalarin esityksen arvoinen. Hautauskappelin kaarioven kynnyksellä pappi, sattuneesta esteestä säikähtyneenä ja oman itsensäkin tähden vapisten, luki kirkon juhlalliset toimitussanat kiireisesti ja vastahakoisesti ja heitti tomua ja multaa masennetun ylpeyden ja hävinneen rikkauden päälle. Piirissä hänen ympärillään seisoivat vainajan sukulaiset, joiden kasvat ilmaisivat enemmän suuttumusta kuin surua; ja paljastetut miekatkin heidän käsissään olivat kaikkea muuta kuin sopusoinnussa heidän pukunsa kanssa, joka ilmaisi syvintä surua. Ainoastaan vainajan pojan kasvoilla näytti vihastus siksi hetkeksi vaihtuvan syvään sydänsuruun, kun hän näki lähintä, melkein ainoaa ystävänsä kannettavan esi-isien hautaholviin. Eräs

sukulaisista huomasi, että Edgar vaaleni kalmankarvaiseksi, kun hänen, kuten lähimmän jälkeenjääneen velvollisuus vaati, senjälkeen kun kaikki kirkonmenot oli tarkoin suoritettu, tuli laskea ruumiin pääpuoli hautaholviin, mistä lahoavia arkkuja näkyi ryysyiksi repeytyneine sametteineen ja ruostuneine heloineen, ja kun siten piti heittää oma isä siihen muiden seurassa mätänemään. Mainittu sukulainen lähestyi nuorukaista ja tarjosi apuansa, jonka Edgar Ravenswood kuitenkin äänettömällä viittauksella torjui. Lujin mielin, kyyneltäkään vuodattamatta täytti nuorukainen sitten viimeisen velvollisuutensa. Kivi laskettiin nyt hautaholvin suulle, hautauskuorin ovi lukittiin ja Edgar otti sen raskaan avaimen haltuunsa.

Saattojoukon kulkiessa ulos kappelista hän seisautui portaille, jotka johtivat sen goottilaistyyliin saarnastuoliin. "Hyvät herrat ja ystävät", lausui Edgar, "te olette tänä päivänä täyttäneet enemmänkin kuin tavallisen velvollisuuden sukulaisvainajanne ruumista kohtaan. Kunnan hautajaiset, joita muissa maissa suodaan halvimmallekin kristitylle hänelle kuuluvana oikeutena, olisi tänä päivänä kielletty sukulaisenne ruumiilta — vaikk'ei hän suinkaan polveutunut Skotlannin halvimmasta suvusta — jollei teidän miehuutenne olisi suojellut hänen oikeuttansa. Muut hautaavat kuolleensa surulla ja kyynelillä, ääneti ja kunnioittavalla hiljaisuudella. Mutta näissä hautajaisissa on käynyt poliiseja ja sissejä häiritsemässä; ja surumme — se suru, jota meidän poismennyt ystävämme saattoi vaatia meiltä — on paennut poskiltamme syystä syttyneen vihastuksen punan kohotessa niille. Mutta hyväpää on, että tiedän, kenen jousesta tämä nuoli on lentoon lähtenyt. Ei kukaan muu paitsi se mies, joka tämän haudan on kaivanut, olisi voinut olla niin halpamielisen armoton ja häiritä näitä hautajaisia. Ja lähettäköön Jumala minulle saman onnettomuuden tai pahemmankin, jollen tuolle miehelle ja hänen perheellensä kosta sitä häviötä ja häväistystä, johon hän on minut ja omaiseni saattanut!"

Suuri osa läsnäolijoista hyväksyi tämän puheen sanoen sitä täydellä syyllä syttyneen suuttumuksen miehuulliseksi ilmaisuksi; mutta tyynimielisemmät, älykkäämmät olivat pahoillaan lausutuista sanoista. Ravenswoodin perillisen onni oli siksi matalalla, ettei hänen olisi sopinut pelkäämättä nostaa vastaan sitä vihollisuutta, joka, niin he arvelivat, välttämättömästi seuraisi tuota julkista närkästyksen ilmaisua. Heidän pelkonsa oli kuitenkin aiheeton, ainakin tämän tapauksen lähimpiin seurauksiin nähden.

Hautajaisväki palasi nyt torniin. Siellä piti Skotlannista vasta nykyään hävinneen tavan mukaisesti kallisteltaman runsaasti maljoja vainajan muistoksi, kaiuteltaman suruhuonetta iloisella humalaisten melulla ja tämmöisten suurten, tuhlaavaisten pitojen menoilla vähennettämän ennestäänkin vähiä varoja sen miehen perilliseltä, jonka hautajaisia näin kummallisella tavalla vietettiin. Semmoinenpa siihen aikaan oli tapa, ja tässä tilaisuudessa sitä noudatettiin kaikin puolin. Pöydässä valui viini virtanaan, rahvas mässäili pihalla, kartanon lamput keittiössä sekä ruoka-aitassa; ja tuskinpa riitti kahden vuoden tulo Ravenswoodin jäljelläolevasta omaisuudesta näiden peijaisjuominkien maksuksi. Viini teki vaikutuksensa kaikkiin, paitsi Ravenswoodin nuorenherraan, mikä arvonimi kuului vielä Edgarille, vaikka hänen isänsä oli tuomion kautta menettänyt omansa. Tarjotessansa vierailleen maljaa, josta ei itse maistanut, Edgar pian sai kuulla tuhansia kirouksia valtiosinetinvartiaa vastaan ynnä myös valoja, jotka ilmaisivat harrasta huolenpitoa hänestä itsestään sekä hänen sukunsa kunniasta. Hän kuunteli näitä kuohahtavia sanoja synkän surullisen näköisenä, täydellä syyllä pitäen niitä yhtä katoavina kuin pikarin reunalle kohoavia purppurakuplia tai ainakin kuin sitä pohmeloa, jonka pikarin sisällys ajoi pöydän ympärillä istuvien mässääjien aivoihin.

Kun viimeinen pullo oli tyhjennetty, vieraat hyvästelivät hartaasti luvaten apuansa — jotka lupaukset seuraavana aamuna varmaan olivat unohdetut, jolleivät kenties lupausten antajat pitäneet tarpeellisenä oman turvallisuutensa tähden julkisemmalla tavalla peruuttaa sanojansa.

Ravenswood kuunteli heidän jäähyväispuheitaan ylenkatsein, jonka hän toin tuskin sai peitetyksi, ja näki viimein tuon meluavan vierasjoukon lähtevän hänen rappiolle joutuneesta asunnostaan. Hän palasi tyhjentyneeseen saliinsa, joka nyt, kun siellä aivan äsken vielä kaikuneet huudot olivat vaienneet, tuntui kahta vertaa autiommalta. Mutta olipa se sentään täynnä hahmoja, joita nuoren perillisen mieli manasi esille — siinä kummitteli hänen sukunsa häväisty kunnia ja hävinnyt onni, kummittelivat hänen omien toiveittensa rauniot ja kummitteli sen suvun voitonriemu, joka ne kaikki oli hävittänyt. Ennestään synkälle mielelle oli tässä tarpeeksi miettimisen aihetta, ja nuoren Ravenswoodin mietteet olivat syvät ja ihmissilmältä salatut.

Näytellessään tämän tornin raunioita — jotka yhä vielä jyrkän kallion kukkulalta katselevat meren aaltojen melskettä, vaikka niissä ei enää ole muita asukkaita kuin kalalokki ja meriteeri — talonpoika vakuuttaa yhä vielä, että muka Ravenswoodin nuoriherra sinä onnettomana yönä herätti tuskansa katkerilla kirouksilla jonkun häijyn hengen, jonka pahan vaikutuksen alla tulevien tapausten kangas kudottiin. Voi, mikä häijy henki saattaisikaan neuvoa hurjempiin tekoihin kuin mihin meidät saattavat omat tuliset intohimomme, jollei niitä vastusteta!

TOINEN LUKU.

"Varjelkoon Herra", virkkoi kuningas,
"minua että ampuisit."

William Bell.

Hautajaisten jälkeisenä aamuna oikeudenpalvelija, jonka kielto ei ollut voinut saada lordi

Ravenswood vainajan hautajaismenoja estetyksi, riensi valtiosinetinvartialle ilmoittamaan, kuinka hänen virkatehtävänsä toimeenpanoa oli vastustettu.

Valtiomies istui avarassa kirjastohuoneessa, joka muinoin oli ollut entisen Ravenswoodin kartanon juhlasalina. Sitä todistivat vieläkin vaakunakuvat veistoksin koristetussa laessa, jonka holvi oli tehty Espanjan kastanjapuusta. Samanlaisia vaakunakuvia näkyi myös ikkunain värillisissä laseissa, joiden kautta hämärä, mutta kirjava päivänvalo laskeutui pitkille hyllyriveille, jotka taipuivat lainselittäjäin sekä historioitsijamunkkien raskaitten teosten painon alla — nämä kirjamöhkäleet olivat siihen aikaan skotlantilaisen kirjaston enimmin luettu ja tähdellisin osa. Raskaalla tammipöydällä ja kirjoituspulpetilla oli suuri kasa kirjeitä, anomuskirjoja sekä pergamenttikirjoja; näiden parissa puuhailu oli herra William Ashtonin elämän huvitus ja samalla myös vaiva. Valtiosinetinvartian ulkomuoto oli arvokas, miltei majesteettillinen, hyvin sopiva näin korkealle virkamiehelle. Vieras ei suinkaan, ennenkuin pitkälti ja tuttavallisesti keskusteltuansa hänen kanssaan tärkeistä ja hänen persoonallista etuaan koskevista asioista, voinut havaita, että herra Ashton päätöksissään oli hiukan häilyväinen, epävakainen. Tähän heikkouteen oli syynä hänen varovainen, pelkurimainen luonteensa; hän itse tiesi, kuinka se sisäisesti vaikutti hänen mieleensä, minkävuoksi hän niin hyvin ylpeydestä kuin myös valtioviisaudesta koetti huolellisesti salata sitä muilta.

Hän kuunteli ulkonaisesti täysin vakavana liioiteltua juttua hautajaisissa tapahtuneesta metelistä ja häväistyksestä, joka loukkasi sekä hänen että kirkon ja valtakunnan arvoa. Ei sekään näkynyt häntä suuresti liikuttavan, että hänelle kerrottiin kaikista niistä soimaus- ja uhkaussanoista, joita nuori Ravenswood tai muut olivat käyttäneet, silmännähtävästi tarkoittaen häntä itseään. Niinikään hän kuunteli niitä huhuja, jotka poliisi oli kerännyt kokoon sangen väärennetyssä, liioitellussa muodossa hautajaispidoissa juoduista maljoista ja lausutuista uhkauksista. Viimein hän kirjoitti kaikki nämä seikat huolellisesti muistiin sekä myös niiden miesten nimet, jotka, jos niiksi tulisi, voisivat esiintyä vieraina miehinä sekä todistajina sen kanteen vahvistukseksi, joka perustui noihin väkivallaksiin tekoihin. Sitten hän päästi ilmiantajan menemään ollen vakuutettuna siitä, että nuoren Ravenswoodin omaisuuden tähteet sekä henkilökohtainen vapaus olivat hänen vallassaan.

Kun ovi poistuvan oikeudenpalvelijan jälkeen sulkeutui, istui valtiosinetinvartia vielä hetken aikaa syvissä mietteissä. Mutta sitten hän kavahti istualtaan ja rupesi astumaan edestakaisin huoneessa, niinkuin mies, joka on tekemäisillään äkillisen, ratkaisevan päätöksen. "Nuori Ravenswood", mutisi hän, "on nyt omani — minun omani — hän on itse antautunut minun käsiini, ja hänen on taipuminen tai taituminen. En ole unohtanut, miten jäykän, uppiniskaisen itsepäisesti hänen isänsä puolusteli joka pykäläänsä viimeiseen asti, hyläten kaikki sovinnon tarjoukset, kietoen minut oikeudenkäynteihin ja yrittäen ainakin häväistä mainettani, kun hän ei muulla tavalla voinut kumota oikeuttani. Tämä poika, joka hänen jälkeensä on jäänyt — tämä Edgar — tämä tuittupäinen, hurja hupsu on ajanut laivansa karille ennenkuin hän vielä satamastakaan on päässyt. Pidetäänpä huoli siitä, ettei hän saa tilaisuutta päästä jälleen selville selille jonkun palaavan nousuveden avulla. Näitä muistiinkirjoitettuja tapauksia, jos niitä vain sopivin sanoin esitetään valtioneuvoskunnalle, ei voi selittää vähemmäksi kuin ilmi kapinaksi, jossa sekä kirkollisen että maallisen hallituksen valtaa on pilkattu. Suuri sakko saattaisi siitä tulla; käsky panna hänet vankeuteen Edinburghin tai Blacknessin linnaan taitaisi olla paikallansa. Voisipa perustaa vaikka maanmaanpetoskanteen moneen näistä sanoista ja puheenparsista; mutta Jumala varjelkoon minua ajamasta asiaa niin pitkälle. En, sitä en tahdo — en tahdo hänen henkeensä koskea, vaikka se olisikin minun vallassani! Mutta sittenkin, jos hän saa elää kunnes joku muutos tapahtuu, mitä sitten? — Omaisuuteni takaisinanto — kenties kosto. Minä tiedän, että Athole lupasi apuansa vanhalle Ravenswoodille, ja tässä hänen poikansa jo keräilee ja kokoilee puoluetta itselleen oman mitättömän voimansa ponnistuksella. Siinähan olisi heti valmis välikappale niille, jotka toivovat meidän hallituksemme kumoamista!"

Nämä ajatukset riehuivat juonikkaan valtiomiehen mielessä, ja hän vakuutteli itselleen, että hänen oma etunsa ja turvallisuutensa samoin kuin myös hänen ystäviensä ja koko puolueen vaati, että nyt tarjona olevaa tilaisuutta äärimmäisyyteen saakka käytettäisiin nuoren Ravenswoodin turmioksi. Valtiosinetinvartia siis kävi kirjoituspöytänsä ääreen istumaan ja laati valtioneuvoskunnan tiettäväksi kertomuksen niistä laittomista teoista, jotka hänen kiellostaan huolimatta olivat tapahtuneet lordi Ravenswoodin hautajaisissa. Useitten osanottajien nimillä yhtä paljon kuin itse rikoksellakin, sen hän hyvin tiesi, oli huono kaiku hänen hallitusveljiensä korvissa ja oli yllättävä heitä ankarasti rankaisemaan ainakin nuorta Ravenswoodia, *in terrorem* (muille peloitukseksi).

Asian arkaluontoisuus vaati häntä kuitenkin valitsemaan semmoisia sanoja, että nuoren miehen rikokseen vain viitattiin, mutta ei suoran sanoin sanottu sitä rikokseksi; sillä tällainen herra William Ashtonin, nuorukaisen isän vanhan riitaveljen syytös olisi näyttänyt vihan ja pahansuonin synnyttämältä. Näin hän kirjoitteli kuvaustaan ja vaivasi päätänsä keksiäksensä sanoja, jotka voisivat osoittaa Edgar Ravenswoodin tuon metelin nostajaksi, ilman että niissä sanoissa kuitenkaan ilmenisi selvää kannetta. Sattuipa hän muutamana lomahetkenä luomaan silmänsä ylöspäin ja näkemään Ravenswoodin suvun kypärävaakunan, joka koristeli yhtä niistä seinäkomeroista, mistä laen kupukaaret kohosivat. Se oli musta sonnin pää, ja sen allekirjoitus kuului: "Minä odotan aikaani!" Ja tapaus, johon tämä allekirjoitus viittasi, sekaantui kummallisella, syvästi vaikuttavalla tavalla siihen aineeseen, jossa hänen ajatuksensa paraikaa ahersivat.

Vanha tarina kertoi erään Malisius de Ravenswoodin menettäneen kolmannellatoista vuosisadalla linnansa tiluksineen, jotka mahtava anastaja oli ryöstänyt häneltä ja jota saalistansa tämä olikin saanut jonkun aikaa rauhassa nauttia. Mutta viimein, komeana pito-iltana Ravenswood, joka oli

väijynyt tilaisuutta, pujahti linnaan tuoden mukansa pienen parven uskollisia miehiään. Vieraat paraikaa odottelivat maltittomasti toivottuja herkkuja, ja linnan silloinen isäntä käski tuoda kovalla huudolla ruokaa sisään.

Ravenswood, joka tätä tilaisuutta varten oli pukeutunut muonitusmestarin vaatteihin, vastasi ankaralla äänellä: "Minä odotan aikaani." Samassa sonnin pää, surman vanha vertauskuva, tuotiinkin pöydälle. Tämä oli sovittu merkki, että salaliiton piti puhjeta ilmi, ja anastaja seuralaisinensa tapettiin. Kenties oli tässä yhä vielä tunnetussa ja usein kerrotussa tarinassa jotakin, mikä pisti valtiosinetinvartian sydämeen ja omaantuntoon. Hän työnsi syrjemmäksi sen paperin, jolle hän oli ruvennut kirjoittamaan kertomustansa, lukitsi huolellisesti muistiinpanonsa vieressään olevaan kaappiin ja läksi ulos kamarista. Näytti siltä kuin hän olisi tahtonut selvittää ajatuksiensa ja tarkemmin mieltä aiotun tekonsa seurauksia ennenkuin ne olivat tulleet välttämättömiksi.

Avaran goottilais-tyylisen etuhuoneen kautta astuessaan herra William Ashton kuuli tyttärensä harpun soivan. Soitanto, kun soittajat ovat näkymättömissä, herättää meissä aina ihmettelyn sekaista mielihyvää ja tuo mieleemme lintujen luonnollisen konsertin vehmaissa lehdoissa. Herra Ashtonkin, vaikk'ei hänen tapansa juuri ollut suoda sijaa tällaisille luonnollisille, yksinkertaisille tunteille, oli sittenkin ihminen ja isä. Hän pysähtyi siis kuunnellen, miten Lucy Ashtonin äänen hopeinen helähdys sointui yhteen soitannon kanssa. Se oli vanha sävel, johon joku oli sovittanut seuraavat sanat:

Ällös ihaile kaunotarta,
rauhas istu ja sota karta,
älä maista, kun viini vahtoo,
älä puhu, kun kansa tahtoo,
älä kuule, kun lintu laulaa,
väältä kultaista sormuspaulaa.
Jos jouten käsi ja sydän ois,
niin huolet elää, kuoliakin vois.

Tähän laulu loppui, ja valtiosinetinvartia astui tyttärensä kamariin.

Laulun sanat näyttivät olevan vain laulajan oman luonteen mukaisia. Sillä Lucy Ashtonin erinomaisen kauniit, vaikka vielä hiukan lapselliset kasvot olivat ikäänkuin luodut ilmaisemaan mielenrauhaa, iloisuutta ja välinpitämättömyyttä maallisten huvitusten tyhjää loistoa kohtaan. Hänen kiharansa, jotka olivat tumman kullankarvaiset, valuivat alas molemmin puolin hohtavan valkoista otsaa, aivan kuin tummentuneet, himmeät auringonsäteet luminietoksen kupeita myöten. Hänen katseensa oli erinomaisen lempeä, siveä, kaino ja neitseellinen ja näytti pikemmin pakenevan vieraan satunnaista silmäystä kuin viekoittelevan sitä puoleensa. Jotakin madonnantapaista oli hänen muodossaan; siihen kenties oli syynä heikko terveys tai kenties se, että hän eli perheessä, jonka kaikkien jäsenten luonne oli tulisempi, toimeliaampi, voimakkaampi kuin Lucyn oma.

Mutta tämä hänen hiljaisuutensa ei suinkaan johtunut siitä, että hän olisi ollut penseätunteinen, kylmäsydäminen. Saadessaan seurata omaa aistiansa ja sydäntänsä Lucy Ashton oli erinomaisen herkkä kaikille romanttisille tunteille. Suurella halulla hän lueskeli salaa noita vanhoja tarinoita palavasta rakkaudesta ja järkähtämättömästä uskollisuudesta, joihin sekaantui, niinkuin noihin tarinoihin useimmiten, kummallisia tapahtumia ja yliluonnollisia kauhuja. Tämä oli hänen rakas mielikuvitusmaailmansa, ja siinä hän rakenteli pilvilinnojaan. Mutta tätä ihastuttavaa, vaikka petollista rakennustointansa hän harjoitteli vain salaa. Omassa syrjäisessä kammiossaan tai siinä lehdossa, jonka hän oli omaksensa valinnut ja nimensä mukaan nimittänyt, hän mielikuvituksessaan oli jakelevinaan palkintoja turnajaisissa tai sytytteli silmiensä säteillä urhoollisten taistelijain sydämet; tai hän vaelsi erämaissa Unan^[3] seurassa jalomielisen leijonan suojelemana; tai oli itse olevinansa koristelematon, mutta jalosydäminen Miranda ihme- ja taikasaareissa.

Mutta ulkonaisessa olossaan, suhteessaan tämän maailman asioihin, Lucy mielellään taipui omaistensa voimakkaan vaikutuksen mukaan. Asiat, joita piti valita, olivat hänelle ylimalkaan niin yhdentekeviä, ettei hän viitsinyt vastustella, ja mielellään hän päätöksissään seurasi ystäviensä tahtoa, sillä omassa tahdossaan hän kenties ei olisikaan löytänyt mitään yllytintä. Jokainen lukijoistani on varmaan jossakussa hänelle tutussa perheessä huomannut jonkun myöntävän, hiljaisen jäsenen, joka voimallisempien, innokkaampien henkilöiden yhteydessä eläen aina taipuu muiden tahtoon, yhtä kykenemättömänä vastarintaan kuin rientävään virtaan heitetty kukkanen. Ja tavallisesti käy niin, että tällainen mukaantuvainen, helposti taipuva, muiden johtoa nurisematta totteleva olento tulee niiden lempilapseksi, joiden haluille hän näyttää kernaasti ja vastaanhangoittelematta uhraavan omat halunsa.

Näin oli silmännähtävästi myös Lucy Ashtonin laita. Kavala, varovainen, maallisiin asioihin kietoutunut isä rakasti häntä hellällä rakkaudella, jonka voima välistä äkkiarvaamatta kuohahtaen saattoi tämän miehen sydämen tavattomaan liikkeeseen. Lucyn vanhemmalla veljellä, joka vielä ylpeämmin kuin isä asteli kunnianhimon tietä, oli lämpimiäkin tunteita. Vaikka hän oli soturi tänä irstaisena aikakautena, piti hän kuitenkin Lucy-siskoansa rakkaampana kuin huvitustaan, vieläpä rakkaampana kuin sotamainettaan ja kohoamistaan korkeampiin sotilasvirkeihin. Nuorempi veli, joka oli siinä iässä, jolloin mieli eniten haluaa joutavuuksia, kertoi aina sisarelle, niinkuin uskotulle ystävälleen, kaikista iloistansa ja suruistansa, onnistuneista metsäretkistänsä ja riidoistaan kasvattajansa sekä opettajiensa kanssa. Näitä kaikkia seikkoja, vaikka ne olivatkin mitättömiä, Lucy kuunteli maltillisena ja osaaottavan tarkkaavaisena. Ne

liikuttivat tai huvittivat Henryä, siinä kyllin syytä Lucyn tarkasti niitä kuunnella.

Yksin äidin sydän ei tuntenut tätä hellää, voimakasta rakkautta, jolla muut perheenjäsenet hyväilivät Lucyä. Ashtonin rouvan mielestä hänen tyttärensä pehmeys, joksi hän sitä sanoi, muka oli selvänä merkinä siitä, että isän halvempisukuinen veri Lucyn suonissa täytti suurimman sijan; pilkoillaan äiti mainitsi häntä Lammermoorin paimentytöksi. Mahdotonta oli olla aivan rakastamatta näin lempeätä, hiljaista olentoa; mutta Ashtonin rouva piti vanhinta poikaansa, joka runsain määrin oli perinyt hänen oman kunnianhimoisen, rohkean luonteensa, rakkaampana kuin tyttärtään, jonka hiljaisuus hänestä näytti olevan heikkomielisyydelle sukua. Vanhin poika oli vielä yksipuolisemmin rakkaampi äidillensä siitä syystä, että hän, vastoin skotlantilaisten aatelissukujen yleistä tapaa, oli saanut ristimänimensä suvun päämiehen nimen mukaan.

"Sholto-poikani", sanoi äiti, "on kannattava äidinpuolisen sukunsa tahratonta kunniaa ja koroittava, ylentävä isänpuolistakin. Lucy-parka ei kelpaa kuninkaan hoviin eikä vierassaleihin. Joku maalla asuva herrasmies parhaiten sopisi hänelle aviopuolisoksi, niin rikas, että hän voisi hankkia vaimolleen mukavan elämän, jossa Lucyn ei tarvitsisi lainkaan vaivata itseänsä ja jossa hän ei saisi tilaisuutta vuodattaa kyyneleitä muusta syystä kuin siitä lempeästä pelosta, että hänen miehensä joskus ajaessaan kettua sattuisi taittamaan niskansa. Eipä meidän sukumme tällä tavalla kohoaisi eikä sen valtakaan täten vahvistuisi eikä karttuisi. Valtiosinetinvarian arvo on vasta äsken saatu; sitä on koetettava lujittaa siten, että näytämme siihen jo tottuneilta, sen ansainneilta ja valmiilta sitä puolustamaan ja pitämään siitä kiinni. Vanhalle juurtuneelle korkeudelle ihmiset kumartavat tottumukseksi käyneellä ja isiltäperityllä nöyryydellä; meidän edessämme he seisoisivat kaula kenossa, jollei sitä väkisin taivutettaisi kumarruksiin. Lammaskarsinassa tai luostarissa parhaiten paikallaan olevalla tyttärellä ei ole kykyä vaatia kunnianosoitusta, missä siihen vastahakoisesti taivutaan. Ja koska Jumala ei ole meille kolmatta poikaa suonut, olisi ainakin Lucyn pitänyt olla sen luonteinen, että olisi pojan sijan täyttänyt. Onnelliseksi sen hetken sanoisin, jona Lucy antaisi kätensä miehelle, jolla olisi enemmän kykyä kuin hänessä itsessään tai jonka kunnianhimo olisi yhtä matalalla matelevainen."

Näin ajatteli äiti, jonka silmissä hänen lastensa sydämen hyveet ja heidän vastainen kotoinen onnensa olivat aivan mitättömät säätyarvon ja maallisen korkeuden rinnalla. Mutta, niinkuin monestikin kiivaat, maltittomat vanhemmat, erehtyi Ashtonin rouva tyttärensä sydäntä arvostellessaan. Sillä siinä kyti kylmimmän pöyseyden alla noiden tulisten tunteitten itu, jotka toisinaan yhtenä yönä puhkeavat ilmi samoin kuin profeetan kurpitsa ja ihmetyttävät katsojaa ennenarvaamattomalla kiivaudellaan ja voimallaan. Lucyn sydän näet tuntui kylmältä siitä syystä, ettei ollut tapahtunut mitään, mikä olisi sen syyttänyt tai herättänyt. Hänen elämänsä oli tähän asti kulunut yksitoikkoisesti, hiljaisesti, ja olisipa ollut hänelle onneksi, jollei sen nykyinen tyyni juoksu olisi ollut virran kaltainen, joka hiipii kosken niskaa kohti!

"Vai niin, Lucy", virkkoi isä astuessaan sisään, kun laulu oli vaiennut, "opettaako sinun laulusi sinua pitämään maailmaa halpana ennenkuin olet sitä koettanutkaan? — Se varmaankin on hiukan ennen aikaista. Vai lauloitko sinäkin vain niinkuin muut kaunottaret, jotka aina ovat elämän ilot hylkäävinänsä, kunnes jonkun rakastettavan ritarin puhe väkisin taivuttaa heidät puoleensa?"

Lucy punastui vakuuttaen, ettei tuon laulun mukaan pitänyt päättää, minkälaiset hänen omat ajatuksensa olivat, ja pani kiireesti pois harppunsa, kun isä pyysi häntä kanssansa kävelylle.

Avara, tiheä puisto, tai oikeammin metsästys-alue levisi kartanon takana olevan harjanteen kupeella. Kartano, joka sijaitti alangolta ylöspäin käyvän vuorisolan keskellä, näytti olevan ikäänkuin rakennettu tämän tien suuhun suojelemaan salomaata, joka sen takana kohosi majesteettillisessa jylhyydessään. Tähän ylevän ihanaan seutuun päin läksivät nyt isä ja tytär kävelemään käsityksin, astuen komeaa lehtokujaa pitkin, jonka ylitse kaarteli lehtevän jalavapuiden oksia ja jonka lomista saattoi katsella kaukaisuudessa kuljeksivia metsäkaurisparvia. Näin he kävelivät hitaasti ihaillen kauniita näköaloja, joista herra William Ashtonin, vaikka hänen tavalliset toimensa olivat ihan toista laatua, osasi nauttia herkällä aistilla ja suurella mielihyvällä. Sattuipa heille tällä kävelyllä vastaan metsänvartia, joka pyyntiretkellä ollen kulki metsään päin jousipyssy olalla ja koiraa taluttava poika jäljessään.

"Paistiako hankkimaan meille, Norman?" kysyi herra vastaten metsämiehen tervehdykseen.

"Niin juuri, armollinen herra, niinpä lähdenkin. Huvittaisiko teitä ehkä katsella pyyntiäni?"

"Ei, ei", vastasi herra katsoen tyttärensä, jonka poski yksin siitä ajatuksestakin, että hänen täytyisi katsella metsäkauriin ampumista, oli aivan kalvennut, vaikka hän kuitenkin, jos hänen isänsä olisi sanonut tahtovansa seurata Normania, luultavasti ei olisi hiiskunut ainoatakaan vastahakoista sanaa.

Metsämies kohotti olkapäitään. "Aivanpa omakin haluni laimenee", virkkoi hän, "kun ei kukaan herrasväestä milloinkaan käy pyyntiäni katsomassa. Toivon sentään, että kapteeni Sholto tulee kotiin; muuten olisi minun paras lyödä kerrassaan rukkaset pöytään. Sillä Henry-herran täytyy aina lukea joutavia latinalaisia lorujaan, niin että tuo kelpo poika, vaikka hänen mielensä kylläkin tekisi metsässä kuljeksia aamusta iltaan, menee aivan hukkaan eikä hänestä ikinä tule miestä. Eipä näin ollut laita, olenpa kuullut, lordi Ravenswoodin aikana. Kun joku sarvipää oli kaadettu, juoksi joka mies sitä katsomaan; ja kun otus oli ammuttu, tarjottiin puukko^[4] aina itse herralle, eikä siitä lähtenyt koskaan vähempää kuin taalari hyväntekiäisiksi. Ja oli täällä silloin Edgar Ravenswood — Ravenswoodin nuoreksiherraksi häntä nyt sanotaan — hän kun käypi ampumassa — no, eipä parempaa ampujaa ole ollutkaan hamasta Tristramin ajoista — Edgar-herra kun ojentaa, niin siihen otus jo kellähtää, uskokaan pois vain. Mutta metsänkäymisen halu on peräti mennyt hukkaan tällä puolen vuoriharjua."

Paljon oli tässä puheessa sellaista, joka suuresti loukkasi valtiosinetinvartiaa. Hän ei voinut olla huomaamatta, että hänen palvelijansa melkein julkisesti halveksi häntä siitä syystä, ettei hänellä ollut sitä metsästyshalua, jota noina aikoina pidettiin oikean aatelismiehen luonnollisena, välttämättömänä tunnusmerkkinä. Mutta metsänriistan pyytäjä kaikissa maakartanoissa on hyvin tarpeellinen mies, jonka sallitaan jotenkin suurella vapaudella piestä kieltänsä. Herra Ashton vastasi sentähden vain hymyillen, että hänellä itsellensä oli sinä päivänä muuta ajattelemissa kuin metsäkauriin pyynti; sittenkin hän otti kukkaron taskustaan ja antoi metsänvartialle taalarin kehoitukseksi. Mies otti sen vastaan samalla tavalla kuin komean hotellin tarjoilija vastaanottaa kaksinkertaisen juomarahan joltakulta maalaisherralta — hymyllä, jossa antimen iloon sekaantuu ylenkatsetta antajan tyhmyyden vuoksi. "Ettepä te, armollinen herra, ole viisas palkanantaja", sanoi hän, "kun maksatte ennenkuin mitään olette saanut. Mitäpä tekisittekään, jollen saisi sitä metsäkaurista ammutuksi, josta te ennakoilta annatte minulle tapporahan?"

"Luultavasti", vastasi valtiosinetinvartia hymyillen, "et arvaa mitä tarkoitan, jos sinulle sanon, että on olemassa *conditio indebiti*."

"En suinkaan, niin totta kuin elän — se mahtaa olla joku lakitieteellinen solmusana — mutta 'käy oikeutta kerjäläisen kanssa, niin' — tiedättehän te, armollinen herra, mitä siitä lähtee. — Mutta tahdonpa sentään tehdä teille oikeutta myöten, ja jollei pyssyni ja penikkani vain petä, niin saatte otuksen, jolla on kahta sormeaa paksult rasvaa rintapalassaan."

Hän aikoi jo lähteä, mutta herra kutsui hänet vielä takaisin ja kysyi ikäänkuin sivumennen, oliko Ravenswoodin nuoriherra todellakin niin uljas poika ja tarkka pyssymies kuin mitä hänestä ihmiset hokivat.

"Uljasko! — onpa hänessä uljuutta yltäkyllin, sen vakuutan teille", vastasi Norman. "Minä olin kerran Tynninghamin metsässä, kun joukko suuria herroja oli metsästävässä herrani kanssa. Siellä oli hirvi, joka rupesi vastakynteen, niin että kaikki pysähdyimme hyvän matkan päähän. Pulska troijalais-ukko se olikin, parasta lajia; sarvet kymmenhaaraiset ja otsa niin leveä kuin suurimman härän. Ja vanhan herran päälle se karkasi, saakeli soikoon, ja olisipa tullut avoin paikka paronien luetteluun, jollei nuori-herra olisi kuin vilahdus hypännyt otuksen taakse ja sivaltanut sen kinnersuonia poikki väkipuukollaan. Eikä hän silloin ollut kuin seitsemännellätoista, Jumala häntä siunatkoon!"

"Ja onko hän yhtä sukkela käyttämään pyssyäkkin kuin väkipuukkoa?" kysyi herra Ashton vielä.

"Hän ampui tämän hopeakolikon peukaloni ja etusormeni lomasta kahdenkymmenen kyynärän päästä, ja minä panisin siitä vetoon naulan kultaa. Mitä enempää voisitte vaatiakaan silmältä, kädeltä, lyijyltä ja ruudilta?"

"Ei suinkaan enempää voisi toivoakaan, se on totta", vahvisti valtiosinetinvartia. "Mutta me viivytämme sinua metsäretkeltäsi, Norman. Hyvästi, kunnan Norman."

Ja hyräillen talonpoikaista lauluun jousimies nyt jatkoi matkaansa. Hänen laulunsa karkea ääni heikkeni heikkenemistään sitä mukaa kuin hän joutui kauemmaksi:

Ja munkki ne nousee kun aamukello soi,
kun vielä on vuotehell' apotin paikka;
ja metsämiesi lähtee kun rusottavi koi;
jo aik' ois, veikkoset, oispa jo aika!

Ja Bilhopen kankaill' on moni sarvipää,
ja Shortwoodin salossa on monikin kauris;
mut kuni lumivalkea tevanani tää,
ei ykskään, ykskään heist' ole kaunis."

"Onko tämä mies", kysyi valtiosinetinvartia, kun metsämiehen laulun sävel oli kuulumattomiin kadonnut, "ollut ravenwoodilaisten palveluksessa, koska hän heistä niin paljon pitää? Arvattavasti sinä sen tiedät, Lucy, sillä onhan sinulla omantunnon asiana pitää muistissa jokaisen tämän kartanon lähiseudulla asuvan talonpojan historia."

"En minä juuri niin perin tarkka historiantuntija ole kuin te, isä kulta, luulette. Mutta tiedänpä sentään, että Norman ennen aikaan pienenä poikana oli täällä palveluksessa, ennenkuin läksi Ledingtoniin, mistä te hänet pestasitte. Mutta jos tahdotte saada joitakin tietoja entisestä herrasväestä, niin Liisa-mummo on paras lähde."

"Mitäpä tekemistä minulla olisi heidän kanssansa, Lucyseni", virkkoi isä, "tai heidän historiansa ja erinomaisten avujensa kanssa?"

"Sitä en suinkaan tiedä, isä. Mutta tiedustelettehan te Normanilta kaikenlaista nuoresta Ravenswoodista."

"Vielä vai, lapseni!" vastasi isä, heti paikalla kuitenkin lisäten: "Ja kuka tuo Liisa-mummo sitten on? Sinähän näytät tuntevan kaikki vanhat ämmät tällä maailman äärellä."

"Niinpä tunnenkin, kuinkas muuten voisin auttaa noita vanhoja raukkoja, kun he ovat kovassa ahdingossa? Ja mitä Liisa-mummoon tulee, niin on hän kaikkien vanhojen vaimojen kruunu ja kaikkien kummimuorien kuningatar vanhojen tarinain kertojana. Hän on sokea, eukko parka, mutta kun hän puhuu, niin tuntuu aivankuin hän osaisi katsoa sydämen pohjaan asti. Minä, totta puhuen, usein peitän kasvoni tai käänän silmäni pois päin, sillä näyttää aivan kuin hän näkisi, jos punastuu, vaikka hän on jo kaksikymmentä vuotta ollut sokeana. Kylläpä maksaisi vaivaa käydä siellä, jollei muun vuoksi, niin siksi, että voisitte sanoa nähneenne sokean ja halvatun vanhan

vaimon, jolla on niin terävä äly ja arvokas ulkomuoto. Minä vakuutan teille, hän voisi olla kreivillistä sukua, semmoinen on hänen puheenlaatunsa ja käytöksensä. Tulkaa, teidän pitää tulla katsomaan Liisaa; me emme ole puolen virstankaan päässä hänen mökistään."

KOLMAS LUKU.

Lomasta puiden latvain korkeain
hän savun keksi, vienon, ohuen,
ilmoille kohoilevan tupruttain;
todistus suotu, hauska hänellen,
ett' asui, eli täällä ihminen.

Spenser.

Lucy oli isänsä oppaana, sillä tällä oli aina ollut niin paljon puuhaa valtiollisista töistensä tai seurustelemisesta vierastensa kanssa, ettei hän ollut voinut tarkoin oppia tuntemaan omia avaroita maatiluksiansa; sitä paitsi hän enemmän aikansa oli asunutkin Edinburghissa. Lucy puolestaan oli äitinsä kanssa viettänyt koko kesän Ravenswoodissa, ja osaksi taipumuksesta, osaksi muun huvituksen puutteesta hän oli alinomaisilla kävelyillään oppinut tuntemaan jokaisen tien, laakson ja viidakkonoron.

"Ja kaikki purot, jotka liritteli,
pensaitten halki juosta polvitteli."

Aikaisemmin on jo mainittu, että valtiosinetinvartian mieli ei ollut haluton nauttimaan luonnon kauneudesta. Ja jotta häntä ei väärin tuomittaisi, on lisättävä, että hän nautti kaksinverroin luonnon kauneudesta, kun tämä ihana, teeskentelemätön, miellyttävä neito huomautti hänelle siitä. Lucy, tyttären lempeydellä nojautuen hänen käsivarteensa, pyysikin häntä alinomaa jotain ihailemaan, milloin vanhan tammen korkeutta, milloin jotakuta odottamatonta tienmutkaa, missä polku polviteltuansa laaksoa myöten yht'äkkiä kohosi kukkulalle, joka tarjosi avaran näköalan alankoja pitkin ja josta sitten polku jälleen kiemurteli pois, kätkeytyen kallioiden ja viidakkojen peittoon, viekoitellen kävelijän vielä yksinäisemmille, syrjäisemmille paikoille.

"Kaikki tuo, kultaseni", virkkoi valtiosinetinvartia, "ei ole vastausta kysymykseeni, kuka tuo vaimo on ja mitkä siteet häntä kiinnittävät entisen omistajan perheeseen."

"Oi, hän oli heillä jonakin imettäjän tapaisena, luullakseni; ja hän on pysynyt täällä siitä syystä, että kaksi hänen lapsenlastansa on teidän palveluksessanne. Mutta hän jäi, arvelen minä, vasten tahtoansa, sillä tuo vanha raukka aina vielä valittaa ajan ja isäntäväkensä muutosta."

"Kiitos kaunis", vastasi valtiosinetinvartia. "Hän ja hänen omaisensa syövät minun leipääni ja juovat minun maljastani ja kuitenkin kaiken aikaa päivittelevät sitä, etteivät enää ole entisen herrasväen palveluksessa, joka ei koskaan osannut mitään hyödyllistä tehdä, ei itselleen eikä muillekaan!"

"Ei, isä", sanoi Lucy, "uskon varmaan, että te käsitätte väärin Liisa-mummon. Hän ei ole millään muotoa rahanpalvelijoita; eipä hän ottaisi ainoatakaan penniä almuna vastaan, vaikka olisi nälkään nääntymäisillään. Hän vain on puhelias, niinkuin kaikki vanhat ihmiset, kun heidät saatetaan nuoruutensa juttujen jäljille, ja hän juttelee Ravenswoodeista sentähden, että hän on niin monta vuotta elänyt heidän palveluksessansa. Mutta minä olen varma siitä, että hän teille, isä, on kiitollinen suojastanne ja että hän mieluummin puhuisi teidän kanssanne kuin kenenkään muun ihmisen kanssa koko maailmassa. Tulkaa, isä, katsomaan Liisa-mummoa."

Ja hemmotellun tyttären rohkeudella Lucy vei valtiosinetinvartiaa siihen suuntaan, mihin hänen mielensä teki.

Kun he taas viivähtivät sellaisessa paikassa, mistä oli avara, kauas ulottuva näköala, ilmoitti Lucy isällensä, että he olivat jo aivan likellä hänen sokean holhottinsa mökkiä. Ja kun he olivat astuneet alas pieneltä kukkulalta, niin mäen kupeita myöten kiertelevä polku, joka oli kulunut eukon jokapäiväisestä käynnistä, saattoikin heidät kohta mökin edustalle. Tämä asunto oli piilossa syvässä, synkässä rotkossa ja oli ikäänkuin tahallaan asetettu semmoiseen paikkaan, joka oli sen asukkaan pimentyneen elämän mukainen.

Juuri mökin vierustalta kohosi korkea kallio, osaksi kallistuen katon ylitse ja ikäänkuin uhaten pudottaa lohkareen otsaltaan sen juurella seisovaan heikkoon ihmisasuntoon. Tupanen itse oli rakennettu turpeista ja kivistä ja sen yli oli kyhätty huono olkikatto, josta suuri osa jo oli hajallansa. Ohut, sinertävä savu kohosi siitä kepeänä patsaana ja tuprusi katon yli kallistuvan kallion valkeaa kuvetta myöten, antaen koko näylle erinomaisen suloisen väriivahduksen. Pienessä puutarhapahasessa, jonka ympärillä näkyi siellä täällä hajallaan kasvavia seljapensaita harvana aitauksena, istui likellä mehiläispesiänsä, elatuksensa antajia, vanha mummo, jota katsomaan Lucy oli tuonut tänne isänsä.

Mitkä kovanonnan vaiheet lienevätkin tulleet elämässä mummon osalle ja kuinka köyhä hänen asuntonsa olikin, sittenkin oli helppo huomata, ettei vanhuudella, köyhyydellä, vastoinkäymisellä eikä kivulaisuudella ollut ollut voimaa tämän merkillisen naisen henkeä masentaa.

Hän istui turve-istuimella, tavattoman suuren ja vanhan ritvakoivun alla, semmoisena kuin Juudas

tavallisesti on kuvattu istumassa palmupuunsa juurella, majesteettillisen ja samalla kuitenkin alakuloisen näköisenä. Hänen vartalonsa oli korkea, ylpeä, varsin vähän vielä painunut kumaraan vanhuuden vaivoista. Hänen vaatteensa, vaikka ne olivatkin talonpoikaiset, olivat erinomaisen puhtaat, siinä suhteessa peräti eroten useimpien hänen säätyläistensä asusta, ja ne olivat myös puetut ylle niin tavattoman huolellisesti, että näyttivät sieviltä, oikeinpa kauniilta. Mutta tämän vanhan naisen ulkomuoto varsinkin vaikutti kaikkiin, jotka näkivät hänet, ja pakotti useimmat ihmiset puhuttelemaan häntä semmoisella kunnioittavalla sävyllä ja kohteliaisuudella, mikä ei lainkaan sovellu hänen asuntonsa kurjuuteen. Ja sittenkin eukko vastaanotti tämän kohteliaisuuden hämmästyttömällä vakavuudella, joka osoitti, ettei hän katsonut saavansa muuta kuin mikä hänelle oli tuleva. Hän oli aikoinansa ollut kaunis, mutta hänen kauneutensa oli ollut uhkeaa, miesmäistä laatua, joka ei kestä yli nuoruuden kukoistusajan. Sittenkin hänen kasvoillaan kuvastui vieläkin voimallista intoa, syvää ajatusta ja maltillista ylpeyttä, joka, samoin kuin hänen pukunsakin, näytti todistavan, että hän tunsii olevansa parempi kuin hänen omat säätyläisensä. Tuskin olisi luullut mahdolliseksikaan, että kasvot, joiden silmät olivat näkövoimaa vailla, saattaisivat niin selvästi ilmaista sisäistä mielenlaatua. Mutta hän piti melkein aina silmänsä ummessa, niin etteivät sokeat silmäterät voineet vähentää hänen kasvojensa vaikutusta, jonka voimaa ne eivät saattaneet lisätä. Hän näytti istuvan mietteissään; ahkerat mehiläisjoukot olivat hyminällä kenties viihdyttäneet hänet unhottamaan ulkomaailman, vaikkeivät kuitenkaan olleet uuvuttaneet häntä uneen.

Lucy kohotti pienen puutarhan portin salpaa ja käänsi siten vanhan vaimon huomion puoleensa. "Liisa, isäni on tullut teitä katsomaan."

"Hän on tervetullut, neiti Ashton, ja samoin tekin", virkkoi eukko kumartaen ja kääntäen päänsä tulijoihin päin.

"Nyt on kaunis aamu teidän mehiläisillenne, muori", sanoi valtiosinetinvartia, joka hämmästyen Liisan ulkonäköä oli utelias tietämään, olisiko eukon puhekin sen mukainen.

"Niin arvelen olevan, korkea herra", vastasi vaimo, "ilma tuntuu nyt lämpimämmältä kuin viime aikoina."

"Ettehän suinkaan, muori, itse hoitane näitä mehiläisiä? — Kuinka te niiden kanssa tulette toimeen?"

"Käskynhaltijain avulla, niinkuin kuninkaant alamaaisiansa hallitsevat", vastasi Liisa. "Ja onpa minulla onneksi hyvä pääministeri — Pikku, hoi!"

Hän vihelsi pienellä hopeapillillä, joka riippui hänen kaulastansa; sentapaisia siihen aikaan välistä käytettiin, kun tahdottiin kutsua palvelijoita. Pikku viisitoistavuotias tyttö tuli ulos mökistä, ei aivan niin puhtaassa puvussa kuin hän luultavasti olisi ollut, jos Liisan silmät olisivat voineet nähdä hänet, mutta sittenkin paljon sievemmin puettuna kuin mitä ylimalkaan olisi sopinut toivoakaan.

"Pikku", käski emäntä, "tarjoa leipää ja hunajaa herra valtiosinetinvartialle ja neiti Ashtonille — kyllä he suovat kömpelyytesi anteeksi, jos vain puhtaasti ja joutuisasti toimitat tehtäväsi."

Pikku täytti emäntänsä käskyn sillä kömpelyydellä, jota luonnollisesti sopikin odottaa, kulkien edestakaisin ravuntapaisin liikkein. Hänen jalkansa ja särensä näet pyrkivät omaa tietänsä, ja pää oli taas toiseen suuntaan kääntynyt, ällistellen herraa, josta lamputit sekä muu alusväki kuulivat puhuttavan useammin kuin mitä he omin silmin saivat nähdä. Leipää ja hunajaa tarjottiin kuitenkin viimein vaahteran lehdellä, ja kestitys otettiin vastaan kohteliaasti kuten ainakin. Valtiosinetinvartia, yhä vielä istuen kaatuneen puun lahonneella tyvellä, johon paikkaan hän heti alusta oli asettunut, näytti mielellään tahtovan jatkaa puhelua eukon kanssa, mutta ei tietävän, mistä keksisi sopivan aiheen.

"Te olette jo kauan aikaa asunut tämän kartanon maalla?" kysyi hän hetken vaiti oltuaan.

"On siitä nyt pian kaksikymmentä vuotta, kun ensi kerran näin Ravenswoodin kartanon", vastasi vanha nainen, jonka puhe, joskin se oli kohteliasta ja nöyrää, näytti kuitenkin rajoittuvan siihen, että hän töin tuskin välttämättömin sanoi vastasi herra Ashtonin kysymyksiin.

"Te ette ole, sen päätän teidän murteestanne, tältä seudulta syntyisin?" kysyi valtiosinetinvartija vielä.

"En, minä olen syntynyt Englannissa."

"Mutta te näyttätte rakastavan tätä seutua niinkuin se olisi teidän syntymäpaikkanne."

"Täällä", vastasi sokea vaimo, "olen juonut sekä ilon että surun maljasta, miten milloinkin Jumala on sallinut. Täällä olin kolmattakymmentä vuotta rehellisen ja lempeän miehen aviovaimona — täällä synnytin kuusi lasta, joista saattoi toivoa hyvää — täällä Jumalan käden kautta jälleen kadotin kaikki ne siunaukset — täällä he kuolivat, ja tuolla, tuon puoleksi hajonneen kappelin vieressä, he lepäävät kaikki haudassa — minulla ei ollut muuta kotimaata kuin heidän niin kauan kuin he elivät — minulla ei ole muuta kotimaata kuin heidän nytkään, kun he ovat pois menneet."

"Mutta teidän mökkinne", virkkoi valtiosinetinvartia, "on kovin rappiolla!"

"Isä kulta", rukoili Lucy hartaasti, vaikka arasti hänen sanaansa tarttuen, "korjauttakaa se, antakaa käsky — se on: jos niin hyväksi näette."

"Kyllä se vielä kestänee minun ikäni, hyvä neiti Lucy", sanoi sokea vaimo, "en tahtoisi, että herralle tulisi siitä vähintäkään vaivaa."

"Mutta", sanoi Lucy, "teillä oli ennen aikaan parempi asunto ja te olitte rikas ja nyt vanhoilla

päivillänne saatte asua tämmöisessä hökkelissä!"

"On se kuitenkin niin hyvä kuin ansaitsenkin, neiti Lucy. Koska sydämeni ei ole särkynyt siitä, mitä se on saanut kärsiä ja nähnyt muiden kärsivän, niin se mahtaa olla vahva sydän, eikä tämä vanha ruumiinikaan saa olla sen heikompi."

"Te olette varmaan nähnyt monia vaiheita", virkkoi valtiosinetinvartia; "mutta kokemuksesta varmaan myös olette oppinut niitä ennakolta odottamaan."

"Olen oppinut niitä nurisematta kärsimään", kuului vastaus.

"Mutta tiesittehän te, että niitä välttämättömästi piti tapahtua aikojen kuluessa?" arveli valtiomies.

"Tiesin kyllä, niinkuin tiesin, että se kanto, jonka päällä tai vieressä te istutte ja joka aikansa oli korkea, uhkea puu, kerran välttämättömästi oli kaatuva vanhuuttansa tai kirveen iskusta. Mutta toivoin kuitenkin, että saisin olla näkemättä sen puun kaatumista, joka asuntoani varjosti."

"Älkää luulko", sanoi valtiosinetinvartia, "mieleni teitä kohtaan käyvän nurjemmaksi, vaikka te kaipauksella muistelettekin menneitä aikoja, jolloin tämä kartanoni oli toisen suvun omana. Teillä epäilemättä oli syytä heitä rakastaa, ja minä kunnioitan teidän kiitollisuuttanne. Tahdon vähän korjauttaa mökkiänne ja toivon, että meistä tulee paremmat ystävykset, kun opimme toinen toistamme paremmin tuntemaan."

"Minun iälläni", vastasi vanha nainen, "ei enää solmita uusia ystävydenliittoja. Kiitoksia tarjouksestanne — se tuli hyvästä sydäimestä, sitä en epäile. Mutta minulla on kaikki mitä tarvitsen enkä voi, korkea herra, ottaa teiltä vastaan enempää."

"Olkoon niin sitten", jatkoi herra Ashton, "mutta sallikaa minun kumminkin sanoa, että pidän teitä naisena, jolla on älyä ja sivistystä enemmän kuin mitä teidän ulkonaisesta tilastanne sopisi päättää. Ja sentähden pyytäisin, että edelleenkin asuisitte tällä alusmaallani verotonna elämänne loppuun asti."

"Niin toivonkin saavani", vastasi vanha vaimo vakavasti. "Luullakseni se oli pantu ehdoksi kauppakirjaan, kun Ravenswoodin kartano myytiin teille, korkea herra, vaikka semmoinen mitätön seikka on tainnut haihtua teidän muististanne."

"Kyllä nyt johtuu mieleeni — kyllä nyt muistan", sanoi herra Ashton vähän hämillänsä. "Minä näen, että olette liian lujasti kiintynyt entisiin ystäviinne ottaaksenne vastaan apua heidän jälkeläisiltään."

"Ei millään muotoa, korkea herra. Kyllä minä olen kiitollinen teidän tarjouksistanne, vaikka en niitä ota vastaan, ja soisin, että voisin palkita teidän tarjouksenne paremmalla kuin sillä, mitä nyt aion sanoa."

Valtiosinetinvartia katsahti eukkoon kummastuneena, mutta ei virkkanut mitään. "Korkea herra", jatkoi vaimo syvästi vaikuttavalla, juhlallisella äänellä, "varokaa mitä teette. Te olette syvän kuilun äyräällä."

"Todellako?" sanoi valtiosinetinvartia, jonka ajatukset jälleen kääntyivät maan valtiolliseen tilaan. "Onko jotakin tullut teidän tietoonne? — Joku salavehkeily tai salaliitto?"

"Ei, korkea herra. Ne, jotka semmoisia hankkivat, eivät kutsu neuvotteluihinsa vanhoja, sokeita eikä vaivaisia. Minun varoitukseni on toista laatua. Te olette kovin ankarasti kohdellut Ravenswoodeja. Uskokaa sanani — he ovat tulista sukua, ja vaarallista on olla tekemisissä miesten kanssa, jotka ovat yltyneet rajuiksi."

"Vielä mitä!" vastasi valtiosinetinvartia. "Mitä meidän välillämme on ollut, se on ollut lain tekemää, ei minun. Ja lakiin heidän pitää vedota, jos tahtovat kumota sen, mitä olen tehnyt."

"Niin kyllä, mutta saattaapa olla, että he katselevat asiaa toiselta kannalta ja turvaavat oman käden oikeuteen, jolleivät muut keinot auta."

"Mitä te tarkoittatte?" virkkoi herra Ashton. "Eihän nuori Ravenswood suinkaan ryhtyne väkivaltaisiin vehkeihin henkeäni vastaan?"

"Jumala varjelkoon minua sanomasta semmoista! En tiedä siitä nuorukaisesta mitään, mikä ei olisi kunniallista ja rehellistä — kunniallista ja rehellistä, sanoin minä — olisipa pitänyt lisätä: laajasydämistä, jaloa, ylevää. Mutta hän on kuitenkin Ravenswoodin sukua ja saattanee 'odottaa aikaansa'. Muistakaa, herra, George Lockhartin kohtaloa."^[5]

Valtiosinetinvartia vavahti, kun hänen mieleensä äkkiä johdatettiin tuo äskeinen hirmuinen murhatapaus. Mutta vanha vaimo jatkoi: "Chiesley, hänen murhamiehensä, oli lordi Ravenswoodin sukulainen. Ravenswoodin kartanon salissa, minun ja muiden ihmisten läsnäollessa, hän julkisesti ilmoitti päättäneensä tehdä sen hirmuteon, joka sitten tapahtuikin. Minä en voinut olla ääneti, vaikka semmoinen puhe ei sopinut minunlaiselleni palvelijalle. 'Te aiotte tehdä julman rikoksen', sanoin minä, 'josta saatte vastata viimeisenä tuomiopäivänä.' Koskaan en voi unohtaa, millainen hänen katseensa oli, kun hän vastasi: 'Silloin minun tulee vastata sangen monesta asiasta, ja otanpa vastatakseni tästäkin!' Sentähden minun hyvin sopii sanoa: varokaa, ettette lain kädellä liiaksi kovistelee rajuluontoista miestä. Chiesleyn verta on Ravenswoodinkin suonissa, ja yhdessä ainoassakin veripisarassa on jo tarpeeksi tulta sytyttäöksensä hänet siinä tilassa, mihin hän on joutunut — minä sanon: kavahtakaa häntä!"

Vanha vaimo oli, lieneekö hän tehnyt sen tahallansa vai sattumalta, saanut herra Ashtonin pelkäämään. Salamurha, tuo hurja ja kauhistuttava apukeino, jota Skotlannin paronit muinaisina aikoina niin usein käyttivät, oli myös tänä aikana tullut kovin tiheästi käytäntöön milloin tavallista

suurempi kiusaus oli yllyttimenä tai kun murhaajan mielenlaatu oli semmoiseen taipuvainen. Herra Ashton tiesi sen ja hän tiesi myös, että nuoren Ravenswoodin kärsimissä häväistyksissä saattoi olla kylliksi yllytystä tämmöiseen koston, joka usein on väärän oikeudenkäytön hirvittävä seuraus. Hän koetti Liisalta salata sydämessään liikkuvaa pelkoa; mutta se onnistui niin huonosti, ettei kukaan ihminen, vaikka olisikin luonnolta saanut tylyemmän älyn kuin tämä vanha eukko, olisi voinut olla huomaamatta, että tämä asia kovasti vaivasi herra Ashtonin mieltä. Hänen äänensä kuulosti kolkolta, kun hän vastasi Ravenswoodin nuorenherran olevan kunnian miehen, ja vaikka ei niin olisikaan, niin Chiesleyn kohtalossa oli muka kuitenkin tarpeeksi varoitusta jokaiselle, ketä haluttaisi omin käsin kostaa kärsimäänsä vääryyttä. Ja kiireesti lausuttuansa nämä sanat hän nousi ja läksi vastausta odottamatta.

NELJÄS LUKU.

Vai hän on Capulet? Voi, siis mä sain henkeni velaks viholliseltain!

Romeo ja Julia

Herra Ashton astui edelleen aivan äänetönnä. Hänen tyttärensä oli luonteeltaan ujo ja kasvatettu niiden periaatteiden mukaan, joita sen ajan nuorison mieleen teroitettiin, että nimittäin lapsen piti pelätä ja sokeasti totella vanhempiansa; hän siis ei uskaltanut häiritä isänsä mietteitä.

"Miten olet niin kalpea, Lucy?" kysyi isä äkkiä kääntyen häneen ja rikkoen äänettömyyden.

Sen ajan sopivaisuussääntöjen mukaan — nuori neito näet ei silloin saanut lausua ajatustansa mistään tärkeästä asiasta, jollei erittäin kysytty — Lucy ei saanut olla ymmärtävinänsä mitään siitä, mitä Liisa ja hänen isänsä olivat keskenään puhuneet. Hän sanoi siis kalpeutensa, jonka isä oli huomannut, johtuvan siitä, että hän pelkäsi metsähärkiä, joilla juuri tällä Ravenswoodin avaran metsästyspuiston kulmalla, missä kulkijamme par'aikaa astuivat, oli tavallinen syöntipaikkansa.

Näitä elukoita, muinaisajoilla Caledonian saloilla vapaasti samoilevien metsähärkien jälkeläisiä, pidettiin tavallisesti joitakuuta "herruuden ylläpitämiseksi" jokaisen skotlantilaisen aatelisherran metsästysmailla. Muutamia nähtiin, niin tämänkin miespolven ihmiset muistelevat, viimeksi vielä kolmen suuren herraskartanon, nimittäin Hamiltonin, Drumlanrickin ja Cumbernauldin mailla. Ne olivat sekä kooltaan että väkevyydeltään paljon huonontuneet vanhasta juurestansa, mikäli voidaan päättää vanhojen aikakirjojen kertomuksista sekä niistä mahdollisista luurangoista, joita hyvin usein löydetään soita ja rämeitä kuivatettaessa. Urospuoli oli kadottanut uhkean, pörhöisen harjansa ja koko eläinrotu oli nyt pieni, hoikanlainen, karvaltaan harmaanvalkoinen tai pikemmin vaaleankeltainen, sarvet sekä sorkat mustat. Johonkin määrin oli näissä härissä säilynyt niiden esi-isien metsäläisluonto; niitä ei saatu kesytetyiksi, sillä ne eivät voineet kärsiä ihmisiä; ja ne kävivät usein vaarallisiksi, jos niitä varomattomasti lähestyi tai vallattomasti ärsytti. Tästä syystä ne on hävitetty yllämainituista paikoista, joissa ne muuten luultavasti olisi säilytetty skotlantilaisen salon omituisina asukkaina ja herraspuiston sopivina koristuksina. Pari sentään, jollen väärin muista, on vieläkin tallella Chillingham Castlessa Northumberlandissa, Tankervillen kreivin kartanon maalla.

Niinkuin sanottu, Lucy oli katsonut sopivaksi selittää kasvoillaan ilmenevät pelon merkit siten, että muka kolme, neljä tuommoista metsähärkää näkyi läheisyydessä, mutta hänen kalpeutensa todellinen syy oli aivan toinen. Sillä metsässä kävellessään hän oli hyvin tottunut näkemään metsähärkälauvoja; eikä siihen aikaan vielä, niinkuin tätä nykyä, pidetty syyttä ilmestyviä hermovavahduksia välttämättömästi nuoren herrasneidon tapoihin kuuluvina. Mutta puheenalaisessa tilaisuudessa Lucy sai pian syytä todelliseen pelkoon.

Juuri kun hän oli vastannut yllämainitulla tavalla ja ennenkuin isä vielä kerkesi moittia häntä tästä pelkurimaisuudesta, niin muuan härkä — lieneekö neiti Ashtonin punainen päällysvaateen väri suuttuttanut sitä vai muuten vain juolahtanut sen päähän joku niistä julmistumisen juonista, joihin metsähäret ovat niin helposti taipuvaiset, äkkiä erosi laumastaan, joka oli syömässä heinäisen, tiheään viidakoon päättyvän nurmilakeuden yläpäässä. Eläin astui sen laidunmaalle tulleita kutsumattomia vieraita vastaan, ensin hitaasti, polkien maata sorkkillaan, välistä aina mlyvähtäen ja tonkien maata sarvillansa, ikäänkuin olisi tahtonut kiihoittaa itseänsä raivoon ja surmatyöhön.

Herra Ashton, joka huomasi näistä liikkeistä, että härkä alkoi tulla vaaralliseksi, tempasi tyttärensä käsivarren kainaloonsa ja rupesi kiireesti taluttamaan häntä pitkin metsätietä, toivoen näin pääsevänsä pois otuksen näkyviltä ja saapuvilta. Mutta tämä oli pahin keino, jonka hän olisi voinut keksiä; sillä härkä tämän paon rohkaisemana rupesi nyt ajamaan heitä takaa täyttä vauhtia. Lujempikin miehuus kuin valtiosinetinvartian olisi voinut masentua. — Mutta rakkaus lapseen, "rakkaus, joka on kuolemaa väkevämpi", vahvisti häntä. Hän auttoi ja talutteli tyttärensä yhä eteenpäin, kunnes Lucy, joka pelosta oli käynyt aivan voimattomaksi, vaipui maahan hänen viereensä. Ja nyt, kun hän ei enää voinut auttaa tyttärensä pakoa, herra Ashton kääntyi ympäri ja asettui Lucyn ja vimmaisen härän väliin, joka lähenei täyttä vauhtia, takaa-ajon kiihkosta yhä vielä rajummaksi yltyen, ja oli enää vain muutamien askelien päässä heistä. Valtiosinetinvartiolla ei ollut mitään asetta; hänen vanhuutensa ja korkea arvonsa olivat syynä siihen, ettei hän edes pitänyt kävelymiekkää helistimenä vyöllään, niinkuin siihen aikaan aatelisherroilla oli tapana — ja

vähänpä semmoisesta olisikin ollut apua.

Näytti ehdottomasti siltä, että isä tai tytär tai molemmatkin joutuisivat uhkaavan surman uhriksi — mutta pyssyn laukaus likeisestä viidakosta keskeytti yht'äkkiä härän juoksun. Luoti sattui niin tarkkaan selkärangan ja pääkallon liitospaikkaan, että haava, joka toisessa paikassa tuskin olisi hidastuttanutkaan härän juoksua, heti paikalla vaikutti kuolettavasti. Kauheasti mylvähdellen härkä horjahti vielä eteenpäin, pikemmin vauhtinsa kuin jalkojensa liikunnan voimalla, kunnes se oli kolmen askeleen päässä kummastuneesta herra Ashtonista. Siihen se sitten kellahti maahan, kaikki jäsenet mustassa kuolemanhiessä ja vavahdellen henkitoreissaan.

Lucy makasi pyörtäneenä maassa, tietämättä ihmeellisestä pelastuksestaan. Hänen isänsäkin oli melkein kuin pyörriksissä, niin joutuisasti ja arvaamattomasti oli uhkaava, välttämättömältä näyttäneet kuolema vaihtunut täydeksi vaarattomuudeksi. Hän katseli äänettömänä, hämmästyneesti ihmetellen eläintä, joka kuolleenakin yhä vielä näytti kauhistavalta. Niin hämärä oli vielä hänen käsityksensä siitä, mitä oli tapahtunut, että hän olisi luullut ukkosennuolen iskun syyppääksi härän juoksun loppumiseen, jollei hän olisi huomannut miestä, joka seisoj viidakossa oksien peitossa lyhyt pyssy kädessään.

Tämä näky herätti hänet heti selvään tietoisuuteen tilastansa — katse, jonka hän loi tyttärensä, muistutti hänen mieleensä, että tässä oli apua tarvis. Hän huusi miestä, jota hän luuli joksikin metsänvartiaksi, ja käski hänen pitää huolta neiti Ashtonista sillä aikaa kun hän itse kävisi apua hakemassa. Metsämiehen lähestyessä herra Ashton näki, että hän oli vieras, mutta hänen mielensä oli niin liikuttunut, ettei hän voinut enempää häntä tarkastella. Muutamain kiirein sanoin hän käski metsämiehen, koska tämä oli väkevämpi ja notkeampi häntä itseään, kantaa nuoren neidon lähellä olevalle lähteelle, jona aikana hän sanoi itse palaavansa Liisan mökille apua hakemaan.

Mies, jonka parhaaseen aikaan tulleesta avusta heillä oli niin paljon syytä olla kiitollisia, ei näyttäneet aikovankaan jättää hyvää työtänsä kesken. Hän nosti Lucyn maasta syliinsä ja läksi kantamaan häntä metsän lakeita paikkoja myöten, polkuja pitkin, jotka hän näytti hyvin tuntevan. Hän ei pysähtynyt ennenkuin oli vienyt Lucyn perille asti ja asettanut hänet maahan runsasvetisen, kirkkaan lähteen partaalle. Tämä lähde oli ennen muinoin ollut goottilaistyylisten rakennusten kattama, suojelema ja koristama; mutta nyt oli sen katoksena ollut kupu särjetty ja hajallaan, ja vesisäiliönä ollut goottilaistyylinen allas oli hävitetty. Vesi kumpuili katotonna maan povesta ja juoksi polvitellen tietänsä särkyneitten veistokuvien ja sammaltuneitten kivien välitse.

Taru, joka ainakin Skotlannissa on alati valmis koristamaan ihmeellisillä kertomuksilla jokaisen itsessään merkillisen paikan, oli ollut keksivinänsä syyn, miksi tätä lähdeä oli pidetty niin suuressa kunniaissa. Eräs Ravenswoodin herra oli muka kerran eräretkellä sattuessaan tälle paikalle kohdannut nuoren, ihanan neidon ja samoin kuin muinoin Numa-kuningas ihastunut tähän uuteen Egeriaan. He kohtasivat toinen toisensa perästäkin monta kertaa, aina auringonlaskun aikana, ja metsätytön suloisuus vahvisti vielä sitä rakkauden sidettä, jonka hänen muotonsa kauneus ensiksi oli solminut. Sitäpaitsi hänen käytöksensä salaperäisyys teki tämän sulaisuuden ja kauneuden vieläkin viehättävämmäksi. Hän ilmestyi ja katosi aina aivan lähteen partaalla, josta rakastaja päätti hänen käsittämättömällä tavalla kuuluvan lähteeseen. Niinikään hän oli heidän yhdessäololleen määrännyt muutamia ehtoja, joihin näytti myös kätkeytyvän joku salaisuus. He kohtasivat toisensa vain kerran viikossa — perjantai oli määräpäivä — ja neiti sanoi Ravenswoodin herralle, että hänen oli aina pakko lähteä niin pian kuin iltakello soi kappelissa, joka kuului läheiseen, nyt jo aikoja sitten raunioksi hajonneeseen erakkoasuntoon. Ilmoittipa Ravenswood rippituolissa tämän eriskummallisen lempenasiansa salaisuuden erakolle, ja Sakarias piti aivan varmana ja ilmeisenä, että herra oli paholaisen pauloissa ja surman suussa niin ruumiinsa kuin sielunsa puolesta. Kaikella saarnataidon voimalla hän teroitti tätä vaaraa paronille ja kuvasi mitä kauhistavimmalla tavalla, minkälainen tuo suloinen lähteenhaltija muka oikeastaan oli mielenlaatunsa sekä ulkomuotonsa puolesta, rohkeasti väittäen hänen olevan pimeyden valtakunnan asujaimia. Rakastaja kuunteli tätä itsepintaisen uskottomana; mutta viimein, väsyneenä erakon lakkaamattomiin kehoituksiin, hän lupasi kuitenkin tutkia mielitiettynsä oikeata luontoa ja olentoa. Hän suostui Sakariaan ehdotukseen, että kun hän ensi kerralla taas olisi lähteenhaltijan seurassa, iltakelloa soitettaisiin puolta tuntia myöhemmin kuin tavallisesti. Erakko näet väitti, mainiten väitteensä perusteeksi lauseita kirjasta *Matteus Malleficarum* (noitain vasara) sekä Sprengeruksen, Remigiuksen ynnä muiden oppineiden pimeydenvaltojentuntijain teoksista, että muka häijy henki, jos hänet tällä viekoituksella oli saatu viipymään yli aikansa, oli ilmautuva todellisessa helvetin asujaimen muodossaan rakastajan kauhistukseksi ja sitten katoava tulen välähdykseen ja tulikiven katkuun. Raimund Ravenswood suostui tähän koetukseen uteliaana näkemään miten oli käyvä, vaikka kuitenkin varmana siitä, että erakon luulo oli osoittautuva perättömäksi.

Määräaikana rakastajat kohtasivat toinen toisensa ja heidän yhdessäolonsa kesti yli tavallisen määrän, sillä munkki ei soittanutkaan iltakelloja tavalliseen aikaan. Haltijan muodossa ei tapahtunut mitään muutosta; mutta pitenevistä varjoista huomattuansa, että tavallinen iltakellojen soittoaika oli jo ohitse, hän tempautui tuskallisesti kiljahtaen irti rakastajansa sylistä, sanoi hänelle jäähyväiset ikiajoiksi ja katosi lähteeseen sukeltamalla. Vedestä hänen jäljestänsä nousevat kuplat olivat verestä punaiset, josta onneton paroni päätti, että hänen ajattelematon uteliaisuutensa oli saattanut tuon ihastuttavan salaperäisen olennon turmioon. Omantunnonvaivat ja suloinen neidon kaipaus kiusasivat häntä koko hänen elämänsä ajan, joka pian saikin loppunsa Floddenin taistelussa muutamia kuukausia myöhemmin. Mutta sitä ennen hän oli kadonneen haltijaneitonsa muistoksi koristanut lähteen, jossa tämä näytti asustaneen, ja rakentanut sen pienen kupukatoksen — jonka jäännökset yhä vielä näkyivät hajallansa lähteen reunan ympärillä — suojaksi, jotta sen vesiä ei päästäisi sotkemaan ja saastuttamaan. Tästä

ajasta saakka Ravenswoodin suku muka oli alkanut hävitä.

Tämmöinen oli rahvaan suussa yleisesti liikkuva taru. Selittivätpä sitä sentään muutamat, jotka olivat olevinansa muuta rahvasta viisaammat, epäselväksi tarinaksi kauniin talonpoikaistyön kohtalosta, jota mainittu Ravenswood muka rakasti, mutta jonka hän mustasukkaisuuden puuskassa tappoi, jolloin tytön veri vuosi katoslähteeseen — tällä nimellä lähettä tavallisesti sanottiin. Toiset puolestansa arvelivat tämän tarun olevan vielä vanhempaa alkuperää ja syntyisin muinaisesta pakanallisesta uskonnosta. Mutta siitä asiasta olivat kaikki yhtä mieltä, että tämä paikka oli turmiollinen Ravenswoodin suvulle, niin että lähteestä juonti, jopa sen reunalle saapuminenkin, oli yhtä varmasti onnettomuutta tuottava mainitun suvun jälkeläisille kuin vihreissä vaatteissa käyminen Grahameille, hämähäkin tappaminen Bruceille tai maanantaisin Ord-joen yli meneminen S:t Claireille.

Tässä vaarallisessa paikassa Lucy Ashton taas veti ensimmäisen henkäyksensä pitkällisen, melkein kuoleman kaltaisen pyörtymisen jälkeen. Kauniina ja kalvakkana — niinkuin tarussa mainittu lähteenhaltija viimeisenä tuskallisena hetkenään, kun hänen oli pakko erota rakastajasta — istui hän nojautuen muutamaa kaivorakennuksen lohkareeseen, ja hänen viittansa, kastuneena vedestä, jota hänen suojelijansa runsaasti oli käyttänyt saattaaksensa hänet jälleen tointumaan, oli painunut niin ruumiinmukaiseksi, että neidon hoikka, ihana vartalo sitä selvemmin tuli ilmi.

Tuntoihinsa tultuansa Lucy heti ensi hetkenä muisti vaaran, joka oli pyörryttänyt hänet — toiseksi hän muisti isänsä. Hän katsahti ympärilleen — herra Ashtonia ei näkynyt missään. — "Isäni — isäni!", muuta hän ei saanut suustansa.

"Herra Ashton on täydessä turvassa", vastasi oudon miehen ääni, "hän on aivan vahingoittumaton ja tulee kohta tänne teidän luokseen."

"Onko se oikein totta?" huudahti Lucy. "Härkä oli aivan likellä — älkää pidättäkö minua — minun pitää mennä isääni hakemaan!"

Lucy nousi lähteäkseen; mutta hän oli niin voimaton, ettei hän millään muotoa jaksanut täyttää aikomustaan. Päinvastoin hän oli kaatumaisillaan sille kivelle, jonka nojassa hän oli istunut, ja olisi luultavasti pahasti loukkaantunut oman onnensa nojaan jätettynä.

Vieras oli niin likellä, että hän, jollei tahtonut antaa tytön kaatua, ei voinut olla tempaamatta häntä syliinsä. Hän teki sen, vaikka hänessä ensi hetkellä ilmeni vastahakoisuutta, mikä tuntui sangen oudolta nuorena mieheksi, jolla on tilaisuus suojella kaunotarta. Näytti siltä kuin neidon ruumis, niin kepeä kuin se oli, olisi ollut liian raskas paino tälle nuorelle, väkevälle auttajalle. Sillä hän ei näyttänyt sydämessään tuntevan vähintäkään kiusausta pitelemään Lucya sylissänsä, vaan hän laski tytön samalle kivelle, mistä tämä oli noussut, ja peräytyi muutamia askeleita sanoen kiireisellä äänellä: "Herra William Ashton on täydessä turvassa ja tulee heti tänne. Älkää olko huolissanne hänen kohtalostaan — sallimus on ihmeellisellä tavalla pelastanut hänet. Te, neiti, olette voimaton ettekä saa nousta ennenkuin tänne joutuu joku sopivampi auttaja kuin minä olen."

Lucy, joka nyt oli jälleen täydessä tunnossansa, loi vieraaseen tämän kuultuansa tarkkaavaisen katseen. Hänen ulkomuodossaan ei ollut mitään, joka olisi voinut estää häntä tarjoamasta käsivartensa tukea nuorelle, hänen apuansa tarvitsevalle aatellisneidolle tai joka olisi pakottanut aatellisneitoa hylkäämään hänen apunsa. Eikä Lucy tälläkään hetkellä voinut sittenkään olla huomaamatta, että nuori mies näytti olevan vastahakoinen apua antamaan. Hänen metsästysnuttunsa mustasta verasta, vaikka sitä osaksi peittikin väljä, höllästi riippuva, tummanruskea viitta, saattoi nähdä, että hän oli herrasmies. Metsämiehen lakkia ja siihen kuuluva musta sulka varjostivat hänen otsaansa ja osaksi peittivät hänen kasvojansa, jotka, sikäli kuin saattoi nähdä, olivat mustaveriset, säännölliset ja ilmaisivat jaloa, vaikka jotenkin synkkää mielialaa. Joku salainen suru tai kalvava vihantunne oli masentanut kevyen, huolettoman hilpeyden, joka tällaisille kasvoille olisi ollut luonnollinen. Mahdotonta melkein oli siis katsoa tähän mieheen ilman että salainen säälin tai pelon tunne heräsi, tai ainakin uteliaisuus ja epäily, jotka ovat likeistä sukua edellisille tunteille.

Hänen näkynsä vaikutuksen, jonka kuvaamiseen meiltä on kulunut monta sanaa, oli Lucy ensi silmäyksellä tuntenut; ja heti kun hän oli kohdannut vieraan terävät, mustat silmät, hänen omansa kiintyivät maahan ujostelevan hämmennyksen ja pelon tunteen vallassa. Mutta puhuminen oli välttämätön asia, Lucy ainakin luuli sitä välttämättömäksi; vavahtelevalla äänellä hän siis rupesi puhumaan ihmeellisestä pelastuksestaan ja sanoi olevansa varma siitä, että vieras lähinnä Jumalaa oli se, joka oli pelastanut hänen isänsä samoin kuin myös hänet itsensäkin.

Nuori mies ei näyttänyt tahtovan kuulla näitä kiitollisuuden sanoja; hän vastasi vain keskeyttäen Lucyn puheen: "Minä jätän teidät, neiti", — hänen äänessään oli jotakin jyrkkää, joka teki sen syvän soinnun ankaraksi, mutta ei tylyksi, — "minä jätän teidät niiden suojaan, joiden suojelusenkeli te kenties tänäpäivänä olette ollut."

Lucy kummastui tätä kaksimielistä puhetta ja rupesi teeskentelemättömin kiitollisuudentuntein puolustamaan itseänsä sanoen, ettei hän millään lailla tahtonut pahoittaa pelastajansa mieltä, ikäänkuin semmoinen pahoitus olisi ollut mahdollinen. "Kiitollisuuteni ilmilausuminen", sanoi hän, "on minulta huonosti onnistunut — sen näen selvästi, vaikka voi muistaa sanojani — mutta viipykää toki siksi, kunnes isäni tulee — kunnes valtiosinetinvartia tulee — sallikaa ainakin, että hän saa lausua teille kiitoksensa ja tietää teidän nimenne!"

"Minun nimeni ei kuulu asiaan", vastasi vieras. "Teidän isänne — tai herra William Ashton, niin sanon mieluummin — saa sen sittenkin tarpeeksi pian tietää, sillä paljon iloa ei hänelle siitä juuri

liene koituvaa."

"Te erehdytte", vakuutti Lucy hartaasti. "Kyllä hän on oleva kiitollinen sekä minun puolestani että omastaan. Te ette tunne isääni tai sitten te olette pettänyt minut perättömällä jutulla hänen pelastuksestaan, vaikka hän on joutunut tuon raivoisan eläimen uhriksi."

Tämän ajatuksen saatuaan päähänsä Lucy kavahti taas pystyyn ja yritti rientää sille lakeudelle, missä tapaus oli sattunut. Ja vieraan, vaikka hänessä auttamisen ja poistumisen halu taistelivat, täytyi inhimillisyyden nimessä vastustaa Lucyn lähtöä niin sanoin kuin teinkin.

"Luottakaa aatelismiehen sanaan, kunnioitettava neiti, minä puhun teille täyttä totta. Teidän isänne on täydessä turvassa. Te voitte itse taas joutua vaaraan, jos uskallatte palata sille paikalle, missä metsäkarja oleskeli. — Mutta jos tahdotte mennä", sillä Lucy, jonka päähän oli pistänyt, että isä yhä vielä oli vaarassa, astui hänestä välittämättä kiireesti eteenpäin, "jos te *tahdotte* mennä, niin nojautukaa edes käsivarteeni, vaikka minä kenties en ole sopivin mies teille tukea tarjoamaan."

Tästä lisäyksestä huolimatta Lucy tarttui hänen tarjoukseensa. "Jos te olette mies", rukoili hän, "jos olette aatelismies, niin auttakaa minua löytämään isäni! Te ette saa jättää minua — teidän pitää tulla kanssani — isäni kenties on kuolemaisillaan, sill'aikaa kun me tässä puhelemme!"

Ja kuulematta nuoren miehen anteeksipyyntöjä sekä selityksiä Lucy tarttui kiinni hänen käsivarteensa. Hänellä ei näyttänyt nyt olevan mitään muuta mielessä kuin että hän vieraan käsivarresta saisi sen tuen, jota vailla hän ei olisikaan päässyt kulkemaan, ja myös se hämärä ajatus, että hän näin tehden estäisi nuoren miehen karkaamasta. Tällä tavalla hän pakotti, melkein veti vierasta eteenpäin, kun herra Ashton saapui paikalle, tuoden mukansa sokean Liisan, palvelustytön sekä kaksi puunhakkaajaa, jotka hän oli kutsunut työstä avuksensa. Hänen ilonsa, kun hän näki tyttärensä vahingoittumattomana, vaikutti sen, ettei hän, niinkuin muuten olisi käynyt, kovin kummastunut nähdessään Lucyn astuvan yhtä tuttavallisesti vieraan miehen käsivarten nojautuneena kuin jos hän itse olisi ollut taluttajana.

"Lucy, Lucy, kultaseni, oletko pelastunut? — Voitko hyvin?" olivat ainoat sanat, jotka isä sai suustansa hartaasti syleillessään tytärtänsä.

"Minä voin aivan hyvin, Jumalan kiitos! Ja voin nyt vielä paremmin, kun näen teidätkin terveenä. — Mutta tämä herra", lisäsi hän irtaantuen hänen käsivarresta ja vetäytyen syrjemmäksi, "mitäpä hän minusta arvellee?" Ja veri, joka sai kasvot sekä kaulan punoittamaan, ilmaisi selvästi, miten häpeissään Lucy nyt oli siitä, että hän niin rohkeasti oli vaatinut, oikeinpa pakottanut tätä apua antamaan.

"Tämä herra", virkkoi herra Ashton, "toivoakseni ei katune sitä vaivaa, jonka meidän tähtemme on nähnyt, kun vakuutan hänelle, että valtiosinetinvartia on hänelle kiitollisuudenvelassa kalleimmasta hyvästä teosta, jonka ihminen voi ihmiselle tehdä — tyttäreni hengen pelastuksesta — ja omankin henkeni pelastuksesta, sillä hän on meidät molemmat pelastanut uljuudellaan ja nopeudellaan. Hän varmaan on salliva, että pyydämme —"

"Älkää pyytäkö mitään *minulta*, herra", lausui vieras tylyllä, torjuvalla äänellä. "Minä olen Ravenswoodin nuoriherra."

Seurasi äänetön hämmästyksen hetki, ja tuohon hämmästyksen tunteeseen yhtyi myös muita, pahempia tunteita. Nuori Ravenswood veti viittansa tiukemmalle ympärilleen, tervehti Lucyä ylpeästi ja mutisi muutamia jäähyväissanoja, jotka kuuluivat yhtä epäselvästi kuin ne vastahakoisesti lausuttiin. Sitten hän kääntyi pois heistä ja katosi heti viidakkoon.

"Ravenswoodin nuoriherra!" sanoi valtiosinetinvartia toinnuttuaan ensi hämmästyksestensä. "Juoskaa jäljessä — — seisahduttakaa hänet — pyytäkää, että hän vain hetkeksi tulisi puheilleni!"

Molemmat puunhakkaajat läksivät juoksemaan vieraan jälkeen. Mutta he tulivat heti takaisin ja ilmoittivat hämillänsä ja sammallelleen, ettei herra ollut tahtonut palata takaisin. Herra Ashton kutsui toisen näistä miehistä hiukan syrjään ja kysyi tarkemmin, mitä Ravenswoodin nuoriherra oli sanonut.

"Senhän se juuri sanoi, ettei hän tule takaisin", vastasi mies varovasti, niinkuin ainakin älykäs skotlantilainen, joka ei tahdo olla vastenmielisen sanoman tuojana.

"Kyllä hän virkkoi jotakin muutakin, mies", sanoi herra Ashton, "ja minä tahdon tietää, mitä se oli."

"No sitten, korkea herra", virkkoi mies katsellen maahan, "sanoi hän — mutta eipä juuri voine olla teistä hauskaa kuulla mitä hän sanoi, vaikka ei nuori herra luullakseni sillä mitään pahaa tarkoittanut."

"Se ei ole sinun asiiasi, mies; minä tahdon kuulla hänen omat sanansa."

"No, olkoon niin", vastasi mies, "hän sanoi tällä lailla: sanokaa herra William Ashtonille, että kun ensi kerran taas kohtaamme toisemme, niin hän on kahta vertaa enemmän iloitseva erostamme kuin yhteentulostamme."

"Hyvä on", virkkoi valtiosinetinvartia, "hän tarkoittaa luullakseni jotakin vetoa, jonka me olemme lyöneet metsästyshaukoistamme — se ei merkitse mitään."

Hän palasi tyttärensä luokse, joka nyt oli jo sen verran tointunut, että jaksoi astua kotiin. Mutta hermojen säikähdystä pysyvämpi oli vaikutus, jonka tämän kauhistavan tapauksen synnyttämät monenlaiset muistot tekivät Lucyn erinomaisen herkkään mieleen. Peloittavat näyt sekä unissa että myös hänen valveilla mietiskellessään saattoivat yhäti Lucyn mieleen tuon raivoisan eläimen

muodon ja sen hirveän mylvinnän, kun se karkasi päälle täyttä vauhtia. Ja sitten syöksähti näissä näyissä Ravenswoodin nuorenherran hahmo koko luonnollisessa piirteiden ja ryhdin jaloudessaan Lucyn ja uhkaavan, väistämättömän kuoleman väliin. Muulloinkin taitanee olla hiukan vaarallista nuorelle neidolle, jos hän kovin usein ja kovin suurella mieltymyksellä sallii saman miehen muiston viivähdellä mielessänsä. Mutta Lucy ei voinut sitä välttää. Hän ei ollut ikinä ennen nähnyt nuorukaista, jolla olisi ollut niin romanttinen, viehättävä ulkomuoto ja olemus kuin nuorella Ravenswoodilla. Mutta vaikka hän olisikin nähnyt satoja, jotka olisivat tässä suhteessa olleet yhtä etevät tai vielä etevämmät, niin nuo muut eivät olisi kuitenkaan voineet kiintyä hänen sydämeensä samoin voimallisina vaaran ja pelastuksen, kiittollisuuden, ihmettelyn sekä uteliaisuuden sitein. Sanon "uteliaisuuden", sillä tietysti Ravenswoodin nuorenherran jäykkä, epäkohtelias käytös, joka ei lainkaan soveltunut hänen luonnolliseen ulkomuotoonsa ja liikkeittensä sulavuuteen, herätti Lucysa kummastusta ja myöskin osaltaan vaikutti suuresti siihen, että muisto kiintyi hänen mieleensä. Lucy tiesi sangen vähän Ravenswoodista ja niistä riidoista, jotka olivat riehuneet nuorenherran isän ja hänen oman isänsä välillä; tuskinpa hänen siveä mieltänsä olisi voinut käsittääkään noista riidoista syntyneitä vihan ja katkeruuden tunteita. Mutta sen hän tiesi, että nuori Ravenswood oli korkeata syntyperää; että hän oli köyhä, vaikka korkean ja rikkaan suvun perillinen; ja Lucy tunsii mielessään voivansa käsittää sen ylpeydetunteen, josta johtui, että nuori Ravenswood oli vastahakoinen vastaanottamaan kiittollisuuden osoituksia perintökartanonsa ja perintömaittensa uusilta omistajilta. Olisiko hän yhtä jäykästi hylännyt heidän kiittollisuutensa ja välttänyt heidän tuttavuuttansa, jos herra Ashtonin pyyntö olisi lausuttu siloisemmin, vähemmin jyrkin sanoin, tai jos sitä olisi tehty mieluisammaksi sillä sulavuudella, jota naiset niin taitavasti osaavat panna puheisiinsa, kun he tahtovat lauhduttaa väkevemmän sukupuolen hurjia mielenpuuskia? Se oli Lucyn omalle sydämelle vaarallinen kysymys — vaarallinen niin alkusyynsä kuin seuraustensakin puolesta.

Lucy Ashton sanalla sanoen kietoutui noihin mielikuvituksen pauloihin, jotka ovat kaikkein vaarallisimmat herkkäsydämisille nuorille. Aika, erilläänolo, toisten paikkojen ja kasvojen näkeminen olisivat luultavasti kyllä haihduttaneet sen ihannekuvan hänen sydäimestään, niinkuin käy monen muunkin suhteen. Mutta Lucy pysyi yksinäisessä asuntopaikassaan, missä ei ollut mitään, joka olisi voinut häiritä hänen rakkaita kuvittelujansa. Tähän yksinäisyyteen oli varsinkin syynä se, että Ashtonin rouva paraikaa oli Edinburghissa jonkin valtiovehkeilyn menoa valvomassa. Herra Ashton itse oli luonteeltaan pikemmin harvapuheinen, seuraa karttava, eikä kutsunut vieraita muuten kuin valtiollisten hankkeittensa edistämisen tai arvonsa kannattamisen tähden. Ei sattunut siellä siis käymään ainoatakaan nuorta herraa, joka olisi voinut yhtä paljon tai vielä enemmän ihastuttaa kuin se ritarillisen täydellisyden perikuva, joksi Ravenswoodin nuoriherra Lucyn mielessä oli muodostunut.

Näitä mielikuvittelujaan uneksiessaan Lucy tuhkatihänsä kävi vanhan, sokean Liisan luona toivoen helposti saavansa eukon puhumaan tästä aineesta, jolle hän nyt varomattomasti oli suonut niin paljon sijaa ajatuksissaan. Mutta Liisa ei tässä asiassa tyydyttänytäkään Lucyn toivoja ja haluja. Hän kyllä kernaasti ja innokkaasti puhui Ravenswoodeista yleisesti; mutta erinomaisen varovasti hän näytti karttavan kaikkea puhetta tämän suvun nykyisestä päämiehestä. Ja se vähä, mitä Liisa hänestä sanoi, ei ollut kaikin puolin niin hyvää kuin mitä Lucy oli toivonut. Eukko hämärin sanoin ilmaisi, että nuoren Ravenswoodin mielenlaatu oli tyly, leppymätön, että hän oli taipuvaisempi kostamaan hänelle tehdyn vääryyden kuin antamaan sen anteeksi. Ja Lucy suureksi pelokseen yhdisti Liisan hämärit sanat yllämainitusta vaarallisesta luonteesta siihen neuvoon, jonka eukko niin hartaasti oli lausunut hänen isälleen: "Kavahtakaa Ravenswoodia!"

Mutta olihan samainen Ravenswood, josta syyttä epäiltiin semmoista paha, todistanut nämä luulot perättömiksi heti sen jälkeen kun ne oli lausuttu ilmi — olihan hän pelastanut herra Ashtonin sekä Lucyn hengen. Jos hänen mielessään väijyi semmoisia mustia kostontuumia, kuin mitä Liisa hämärine varoituksineen näytti luulevan, niin olisi hän siinä tilaisuudessa saanut vihan tunteensa täydellisesti tyydytetyksi ilman että hänen itsensä olisi tarvinnut tulla syynalaiseksi. Hän olisi voinut vain hetkisen viivästä tarpeellista ja pelastavaa apuansa, niin yhtä välttämätön kuin kauhistuttava surma olisi tullut hänen vihollisensa osaksi hänen tarvitsematta käydä hänen kimppuunsa. Lucy päätti siis tästä, että jokin salainen ennakkoluulo tai myös vanhojen, onnettomien ihmisten tavallinen luulevaisuus oli syynä Liisan pahoihin ajatuksiin nuoren Ravenswoodin mielenlaadusta, koska ne eivät millään muotoa soveltuneet tämän herran jaloon käytökseen eivätkä hänen uljaaseen muotoonsa. Tälle selitykselle Lucy perusti toivonsa ja jatkoi edelleen lumoavan mielikuvittelukankaansa kutomista, joka oli yhtä ihana ja katoavainen kuin hämähäkinverkko, kun se ollessaan aamukasteen helmiä täynnä kimaltelee nousevan auringon säteissä.

Lucyn isäkin ja samoin myös puolestansa Ravenswoodin nuoriherra sillä aikaa lakkaamattomasti, vaikkakin vakavammalla tavalla, mietiskelivät tuota merkillistä tapahtumaa. Herra Ashton ensi toimekseen, kun hän oli palannut kotiin, kutsui lääkärin tutkimaan, oliko hänen tyttärensä vaarallisessa, peloittavassa tilanteessa millään tavoin vahingoittunut. Siitä saatuaan rauhoittavat tiedot hän otti jälleen käsille muistimpanot, jotka hän oli kirjoittanut miehen selostuksen mukaan, joka oli käynyt häiritsemässä lordi Ravenswood-vainajan hautajaisia. Valtiosinetinvartia oli koulussa oppinut selittämään samoja asioita eri kannoilta ja sittemmin harjaantunut asianajajan kaksimielisiin juonitteluihin; sentähden hän sangen helposti sai tuon saman metelin luonteen lievennetyksi, jota hän ensin niin huolellisesti oli koettanut suurentaa. Hän teroitti valtioneuvoskunnassa virkaveljillensä että nuoria miehiä kohtaan, joiden veri ja luonto on tulinen ja joilla on niukalti elämäkokemusta, pitäisi käyttää leppeitä keinoja. Eikä hän katsonut pahaksi vielä hiukan moittiakin virkamiehen käytöstä, sanoen sitä muka tarpeettoman ärsyttäväksi.

Semmoinen oli hänen virallisen kertomuksensa sisällus. Vielä suopeat olivat hänen yksityiset

kirjeensä muutamille ystävilleen, joiden käsiin tämän asian tutkinta luultavasti oli jäävä. Hän huomautti, että lempeyden osoittaminen tässä tilaisuudessa olisi yhtä viisasta valtiolliselta kannalta katsoen kuin myös kansalle mieleistä. Sillä koska Skotlannissa hautajaismenoja pidettiin erittäin pyhinä, niin jokainen kova rangaistus, jonka alaiseksi Ravenswoodin nuoriherra joutuisi sen johdosta, että hän oli suojellut isänsä hautajaisia häiritsijöitä vastaan, oli herättävä pahaa mieltä kaikilla haaroilla. Ja lopuksi herra Ashton, muka puhuen ylevämielisen, jalosydämisen miehen tavoin, pyysi omasta puolestansa, että mainittu asia jätettäisiin ankarammin rankaisematta. Hän viittasi hienosti itsensä ja nuoren Ravenswoodin väliseen suhteeseen, kun hän nimittäin oli menestyksellä saanut lopetetuksi sen pitkän oikeudenkäyntien jakson, jossa ravenwoodilaisten varat olivat niin vähiksi kuluneet. Hän ilmoitti, että hänelle olisi erittäin mieleistä, jos hän täten jossakin määrin voisi avunteolla korvata sitä pahaa, jota hän oli tehnyt mainitulle suvulle, vaikka se olikin tapahtunut puolustamalla kohtuullisia oikeuksia. Sentähden hän hartaasti omasta puolestansa pyysi, että asia jätettäisiin sikseen, ja sanoi olevansa hyvillään, jos hän saisi ansiokseen lukea, että asia hänen puolestaan kertomuksen perusteella ja hänen pyynnöstänsä jää sikseen. Erittäin on huomattava, että hän, vasten totunnaista tapaansa, ei antanut puolisolleen mitään tietoa hautajaisissa tapahtuneesta metelistä. Samoin hän tosin mainitsi, että yksi metsähäristä oli säikähdyttänyt Lucyä, mutta ei kertonut tarkemmin tästä merkillisestä ja kauhistavasta tapauksesta.

Suuri oli herra William Ashtonin valtiolisten ystävien ja virkaveljien kummastus, kun heille tulleet kirjeet sisällykseltään olivat aivan toisenlaisia kuin olisi voinut odottaa. Heidän vertaillessaan saamiensa kirjeitä keskenään joku joukosta hymyili, toinen kohotti kulmakarvojaan, kolmas nyökäytti päätään merkiksi, että hänkin otti osaa yleiseen ihmettelyyn; ja neljäs kysyi, oliko varmaa, että tässä olivat *kaikki* asiaa koskevat kirjeet, jotka valtiosinetinvartialta olivat tulleet. "Hyvät herrat, olen aivan ymmällä siitä, kun ei mikään noista neuvoista sisällä itse asian perijuurta."

Mutta eipä ollutkaan tullut yhtään toismielistä salaista kirjettä, vaikka asia oli sitä laatua, että semmoisen kirjeen tulo olisi ollut mahdollinen.

"Hyvä on", virkkoi vanha harmaapäätä valtiomies, jonka oli onnistunut kääntämällä kokkansa aina tuulen mukaan pysyä kiinni peräsimmästä kaikissa valtiolaivan suunnanmuutoksissa viimeksikuluneina kolmena vuosikymmenenä. "Olisinpa luullut herra Ashtonin pikemmin suovan, että olisi toteutunut skotlantilainen sananlasku: 'Yhtä helposti karitsan nahka joutuu kaupaksi kuin vanhan pässinkin'."

"Meidän pitää olla hänelle mieliksi sillä tavalla kuin hän itse haluaa", sanoi toinen, "vaikka tapa onkin semmoinen, ettemme olisi sitä ennen arvanneet."

"Yksipäisen miehen tahtoa pitää noudattaa", vastasi vanha valtioneuvos.

"Mutta kyllä valtiosinetinvartia tätä vielä katuu ennenkuin vuosi on umpeen vierinyt", arveli kolmas. "Ravenwoodin nuoriherra on niitä poikia, jotka voivat laittaa hänelle vaikeasti selvitettävän vyyhden."

"No mutta mitäpä te, korkea-arvoiset herrat, tekisitte sille poika paralle?" kysyi eräs läsnäoleva jalo markiisi. "Onhan jo kaikki hänen omaisuutensa valtiosinetinvartian käsissä — eihän hänellä ole ristinropoakaan jäljellä, jolla voisi silmiänsä ristiä."

Tähänpä vanha lordi Tuuliviiri vastasi:

"Ken ei maksa rahallansa,
se saa maksaa nahallansa —"

semmoinenhan meillä oli tapa ennen vallankumousta. — *Luitur cum persona, qui luere non potest cum crumena*. — Eikö se ole oikeata laki-latinaa, korkea-arvoiset herrat, vai mitä?"

"Tietääkseni", vastasi markiisi, "ei voi kelläkään teistä, jalot herrat, olla mitään syytä vaatia, että tätä asiaa ajettaisiin pitemmälle. Sallikaamme siis valtiosinetinvartian tehdä sen suhteen miten haluaa."

"Myönnetty, myönnetty — jätetään asia valtiosinetinvartian tutkittavaksi, ja määrätään toinen mies avuksi vain näön vuoksi — esimerkiksi lordi Hirplehooly, joka makaa vuoteen omana — hän on paras mies siihen. — Kirjoittakaa päätös päiväkirjaan, herra sihteeri. — Ja nyt, korkea-arvoiset herrat, olisi päätettävä, mitä tuon nuoren tuhlarin, Bucklaw'n herran, sakolla teemme — arvattavasti se on annettava herra rahastonvartialle?"

"Piru vieköön jauhopussini sitten", huudahti lordi Tuuliviiri, "ja teidän kätenne, joka aina kopeloi sen pohjaa! Olin aikonut ottaa sen omaksi välipalakseni."

"Käyttääkseni yhtä teidän rakkaista sananlaskuistanne, korkea-arvoinen herra", lausui markiisi, "te olette niinkuin myllärin koira, joka jo nuolee huuliansa ennenkuin pussin suu vielä on avattu. — Eihän sitä miestä vielä ole sakotettukaan."

"Mutta se voitaisiin tehdä parilla kynänvedolla", virkkoi lordi Tuuliviiri. "Olenhan minä näinä viimekuluneina kolmenakymmenenä vuotena aina myöntynyt kaikkiin käskyihin, allekirjoittanut kaikennäköisiä uskontunnustuksia, luopunut kaikesta, mitä on vaadittu, valallani vakuuttanut kaikki, mitä on ollut valalla vakuutettava, ja pitänyt kiinni velvollisuudestani valtakuntaa kohtaan sekä ylistyksen että moitteinkin aikoina. Tottapa siis näiden korkea-arvoisten herrojen parissa ei liene ketään, joka tahtois kieltää minulta hiukan kielenkostuketta niin monen kovan työn perästä?"

"Se olisi todellakin sangen kohtuutonta, korkea-arvoinen herra", vastasi markiisi, "jos olisimme

arvelleet, että teidän janonne joskus kaipaishi tyydyttämistä tai että teidän kurkkuunne voisi tarttua jokin asia, joka tarvitsee irrottavaa huuhtelua."

Ja tähän lopetamme kuvauksen valtioneuvoskunnan istunnoista sillä aikakaudella.

VIIDES LUKU.

Vai tuliko kaikki soturit nää
vain loruja kuuntelemaan?
Ja muuan joutava kyynelkö sai
nuo miekat seisahtumaan?

Henry Mackenzie.

Illalla, samana päivänä, jolloin herra Ashton ja hänen tyttärensä pelastuivat suuresta vaarasta, istui kaksi outoa miestä sisimmässä kamarissa pienessä huonossa ravintolassa tai pikemmin olutkapakassa nimeltä Revonpesä. Tämä kapakka oli noin viiden, kuuden virstan päässä Ravenswoodin kartanosta ja saman verran myös Wolfs Cragin tornin raunioista, joiden molempien paikkojen välillä se sijaitsi.

Toinen vieraista oli noin neljäkymmenen vuoden ikäinen, pitkä ja laiha vartaloltaan; nenä oli kotkan nokan tavoin kaareva, silmät mustat, tuikeat ja katsanto kavala, pahaa ennustava. Toinen oli noin viisitoista vuotta nuorempi, lyhyt- ja rotevakasvuinen, verevä muodoltaan ja punatukkainen. Hänen katseensa oli suora, uskalias ja iloinen, ja tämä huoleton, peloton suoruus ja sisäinen rohkeus vaikutti sen, että hänen silmänsä, vaikka ne olivat vaaleanharmaat väriltään, olivat täynnä tulta ja voimaa. Pöydällä oli tuopillinen viiniä — siihen aikaan viini laskettiin tynnyristä tinaisiin tuoppeihin vieraitten varalta — ja kumpaisellakin miehistä oli pikari edessään. Mutta varsin vähän iloa tässä seurassa tuntui olevan. He katselivat toinen toistansa ääneti levotonta odotusta ilmaisevin silmin, käsivarret ristissä; kumpainenkin mietiskeli omia mietteitänsä kumppanilleen niitä ilmoittamatta.

Vihdoin viimein nuorempi heistä rikkoi äänettömyyden huudahtaen: "Mikä perhana sitä nuortaherraa näin kauan viivyttäneet? Kun ei vain hänen yrityksensä liene mennyt myttyyn. — Miksikä kielsitkään minua häntä seuraamasta!"

"Tottahan mies yksinäänkin kykenee kärsimänsä vääryyden", vastasi pitempi ja vanhempi miehistä. "Meidän henkemme olisi ollut vaarassa, jos hänen tähtensä olisimme tässä asiassa menneet niin pitkälle."

"Pelkuri olet kuin oletkin, Craigengelt", virkkoi nuorempi; "ja samaa on moni mies ennenkin luullut sinusta."

"Mutta ei kukaan ole uskaltanut sanoa sitä minulle suoraan päin silmiä", sanoi Craigengelt laskien kätensä miekkansa kahvalle. "Ja jollei minun mielestäni pikainen mies olisi samanvertainen kuin mielipuoli, niin minä —"

"Niin *sinä*?" matki toinen huolettomasti. "No miksi et sitten tee sitä?"

Craigengelt veti miekkansa tuuman tai parin verran ulos ja työnnälsi sen sitten kovasti takaisin tuppeen. "Sentähden, että tässä pelissä on kalliimpi panos voitettavana kuin kahdenkymmenen sinun vertaisesi hurjapäisen pennun henki."

"Siinä olet oikeassa", vastasi kumppani. "Mutta entä jos nuo kruunuryöstöt ja tuo äskeinen sakko, jota vanha kielilakkari lordi Tuuliviiri jo haukottelee nielläkseen ja joka luullakseni nyt jo lieneekin päätetty, eivät olisi vieneet taloani ja tilaani aivan putipuhaaksi. Olisinpa silloin aika narri ja järjetön pentu päälliseksi, jos uskoisin sinun koreita lupauksiasi, että muka voit hankkia minulle upseerinpaikan irlantilaisessa brigaadissa — mitä minulla onkaan tekemistä irlantilaisbrigaadissa? Minä olen suora skotlantilainen, niinkuin isäni oli ennen minua. Ja eihän iso-tätini, rouva Girnington, voi elää iankaikkisesti."

"Ei suinkaan, Bucklaw", muistutti Craigengelt, "mutta saattaapa hän sentään elää vielä montakin pitkää päivää. Ja mitä isääsi tulee, niin oli hänellä taloja ja eloja, hän karttoi huolellisesti kaikkia pantinottajia ja rahanlainaajia, suoritti joka miehelle saatavansa ja pani suun säkkiä myöten."

"Entä kenenkä onkaan syy, etten minäkin ole tehnyt samalla tavalla?" sanoi Bucklaw. "Kenenkä muun kuin pirun ja sinun ja sinun kaltaistesi, joiden avulla olen saanut hukatuksi kelpo perintöni? Ja tästä lähtien minun arvattavasti pitäisi sinun tapasi mukaan ruveta kuljeksimaan ja kujeilemaan — elää viikon päivät Saint Germainistä^[6] tulleen salaisen kirjeen nojassa — toinen viikko vuorelaiskapinan huhulla — saada einepalani sekä aamuryppyni vanhoilta jakobiittirouvilta^[7] ja lahjoittaa heille karvoja vanhasta peruukistani Chevalierin^[8] kiharain asemesta — seurata ystävääni hänen taisteluunsa, kunnes hän on tantereelle saapunut, ja sitten pötkiä pakoon, ettei niin tärkeä valtiollinen vehkeilijä menisi hukkaan. Kaikki se minun kai pitäisi nyt tehdä henkeni elatukseksi ja sen lisäksi ottaa itselleni kapteenin arvonimi!"

"Aika korean puheen nyt luuletkin pitäneesi", sanoi Craigengelt, "ja lasketelleesi hyvinkin sukkelia kompasanoja minusta. Onko nälkäkuolema tai hirsipuu muka parempi tätä elämää, jota minun nyt täytyy elää nykytellä siitä syystä, etteivät kuninkaan varat paraikaa riitä antamaan hänen asiamiehellensä tarpeeksi elatusta?"

"Nälkään kuoleminen olisi kunniallisempaa, Craigengelt, ja hirsipuuhun tästä kuitenkin lopuksi tulee. — Mutta mitä aiotkaan tehdä tuolla Ravenswood-paralla, sitä en ymmärrä — hänellä ei ole rahaa enempää kuin minullakaan — hänen maansa on kaikki kiinnitetty ja kirjoitettu ja vuotuinen korko syö tulot puhtaaksi eivätkä siihen edes oikein riitä. Mitä etua siis toivotkaan tästä sekaantumisesta hänen asioihinsa?"

"Ole huolehti, Bucklaw, kyllä minä asiani ymmärrän", vastasi Craigengelt. "Hänen sukunimensä ja hänen isänsä ansiolliset teot v. 1689 vaikuttavat sen, että tällöinen mies on tervetullut sekä Versailles'issa että S:t Germainissa — ja sitä paitsi ole hyvä ja huomaa, että tämä Ravenswood on ihan toisenlaatuisen nuori herra kuin sinä. Hänellä on tietoja ja taitoaakin yhtä paljon kuin uljuutta ja luonnonlahjoja; hän on käyttäytyvä ulkomailla niinkuin nuori herra, jolla on järkeä päässä yhtä paljon kuin sydäntä rinnassa ja joka vähän ymmärtää muutakin kuin hevosen juoksua ja haukan lentoa. Minä olen joutunut huonoon maineeseen viime aikoina sen vuoksi, etten ole saanut sinne saatetuksi yhtään ainoaa, jolla olisi ollut enemmän älyä kuin mitä tarvitaan hirven jälkien keksimiseen tai haukanpojan ottamiseen pesästä ja opettamiseen."

"Sittenkään ei hänellä ole tarpeeksi älyä keksimään pestaajan paulaa, Craigengelt?" vastasi nuorempi mies. "Mutta älähän suutu. Tiedäthän itse, ettet kuitenkaan uskalla käydä taisteluun; paras siis, että annat miekankahvan olla rauhassa ja liikuttamatta ja että aivan siivosti kerrot minulle, millä lailla osasit houkutella puoleesi Ravenswoodin nuorenherran luottamuksen."

"Sillä lailla, että kiihoitin hänen kostonhimoansa, Bucklaw", vastasi Craigengelt. "Hän on aina ollut epäluuloinen minun suhteeni; mutta minä väijyin sopivaa tilaisuutta ja kävin takomaan silloin, kun hänen sydämensä oli aivan tulikuumana hänelle tehdyn häväistyksen ja vääryyden johdosta. Hän on nyt mennyt, niin hän sanoi ja kenties itse uskoikin, purkamaan pahaa mieltänsä herra William Ashtonille. Mutta jos he kohtaavat toinen toisensa, sen minä sanon, ja jos tuo lakimies torjuu hänet luotaan, niin meidän nuoriherramme surmaa hänet. Hänellä oli silmässään tuo välkähähdys, joka aina on pettämätön merkki, kun tahdot arvata miehen mielleet. Kävi kuinka kävikin, niin on meidän nuoriherramme ainakin haukkuva tuota toista niin pahanpäiväisesti, että sitä voidaan selittää hyökkäykseksi valtioneuvosta vastaan. Hänen ja kruunun sopu tulee sillä tavoin auttamattomasti rikotuksi. Skotlannissa tulee hänen kovin kuuma olla, Ranskaan hänen on pakko mennä, ja sinne me purjehdimme kaikki yhdessä joukossa, tuossa ranskalaisessa *L'espoir*-nimisessä prikissä, joka meidän tähtemme luovii Eyemouthin kohdalla."

"Yhdentekevää minusta", virkkoi Bucklaw. "Skotlannissa ei ole paljon, josta enää välittäisin. Ja jos tuon nuorenherran tuojina olemme tervetulleemmat vieraat Ranskassa, niin olkoon menneeksi, Jumalan nimeen! Sangen vähän suosiota, pelkään minä, me voittaisimme omien ansioittemme nojalla; toivonpa siis, että hän on lennättänyt luodin valtiosinetinvarian päähän ennenkuin hän tänne palaa. Kappale tai pari noista valtiomies-peijakkaista pitäisi joka vuosi ampua kuoliaaksi siksi vain, että jäljellejääneet oppisivat hiukan huutia."

"Se on aivan totta", vastasi Craigengelt, "ja se muistuttaa mieleeni, että pitää mennä katsomaan, onko hevosillemme annettu tarpeeksi ruokaa ja ovatko ne valmiina lähtöön. Sillä jos semmoinen teko olisi tehty, niin eipä enää olisi aikaa antaa ruohon kasvaa heidän kavioittensa alla." Hän astui ovelle saakka, kääntyi sitten vakavasti katsahtaen Bucklaw'hon, ja sanoi: "Miten tässä asiassa käyneekin, tottahan sinä, toivon minä, teet minulle hyvän työn ja muistat, etten minä ole nuorelleherralta virkkanut yhtään sanaa, jota sopisi selittää sillä tavalla kuin olisin hyväksynyt väkivaltaisen teon, mikä hänelle saattanee johtua mieleen."

"Ei, ei suinkaan, ei ainoatakaan sanaa, joka olisi ollut hyväksymiseen päin", vastasi Bucklaw. "Kovin hyvin sinä tiedät, mikä vaara uhkaa tuollaisista pahoista sanoista ja mitä on 'teolla tai neuvolla'." Sitten hän ikäänkuin itsekseen vain lausui seuraavat säkeet:

"Viisari virka ei, se viittaa vain
kärjellään selvään murhan hetkeä."

"Mitä siinä itseksesi mutiset", kysyi Craigengelt levottomana kääntyen takaisin.

"Enpä mitään — ainoastaan pari säettä, jotka olen teatterissa kuullut", vastasi toinen.

"Bucklaw", sanoi Craigengelt, "minusta näyttää toisinaan kuin sinä olisit näyttelijäksi luotukin: aina olet täynnä hulivilin konsteja ja hullutteluja."

"Niinpä minäkin toisinaan olen arvellut", sanoi Bucklaw. "Ja se olisikin luullakseni turvallisempaa kuin että sinun kanssasi nyt näyttelen Onnistumatonta Salajuontaa. Mutta mene, toimita sinä vain omaa osaasi ja pidä huolta hevosista niinkuin sinunkaltaisesi tallirengin sopii. Näyttelijä! Teatteri-hulivili!" matki hän itseksensä. "Siitä sanasta olisi pitänyt tulla miekanpisto palkkioksi, jollei Craigengelt olisi tuommoinen pelkuri. — Mutta eipä sentään mielestäni se virka olisikaan hullumpia. — Maltas — annas kun — niin — minä astuisin sisään Aleksanterina —

"Näin nousen haudast' avuks armaallein.
Tupesta miekat! Nuolen' edespäin!
Kun ryntään mä, ken jäädä uskaltaa?
Meit' johtaa lempi, kunnia opastaa!"

Samassa kun Bucklaw ukkosenjyrinän kaltaisella äänellä, käsi miekan kahvalla, lausui Lee-paran pöyhkeitä sanoja, Craigengelt palasi takaisin säikähtyneen näköisenä.

"Me olemme hukassa. Bucklaw! Ravenswoodin varahevonen on tallissa kietoutunut marhamintaansa ja sen jalka on aivan vialla — hänen tavallinen ratsunsa on arvattavasti tämänpäiväisestä työstä uuvuksissa ja nyt ei hänellä ole verestä hevosta varalle! Hän ei pääse

pois täältä."

"Saakeli, eipä sitten päästä 'nuolen eespäin' — tällä kertaa", sanoi Bucklaw kuivakiskoisesti. "Mutta maltas, voithan sinä hänelle antaa oman hevosesi!"

"Mitä! Ja itsekö jäädä takaa-ajajain kynsiin? Suurkiitos siitä ehdotuksesta", vastasi Craigengelt.

"Entäs sitten", sanoi Bucklaw. "Jos onkin valtiosinetinvartialle tapahtunut joku vahinko, jota minä puolestani en usko, sillä Ravenswoodin nuoriherra ei ole niitä poikia, jotka ampuisivat vanhan, aseettoman miehen — mutta *jos* tuolla onkin tapahtunut jokin kahakka, niin ethän sinä ole siihen osallinen, et 'teolla etkä neuvolla', niinkuin tiedät, eikä sinulla siis ole mitään pelkäämisen syytä."

"Totta, totta kyllä", vastasi toinen hämillänsä. "Mutta muista, että minulla on kirjeitä S:t Germainistä."

"Ne kirjeet, niin moni mies luulee, ovat vain omaa keksintöäsi, jalo kapteeni. Hyvä on, koska sinä siis et tahdo antaa hänelle hevostasi, niin täytyy sitten minun, piru vie, antaa omani."

"Sinunko omasi?" virkkoi Craigengelt.

"Aivan niin, minun omani", toisti Bucklaw. "Sitä ei pidä koskaan sanottaman, että minä luvattuani auttaa kunnan miestä pienessä kunnia-asiassa olisin ollut häntä auttamatta sekä asian toimeenpanossa että myös asiasta selviytyttäessä."

"Sinäkö antaisit hänelle hevosesi? Mutta oletko arvellut, kuinka suuri vahinko siitä sinulle tulisi?"

"Vahinko! Niin, Harmaasta Gilbertistä maksoin kaksikymmentä kulta-jaakkoa,^[9] se on totta. Mutta onhan hänen ratsussaankin toki hiukkasen hintaa; ja hänen musta maurilaisensa olisi kahta vertaa kalliimpi, jos se vain olisi terve, ja minä tiedän hyvin, kuinka se on parannettava. Ota lihava, imeväinen koiranpenikka, nylje ja perkaa, mätä sisus täyteen mustia ja harmaita etanoita, paistele tarpeeksi kauan ja ripota päälle nardus-öljyä, sahramia, kanelia sekä hunajaa; voitele sitten paistinliemellä, hieroen — —"

"Aivan oikein, Bucklaw. Mutta sillä välin, ennenkuin hevosen jalannyrjähdys on parannettu, vieläpä ennenkuin penikkakaan on paistettu, sinä olet kiinni ja hirsipuussa. Luota siihen, kyllä Ravenswoodia ajetaan aika vauhdilla takaa. Minä soisin, että olisimme yhtymäpaikaksemme valinneet jonkin seudun, joka olisi likempänä merenrantaa."

"Saakeli soikoon!" virkkoi Bucklaw. "Parashan sitten olisi, että lähtisin nyt heti edeltä ja jättäisin tänne hevoseni häntä varten. — Hs, kuule, tuolta hän tulee, minä kuulen hevosen kavioiden kopinan."

"Oletko varma, että vain yksi on tulossa!" sanoi Craigengelt. "Minä pelkään, että häntä ajetaan takaa — minusta kuuluu kuin tulisi kolme tai neljä hevosta täyttää neljä — olen varma siitä, että kuuluu useamman hevosen kopinaa."

"Lorua, lorua! Se on vain talon piika, joka käydä loksuttelee kaivotiellä puukengillään. Niin totta kuin olen kunnian mies, kapteeni, olisipa parasta, että heittäisit kapteeninimesi ja salaiset vehkeesi hiiteen, sillä sinä säikähtelet yhtä helposti kuin metsähänhikattras. Mutta tuossa on nyt nuoriherra yksinään, näöltänsä synkkänä kuin marraskuun yö."

Nuori Ravenswood astui samassa sisään. Hän oli kokonaan kääriytynyt viittaansa, käsivarret olivat ristissä rinnalla, katse oli tyyli ja samalla myös alakuloinen. Sisään astuessaan hän viskasi viitan yltään, heittäytyi tuolille ja näytti olevan syvissä mietteissä.

"Mitä on tapahtunut? Mitä olette tehnyt?" kysyivät Craigengelt ja Bucklaw molemmat yhdellä haavaa.

"En mitään", oli lyhyt, ynseä vastaus.

"Ettekö mitään? Ja olittehan lähtiessänne päättänyt vaatia tuon vanhan veijarin tilintekoon kaikesta pahasta, mitä hän on tehnyt teille ja koko maalle. Näittekö hänet?"

"Näin", vastasi Ravenswoodin nuoriherra.

"Vai näitte? Ja tulitte takaisin suorittamatta sitä velkaa, joka olisi ollut hänelle jo kauan sitten maksettava?" sanoi Bucklaw. "Sitäpä en olisi luullut Ravenswoodin nuorestaherrasta."

"Siitä vähät, mitä te luulette", vastasi Ravenswood. "En aio teille tehdä tiliä teoistani."

"Malttia, Bucklaw", virkkoi Craigengelt keskeyttäen kumppaninsa, jonka närkäs vastaus pyöri jo kielen päässä. "Joku seikka on varmaankin estänyt herra Ravenswoodin yritystä. Mutta älköön hankkään panko pahaksi semmoisten ystävien levotonta uteliaisuutta, jotka niin hartaasti kuin Bucklaw'n herra ja minä pitävät hänen puoltaan."

"Ystävienkö, kapteeni Craigengelt!" vastasi Ravenswood ylpeästi. "Enpä tiedä meidän välillämme koskaan olleen likempää tuttavuutta, joka antaisi teille oikeutta ystävän nimeen. Minun luullakseni koko meidän ystävytemme perustuu vain siihen sopimukseen, että me yhdessä seurassa lähtisimme ulkomaille sen jälkeen kun vielä kerran olisin käynyt katsomassa esi-isieni kartanoa, joka on joutunut vieraille, ja kun olisin puhutellut sen nykyistä asukasta — omistajan nimeä en tahdo suoda hänelle."

"Aivan oikein, herra", vastasi Bucklaw. "Ja kun me luulimme teidän aikovan tehdä jotakin, mikä voi saattaa teidän kaulanne paulaan, niin tämä Craigie-veikko ja minä lupasimme sangen kohteliaasti odottaa teitä, vaikka se olisi voinut olla vähän vaarallista meidän omallekin kaulallemme. Mitä Craigie-veikkoon tulee, niin hänestä ei ole mitään sanottavaa, sillä jo syntyessä oli sana 'hirsipuu' kirjoitettuna hänen otsaansa. Mutta minäpä en juuri viitsisi häväistä sukuani tällaisella lopulla toisen miehen asian vuoksi."

"Hyvät herrat", lausui Ravenswood. "Olen pahoillani siitä, että teillä on ollut hiukan vaivaa minun tähteni. Mutta pitääpä minun sentään saada itse päättää, mitä pidän parhaana omassa asiassani, ilman että minun tarvitsee antaa selityksiä kenellekään. Olen muuttanut päätökseni enkä aiokaan lähteä maasta tähän vuodenaikaan."

"Ettekö muka lähtisi maasta, herra!" huusi Craigengelt. "Ettekö menisi Ranskaan sen jälkeen kun minä teidän tähtenne olen nähnyt niin paljon vaivaa ja rahaa kuluttanut — sen jälkeen kun olen ollut niin suuressa kiinnijoutumisen vaarassa ja sen jälkeen kun olen maksanut rahdin ja odotuspäivät!"

"Herra", vastasi Ravenswood, "päättäessäni näin äkkiä lähteä ulkomaille suostuin teidän kohteliaaseen tarjoukseenne, kun te lupasitte hankkia minulle tilaisuuden matkustaa. Mutta en muista, että olisin sitoutunut lähtemään matkaan, jos mieleni sattuisi muuttumaan. Vaivasta, jonka minun tähteni olette nähnyt, olen pahoillani, ja kiitän teitä. Teidän kulunkinne", hän lisäsi pistäen kätensä taskuunsa, "sallivat aineellisemmankin palkitsemisen — rahti ja odotuspäivät, kapteeni Craigengelt, ovat asioita, joista minä en ymmärrä mitään; mutta ottakaahan tämä kukkaro ja suorittakaa kulunkinne omantunnon mukaan." Näin sanoen hän ojensi kapteeniksi sanotulle kukkaronsa, jossa oli hiukka kultaa.

Mutta Bucklaw vuorostaan tuli nyt väliin. "Sormiasi, Craigie-veikkonen, näyttää kutkuttavan halu saada tuo vihreälankainen kudos omaksesi", virkkoi hän. "Mutta sen vannon Jumalan kautta, että silvon puukollani hyppysesä poikki, jos ne käyvät siihen kiinni. Koska herra Ravenswood on muuttanut päätöksensä, niin meidän arvattavasti ei tarvitse viipyä kauemmin täällä. Mutta ensin kuitenkin pyytäisin saada ilmoittaa tälle herralle —"

"Ilmoita hänelle mitä ikänä tahdot", sanoi Craigengelt "kunhan minä olen ensin saanut osoittaa hänelle, kuinka paljon vastusta hänelle on siitä koituva, jos hän luopuu meidän seurastamme, ja kun olen huomauttanut hänelle, kuinka vaikea hänen on pysyä täällä ja kuinka monta estettä hän myös on kohtaava ennenkuin hän sopivalla tavalla tulee esitetyksi Versailles'n ja S:t Germainin hoveissa, jollei hänellä ole opastajana miestä, joka on siellä hankkinut itsellensä hyödyllisiä tuttavuuksia."

"Sitä paitsi", lisäsi Bucklaw, "hän menettää ainakin yhden uljaan kunnan miehen ystäväyden."

"Hyvät herrat", lausui Ravenswood, "sallikaa minun vielä kerta vakuuttaa teille, että tämä meidän lyhytaikainen seurustelumme näyttää teidän silmissänne paljoa tärkeämmältä kuin mitä ikänä olin aikonut. Jos minä menen ulkomaisiin hoveihin, niin en tarvitse vehkeilevää maankuljeksijaa esittäjäksi eikä minun myöskään tarvitse huolia tuittupäisen puukkojunkkarin ystäväydestä." Näin sanoen hän läksi ulos vastausta odottamatta, nousi jälleen hevosensa selkään, ja pian kuului kavioiden etenevää kopinaa.

"*Mortbleu!*" kirosi kapteeni Craigengelt, "sinnepä minun rekryyttini meni!"

"Niin, kapteeni", virkkoi Bucklaw, "sinne livahti lohi koukkuineen, kaikkineen. Mutta minäpä lähden jäljessä, sillä olen saanut häneltä enemmän hävyttömiä sanoja kuin sappeni sietää."

Craigengelt tarjoutui kumppaniksi; mutta Bucklaw vastasi: "Ei, ei, kapteeni, kyki sinä vain uuninnurkassa, kunnes tulen takaisin. Hyvä on maata eheässä nahassaan."

"Vähän akat arvelevat,
missä ukot uurastavat!"

Ja laulellen hän läksi kamarista.

KUODES LUKU.

"No, Willie Bewick, nyt ole mies,
ja mitä mä sanon, kuuntele vaan:
Jos olet mies, sehän liet kenties.
Yli ojan tule, niin tapellaan!"

Vanha laulu.

Nähtyään mikä vahinko hänen varahevoselleen oli tapahtunut, nousi nuori Ravenswood saman ratsun selkään, jolla hän oli tullut. Hän ei tahtonut liiaksi vaivata hevosta ja ratsasti sentähden hiljakseen Ketunpesän ravintolasta vanhalle Wolfs Cragin tornille päin. Yht'äkkiä hän kuuli takanansa täyttä neliä lähenevän hevosen kopinaa ja huomasi taaksepäin katsahdettuaan, että nuori Bucklaw ajoi häntä takaa. Tämä oli pari minuuttia viivästynyt, sillä hän ei ollut malttanut olla antamatta Ketunpesän isännälle muutamia neuvoja voittuneen hevosen parantamisen suhteen. Täten kuluneen ajan oli hän kuitenkin kovasti nelistäen voittanut takaisin ja saavutti nyt Ravenswoodin siinä, missä tie kulki avaran suon poikki. "Seis, herra!" huusi Bucklaw. "*Minä* en ole mikään valtiollinen vehkeilijä — en mikään kapteeni Craigengelt, jonka henki on siksi kallis, ettei sitä voi panna vaaralle alttiiksi oman kunnian puolustamisen tähden. Minä olen Frans Hayston, Bucklaw'n kartanon herra, eikä minua kukaan mies saa häväistä sanalla, teolla, liikkeellä eikä katseella minun vaatimatta häntä siitä vastuuseen."

"Se on sangen hyvä, herra Hayston, Bucklaw'n kartanon isäntä", vastasi Ravenswood mitä vakavimmalla, huolettomimmalla äänellä. "Mutta minulla ei ole mitään riitaa teidän kanssanne"

enkä tahdokaan semmoista. Meidän tiemme kotiin päin, samoin kuin myös elämäntiemme, käyvät eri suuntiin; meillä ei ole aihetta olla toistemme tiellä."

"Eikö ole?" tiuskaisi Bucklaw pikaisesti. "Niin totta kuin tuolla on taivas, onpa sentään, sanon minä! — Te haukuite meitä vehkeileviksi maankiertäjiksi!"

"Muistakaa tarkemmin, herra Bucklaw; sillä nimellä tarkoitin vain teidän kumppanianne, ja te tiedätte itsekkin, ettei hän ole mikään sen parempi."

"Entäs sitten! Hän oli silloin minun kumppanini, eikä kukaan saa haukkua minun kumppaniani, ei syystä eikä syyttömästi, niin kauan kuin hän on minun seurassani."

"Jos niin on, herra Bucklaw", vastasi Ravenswood yhä yhtä vakavasti, "niin teidän pitäisi olla tarkempi seuralaistenne valitsemisessa, tai saatte liiaksi tekemistä kaikkia puolustellessanne. Menkää kotiin nukkumaan, herra, ja olkaa huomenaamulla järkevämpi vihassanne."

"Ei niin, herra Ravenswood, minä en ole sellainen kuin te luulette. Ylpeät silmänluonnit ja viisaat sananparret eivät tässä lopeta asiata. Sitä paitsi te haukuite minua puukkojunkkariksi, ja teidän pitää peruuttaa se sana ennenkuin me eroamme."

"Sitä tuskin voinen", virkkoi Ravenswood, "jollen saa parempaa syytä huomata erehdystäni kuin mitä te nyt annatte."

"No sitten, herra Ravenswood", sanoi Bucklaw, "koska te ette tahdo selittää loukkaustanne tai peruuttaa sitä ettekä myös määrää kaksintaistelupaikkaa, niin täytyypä — joskin vastahakoisesti siten kohtelen teidän laatuistanne miestä — teidän nyt saada minulta kova sana ja kova korvapuusti."

"Kumpaakaan ei tarvita", vastasi Ravenswood. "Minä olen jo kylläksi koettanut välttää kahakkaa teidän kanssanne. Mutta jos se on teidän tosi tahtonne, niin tämä paikka on yhtä sopiva kuin joku muukin."

"Alas hevosen selästä sitten ja tempaiskaa miekka tupesta", sanoi Bucklaw, itsekkin samoin tehden. "Minä olen aina pitänyt ja sanonut teitä kelpo mieheksi; mieleni olisi paha, jos minun täytyisi muuttaa ajatukseni."

"Siihen ette saa syytä, herra", vastasi Ravenswood hypäten alas hevonsensa selästä ja asettuen puolustusasentoon.

Heidän miekkansa kilahti yhteen, ja Bucklaw alkoi taistelun suurella kiivaudella. Hän oli sangen tottunut tällaisiin asioihin ja kuuluisa taidostaan ja nopeudestaan aseensa käyttämisessä. Tässä tilaisuudessa ei kuitenkaan hänellä ollut etua taidostansa. Sillä hän oli närkästyksissään huolettomasta, ylenkatseellisesta tavasta, jolla Ravenswoodin nuoriherra kauan aikaa oli kieltäytynyt tappelusta ja viimein siihen suostunut. Suuttumuksestaan yltyneenä Bucklaw siis ajattele mattoman kiivaasti alkoi hyökkäyksensä. Ravenswood puolestaan, jonka taito oli yhtä suuri ja mieli paljon tynyempi, tyytyi pääasiallisesti suojelemaan itseään eikä edes käyttänyt hyväkseen paria edullista tilaisuutta, jotka vastustajan kiivaus olisi hänelle tarjonnut. Viimein Bucklaw teki hurjan rynnäkön aikoen lopettaa koko leikin; mutta siinä yrityksessä hänen jalkansa horjahti, ja hän kaatui lyhytruohoiselle nurmikolle, jolla he taistelivat. "Pitäkää henkenne, herra", lausui nuori Ravenswood, "ja parantakaa elämäenne, jos voitte."

"Se olisi vain rajasuutarin paikkaustyötä, pelkään minä", virkkoi Bucklaw hitaasti kohoutuen maasta ja ottaen miekkansa. Hän oli paljon vähemmän hämmästyksissään vastustajansa voitosta kuin mitä niin maltittomasta miehestä olisi luullut. "Kiitoksia hengestäni, herra", jatkoi hän.

"Tässä on käteni, en kannata teille vihaa, en kovan onneni enkä teidän paremman miekkailutaitonne vuoksi."

Ravenswood katsoi hetken aikaa häneen kiinteästi, sitten hän ojensi hänelle kätensä. "Bucklaw", lausui hän "te olette kelposydäminen poika, ja minä olen tuominnut teitä väärin. Hartaasti pyydän teiltä anteeksi sitä sanaa, joka teitä loukkasi. Virkoin sen ajattele mattomasti ja varomattomasti ja nyt uskon varmaan, että se sattui aivan väärään paikkaan."

"Uskotteko niin todellakin, herra Ravenswood?" kysyi Bucklaw, ja hänen kasvonsa saivat samassa jälleen luonnollisen, iloisesti huolettoman ja rohkean näkönsä. "Sepä on enemmän kuin teiltä toivonkaan. Sillä teidän laatuistenne miehet, herra, eivät juuri helpolla peruuta ajatuksiansa eikä sanojaan."

"Sitä en teekään, kun kerran olen ne tarkkaan punninnut", sanoi Ravenswood.

"Sitten te olette hiukan viisaampi kuin minä, sillä minä käyn aina ensin kaksintaisteluun ystäväieni kanssa ja perästäpäin vasta selvittelemisiin. Jos toinen meistä kaatuu, niin asia on kuitti; jollei, niin ihmiset ovat aina sodan jälkeen taipuvaisimmat rauhaan. — Mutta mitä tuo hoilaava poikanulikka tahtonee?" lisäsi Bucklaw. "Kunpa Jumala olisi lähettänyt hänet tänne muutamia minuutteja aikaisemmin! Mutta pitihän sentään leikistä joskus tulla loppu, ja saattaahan tämä kenties olla yhtä hyvä kuin toinenkin."

Hänen puhuessaan poika lähenei ruoskien aasia, jonka selässä istui, niin että juhta kipaisi parasta vauhtiansa, ja hoilautti, niinkuin joku Ossianin sankareista, heille äänensä edeltäkäsin: "Herrat! — Herrat, paetkaa! Emäntä käski sanoa teille, että hänen talossaan oli miehiä, jotka ovat ottaneet kapteeni Craigengeltin vangiksi ja etsivät Bucklaw'ta ja teidän pitää, sanoi hän, ratsastaa minkä jaksatte."

"Totta tosiaan, se on aivan oikein, poikaseni", sanoi Bucklaw, "tässä on sinulle hopeinen kuudenpennyn raha sanomasta; ja antaisin kaksi sen vertaa kenelle hyvänsä, joka ilmoittaisi minulle minnepäin minun pitää ratsastaa."

"Sen saatte tietää minulta, Bucklaw", virkkoi Ravenswood, "tulkaa minun kotiini Wolfs Craigiin. On siinä vanhassa tornissa paikkoja, missä voitte olla hyvässä piilossa, vaikka tuhat miestä tulisi teitä etsimään."

"Mutta siitä koituisi teille itsellenne vastusta, herra Ravenswood. Ja jollette jo kenties liene takertunut meidän jakobiittirettelöömme, niin on tarpeetonta, että minä vedän teidät perässäni siihen pulmaan."

"Vielä mitä, ei minulla ole mitään pelkäämistä."

"No sitten seuraan teitä mielelläni; sillä, totta puhuen, en tunne sitä lymyapaikkaa, mihin Craigie-veli aikoi viedä meidät täksi yöksi. Ja olen varma siitä, että hän, jos hän joutuu kiinni, ilmaisee kaiken toden minusta ja kaksikymmentä valhetta teistä päälliseksi pelastaaksensa itsensä pulasta."

He nousivat nyt hevosten selkään ja läksivät yhdessä ratsastamaan poiketen maantieltä ja seuraten harvoin käytyjä, raivaamattomia kangaspolkuja. Nämä herrat olivat tämmöisiin metsästysretkillään hyvin tottuneet; muiden olisi ollut sangen vaikea saada niistä selvää. He ratsastivat jonkin aikaa ääneti, kulkien niin joutuisasti kuin Ravenswoodin ratsun väsymys sieti, kunnes yö vähitellen oli luonut pimeänsä heidän ympärilleen. Silloin he hidastuttivat kulkuaan siitä syystä, että oli vaikea pitää tietä silmällä, ja myös siinä toivossa, etteivät he enää olleet takaa-ajajien nähtävissä tai saavutettavissa.

"Ja nyt, kun olemme vetäneet suitset tiukemmalle", virkkoi Bucklaw, "niin mielelläni kysyisin jotakin teiltä, herra Ravenswood."

"Kysykää vain, olkaa hyvä", sanoi Ravenswood, "mutta älkää panko pahaksi, jollen vastaa kysymykseen siinä tapauksessa etten katso sitä sopivaksi."

"No niin, kysymykseni, suoraan puhuen, olisi tämmöinen", vastasi Bucklaw. "Mikä vanhan pirun nimessä on voinut saattaa teidät, joka pidätte niin pyhänä hyvää mainettanne, edes hetkeksikään antautumaan semmoisten veijarien ja heittiöiden pariin kuin Craigengelt ja Bucklaw ovat ihmisten silmissä?"

"Eipä mikään muu kuin se, että olin epätoivosta hurjistunut ja hain yhtä hurjien kumppanien seuraa."

"Entä mikä oli syynä siihen, että ihan viime hetkenä rikoitte liittomme?" kysyi Bucklaw vielä.

"Syynä oli se, että mieleni oli muuttunut", sanoi Ravenswood, "ja että olin päättänyt jättää yritykseni sikseen, ainakin toistaiseksi. Ja nyt kun minä olen suoraan ja selvään vastannut teidän kysymykseenne, virkkakaa te vuorostanne, mikä on saattanut teidät yhteyteen Craigengeltin kanssa, joka on niin paljon halvempi teitä sekä sukuperän että sydämen puolesta?"

"Suoraan sanoen", vastasi Bucklaw, "syynä siihen on se, että olen hupsu, joka pelillä on nyt tehnyt lopun koko omaisuudestaan. Iso-tätini, rouva Girnington, on hankkinut itselleen vereksen hengenkipinän, luulen minä, ja ainoa toivoni oli, että vallankumouksella ehkä voisoin voittaa jotakin. Craigie on jonkinmoinen kortinpeluuveikkoni; hän näki, minkälaisessa pulassa olin; hän — ainahan piru väijyy oven kynnyksellä — syöti minulle sen seitsemän valhettansa Versailles'sta saadusta valtakirjastansa sekä vaikutusvaltaisista ystävistään S:t Germainissä; hän lupasi minulle kapteeninviran Pariisissa — ja minä olin niin tuhma pöllö, että takerruin hänen paulaansa. Kylläpä hän nyt, sen vakuutan, varmaan on kielinyt kruununmiehille kelpo juttuja minusta. Ja sen hyvän sain siitä, kun olin tekemisissä viinin ja naisten ja arpanappulain, kukkojen, koirien ja hevosten kanssa."

"Niin on, Bucklaw", sanoi Ravenswood. "Itse te olette todellakin ruokkinut povellanne niitä käärmeitä, jotka nyt teitä pistelevät."

"Se sana sattui kohdalleen, herra Ravenswood", vastasi toinen. "Mutta älkää pahaksi panko, olettepa tekin ruokkinut omalla povellanne suurta, kelpo käärmettä, joka on syönyt suuhunsa kaikki muut ja on nielevä teidät itsennekin yhtä varmaan kuin minun puoli tusinaani käärmeitä on syövä putipuhaaksi kaikki, mitä Bucklaw'lla vielä on tallella. Eikä hänellä ole muuta kuin mitä on hänen lakkinsa ja saapas-anturansa välillä."

"En saa", virkkoi Ravenswood, "paheksua tätä suoraa puhetta, koska itse sen panin alulle. Mikäpä, puhuaksemme vertauskuvitta, onkaan teidän mielestänne tuo himokas peto, jota minä muka hoitelen?"

"Kostonhimo, hyvä herra, kostonhimo, joka, jos lieneekin samaa aatelista syntisukuperää kuin viininryypiskeleminen ja kaikki mitä siihen kuuluu, kuitenkin on yhtä epäkristillinen, vieläpä vuodattaa verta, mitä yllämainitut synnit eivät tee. Parempi on murtaa aita päästäksensä väijymään kaurista tai kaunotarta kuin ampua vanha mies kuoliaaksi."

"Se ei ollutkaan mielessäni", sanoi Ravenswoodin nuoriherra. "Niin totta kuin elän, sitä en aikonut tehdä. Minä vain aioin ennen lähtöäni käydä tuon sortajan puheilla ja moittia häntä hänen omavaltaisista teoistaan sekä niiden seurauksista. Minä olisin luetellut minulle tehdyt vääryydet semmoisoin sanoin, että olisin järkähdyttänyt sielun hänen rinnassaan."

"Aivan niin", jatkoi Bucklaw, "ja hän olisi tarttunut teitä kurkkuun ja huutanut apua, ja sitten te olisitte järkähdyttänyt sielun *ulos* hänen rinnastaan. Yksin katseellanne ja käytöksellänne te jo olisitte säikähdyttänyt ukon kuoliaaksi."

"Muistakaa, kuinka suuret vihan syyt minulla oli", vastasi Ravenswood, "Muistakaa, mitä häviötä ja kenen kuolemankin hänen julmasydäminen kovuutensa on aiheuttanut — hän on peräti hävittänyt vanhan aatelissuvun, murhannut rakkaan isäni! Olisipa muinaisina skotlantilais-aikoina

sanottu miehestä, joka olisi semmoisia pahantekoja rauhallisesti kärsinyt: kas, hänestä ei ole ystävälle tukea eikä viholliselle vastusta."

"Aivan niin, herra Ravenswood, ja näenpä oikein ilolla, että perkele viekoittelee yhtä kavalasti muitakin ihmisiä kuin minua. Sillä kun minun tekee mieli tehdä jotakin hullutusta, niin hän heti vakuuttaa minulle sitä kaikkein tarpeellisimmaksi, jaloimmaksi, ritarillisimmaksi teoksi koko maan päällä, ja minä olen satulavyötä myöten upoksissa suossa ennenkuin huomaankaan, että pinta pettää. Ja niin teistäkin, herra Ravenswood, olisi voinut tulla murh — — ihmistappaja siitä syystä vain, että rakkaudella muistelette isävainajaaanne."

"Teidän puheessanne, Bucklaw, on enemmän järkeä", virkkoi Ravenswood, "kuin mitä olisi luullut teidän käytöksestänne päättäen. Onhan se hyvinkin totta, että pahat himomme viekoittellessaan meitä pukeutuvat valepukuihin, jotka ovat yhtä ihanat kuin noiden häijyjen henkien, jotka taikauskosen kansan luulon mukaan pyydystelevät ihmisiä ja joiden luonnollista häijyyttä ei voi havaita ennenkuin heidät on sulkenut syliinsä."

"Mutta saattaapa sentään torjua ne pois luotaan", sanoi Bucklaw, "ja niin aionkin tehdä hyvin pian — se on: kun vanha rouva Girnington on kuollut."

"Oletteko koskaan kuullut, mitä eräs englantilainen pappi kerran sanoi?" kysyi Ravenswood. "Hän lausui: Helvetinpermanto on kokoonpantu hyvistä päätöksistä — mikä taitaa tarkoittaa, että niitä useammin tehdään kuin pannaan toimeen."

"Niin on", vastasi Bucklaw. "Mutta minä aionkin tehdä alun tänä siunattuna yönä, ja olen päättänyt, etten juo enempää kuin yhden korttelin viiniä, jollei teidän claretinne vain liene aivan erinomaista lajia."

"Vähänpä kiusausta teille tulee Wolfs Cragissa, sanoi Ravenswood. En tiedä, voinenko luvata teille muuta kuin katoksen suojaksenne. Kaikki meidän viini- ja ruokavaramme, vieläpä enemmänkin, sulii tyhjiin viime tilaisuudessa."

"Kulukoon pitkä aika ennenkuin taas tarvitaan viini- ja ruokavaroja samanlaista tilaisuutta varten", toivotti Bucklaw. "Mutta teidän ei olisi pitänyt juoda viimeistä pulloanne hautajaisissa; se tuottaa onnettomuutta."

"Onnettomuutta luullakseni tuottaa kaikki, mikä minuun kuuluu", sanoi Ravenswood. "Mutta tuossa jo onkin Wolfs Crag, ja kaikki, mitä se vielä sisältää, on teille tarjona."

Meren mainingin kohina oli jo kauan ilmaissut, että he lähenivät rantakallioita, joiden korkeimmalle kukkulalle tornin perustaja oli rakentanut asuntonsa niinkuin kotka pesänsä. Kalpea kuu, joka siihen saakka oli taistellut ajelevien pilvien kanssa, paistoi nyt ja näytti heille yksinäisen, paljaan tornin kukkulamaisella kalliolla, joka kallistihe Pohjanmereen. Kolmelta taholtaan tämä kallio oli äkkijyrkkä; neljäs, mantereelle päin oleva, oli ennen muinoin ollut kaivannon ja laskusillan suojelema. Mutta silta oli nyt hajallaan ja rappiolla ja kaivanto oli puoleksi ummessa, niin että hevospies saattoi ratsastaa sen yli ahtaaseen pihaan. Oikealta ja vasemmalta puolelta rajoittivat pihaa matalat, puoleksi hajonneet tallit sekä muut ulkokuoneet; mantereen puolelta sen sulki matala, nastallinen muuri. Ja neliön neljännellä, perimmäisellä taholla kohosi itse torni, joka törrötti korkeana ja kaitaisena, rakennettuna harmaasta kivistä, kimallellen kuutamossa aivan kuin valkeaan kääriiliinaansa puettu jättiläiskummitus. Autiomman, kolkkomman näköistä asuinpaikkaa olisi ollut vaikea mielessään kuvitella. Ja meren synkkä, raskas kohina, kun laine toisensa perästä syöksyi syvässä syvyydessä kalliorantaa vastaan, vaikutti korvaan samalla tavalla kuin itse paikka silmään — se ilmaisi lakkaamatonta, loppumatonta surua, johon osaksi sekaantui kauhua.

Vaikka ilta ei ollut vielä kovin myöhäinen, niin ei ollut mitään merkkiä, josta olisi voinut huomata, että tässä rappeutuneessa asunnossa oli elävä asukas; yhdestä ainoasta ikkunasta — vaikka siellä täällä seinissä, eri korkeudella ja eri välimatkojen päässä toisistaan, näkyi hyvinkin monta pientä ikkunaa ilman mitään järjestystä — pilkoitti hämärä valo.

"Tuossa", sanoi Ravenswood, "istuu ainoa miespalvelija, joka on jäänyt Ravenswoodin taloon; ja hyväpä, että edes hän on jäänyt, sillä muuten meillä ei olisi paljon toivoa saada valoa eikä lämmintä. Mutta ratsastakaa varovasti jäljestäni; tie on kapea, sille ei mahdu kahta hevosta rinnakkain."

Tie kulkiikin nyt todella jonkinlaista kaitaista taipaletta myöten, jonka takana torni kohosi niemen päässä. Siitäkin näkyi, miten Skotlannin paronit määrätessään asuntonsa sekä aseman että rakennusmuodon aina olivat pitäneet silmällä yksinomaan sitä puolta, että siitä tulisi vahva turvapaikka, jättäen kaiken mukavuuden syrjäseikaksi.

Kulkien varovaisesti, niinkuin tämän jylhän asunnon isäntä oli käsenyt, he pääsivät onnellisesti pihalle. Mutta kesti kauan aikaa, ennenkuin Ravenswood ponnistuksistaan huolimatta sai vastauksen, vaikka hän kovasti kolkutteli matalakaariseen porttiin ja yhä uudelleen huusi Kalebia avaamaan ja päästämään heidät sisään.

"Ukko varmaan on lähtenyt pois", sanoi Ravenswood, "tai lieneekö saanut halvauksen. Olisihan tämmöisellä pauhinalla pitänyt saada kaikki seitsemän unikekoakin hereille!"

Viimein heikko, epäröivä ääni kuitenkin vastasi: "Nuoriherra — Ravenswoodin nuoriherra, tekö se olette?"

"Niin, minä olen täällä, Kaleb, portti auki joutuisaan!"

"Mutta tekö tosiaan olette omassa lihassa ja luussa? Sillä mieluummin katsoisin viittäkymmentä pirua suoraan silmiin kuin oman herrani haamua tai kummitusta. — Sentähden, vaikka olisittekin

kymmenin kerroin herrani, korjautukaa tiehenne, jollette ole tullut elävässä ruumiissa, luissanne, lihoissanne."

"Minä tässä olen, sinä ukko hupakko", vastasi Ravenswood, "ruumiillisessa muodossa ja elävänä, paitsi että olen puolikuollut vilusta."

Valo katosi ylimmästä ikkunasta ja pilkoitti aukosta toisensa perästä, hitaasti aleten. Siitä näkyi, että sen kantaja varovaisesti astuskeli alas kiertorappusia myöten eräässä niistä pienistä torneista, jotka koristivat ison tornin kulmia. Ukon astumisen hitauden vuoksi päästi Ravenswood suustansa pari närkästyntä sanaa, ja hänen kumppaninsa, joka oli vielä maltittomampi, aivan kuin elohopea, kirosi useampaan kertaan. Kaleb taas pysähtyi, kun salpa oli vedettävä ovelta, ja uudestaan kysyi, olivatko he tosiaan tämän maailman miehiä, kun näin yösydämellä pyrkivät sisään?

"Jos saisin sinut kynsiini, vanha hupsu", sanoi Bucklaw, "antaisinpa sinulle tuntuvia todistuksia siitä, että *minä* olen luuta ja lihaa."

"Avaa ovi, Kaleb", virkkoi isäntä lempeämmällä äänellä, osaksi siitä syystä, ettei hän tahtonut loukata vanhaa, uskollista hovimestariansa, osaksi senvuoksi, ettei hän luullut kovista sanoista olevan paljoakaan apua niin kauan kuin Kaleb oli lujan, rautalevyllä vahvistetun tammisen oven takana.

Vihdoin viimein Kaleb vapisevin käsin työnsi syrjään salvat, avasi raskaan oven ja seiso nyt heidän edessään. Lekottava lamppu, jota hän piti toisessa kädessään, toisella varjellen ja varjostaen sen liekkiä, valaisi hänen harvoja, harmaita hiuksiaan, hänen kaljua päälakeaan ja kulmikkaita, laihoja kasvojaan. Pelkäävä ja samalla kohtelias silmäys, jonka hän loi ympärilleen, valon ja varjon vaihtelu hänen harmaan tukkansa ja valaistujen kasvojen yllä, se kaikki olisi näyttänyt kauniilta maalauksessa. Mutta matkustajillamme oli siksi kiire päästä katoksen alle, nousevaa rajuilmaa pakoon, etteivät he malttaneet ihailla tuota maalauksellista kauneutta.

"Tekö se olette, herra kulta? Tekö se olettekin todella?" huusi vanha palvelija. "Minun on paha mieli, kun te niin kauan saitte seisoa ja odottaa oman ovenne edessä. Mutta kuinka voinkaan tietää, että niin pian näkisin teidät jälleen ja vielä vieraan herran, ja" — (hän huusi nyt jollekulle tornin asukkaalle ikäänkuin erikseen, äänellä, jonka muka ei pitänyt kuulua pihalla-olijoille: 'Anna-Maija, tyttö hoi! Joudu minkä kerkiät ja lisää puita takkaan. Ota vanha kolmijalkainen tuoli, tai mitä muuta hyvänsä, josta mitä pikimmin saat hyvän loimun.'). "Pelkäänpä että me olemme sangen huonoissa varoissa, sillä emme luulleet teidän palaavan useampiin kuukausiin; muuten olisi teidät kyllä vastaanotettu säätyenne mukaan, niinkuin oikeus ja kohtuus on. Mutta sittenkin —"

"Samantekevää, Kaleb", keskeytti Ravenswood, "meidän pitää saada hevosemme katoksen alle ja itsemme samaten miten parhaiten voimme. Toivonpa, ettet ole pahoilla mielin siitä, että tulin takaisin pikemmin kuin luulit?"

"Pahoilla mielin, korkea-arvoinen herra lordi? — Minä olen varma, että kaikki kunnan ihmiset suovat teille lordin nimityksen, joka teidän jaloilla esi-isillänne on ollut kolmensadan vuoden kuluessa, eikä siihen kysytä kenenkään peruukin lupaa. Minäkö olisin pahoilla mielin siitä, että lordi Ravenswood käypi katsomassa yhtä omista kartanoistaan!" — (Sitten hän taas puhui erikseen näkymättömälle, kulissientakaiselle kumppanilleen: 'Anna-Maija, tapa muniva kana arvelematta. Kullakin päivällä on huoli itsestään'). — "En tahdo sanoa, että tämä olisi meidän paras kartanomme", lisäsi ukko kääntyen Bucklaw'n puoleen, "tämä on vain turvapaikka, missä lordi Ravenswood saattaa piillä — tai ei juuri *piillä*, vaan olla poissa tieltä metelisinä aikoina niinkuin tätä nykyä, jolloin hänen ei sovi asua keskemällä maassa missään paremmista, uhkeimmista kartanoistaan. Muuten ihmiset arvelevat Wolfs Cragin ulkomuodon sen muinaisaikuisen rakennustavan vuoksi ansaitsevankin tarkkaa katselemista."

"Ja sinä olet päättänyt, että meidän pitää nyt saada tilaisuus sitä oikein tarkkaan katsella", sanoi Ravenswood, jota suuresti huvitti nähdä, mitä kaikkia koukkuja vanhus keksi saadaksensa heidät viipymään ulkona kunnes hänen liittolaisensa Anna-Maija oli sisäpuolella valmistanut varustuksensa.

"No, vähätpä nyt kartanon ulkomuodosta, veli veikkonen!" sanoi Bucklaw. "Annapas vain meidän nähdä sisusta ja hevosten talli, se on pääasia."

"Aivan oikein, herra — aivan niin, herra — epäilemättä, herra — kun minun herrani ja joku hänen korkea-arvoisista kumppaneistaan" —

"Mutta hevosemme, ukko kulta, meidän hevosemme — ne saavat iänikuisen patin, jos niiden näin kovan ajon perästä täytyy seisoa tässä kylmässä, ja minun ratsuni on liian kallis, että antaisin sen pilattavaksi. Sentähden sanon vielä kerran: meidän hevosemme", huusi Bucklaw.

"Kyllä — kyllä — teidän hevosenne — kyllä — minä huudan tallirengit tänne." Ja miehen äänellä Kaleb huusi, niin että koko vanha torni kajahti: "Jussi — Wille — Santeri! — Pojat ovat kylässä tai nukuksissa", sanoi hän vähän aikaa odotettuansa vastausta, jota, niinkuin hän hyvin tiesi, ei kuitenkaan ollut mahdollista saada. "Kaikki käy nurin, kun ei isäntä ole kotona. Mutta voinhan minä itsekin ottaa teidän elukkanne hoitooni."

"Kyllä se paras taitaa olla", virkkoi Ravenswood, "sillä muuten ei minulla ole juuri paljoa toivoa, että ne tulisivat hoidetuiksi."

"Hs, hyvä herra — vaiti, Jumalan tähden", kuiskasi Kaleb rukoilevalla äänellä hiljaa isännälleen. "Vaikka te ette pidä mitään lukua omasta maineestanne, säästäkää toki minun hyvä nimeni. Ja täysi työ meille sittenkin tulee kaikista valheistani huolimatta saada tämä yö säädynmukaisesti

vietettyksi."

"Hyvä, hyvä on, älä ole milläsikään", sanoi herra, "mene vain talliin. Lieneehän siellä heiniä ja kouroja, toivon minä?"

"On, on, runsaasti heiniä ja kouroja!" Näin hän lausui ääneen ja rohkeasti, mutta lisäsi hiljaa: "Onhan siellä pari kapallista rantakouruja sekä muutama vihko luhtaheiniä, jotka hautajaisista jäivät tähteiksi."

"Hyvä on", sanoi Ravenswood ottaen lampun palvelijansa vastahakoisesta kädestä. "Minä itse näytän vieraalle tulta rappusissa."

"Ei se suinkaan käy laatuun, hyvä herra — malttakaa mieltänne vain viisi minuuttia tai kymmenen, taikka, jos oikein kauan viivyn, neljänneksen tuntia, ja katsokaa kuinka korealta Bass-lahti ja Pohjois-Berwickin alanko näyttää kuutamolla, kunnes olen korjannut hevoset. Minä tahtoisin saattaa teitä niinkuin teitä tulee saattaa, teitä, lordi Ravenswood, ja teidän korkea-arvoista vierastanne. Ja minulla on kaikki hopeiset kynttilälajalat lukon takana, ja tämä lamppu ei sovi — —"

"Kylläpä se sillä välin kelpaa", sanoi Ravenswood, "eikä sinulle tule mitään vastusta tallissa valon puutteesta, sillä jos oikein muistan, on puoli kattoa poissa."

"Niin on, hyvä herra", vastasi uskollinen palvelija, heti kuitenkin kerkeällä neuvokkaisuudella lisäten, "ja ne laiskurit katonkattajat eivät vielääkään ole käyneet sitä korjaamassa, lordi Ravenswood."

"Jos mieleni tekisi tehdä pilaa sukuni häviöstä", sanoi Ravenswood neuvoen vierasta yläkertaan, "niin saisın runsaasti aineksia ukko Kaleb rukasta. Hänellä on sydämen asiana puhua kaikista meidän kurjaan talouteemme kuuluvista asioista ei niinkuin ne todella ovat, vaan niinkuin niiden hänen mielestänsä pitäisi olla. Ja totta puhuen minua on usein huvittanut nähdä, mitä kaikkia keinoja se miesparka keksii hankkiaksensa semmoista, mitä hänen mielestänsä talon kunnia vaatii. Ja vielä lystillisemmät ovat hänen selityksensä, kun joku kalu puuttuu, jonka puutteen täyttämiseksi ei hänenkään älynsä ole voinut mitään keinoa keksiä. Mutta vaikka ei tornini suinkaan ole avarimpia, niin onpa meidän sentään vaikea ukon avutta löytää se kamari, missä valkea palaa takassa."

Näin sanoen hän avasi salin oven. "Tässä ainakaan", virkkoi hän, "ei ole valkeaa eikä vuodetta."

Sali olikin todella häviön perikuva. Tässä avarassa holvikattoisessa huoneessa, jonka lakihirret, kokoonliitetyt aivankuin Westminsterissä, olivat päistään kömpelöillä veistoksilla koristetut, oli melkein kaikki samassa tilassa kuin lordi Allan Ravenswoodin hautajaispitojen lopulla. Suuri tamminen pöytä oli vielä täynnä alassuin kumotuita pikareita ja nahkaleilejä, tinaisia tuoppeja sekä pulloja. Lasit, juhla-iloa vähemmän kestäviä astiat, olivat sirpaleina kivisellä lattialla; monta niistä olivat vieraat tahallaankin uhranneet innostuessaan jostakusta mieluisestä maljasta. Mutta hopea-astiat, joita tätä tilaisuutta varten oli lainattu ystävilta sekä sukulaisilta, oli heti huolellisesti korjattu, kun yllämainitut, yhtä tarpeettomat kuin sopimattomat tuhlaavaiset pidot oli pidetty ja lopetettu. Sanalla sanoen: ei näkynyt enää mitään, mikä olisi ilmaissut rikkautta; kaikki tähteet puhuivat äskeisestä tuhlauksesta ja nykyisestä häviöstä. Mustat verkaverhot, jotka äsken olleessa surujuhlassa oli ripustettu koinsyömien, repalaisten tapettien sijalle, oli osaksi revitty alas, niin että ne riippuivat seinältä erisuuruisina riekaleina paljastaen seinän karkean muurauksen, jota ei ollut millään kalkituksella eikä siloituksella tasoitettu. Kaatuneet tai sikinsokin heitettyt tuolit todistivat, minkälaiseen vallattomaan melskeeseen surupidot olivat päättyneet. "Tässä salissa, herra Bucklaw", lausui Ravenswood lamppua kohottaen, "tässä salissa mellastettiin silloin, kun olisi pitänyt viettää surujuhlaa; se on oikea kosto, että se nyt on surullinen, vaikka sen pitäisi olla iloinen."

He poistuivat tästä kolkosta salista ja menivät yläkertaan, missä Ravenswood turhaan avattuansa pari ovea viimein opasti vieraansa pieneen, matoilla varustettuun eteishuoneeseen. Siinä he suureksi iloksensa löysivät jokseenkin kelvollisen takkavalkean, jonka Anna-Maija oli saanut viritetyksi jollakin semmoisella keinolla kuin Kaleb taannoin oli neuvonut. Iloiten sydämessään, että tässä kuitenkin oli parempi olo kuin mitä tähän asti linnassa oli näyttänyt olevan tarjona, Bucklaw tyytyväisenä hieroi käsiänsä valkean yläpuolella ja kuunteli nyt paremmalla mielellä Ravenswoodin nuorenherran anteeksipyyntöjä. "Hyvää oloa", virkkoi tämä, "en teille voi tarjota, sillä sitä ei minulla itsellenikään ole. Siitä on aikoja, kun nämä seinät sitä ovat nähneet, jos lienevät ikänänsä nähneet. Katoksen suojan ja kätköpaikan, ne minä, toivoakseni, kuitenkin voin suoda teille."

"Ne ovat kelpo asioita, herra Ravenswood", vastasi Bucklaw, "ja jos siihen lisäksi saisi suun täydeltä ruokaa ja viiniä, niin enpä tosiaan tänä yönä muuta kaipaisikaan."

"Pelkäänpä", sanoi Ravenswood, "että te saatte vain kurjan illallisen. Minä kuulen juuri, kuinka Kaleb ja Anna-Maija siitä neuvottelevat. Kaleb Balderston paralla on muiden avujensa ohella sekin, että hän on vähän kuuro. Tästä johtuu, että paljon siitä, mitä hän on hiljaa erikseen puhuviansa, saa kuulla koko seura ja erittäinkin ne, joilta hän hartaimmin tahtois salata pienet juonensa. — Kuulkaapas!"

He rupesivat kuuntelemaan ja kuulivat vanhan palvelijan puhelevan Anna-Maijan kanssa seuraavalla tavalla: "Älä ole milläsikään, älä ole milläsikään, tyttö. Pitää näyttää iloiselta, vaikka peli olisi kuinka huono."

"Mutta muniva kana! Siitä tulee paisti niin sitkeää kuin jousenjänne tai saappaan pohjanahka!"

"Sano erehtyneesi — sano erehtyneesi", neuvoi uskollinen hovimestari lepyttävällä, matalalla

äänellä. "Ota koko syy niskoillesi, älä anna vain talon kunnian joutua pilalle."

"Mutta kana", vastusteli Anna-Maija, "huu, sehän istuu jossakin laen kohdalla isossa salissa. Ja minua peloittaa mennä pimeään, kun haltija voi olla siellä. Ja jos en näkisikään haltijaa, niin enpä sen paremmin näkisi kanaakaan, sillä siellä on pilkkosenpimeä. Eikä meillä ole muuta valoa kuin tuo sama siunattu lamppu, jota nuoriherra nyt pitää omassa kädessään. Ja jos saisinkin kanan kiinni, pitäisihän se sitten vielä tappaa ja höyhentää ja paistaa; ja kuinka sen teen, kun he istuvat meidän ainoan valkeamme ääressä?"

"Älä huoli, älä huoli, Anna-Maija", lohdutti muonamestari. "Maltas pikkusen, niin koettelen viekotella lampun heittä."

Heti sen jälkeen Kaleb Balderston astuikin sisään aavistamatta, että huoneessa-istujat olivat kuulleet niin paljon hänen syrjäpuheistaan.

"No, Kaleb veikkonen, onko toivoa, että saamme jotakin iltaruokaa?" kysyi Ravenswood.

"*Toivoako*, että te saisitte iltaruokaa, lordi Ravenswood!" sanoi Kaleb korostaen ylenkatseellisella suuttumuksella sitä sanaa, joka ilmaisi epäilystä. "Kuinka siitä voisi olla kysymystäkään teidän omassa kartanossanne, lordi Ravenswood? — Vai toivoa, että saisitte iltaruokaa, tosiaan! — Mutta ettehan nyt huolinekaan häränlihaa? Onhan meillä joukko lihavia kanoja valmiina vartaaseen pistettäväksi tai halsterilla paistettaviksi. — Ota lihava salvokukko, Anna-Maija!" huusi hän rohkeasti, ikäänkuin semmoinen eläin olisi ollut saatavissa.

"Se on aivan tarpeetonta", sanoi Bucklaw, joka arveli kohteliaisuuden vaativan, että hän hiukan helpottaisi pulassa olevan muonamestarin hätää. "Kunhan teillä olisi vähän kylmää ruokaa, taikka vain leipäpalanen."

"Aivan erinomaisia kaurakakkuja!" huusi Kaleb, paljon huokeammin hengähtäen. "Ja mitä kylmään ruokaan tulee, kaikki, mitä meillä on, lienee tarpeeksi kylmää — vaikka enin osa kylmästä paistista ja piirakoista jaettiin köyhille hautajaisjuhlan jälkeen, niinkuin oikeus ja kohtuus vaatikin —"

"Kuules, Kaleb", sanoi Ravenswood. "Jo on aika kerrassaan tehdä loppu tästä asiasta. Tämä on nuori Bucklaw'n herra; hän piileksii, ja sentähden, ymmärräthän —"

"Hän ei nyt ole herkempi herkkusuu kuin tekään, lordi Ravenswood, sen takaan", vastasi Kaleb iloisesti, nyökäyttäen päätään merkiksi, että hän ymmärsi. "Mieleni on paha siitä, että tämä herra on ahdingossa, mutta olenpa samalla kuitenkin iloinen siitä, ettei hän paljon voi moittia meidän talouttamme, sillä onpahan hän itsekin luullakseni yhtä pahoissa pihdeissä kuin me. Ei, Jumalan kiitos, me emme olekaan pahoissa pihdeissä", lisäsi hän jälleen peruuttaen myönnytyksen, joka ensi riemunhetkellä oli livahtanut hänen suustaan, "vaikka epäilemättä emme nyt ole niin hyvissä varoissa kuin mitä ennen aikaan olimme tai mitä meidän pitäisi olla. Ja mitä ruokaan tulee — mitä apua valheista? — onpa meillä juuri loppukimpale lampaan lapaluusta, joka vasta kolme kertaa on ollut pöydällä, ja mitä likempänä luuta, sitä mehukkaampi liha, tiedättehän sen, hyvät herrat. Ja — onhan meillä kannikka lammasmaitojuustoa sekä sirunen kelpo voita, ja — ja — niin, siinä onkin kaikki, mitä voi lukuun ottaa."

Ja aivan iloisella mielellä hän nyt kantoi esille vähäiset vieraanvaransa ja asetti ne hyvin juhlallisesti pienelle pyöreälle pöydälle, joka oli herrojen välissä. Nämä kävivätkin kimppuun hyvällä ruokahalulla pelästymättä aterian halpaa laatua tai niukkuutta. Ja Kaleb palveli heitä juhlallisen kohteliaasti, ikäänkuin olisi toivonut voivansa kunnioittavalla toimeliaisuudellaan täyttää sen puutteen, ettei ollut useampia palvelijoita.

Mutta ah! Paljonko tämmöisissä tilaisuuksissa ulkonaiset seikat, vaikka niitä noudatettaisiin kuinka tarkasti ja huolellisesti, voivat haihduttaa mielestä itse ruoka-aineitten vaillinaisuutta? Bucklaw rupesi hartaalla halulla syötyänsä aika palan lampaan lapaluusta, joka jo kolme kertaa oli ollut veitsen alla, pyytämään nyt olutta.

"Enpä juuri taida uskaltaa kehua oluttamme hyväksi", sanoi Kaleb. "Maltaat olivat huonot, ja hirveä ukonilma kävi viime viikolla. Mutta sellaista vettä kuin tässä talossa on, te harvoin olette tainnut nähdä, Bucklaw'n herra, siitä tahtoisin lyödä vetoa."

"Mutta jos teidän oluene on huonoa, niin voittehan antaa meille tilkan viiniä", sanoi Bucklaw irvistellen kuullessaan mainittavan sitä puhdasta juomaa, jota Kaleb niin hartaasti kehui.

"Viiniäkö?" vastasi Kaleb hämmästyttämättä. "On meillä viiniäkin yltäkyllin. Vasta siitä on kaksi päivää — voi, että sen piti tapahtua semmoisesta syystä — kun tässä talossa juotiin niin paljon viiniä, että iso vene siinä olisi voinut uida. Viinistä ei ole koskaan ollut puutetta Wolfs Cragissa."

"Tuo sitten meille vähäsen viiniä", käski isäntä, "sen sijaan että lörpöttelet siitä." Ja Kaleb läksi rohkeasti tähän toimeensa.

Jokaisen tyhjennetyin tynnyrin koko vanhassa kellarissa Kaleb kaatoi alassuun ja pudisti siinä hurjassa toivossa, että claret-viinin pohjasakoilla voisi edes saada täytetyksi sen suuren tinatuopin, joka hänellä oli kädessä. Mutta onnettomuudeksi ne olivat jok'ainoa kovin tarkkaan tyhjennetyt. Kaikilla puristamisilla sekä muilla tempuilla, joita hän vanhana juomanlaskijana osasi käyttää, ei tullut kuitenkaan kokoon enempää kuin puoli korttelia, joka näytti olevan juomakelpoista. Mutta Kaleb oli liian hyvä kenraali jättääkseen tantereen peittämättä tappiotaan edes jollakulla sotajuonella. Rohkeasti hän paiskasi tyhjän pullon maahan, ikäänkuin hän sisäänastuessaan olisi kompastunut. Kutsuen Anna-Maijaa pyyhkimään viiniä, jota ei ollutkaan kaatunut, hän kantoi sitten toisen astian pöytään ja sanoi toivovansa, että vielä olisi sen verran jäljellä kuin herrat tarvitsivat. Ja olipa siinä todellakin tarpeeksi; sillä Bucklawkaan, vaikka hän oli viinirypäleen mehun uskollisia ystäviä, ei uskaltanut uudistaa ensimmäistä rynnäkköänsä

Wolfs Cragin viinivarain kimppuun, vaan tyytyi, joskin vastahakoisesti tosin, selvään veteen. Leposijoista huolehdittiin nyt; ja koska salakamari määrättiin Bucklaw'lle, sai Kaleb siitä erinomaisen soveliaan syyn, joka selitti kaikki vaillinaisuudet huonekalujen, makuuvaatteitten ynnä muitten suhteen.

"Sillä kuka", sanoi hän, "olisi arvannutkaan, että tulisi tarve käyttää salakamaria? Sitä ei ole käytetty Gowrien salaliiton jälkeen, enkä minä ole koskaan uskaltanut antaa vaimoihmisen saada siitä tietoa, sillä senhän te ymmärtänette, hyvä herra, ettei se sitten enää kauan pysyisi salaisena kamarina."

SEITSEMÄS LUKU.

Salissa takka musta, kylmillään,
ei ilomaljaa pöydän päällä näy,
ei vuode viekoittele lämmöllään.
"Huh!" sanoi Linnen herra, "hauskaks ei tää käy."

Vanha laulu.

Tämmöiset tunteet, joista tämä kaunis vanha laulu kertoo, liikkuvat Linnen herran mielessä kun hän tuhlattuaan koko omaisuutensa näki olevansa ainoa hylätty asukas "autiossa asunnossaan." Ja jokseenkin samanlaiset mahtoivat myös olla Ravenswoodin nuorenherran tunteet, kun hän nyt istui autiossa tornissaan. Hänellä oli kuitenkin yksi etu, josta tuhlajapoika mainitussa laulussa ei voinut kehua, se nimittäin, että hänen köyhyytensä, vaikka se olikin yhtä suuri, ei kuitenkaan ollut hänen oman ajattelumattomuutensa aiheuttama. Hänen köyhyytensä oli isän perintö, ja jos siihen lisäämme hänen aatelisverensä sekä vielä aatelisnimen, jonka kohteliaat saattoivat hänelle suoda ja epäkohteliaat olla suomatta aivan mieltänsä myöten, niin siinä olikin koko perintö, minkä hän oli esi-isiltänsä saanut.

Tämä surullinen, mutta silti lohduttava ajatus johtui kenties onnettoman nuoren aatelisherramme mieleen, hiukan lieventäen hänen raskasta mieltänsä. Aamu, joka on yhtä edullinen tyynelle miettimiselle kuin runoilemisellekin poistaessaan yön pimeät, rauhoitti samalla myöskin ne myrskyiset mielenliikutukset, joiden alaisena Ravenswoodin nuoriherra edellisenä päivänä oli ollut. Hän pääsi nyt selville erilaisista sydämessään liikkuvista tunteista, ja hän päätti lujasti taistella niitä vastaan ja voittaa ne kokonaan. Tyynen, kirkkaan aamun valossa avara rämeikkö, joka mantereen puolella näkyi linnasta, oli hauskemman näköinen. Ja toisella puolella jalon ihana meri, karehtien tuhansin hopeavärein, levittelihe peloittavassa, vaikka samalla myös ihastuttavassa majesteetillisuudessaan taivaan ääreen asti. Tämmöisiä rauhallisen yleviä näköaloja ei ihmissydän saata olla ihailematta rauhattomimpinakaan hetkinään, ja niiden majesteetillisen vaikutuksen alla itää jaloja, kunniakkaita tekoja.

Näin täytettyänsä itsetutkimuksen tärkeän velvollisuuden tavattoman ankaralla tarkkuudella Ravenswood ensi toimekseen läksi katsomaan, miten Bucklaw jaksoi lymyapaikassaan. "Kuinka voitte nyt, herra Bucklaw?" kuului hänen aamutervehdyksensä. "Miltä tuntui teidän mielestänne vuode, jolla maanpakolaisuuteen tuomittu kreivi Angus aikoinaan makasi täydessä turvassa, vaikka kuninkaan viha häntä tulisesti vainosi?"

"Hm!" hymähti herännyt nukkuja. "Eipä minun sovi juuri valittaa, koska olen maannut samassa paikassa, missä niin kuuluisa mies on majoillut ennen minua. Mutta olihan sentään patja kovinta lajia, seinät kosteanlaiset, ja rotat pitivät suurempaa hälinää kuin mitä Kalebin ruoka-aitan tilasta päättäen olisinkaan voinut arvata. Ja jos tuon rautaristikko-ikkunan edessä olisi ollut luukku tai vuoteen ympärillä uutimet, niin olisi se, minun luullakseni, ollut mukavuuden lisänä."

"Kovin vähän mukavuutta tässä onkin, se on toden totta", virkkoi Ravenswood katsahtaen ympärilleen pienessä kammiossa. "Mutta jos tahdotte nousta ja tulla ulos, niin Kaleb on yrittävä hankkia aamiaisen, joka tulee paremmaksi kuin teidän eilinen illallisenne."

"Älkää suinkaan laittako parempaa, hyvä herra", sanoi Bucklaw pystyyn kohoten ja koettaen pukeutua niin hyvin kuin kammion pimeys salli. "Älkää, sanon minä, suinkaan laittako sitä paremmaksi, jos toivotte, että pysyisin aiotulla parannuksen tiellä. Yksin Kalebin tarjoaman juoman muisto on paremmin masentanut himoni saada aamuryppy päivän alkajaisiksi kuin mitä kaksikymmentä saarnaa olisi voinut. Ja te, herra Ravenswood, oletteko uljaasti taistellut sydänkäärmettänne vastaan? Niinkuin näette, minä paraikaa poljen rikki omiani toisen toisensa perästä."

"Aloittanut olen ainakin tappelun, Bucklaw, ja olen nähnyt kauniin näyn: enkelin, joka tuli minun avukseni", vastasi Ravenswood.

"Voi minua poloista!" sanoi hänen vieraansa, "minulle ei tule mitään ilmestyksiä, jollei isotätini, rouva Girnington, korjaa luitansa hautaan. Ja silloinkin mielestäni olisi hyvillä päätöksilleni enemmän vahvistusta siitä lihavasta perinnöstä kuin tädin haamun ilmestyksestä. Mutta tuosta yllämainitusta aamiaisesta puhuen, herra Ravenswood — vieläkö piirakkaan pantava metsäkauris samoilee omin sorkin, niinkuin laulussa lauletaan?"

"Pitää tiedustella asiaa", vastasi isäntä. Ja hän läksi kamarista Kalebia etsimään ja löysikin hänet viimein pimeästä, vankikomeron tapaisesta kellarista, joka aikoinaan oli ollut talon ruoka-aitana. Siellä vanha mies oli vaikeassa työssä; hän näet hieroskeli tinapulloa kirkkaaksi, jotta se näyttäisi

hopeankaltaiselta. "Näin luullakseni se kelvannee — nyt varmaan se voi käydä hopeasta, jolleivät he vie sitä kovin likelle ikkunan valoa!" Tämöisiä toivomuksia ukko aika-ajoin mutisi, ikäänkuin rohkaistaksensa itseään työn jatkamiseen. Mutta nyt herran ääni keskeytti koko työn.

"Ota tämä", sanoi Ravenswoodin nuoriherra, "ja hanki mitä talouteen tarvitaan." Näin sanoen hän ojensi vanhukselle kukkaron, joka edellisenä iltana oli jo ollut joutumaisillaan Craigengeltin kynsiin. Ukko punnitsi kädessään sitä vähäistä aarretta, pudistaen hopeankarvaisia, harvoja hiuksiansa ja katsoen herraansa mitä kipeimmällä sydämen tuskalla. "Siinäkö kaikki, mitä on tallella?" kysyi hän surullisella äänellä.

"Kaikki mikä tätä nykyä on tallella", vastasi Ravenswood tekeytyen iloisemmaksi kuin mitä hän ehkä toden teolla oli. "Siinä vain on 'vihreä vyötäsku ja hiukkanen hopeaa', niinkuin vanhassa laulussa lauletaan. Mutta kyllä meille joskus taas koittaa paremmat päivät, Kaleb!"

"Mutta ennenkuin ne päivät koittavat", virkkoi Kaleb, "on, pelkään minä, tuleva loppu siitä vanhasta laulusta ja vanhasta palvelijastakin päälliseksi. Mutta ei käy laatuun, että minä puhun näin teille, hyvä herra, kun te näytätte niin kalpealta. Ottakaa kukkaronne ja pitäkää sitä taskussanne, niin että joltakin näyttää ihmisten silmissä. Ja jos te, hyvä herra, tahtoisitte hyvää neuvoa totella, niin te ihmisten seurassa ollessanne aina välistä ottaisitte sen esille ja pistäisitte sen taskuun jälleen; siten ei kukaan meiltä kieltäisi lainaa huolimatta kaikesta, mikä on ollut ja mennyt."

"Mutta, Kaleb", vastasi Ravenswood, "minun aikomukseni on vielä yhä sangen pian lähteä ulkomaille, ja minä soisin voivani lähteä rehellisen miehen maineessa, jättämättä mitään velkaa jälkeeni, ainakaan omaa ottamaani."

"Ja oikeus ja kohtuus onkin, että te lähdette rehellisen miehen maineessa, ja niinpä te saattekin lähteä. Kaleb-ukko ottaa päällensä kaikki, mitä talon tarpeeksi otetaan, ja siitä juuri taitaa tullakin yhden miehen kantamus. Ja minä voin yhtä hyvin elää velkakopissa kuin vapaanakin, ja teidän sukunne hyvä maine on pysyvä terveenä ja tahrautumatta."

Ravenswood yritti turhaan saada Kalebä ymmärtämään, että hänen vastahakoisuutensa tehdä velkaa siitä vain enenisi, jos vastuu velkojen maksamisesta jäisi hänen palvelijallensa. Mutta hänen puheensa ei tehnyt sen enempiä vaikutusta kuin kuninkaan puheet pääministeriin, joka on niin täydessä puuhassa koettaessaan keksiä keinoja ja neuvoja, ettei hän kerkiä vaivata päätänsä niiden puolustamisella, jos niiden oikeutta tai mahdollisuutta epäillään.

"Kylläpä Eva Smalltrash meille olutta lainaa", puhui Kaleb itseksensä. "Onhan hän kaiken ikänsä ollut meidän herrasväkemme alustalainen — kukapaties vielä ryyppyn viinaakin lisäksi — viiniä en tohdi sanoa — hän on leski ja ostaa viininsä, puolikkaan kerrallaan — mutta tilkkasen minä sentään lypsän hänestä väkisin, jollei hyvällä. Kyyhkysiä meillä on kyyhkyslakassa — ja tottahan lampuodeilta saanee kanoja, vaikka Chirnsiden mummo jo sanoo maksaneensa ruokaveronsa kaksi kertaa. Kyllä me keinoja keksimme, jos vain te, herra, sallitte — kyllä me keinoja keksimme — olkaa huolehti — kyllä talon kunnia säilyy, niin kauan kuin Kaleb saa siitä huolta pitää."

Ruoat, jotka vanhus kaikenlaisilla keinottelemisillään seuraavina kolmena neljänä päivänä sai kokoon molempia nuoria herroja varten, eivät olleet kovin komeita; mutta helppo on myös ymmärtää, etteivät Kaleb in vieraat olleet liian kärkkäitä ruoanhyljeksiöitä. Ja olipa sitä paitsi nuorilla herroilla huvia Kalebin häädystä, puolustavista selityksistä, verukkeista ja keinotteluista; ne tekivät heidän kokoonhaalitut, epäsäännölliset ateriansa tavallaan hauskoiksikin. Ja pakko heidän olikin tarttua kiinni jokaiseen seikkaan, joka saattoi tuottaa vaihtelua tai huvitusta, sillä aika olisi muuten kulunut heiltä sangen ikävästi.

Bucklaw'sta, joka ei päässyt tavallisille metsästysretkillensä ja ilosiin juominkeihinsa, koska hänen oli pakko pysyä piilossa tämän linnan muurien sisällä, tuli synkkämielinen, ikävä seurakumppani. Kun Ravenswoodin nuoriherra jo oli kyllykseen harjoitellut miekkailua tai pelannut shovel-peliä hänen kanssaan, kun hän itse oli sukinut ratsunsa sualla, harjalla ja loimella aivan silkoisensileäksi, kun hän oli nähnyt hevosen syövän appeensa loppuun ja rauhallisesti käyvän makaamaan tallissa, silloin Bucklaw tuskin saattoi olla kadehtimatta eläimen tyytyväisyyttä tämmöiseen yksitoikkoiseen elämään. "Tyhmä luontokappale", sanoi hän, "se ei edes muistele kilpatannerta eikä metsästysmaata eikä vihreää nurmikkoansa Bucklaw'n kartanossa; se on aivan tyytyväinen seisossaan seimen edessä tässä rappeutuneessa rakennuksessa, ikäänkuin se olisi täällä ollut varsasta pitäen. Mutta minun, vaikka minulla on sen verta vapautta kuin mitä kunniasanansa antaneella vangilla on, ja vaikka minulla on lupa kuljeksia kaikkia tämän tornihökkelin lokeroita myöten, on kovin vaikea saada viheltämällä tai torkkumisella aikani kulumaan, kunnes päivällishetki lyö."

Tämän sangen vähän lohduttavan havainnon tehtyään hän nyt kulkea laahusteli tornin vallille, josta hän tarkasteli kaikkea, mikä saattoi ilmestyä kaukaiselle suolle; tai hän nakkeli pienillä kivillä ja muurista lohjenneilla savipalasilta kalalokkeja sekä meriteeriä, jotka olivat siksi varomattomia, että kävivät nuoren tyhjäntoimittajan saavutettaville lepäämään.

Ravenswoodilla puolestaan, jonka mieli oli verrattomasti syvempi ja nerollisempi kuin Bucklaw'n, oli toisia huolestuttavia ajatuksia, jotka veivät häneltä kaiken hauskuuden, samoin kuin pelkkä ikävä ja jouten-olo hänen kumppaniltaan. Syvemmältä kuin ensi silmäys oli Lucy Ashtonin muisto vaikuttanut hänen sydämeensä. Samalla kuin se katkera, hurja kostonhimo, joka oli ajanut hänet valtiosinetinvartian puheille, rupesi vähitellen asettumaan, hänen käyttöksensä herra Ashtonin tytärtä kohtaan alkoi hänen omissa silmissänsä näyttää tyllyltä ja sopimattomalta niin korkeasukuista, kaunista neitoa kohtaan. Lucyn kiitolliset lauseet ja lempeät sanat hän oli melkein ylenkatseella hylännyt; ja jos herra William Ashton olikin tehnyt hänelle pahaa, niin hän puolestaan, sen hänen omatuntonsa todisti, oli nyt epäritarillisella tavalla kostanut sen tyttärelle.

Joka kerta kun nämä omantunnon moitteet kohosivat hänen mieleensä, niin muisto Lucyn ihanasta ulkomuodosta, jonka vaikutusta se tilaisuus vielä enemmän lisäsi, missä hän oli Ashtonin herran tyttären nähnyt, herätti Ravenswoodin sydämässä tuskallisia ja samalla myös rauhoittavia tunteita. Lucyn äänen suloisuus, kaikkien hänen puheittensa hellätuntoisuus, hänen lapsenrakkautensa tulinen hartaus, ne kaikki saivat Ravenswoodin katumaan sitä tyylyttä, jolla hän oli hylännyt Lucyn kiitollisuuden ja samalla kuitenkin ne hyvittelivät hänen mieltänsä mitä ihastuttavimmilla, suloisimmilla kuvilla.

Nuoren Ravenswoodin omantunnon herkkyyks ja sydämen rehellisyys saattoivat nuo muistot sitäkkin vaarallisemmiksi sydämelle ja samalla vielä enemmän taivuttivat hänen mieltänsä niihin. Hän oli lujasti päättänyt voittaa kostonhimoa, jos suinkin mahdollista; sentähden hän vastustamatta salli, vieläpä tahallaankin yllytti mielessään niitä ajatuksia, jotka voivat olla voimallisena apuna kostonhimoa vastaan. Ja tunto siitä, että hän oli tyylysti kohdellut vihollisensa tytärtä, aivan luonnollisesti taivutti hänen mieltään, ikäänkuin hyvitykseksi, näkemään Lucyssa enemmän suloisuutta ja kauneutta kuin mitä hänessä kenties todella olikaan.

Jos joku tällä hetkellä olisi muistuttanut Ravenswoodin nuorelleherralle, että hän vielä aivan äskettäin oli vannonut kosta koko sille suvulle, jonka päämiestä hän täydellä syyllä piti syyppäänä isänsä häviöön ja kuolemaan, niin hän ensiksi olisi luultavasti kieltänyt moitteen todenperäisyyden ja leimannut sen ilkeäksi valheeksi. Mutta tarkemmin sydäntänsä tutkittuaan olisi hänen kuitenkin täytyntä myöntää, että siinä moitteessa joku aika takaperin sentään oli ollut hiukan perää, joskin hänen nykyisestä mielialastaan päättäen olisi ollut vaikea uskoa asianlaidan todella olleen semmoisen.

Hänen sydämässään liikkui nyt jo kaksi ristiriitaista, tulista tunnetta — halu kostaa isänsä kuolema ja siihen eriskummallisella tavalla sekoittunut rakkaus vihollisen tyttäreeseen. Edellistä himoa vastaan Ravenswood oli taistellut, kunnes se hänen mielestään oli masennettu. Jälkimmäistä hän ei ollut mitenkään vastustellut, sillä hän ei aavistanutkaan sen olemassaoloa. Että näin todella oli laita, sen todistaa varsinkin se, että hän jälleen päätti lähteä Skotlannista. Mutta vaikka hänen päätöksensä oli semmoinen, niin hän sittenkin viipyi päivän toisensa perästä Wolfs Cragissa ryhtymättä valmistelemaan päätöksensä toimeenpanoa. Totta on sentään, että hän asiasta oli kirjoittanut parille kauempana Skotlannissa asuvalle sukulaiselleen, erittäinkin markiisi A:lle, ilmoittaen heille aikomuksensa. Ja tavallisesti, kun Bucklaw kiusasi häntä sillä asialla, hän veti syyksi viipymisensä sen, että hänen piti odottaa vastausta mainituilta herroilta, varsinkin markiisilta, ennenkuin hän toimeenpani niin tärkeän päätöksen.

Markiisi A. oli rikas ja mahtava. Hänen luultiin kyllä sydämässään vastustavan sitä hallitusta, joka vallankumouksen kautta oli päässyt valtaan; mutta hänellä oli ollut tarpeeksi taitoa kootakseen Skotlannin valtioneuvoskunnassa johtonsa alle puolueen, joka läheisesti liittyi englantilaiseen piispallispuolueeseen ja oli niin mahtava, että se uhkasi kumota sen puolueen vallan, mihin herra Ashton kuului. Näin mahtavan herran neuvon tiedusteleminen oli Wolfs Cragissa viipymiseen täysin pätevä syy, joka Ravenswoodin sopi tuoda esiin puolustautuakseen sekä Bucklaw'n että luultavasti myös omissa silmissään. Ja tämä syy sai vielä enemmän tukea yleisestä huhusta, joka tähän aikaan nousi, että muka Skotlannin hallituksessa oli tulossa ministerien sekä suunnan muutos. Nämä huhut, joita toiset lujasti väittivät todeksi, toiset yhtä jyrkästi kielsivät, kukin toiveittensa ja etujensa mukaan, ennättivät myös Wolfs Cragin raunioiseen torniin, varsinkin Kalebin, hovimestarin tuomina. Sillä ukko, muiden avujensa rinnalla, harrasti suuresti valtioasioita, ja harvoin hän teki vanhasta linnastaan retken läheiseen Wolfs-Hopen kylään tuomatta palatessaan saaliinaan huhuja, jotka olivat seudulla liikkeellä.

Bucklaw ei siis voinut täydellä syyllä moittia Ravenswoodin nuortaherraa siitä, että tämä viivytti lähtönsä Skotlannista; mutta sittenkin hän alkoi jo kyllästyä joutilaisuuteensa, johon tämä viivytyks hänet pakotti. Ja jollei uusi kumppani olisi valloittanut niin suuresti hänen mieltänsä, ei mikään olisi saanut Bucklaw'ta tyytymään tämmöiseen elämään, joka oli perin vastakkainen kaikille hänen tavoilleen ja mielihaluilleen.

"Onhan teitä aina sanottu toimelliseksi nuoreksi mieheksi, Ravenswood", hän usein nurisi. "Mutta nyt te näytätte päättäneen elää nytkytellä tässä aivankuin hiiri loukossaan. Se pieni erotus siinä kuitenkin on, että tuo eläin on viisaampi ja laittaa erakkokotinsa semmoiseen paikkaan, missä edes saa ravintoa; mutta mitä meihin tulee, niin Kalebin anteeksipyyntöpuheet paisuvat paisumistaan sitä mukaa kuin hänen ruokavaransa kutistuvat. Pelkäänpä, että meidän viimein käypi niinkuin laiskiaisesta kerrotaan — me olemme jo melkein syöneet viimeisen lehden puusta, eikä sitten ole muuta neuvoksi kuin pudottautua alas oksalta ja taittaa niskamme."

"Olkaa huolehti", virkkoi Ravenswood. "On meitäkin kohtalo odottamassa, ja mekin saavutamme voiton tuossa lähenevässä vallankumouksessa, joka jo on tehnyt monen sydämen levottomaksi."

"Mikä kohtalo — mikä vallankumous?" kysäisi kumppani. "Meillä on jo ollut yksi liika vallankumous minun mielestäni."

Ravenswood keskeytti hänet siksi, että ojensi hänelle kirjeen.

"Ohoo", vastasi Bucklaw, "minun unennäköni uudistuu — olinhan tänä aamuna unissani kuulevinani, että Kaleb pakotti jotakuta onnetonta miestä juomaan kylmää vettä vakuuttaen sen olevan paljoa terveellisempää vatsalle aamusella kuin olut tai paloviina."

"Markiisi A:n sanantuoja se oli", selitti Ravenswood, "joka kovan kohtalonsa sallimuksesta oli joutunut Kalebin ylellisiä vieraanvaroja nauttimaan; lopuksi hän sentään luullakseni sai vähän kaljaa sekä silakkaa. — Mutta lukekaa, niin saatte nähdä, mitä sanomia mies on meille tuonut."

"Kyllä luen niin joutuisaan kuin voin", vastasi Bucklaw. "Mutta en juuri ole parhaita lukijoita, eikä

armollinen markiisi näy olevan parhaita kynämiehiä."

Ystävämme herra kirjanpainajan selvien kirjasimien avulla on lukijalla nyt tilaisuus lyhyessä hetkessä lukea kirje, johon Bucklaw'lta meni runsas puoli tuntia, vaikka Ravenswood autteli häntä. Sisällys oli seuraava:

"Korkeastikunnioitettava oma serkkumme.

Sydämellisimmät tervehdyksemme ensin. Me lähetämme tämän vakuuttaaksemme teille, kuinka hartaasti suomme teille onnea ja menestystä hankkeissanne tämän onnen enentämiseksi. Jollemme teoilla ole osoittaneet teille todellista hyvänsuontiamme niin paljon kuin me rakastavaisena sukulaisena ja veriheimolaisena mielellämme olisimme tahtoneet, niin pyydän, uskokaa sen tapahtuneen vain siksi, ettei meillä ole ollut tilaisuutta osoittaa hyvää tahtoa, eikä minkään penseyden tähden. Mitä siihen tulee, että te aiotte lähteä ulkomaille, niin emme tahtoisii siihen tätä nykyä kehoittaa senvuoksi, että pahansuovat ihmiset, niinkuin semmoisilla on tapana, saattaisivat keksiä syitä lähtöönne, joista me kyllä uskomme ja tiedämme teidän olevan yhtä vapaan kuin me itsekin. Mutta sittenkin heidän sanansa saattaisivat käydä todesta niissä paikoissa, missä semmoinen luulo voisi olla teille suureksi vahingoksi, jota nähdessä me tuntisimme mielipahaa ja surua, voimatta sittenkään auttaa teitä.

Tällä tavoin, niinkuin sukulaisen sopii, annettuamme teille mitättömän neuvomme ulkomaillelähtöönne suhteen tahtoisimme mielellämme lisätä muutamia tärkeitä syitä, jotka suuresti saattaisivat olla teille sekä teidän isänne suvulle eduksi, jos te suostuisitte viipymään Wolfs Cragissa tämän elonleikkuuajan loppuun asti. Mutta kuinka sananlasku sanoo: Sat sapienti — viisas saa puolesta sanasta enemmän viisautta kuin tuhma koko saarnasta. Ja vaikka olemme nämä mitättömät rivit kirjoittaneet omalla kädellämme, ja vaikka täydesti luotamme sanansaattajamme uskollisuuteen, joka meihin on kiinnitetty monin sitein, niin asia on sittenkin sellainen, että liukkaalla tiellä on kuljettava varovasti; emme siis uskalla panna paperille asioita, jotka mielellämme virkkaisimme teille suullisesti. Sentähden olisi aikomuksemme hartaasti pyytää teitä tulemaan meidän vuoristo-erämaahan hirviä ampumaan ja keskustelemaan niistä asioista, joihin meidän nyt täytyy vain monella vaivalla ja verukkeilla viitata. Mutta asianhaarat eivät tätä nykyä salli tätä yhdessäoloamme, joka siis on jätettävä semmoiseen aikaan, jolloin täydellä ilolla saamme puhella noista asioista, joista nyt olemme vaiti. Sillä välin uskokaa, että me nyt ja vasta olemme teidän hyvä sukulaisenne ja ystävänne, joka vain odottaa aikoja, joista jo niin sanoakseni hämärä haamu näkyy, osoittautuaksemme myös todelliseksi hyväntekijäksi. Ja siinä toivossa me sydämellisesti allekirjoitamme,

Korkeasti kunnioitettava Herra,
Teitä rakastava serkkunne,
A.

Annettu meidän köyhästä B:n kartanostamme j.n.e.

Otsake: "Korkeasti kunnioitettavalle ja kunnioitetulle sukulaisellemme Ravenswoodin nuorelleherralle. — Tällä on kiire, kiire, postikiire. Ratsasta ja riennä, kunnes se on perille joutunut."

"Mitä te tästä epistolasta arvelette, Bucklaw?" kysyi Ravenswood, kun hänen kumppaninsa oli saanut kirjeen koko tarkoituksen ja melkein kaikki sanat selville tavatuksi.

"Totta puhuen, markiisin ajatusta on yhtä vaikea arvata kuin käsialaakin. Hän todella tarvitsisi avukseen 'Kirjaniekan Tulkin' tai 'Täydellisen opin kirjeitten kirjoittamiseen' ja teidän sijassanne lähettäisin hänelle yhden kappaleen noita kirjoja sanantuojaan mukana. Hän kehoittaa teitä hyvin ystävällisesti kuluttamaan aikaanne sekä rahaanne viipymällä tässä kurjassa, tuhmassa, sorretussa maassa eikä tarjoa teille edes senkään vertaa kuin kartanonsa turvaa ja suojaa. Minun luullakseni hänellä on hankkeissa jokin vehje, jossa hän arvelee saavansa apua teiltä, jonkatähden hän tahtoo pitää teitä käsillä käyttäöksensä teitä, kun hanke on kypsä, ja samalla hän kuitenkin tahtoo säilyttää vallan ja lähettää teidät tuuliajolle, jos hänen valtioviehkeensä keitos ei onnistuisi."

"Hänen valtioviehkeensä? — Te arvelette siis jonkin valtiollisen salaliiton olevan hänellä tekeillä?" kysyi Ravenswood.

"Mitä muuta se olisi?" vastasi Bucklaw. "Markiisi on jo kauan ollut sen epäluulon alaisena, että hänen silmänsä vilkkuvat S:t Germainiin päin."

"Eipä hän kovin helpolla saakaan minua osalliseksi tämmöiseen hankkeeseen", virkkoi Ravenswood. "Kun muistelen ensimmäisen ja toisen Kaarlen sekä äskeisen Jaakko-kuninkaan aikoja, niin eipä se todella paljon kehoita miestä ja isänmaanystävää paljastamaan miekkaansa heidän perillistensä puolesta."

"Hm!" sanoi Bucklaw. "Te olette siis kyykähtänyt maahan itkeäkseenne niitä paljaskorvaisia koiria, joita kelpo Claverhouse kohteli niinkuin heitä pitikin kohdella?"

"Ensiksi noille koirille annettiin herjausnimi ja sitten heidät hirtettiin", vastasi Ravenswood.

"Mutta minä toivon näkeväni sen päivän, jolloin oikeutta suodaan tasan sekä whigille että torylle ja jolloin noita herjausnimiä ei enää saa kuulla muualla kuin kahvilavaltioviisastelijoiden kesken, vain yksityisen pilkan ja vihan sanoina, samoin kuin omenaämmät keskenään käyttävät sanoja luntus ja luuska."

"Niin ei tapahdu meidän aikanamme, herra Ravenswood — eripuraisuuden oka on painunut kovin syvälle meidän ruumiiseemme ja sieluunne."

"Niin on kuitenkin kerran tapahtuva", vastasi Ravenswood. "Ihmiset eivät iänikuisesti säpsähdä noista herjaussanoista, niinkuin torven törähdyksen kuultuansa. Kun yhteiskunnallinen elämämme paremmin järjestyy, niin sen edut tulevat niin rakkaiksi ihmisille, etteivät he annakaan niitä alttiiksi vain joutavien valtiovehkeilyjen tähden."

"Ne ovat kauniita sanoja", virkkoi Bucklaw. "Mutta minun sydäntäni hivelee tämä vanha laulu:

"Kun nään hyvät viljat riihessä,
ja whigit kaikki on hirressä,
ja paikass' oikeass' oikeus on,
niin riemuitsen kuni raivoton."

"Laulakaa vain niin huikeasti kuin mielenne tekee, *cantabit vacuus* (joutilas laulakoon)", vastasi Ravenswood. "Mutta minun luullakseni markiisi on kovin viisas mies, ainakin hyvin varovainen mies ruvetaksensa teille tämän laulun säestäjäksi. Minä luulen hänen tarkoittavan jotakin vallan muutosta Skotlannin valtioneuvoskunnassa pikemmin kuin Britannian kuningaskunnassa."

"Voi, hiisi vieköön teidän valtiojuonenne!" huusi Bucklaw, "teidän kylmäveriset, pitkin päätä aprikoidut vehkeenne, joita vanhat herrat tikatuissa yömyssyissä ja puuhkareunuksisissa kotinutuissa ajavat aivan kuin shakkia pelatessaan, sysäten virasta jonkun valtiorahastonvartian tai valtioneuvoksen aivan kuin syödään jokin torni- tai hevosenappula. Ei, koppiset olkoot minun leikkini ja sota minun tositoimeni! Maila olkoon leluni ja miekka ruoanhankkijani! Ja teissäkin, Ravenswood, vaikka nyt olette olevinanne näin syvämietteinen ja viisas, teissäkin on ainetta, joka kuohuttaa veret kiireempään juoksuun kuin mitä teidän nykyinen, valtiollisista totuuksista saarnaileva mielentilanne sallisi. Te olette niitä viisaita miehiä, jotka aivan rauhallisella mielellä katselevat kaikkia asioita, kunnes veret kiehahtavat, ja sitten — Jumala varjelkoon häntä, joka muistuttaa heille heidän omia viisaita opetuksiansa!"

"Kenties", virkkoi Ravenswood, "te todella käsitätte luonteeni oikeammin kuin minä itsekään. Mutta se, että oikein ajattelen, on epäilemättä sentään johonkin määrin auttava minua myös tekemään oikein. Mutta, kuulkaas! Minä kuulen, että Kaleb soittaa päivälliselle."

"Minkä hän aina tekee sitä kaikuvammalla kohteliaisuudella, mitä laiempi hänen hankkimansa ruoka on", sanoi Bucklaw, "ikäänkuin tuo helvetin helinä ja kilinä, josta kerran vielä koko kellojalka on kellähtävä alas kalliolta, voisi muuttaa nälällä näännytetyn kanan lihavaksi ja lampaanlavan kauriin takapaistiksi."

"Soisinpa, että saisimme edes sen verran kuin teidän pahin luulonne lupaa, Bucklaw. Sillä Kaleb asettaa tuon yksinäisen, kannella katetun vadin aika juhllisin menoin pöydälle."

"Kansi pois, Kaleb! Kansi pois Jumalan tähden!" huusi Bucklaw. "Salli meidän käydä käsiksi siihen, mitä sinulla on antaa, ilman pitkiä esipuheita. — Johan se seisoo tarpeeksi kohdallaan, mies", lisäsi hän maltittomasti vanhalle hovimestarille, joka mitään vastaamatta asetteli vatia, kunnes viimein oli saanut sen matemaattisen tarkasti seisomaan aivan keskikohdalle pöytää.

"Mitä siinä on, Kaleb?" kysyi Ravenswoodkin vuorostansa.

"Hm, herra, kyllä te olisitte sen ennenkin saanut tietää; mutta armollinen Bucklaw'n herra on niin kovin maltiton", vastasi Kaleb, yhä vielä pitäen kiinni vatia toisella kädellään, kantta toisella, nähtävästi vastahakoisena näyttämään sisällystä.

"Mutta mitä siinä on, Jumalan nimeen — eihän toki pari kirkasta kannusta, toivon minä, niinkuin ennen muinoin meidän rajaseuduillamme oli tapana tarjota?"

"Hm, hm!" pani Kaleb. "Te suvaitsette, armollinen herra, tehdä pilkkaa. — Mutta sittenkin uskaltaisn sanoa, että se oli hyvä tapa, ja, niinkuin olen kuullut, kunniallisen, varakkaan suvun tapa. Mutta mitä tähän tämänpäiväiseen päivälliseen tulee, niin muistin meillä olevan Pyhän Margareetan aaton, joka pyhä rouva oli arvoisa Skotlannin kuningatar aikanansa, ja arvelin, että te, korkeasti-kunnioitettavat herrat, kenties katsoisitte sopivaksi tänä päivänä, jollette täydellisesti paastota, niin ainakin pitää ruumista voimissa jollakin keveämmällä ravinnolla, esimerkiksi suolatulla sillillä tai jollakin sentapaisella." Ja nostaen kannen hän näytti neljää kappaletta noita maukkaita kaloja, lisäten matalammalla äänellä: "Eivätkä ne olekaan aivan tavallisia sillejä, vaan suussa sulavaa lajia jokainen, ja emännöitsijä — Anna-Maija rukka — on ne erinomaisella huolella suolannut nimenomaan meidän armollisen herramme varalle."

"Hiiteen kaikki puolustuspuheesi!" kirosi nuori Ravenswood. "Käykäämme käsiksi siileihin, koska ei parempaa ole tarjona! — Mutta alanpa minäkin jo niinkuin te, Bucklaw, arvella, että me par'aikaa järsimme vihoviimeistä vihreää lehteä puusta. Ja täytynee meidän tosiaan muuttaa majaa muonan puutteessa, huolimatta markiisin valtiojuonista ja odottamatta mitä niistä lopuksi koituu."

KAHDEKSAS LUKU.

Hei! Iloiten kun metsätorvi soi
ja otus kavahtaapi piilostaan,
ken, jossa vielä veri nuori kuohuu,

loikoisi niinkuin kanto kaatunut,
hyläten ilot luonnon tarjoomat?

Ettwald. I näytös, I kohta.

Keveän aterian perästä seuraa aina keveät unet. Jos siis muistamme, minkälaisen päivällisen Kalebin omatunto — tai pakko, joka, niinkuin välistä tapahtuu, piili omantunnon nimen alla — oli Wolfs Cragin asujamille määrännyt, niin emme liioin kummeksine, miksi heidän unensa ei ollut kovin pitkäallinen.

Aamulla Bucklaw hyökkäsi talonisännän kamariin huikeasti huhuillen, mikä olisi saattanut herättää kuolleetkin.

"Ylös, ylös, Jumalan nimeen! — Metsämiehet ovat liikkeellä, ensimmäinen huviretki, jonka olen kuukauden päiviin nähnyt. Ja te loiotte tässä, herra Ravenswood, vuoteella, jota en tiedä mistään muusta kehua kuin että se kenties on hiukkasen pehmeämpi kuin teidän esi-isienne hautaholvin kivilattia."

"Olisin suonut", virkkoi Ravenswood kohottaen vähän suuttuneena päätään, "että te, herra Bucklaw, olisitte säästännyt minulta tämän liian aikaisen leikinteon. — Kovin hauskaa tosiaan ei ole tulla herätetyksi siitä lyhyestä levon hetkestä, jota par'aikaa olin alkanut nauttia valvottuani kaiken yötä mietiskellen onneani, joka on vielä paljoa kovempi vuodettani, Bucklaw."

"Loruja, loruja!" vastasi hänen vieraansa. "Nouskaa — nouskaa! — Koirat ovat liikkeellä. Minä olen itse satuloinut hevoset, sillä Kaleb-ukko huusi tallirenkejä ja palvelijoita eikä olisi varmaankaan käynyt työhön käsiksi ennenkuin kaksi tuntia pidettyänsä saarvoja noiden miesten poissaolosta, jotka ovat monen sadan virstan päässä täältä. — Nouskaa, Ravenswood! — Kuulkaa, koirat ovat liikkeellä — nouskaa, sanon minä — metsämiehet ovat ajossa!" Ja Bucklaw juoksi ulos.

"Ja minä sanon", virkkoi Ravenswood hitaasti nousten, "ettei mikään asia voi minuun sen vähemmän koskea. Kenenkähän koiria ne lienevät, jotka tulevat niin lähelle meitä?"

"Korkeasti kunnioitettavan lordi Bittlebrainin", vastasi Kaleb, joka oli astunut maltittoman Bucklaw'n herran perässä isäntänsä makuukamariin. "Enkä tiedä tosiaan, millä syyllä ja oikeudella näin haukutaan ja paukutetaan metsästysmaillanne, jotka ovat uhkasakonalaiset ja teidän omaksi tarpeeksenne rajoitetut!"

"Enkä minäkään, Kaleb", vastasi Ravenswood, "jollei se tapahtune sen syyn nojalla, että he ovat omakseen ostaneet sekä tilukset että metsästys-oikeudet ja arvelevat saavansa käyttää oikeutta, josta ovat rahansa maksaneet."

"Olkoon vaikka niin, korkea herra", vastasi Kaleb. "Mutta ei ole sopivaa aatelismiehelle tulla tänne ja harjoittaa tätä oikeuttansa semmoisella ajalla, jolloin te, korkeasti-kunnioitettava herra, olette kotona omassa Wolfs Cragin linnassanne. Lordi Bittlebrainin pitäisi suvaita muistaa, mitä lajia hänen sukunsa on ollut."

"Ja meidän pitäisi muistaa, mitä me nyt olemme", virkkoi Ravenswood hilliten katkeruutensa. "Mutta annapas tänne takkini, Kaleb, minä tahdon huvittaa Bucklaw'ta tämän metsästyksen katselemisella. Olisin itsekäs, jos uhraisin vieraani huvin itseni tähden."

"Uhrasitteko!" toisti Kaleb äänellä, joka näytti osoittavan, kuinka perin hulluna hän piti sitä, että hänen herransa kohteliaisuudesta täytyi myöntyä kenen mielen mukaan hyvänsä. "Uhrasitteko te! — Mutta suokaa anteeksi, korkeasti kunnioitettava herra — minkä takin te suvaitsette tänä päivänä pukea ylleen?"

"Minkä vain sinä tahdot, Kaleb — minun vaatekertojani luullakseni ei ole kovin monta."

"Eikö monta!" toisti hänen apulaisensa. "Onhan tässä harmaa, hopealla kirjailtu, jonka te, korkea herra, annoitte Hew Hildebrandille, postinkuljettajallemme — ja ranskalainen samettinen, jonka herra-vainaja, teidän isänne, sai kanssaan hautaan — Jumala olkoon hänelle armollinen! — ja herra-vainajan, teidän isänne muut vaatteet, jotka ovat annetut perheen köyhille ystäville — ja drap-de-berry nuttu — —"

"Jonka annoin sinulle, Kaleb, ja joka tietääkseni lienee ainoa saatavilla oleva nuttu paitsi sitä, mikä eilen oli ylläni — ole hyvä ja anna se minulle äläkä puhu asiasta sen pitemmälti."

"Jos teidän niin tekee mieli, korkeasti kunnioitettava herra", vastasi Kaleb, "ja onhan sittenkin nuttu tumma väriltään, ja teillä on suruaika — mutta en ole koskaan vielä koettanutkaan tuota drap-de-berry nuttua — eihän sitä sopisikaan mokoman miehen pitää — ja kun ei teillä, korkeasti-kunnioitettava herra, tätä nykyä satu olemaan toista vaatekertaa käsillä — ja se on puhtaaksi harjattu, ja kun tuolla on naisväkeäkin — —"

"Naisväkeä!" sanoi Ravenswood. "Ja mitä naisväkeä, sanopas?"

"Mitä minä heistä tiedän, armollinen herra? — Minä vain katselin alas vartiotornista ja näin heidän vilahdavan sivuitse helisevin suitsin ja heiluvien sulkatöyhdyin, aivankuin keijukaisten joukon."

"Hyvä on, hyvä on, Kaleb", sanoi hänen herransa, "autapa nuttu ylleni ja anna tänne miekkavyöni. — Mitä kavioiden kopinaa pihalta kuuluu?"

"Se on vain Bucklaw, joka itse taluttaa hevoset ulos tallista", vastasi Kaleb katsahdettuansa ikkunasta, "ikäänkuin ei olisi väkeä tarpeeksi tässä talossa tai kuin en minä osaisi toimittaa kenen virkaa tahansa kaikkien niiden sijasta, jotka ovat kylässä."

"Voi, Kaleb, eipä meillä olisi paljosta puutetta, jos sinulla olisi yhtä paljon voimaa kuin tahtoa",

virkkoi hänen herransa.

"Eipä teillä, korkeasti-kunnioitettava herra, toivoakseni olekaan puutetta paljosta", sanoi Kaleb, "sillä kun kaikkia punnitsemme, niin kannatetaanhan täällä, minun nähdäkseni, suvun kunniaa niin hyvin kuin vain asianhaarat suinkin myöntävät — se vain, että Bucklaw aina on niin suulas ja nenäkäs. — Ja tuossapa hän jo on taluttanutkin teidän ratsunne ulos, armollinen herra, eikä ole satulalle koristeeksi levittänyt kirjailtua lointa, jonka minä hetkessä olisin harjannut puhtaaksi."

"Kaikki on hyvin näinkin", virkkoi hänen isäntänsä pujahtaen pakoon ja astuen ahtaita, jyrkkiä kiertoportaita myöten, jotka johtivat alas pihalle.

"Kaikki *saattaa* olla hyvin näinkin", sanoi Kaleb vähän närkästyksissään. "Mutta jos te, armollinen herra, viipyisitte hetkisen, niin sanoisin teille, mikä *ei* ole hyvin."

"Ja mitä se olisi?" kysyi Ravenswood maltittomasti, mutta sittenkin seisahtuen.

"Niin, se vain, jos te käskisitte jonkun herran tänne kotiin päivälliselle. Sillä minä en voi pyytää toista vierasta paastoamaan pyhäpäivänä, niinkuin peijasini Bucklaw'n Margareeta-kuningattarella. — Ja totta puhuen, jos te, korkeasti-kunnioitettava herra, hankkisitte tänään itsellenne sijan lordi Bittlebrainin päivällispöydässä, niin minä lupaan kelpo lailla pitää huolta aamiaisesta. Tai jos te sen sijaan vaikka vain söisitte päivällisen heidän kanssaan kestkievevarissa ja voisitte keksiä jonkin keinon maksun suhteen. Voisittehan sanoa, että kukkaro oli teiltä unohtunut — taikka väittää, että kestkievevarin akka ei vielä ole maksanut teille veroansa, ja luvata vähentää tämän laskun, kun tili tulee."

"Tai keksiä jonkin muun valheen, mikä ensiksi mieleen johtuu, eikö niin?" jatkoi hänen herransa. "Hyvästi, Kaleb, suuri kiitos siitä, että pidät niin hellää huolta sukuni kunniaa." Ja hypähtyään hevosen selkään hän seurasi Bucklaw'ta, joka jo samassa, kun näki Ravenswoodin jalan jalustimessa, oli täyttä neliä, niskansa silminnähtävästä vaarasta huolimatta, lähtenyt ajamaan sitä jyrkkää polkua myöten, joka tornin pihalta laskeutui alas päin.

Kaleb Balderston katsoi tuskaisin silmin heidän jälkeensä ja pudisti harvoja, harmaita hiuksiansa: "Kun ei vain heille tulisi vahinkoa! — Mutta jopa he ovat päässeet alas tasaiselle maalle, eikä voi muuta sanoa kuin että hevoset ovat raisut ja rivakat."

Mielensä luontaisesta maltittomuudesta ja tulisuudesta yltyneenä nuori Bucklaw ajaa karautti hurjasti kuin tuuliaispää. Eipä ollut Ravenswoodkaan paljo hitaampi kulussaan, sillä hänen luonteensa oli sitä lajia, joka vastahakoisesti herää mietiskelevästä joutilaisuudestaan, mutta kerran liikkeelle päästyänsä väkisinkin ja kiihkeästi pyrkii perille. Ei ollut myöskään hänen vauhtinsa liikkeelle saattavan syyn mukainen, vaan pikemmin verrattava kiven vauhtiin, joka yhtä hurjasti hyppii vuoren kuvetta alas, olipa sitten jättiläisen koura tai poikanulikan pivo sen ensin pannut liikkeelle. Ravenswood tunsu siis sydämessään ratsastuksen hurjaa iloa, mikä huvitus on niin ominainen kaikkensaätyisille nuorukaisille, että se pikemmin näyttää olevan meidän maalliseen olentoomme kuuluva luonnonvietti, joka tasoittaa kaikki säädyn sekä kasvatuksen erotukset, kuin tottumuksesta syntynyt halu joutuiseensa liikuntaan.

Vähänväliä metsästystorven törähdykset kajahtelevat — niillä oli siihen aikaan aina tapana yllytellä ja ohjata koirien juoksua — koiralauman kova, vaikka kaukainen haukunta, etäältä kuuluvat metsämiesten huudot, vilahdukselta näkyvät haamut, jotka milloin pujahtelivat esille kankaan poikki käyivistä notkoista, milloin samoilivat itse kangasta myöten, milloin etsivät tietä itselleen, kun suo sattui eteen — kaikki se ja lisäksi vielä kaikkein eniten oman vauhdin ilo kohotti Ravenswoodin nuorenherran mielen, ainakin siksi hetkeksi, niiden tuskallisten ajatusten yläpuolelle, joissa se tavallisesti liikkui. Ensimmäinen seikka, joka jälleen johti nuo ikävät seikat hänen mieleensä, oli se huomio, että hänen hevonsa, vaikka sillä olikin se suuri etu, että ratsumies tunsu tarkoin seudun, ei jaksanut pysyä ajon jäljissä. Ravenswood siis hillitsi hevonsa juoksua katkerasti tuntien, että köyhyys kielsi häneltä hänen esi-isänsä mieluisimman huvituksen, joka totta puhuen myös oli ollut heidän ainoana tositoimenaan, paitsi silloin, kun he kävivät sotaretkillä. Samassa kun hän tämän teki, kääntyi mainiolla hevosella ratsastava vieras, joka hänen huomaamattansa oli seurannut häntä läheltä tähän saakka, hänen puoleensa alkaen puhua.

"Teidän ratsunne on hengästynyt", virkkoi vieras osoittaen kohteliaisuutta, jota harvoin näkee metsästysretkillä. "Saisinko kunnian tarjota käytettäväksenne oman hevoseni?"

"Herra!" vastasi Ravenswood, enemmän kummastuneena kuin ilahtuneena tästä tarjouksesta. "En todella ymmärrä, millä olisin tuntemattomalta ansainnut semmoisen ystävyysden."

"Älkää sitä ruvetko turhaan kyselemään, Ravenswood", virkkoi Bucklaw, joka tähän saakka, joskin vastahakoisesti, oli hillinnyt omaa jaloa ratsuaan, jottei hänen isäntänsä ja suojelijansa jäisi yksin jälkeen. "'Ota vastaan Luojan lahjat, jotka sulle suodaan', sanoo mainio Johann Dryden — tai maltas — kuulkaas, ystävä, lainatkaa minulle tuo hevonen. Minä olen havainnut, että te koko viime puolen tunnin aikana olette ollut pahassa pulassa saadaksenne sitä hillityksi. Mutta kyllä minä hänestä pirun kujeet ajan. Kas näin, Ravenswood, käykää minun ratsuni selkään; se on lentävä teidän allanne niinkuin kotka."

Ja viskaten oman hevonsa Ravenswoodille hän hyppäsi vieraan hevosen selkään ja ajaa karautti hurjaa vauhtia eteenpäin.

"Onko ikänä nähty hurjempaa miestä!" huudahti Ravenswood. "Ja te, hyvä mies, kuinka te uskoittekaan hänelle hevosenne?"

"Sen hevosen omistaja", vastasi palvelija, "on mies, jolle te, armollinen herra, ja kaikki teidän kunnioitettavat ystäväne olette aina mieluisia vieraita."

"Ja omistajan nimi on —?" kysyi Ravenswood.

"Älkää panko pahaksi, armollinen herra, sen saatte kuulla häneltä itseltään. — Jos olette hyvä ja otatte ystävänne ratsun ja jätätte minulle omanne, niin tavoitan teidät jälleen silloin, kun hirvi on kaatunut; sillä jopa kuulen torventörähdyksen, joka ilmoittaa, että se on pysähtymäisillään."

"Taitaapa se, hyvä ystävä, tosiaankin olla paras keino, millä voin hankkia teille kelpo hevosenne takaisin", vastasi Ravenswood. Ja hypättyään ystävänsä Bucklaw'n ratsun selkään hän riensi mitä joutuisimmin sille paikalle, missä torventörähdykset ilmoittivat hirven juoksun jo pian olevan lopussa.

Torven iloisein säveliin sekaantuivat myös huudot: "Hei, Talbot! Hei, Teviot! Joutuin, pojat, joutuin!" sekä muut samanlaiset entisajan metsämiesten hoilotukset, joihin koirat, ollen nyt aivan saaliin kantapäillä, vastasivat kiivaasti haukkuen vilkkaana, lakkaamattomana kuorona. Hajalleen erinneet ratsumiehet alkoivat nyt myös läheta lopputapauksen tanteretta keräytyen eri haaroilta yhteiseen keskuspaikkaan.

Lähdettyänsä ennen muita liikkeelle Bucklaw pysyikin edellä ja joutui kaikkein ensiksi paikalle, missä hirvi kykenemättömänä enempään juoksuun oli kääntynyt koiriin päin, taikka metsämiehen tavalla puhuen: seiso. Sen komea pää oli alaspäin kumarruksissa, kupeet vaahdosta valkeat, silmät tuijottivat pelon-sekaisessa vimmassa — siten vainottu otus oli nyt vuorostaan peloituksena vainoajillensa. Metsämiehet saapuivat perille toinen toisensa jälkeen ja väijyivät tilaisuutta päästä hirven kimppuun, mikä tämmöisessä tilanteessa aina on varovasti tehtävä. Koirat pysyttelivät jonkun matkan päässä, ilmaisten kovalla haukkumisella sekä kiivauttaan että myös pelkoaan; ja jokainen metsämiehistä näytti odottavan, että joku kumppaneista ottaisi tuon vaarallisen työn tehdäkseen ja kävisi otuksen kimppuun lopettaaksensa sen. Paikka, kankaan notko, ei ollut juuri sitä laatua, että huomaamatta olisi voinut päästä likelle hirveä. Suuri oli siis riemuhuuto, kun Bucklaw senaikuiselle täydelliselle kavaljeerille ominaisella nopeudella hypähti alas hevosen selästä, äkkiarvaamatta ja sukkelaan karkasi hirven kimppuun ja kaatoi sen maahan sivaltamalla metsämiekallaan otuksen takasääreen. Koiralauma riensi nyt kaadetun vihollisen kimppuun ja lopetti heti sen tuskalliset kouristukset. Ne viettivät otuksen loppua haukkumisellaan, ja metsämiehetkin torvillaan ja äänillään soittivat sekä huhusivat surmasäveltä niin että se kajahti kauas läheisen meren laineita myöten.

Jahtimestari ajoi sitten koirat pois kuristetun hirven kimpusta ja laskeutui toiselle polvelleen tarjoten puukkoansa ihanalle naiselle, joka istui valkoisen ratsun selässä ja joka tähän asti pelosta tai säälistä oli pysynyt etempänä. Hänellä oli musta silkkinen naamio kasvojensa peittona mikä oli siihen aikaan yleisenä tapana, niin hyvin siitä syystä, että iholla olisi suojaa päivänpaistetta ja sadetta vastaan, kuin myös sen vuoksi, että jonkinlainen sopivaisuuden tunne ei sallinut naisten peittämättömin kasvoin ottaa osaa meluiseen huvitukseen näin sekalaisessa seurassa. Mutta hänen pukunsa kalleudesta, hänen ratsunsa kauniista muodosta ja tulisesta luonteesta sekä jahtimestarin osoittamasta metsämiehen kohteliaisuudesta Bucklaw sittenkin selvästi huomasi, että tämä nainen oli metsästysjoukon ylin henkilö. Säälien, jopa ylenkatsoenkin innokas metsämiehemme näki hänen kieltäytyvän, kun jahtimestari tarjosi puukkoaan, jotta neito saisi viiltää hirven rintaan ensimmäisen leikkauksen, josta oli nähtävä, minkälainen liha otuksessa oli. Bucklaw'n olisi hyvinkin tehnyt mieli lausua neidolle muutamia kohteliaita sanoja. Mutta pahaksi onnekseen ei hän, viettäessään omanlaistaan elämänsä, ollut tullut lähempään tuttavuuteen korkeampain, parempiluokkaisten naisten kanssa. Siitä syystä Bucklaw, vaikka hän luonteeltaan olikin rohkea, oli peloissaan ja hämillään, kun hänen piti ryhtyä puhuttelemaan korkeasäätystistä naista.

Pinnistäen ja ponnistaen rohkeuttansa — hänen omilla sanoillaan puhuen — hän viimein sai kylliksi uskallusta toivottaakseen ihanalle metsästäjälle hyvää päivää ja kysyäkseen, oliko huvitus hänen mielestään ollut toiveitten mukainen. Neito vastasi sangen kohteliaasti ja sievästi, kiittäen myös hiukan uljasta herraa, jonka urhoollinen teko niin taitavasti oli lopettanut leikin, kun sekä koirat että miehet olivat hiukan kuin pääsemättömässä pulassa.

"Hiisi vieköön puukot tuppineen!" kirosi Bucklaw, joka tämän kiitospuheen kuultuansa oli taas kuin omassa elementissään, "ei siinä asiassa ole mitään vastusta eikä ansiota, kun vain poika ei liioin pelkää saavansa pari sarvea ruokasäkkinsä. Minä olen ollut tämmöisessä hirvenajossa sen seitsemänsataa kertaa, jalo neito; enkä ole ikänä vielä nähnyt sitä seisovaa otusta, en maalla enkä vedessä, jonka kimppuun en olisi uskaltanut suoraapäätä käydä. Se johtuu vain tottumuksesta ja tavasta, jalo neito. Mutta on se sentään, sen tahdon sanoa teille, kunnioitettava neito, tehtävä hyvin huolekkaasti ja varovaisesti. Ja parasta on, jalo neito, että teillä siinä työssä on tuiki terävä ja kaksiteräinen puukko, niin että voitte iskeä sekä edestä että takaapäin, miten sopivammaksi näette. Sillä hirvensarven pistos on vaarallinen ja myrkyllinen vamma."

"Pelkäänpä pahoin, hyvä herra", vastasi nuori nainen, jonka hymy hieman näkyi naamionkin alta, "etten saa paljoakaan tilaisuutta käyttäakseni teidän hyödyllisiä neuvojanne."

"Mutta aivan oikein tämä herra puhuu sentään, armollinen neiti", virkkoi jahtimestari, joka oli aivan hartaana kuunnellut Bucklaw'n puhetta. "Ja minä olen kuullut isäni, joka oli metsänvartiana Cabrachissa, sanovan, että metsäkarjun purema paranee helpommin kuin hirvensarven pistos; sillä näin sanoo vanha metsämiehen sananlasku:

"Karjun hampahist' ei haittaa, verimato vamman auttaa;
vaan kun pisti hirven sarvi, valmihiksi laita hauta."

"Ja jos minä saisin neuvoa", jatkoi Bucklaw, joka nyt oli omassa elementissään ja mielellään olisi ottanut koko asian johtaaksensa, "niin pitäisi nyt leikata hirven pää palkinnoksi koirille, jotka ovat

hellät jaloistaan ja väsyksissä. Ja jos uskaltaisin sanoa, niin pitäisi jahtimestarin, joka perkaa hirven, juoda kelpo, iloinen pikarillinen olutta tai ryyppylinen viinaa tämän jalon neidon terveydeksi. Sillä jos hän perkaa otuksen kaulaansa kastamatta, niin eivät lihat kestä pilaantumatta."

Tähän hauskaan neuvon jahtimestari, niinkuin on helppo arvata, suostui aivan mielellään. Ja palkinnoksi siitä hän oli niin kohtelias, että tarjosi Bucklaw'lle puukkonsa, josta nuori neito ei ollut huolinut. Tämän kohteliaan tarjouksen neito itsekin vahvisti.

"Luullakseni, herra", sanoi hän poistuen joukosta, "minun isäni, jonka huvitukseksi lordi Bittlebrainin koirat tänäpäivänä ovat olleet liikkeellä, mielellään suo, että näiden asioiden huolenpito jää niin kokoneen miehen käsiin kuin te olette."

Sitten neito, sulavasti kumartaen hevosensa selässä, lausui jäähyväiset ja ratsasti tappopaikalta, pari palvelijaa jäljissään, jotka näyttivät erikoisesti olevan hänen käskettävinään. Bucklaw tuskin huomasi hänen lähtönsä; hän oli liian iloisissaan siitä, että sai tilaisuuden näyttää metsämiehen-taitoansa, välittääkseen miehistä tai naisista. Hän seisoj pian siinä liivisillään, käärityn paidanhihoihin, käsivarret kyynärpäitä myöten veressä ja rasvassa, silpoen, leikaten ja hakaten yhtä taitavasti kuin ritari Tristram itse ja väitellen sekä intellen kaikkien ympärillä seisovien kanssa sisälmyksistä, rintapaloista, kuverisasista, korpinluista ynnä muista senaikuisista metsämiehen — taikka teurastajan, jos lukija mieluummin niin tahtoo sanoa — ammattisanoista, jotka kaikki tätä nykyä ovat jo unohtaneet käytännöstä.

Kun Ravenswood, seuratessaan vähän jäljempänä ystävänsä perästä, näki että hirvi oli kaatunut, niin hetkellinen metsästys-into katosi ja sijaan tuli jälleen hänen tavallinen vastahakoisuutensa astua köyhtyneenä, kuten hän oli, vertaistensa tai korkeampisukuisten silmien eteen. Hän seisahdutti hevosensa pienen mäen kukkulalle ja katseli sieltä vilkasta hälinää ja kuunteli metsämiesten huhuillemia, jotka iloisesti kajahtelivat kesken koirien haukuntaa sekä hevosten hirnumista ja kavioiden kopinaa. Mutta nämä riemunäähät tekivät surullisen vaikutuksen varattoman aatelismiehemme korviin. Metsästästä kaikkine kiihoittavine tunteineen on aina keskiajasta saakka pidetty aatelisherrojen miltei yksinomaisena oikeutena, ja se oli muinoin heidän päätoimensa rauhanaikoina. Hän tunsu, että hänen varansa eivät sallineet hänen harjoittaa metsästyshuvia, johon hänellä muuten säätynsä puolesta olisi ollut nimenomainen oikeus; — hän näki nykyisin valtaan nousseitten miesten nyt käyttävän tätä oikeutta samoilla nurmikkokankailla, joita hänen esi-isänsä olivat huolellisesti säästäneet omaa huvitustansa varten; — ja hänen itsensä, näiden maiden oikean perillisen, täytyi pysähtyä syrjemmäksi metsästysjoukosta. Tällaiset mietteet painoivat raskaasti Ravenswoodin mieltä, joka luonteeltansa oli syväajatuksinen ja synkkä. Hänen ylpeytensä työnsi kuitenkin pian syrjään tämän alakuloisen mielialan, ja sen viimeinenkin jäännös jätti sijan vain suuttumukselle, kun hän huomasi, että hänen ajattele mattomalla ystävällään ei näyttänyt olevan lainkaan kiirettä tuoda takaisin lainattua hevostaan. Mutta Ravenswood tahtoi nähdä sen jälleen oikean omistajan käsissä ennenkuin hän palasi kotiin. Hän aikoi juuri ratsastaa kokoutuneen metsästäjäjoukon luokse; mutta samassa ilmestyi hänen viereensä ratsumies, joka niinkuin hänkin oli kauempaa katsellut hirven kaatumista.

Tämä mies näytti olevan vanhemmanpuoleinen iältään. Hänellä oli tulipunainen, leukaa myöten kiinninapitettu viitta yllään, ja hänen hattunsa reunat olivat alaskäännetyt, luultavasti suojaksi päivänpaistetta vastaan. Hevonen, vahva ja vakava ratsu, oli kuin luotu ratsumiestä varten, joka vain tahtoi katsella päivän huvitusta, itse siihen ottamatta osaa. Palvelija seisoj vähän taempana. Kaikki nämä seikat ilmaisivat, että ratsumies oli vanhanpuoleinen, korkeasäätynen, suuriarvoinen aatelisherra. Hän aloitti keskustelun Ravenswoodin kanssa sangen kohteliaasti, mutta ikäänkuin hiukan hämillään.

"Muodostanne päättäen olette te, herra, uljas nuori mies", virkkoi hän, "mutta sittenkin näytätte olevan yhtä haluton tähän rivakkaan huviin kuin jos teillä olisi minun ikäni paino niskoillanne."

"Muulloin kyllä olen ottanut osaa ajoon kiivaammalla halulla", vastasi Ravenswood. "Mutta tällä kertaa perheessämme äsken sattuneet tapaukset ovat syynä — ja sitä paitsi", lisäsi hän, "minulla oli ajon alussa vain huono hevonen."

"Joku minun palvelijoistani", sanoi vieras "taisi olla niin älykäs, että lainasi teidän ystävällenne hevosensa."

"Olen suuressa kiitollisuudenvelassa hänen ja teidän kohteliaisuudestanne", vastasi Ravenswood. "Ystäväni on herra Hayston, Bucklaw'n kartanon omistaja, jonka te, uskallan sanoa, aina olette tapaava kiivaimpien metsämiesten joukossa. Hän saa itse antaa takaisin teidän palvelijanne hevosen ja ottaa minun ratsuni sijaan — ja lisätä", lopetti hän kääntäen hevosensa pois päin, "omat hartaat kiitoksensa niihin, jotka minä tästä lainasta lausun teille."

Näin puhuttuansa Ravenswoodin nuoriherra läksi ratsastamaan kotiin päin, kuten ainakin mies, joka on ottanut jäähyväiset seuraltaan. Mutta vieraasta herrasta ei ollutkaan niin helppoa päästä eroon. Hänkin käänsi hevosensa ja ratsasti samaa tietä kuin nuori Ravenswood, niin läheltä, ettei tämä helposti voinut päästä hänen seurastaan, jollei tahtonut ajaa sivuitse; eikä sitä sen ajan kohteliaisuus enempää kuin vieraalle herralle hänen ikänsä ja äskeisen ystävällisyytensä johdosta tuleva kunnioitus sallinut.

Vieras ei pysynyt kauan ääneti. "Tämä", virkkoi hän, "siis on vanha Wolfs Cragin linna, jota niin usein on kiitetty meidän skotlantilaisissa aikakirjoissamme." Näin puhuen hän katseli vanhaa tornia, joka takaapäin nousevaa mustaa ukkospilveä vasten näytti vieläkin synkemmältä. Sillä virstan matkan alalla kierrettyänsä olivat ajossa olleet metsästäjät joutuneet takaisin melkein samalle paikalle, missä he silloin olivat, kun Ravenswood ja Bucklaw olivat lähteneet joukkuetta

seuraamaan.

Ravenswood myönsi ynseästi ja jäykästi vieraan sanat todeksi.

"Se on, niin olen kuullut", jatkoi vieras hämmästyttäen hänen vastahakoisuuttaan, "korkeasti-kunnioitettavan Ravenswoodin suvun vanhimpia kartanoita."

"Sen vanhin omaisuus", vastasi nuoriherra, "ja luultavasti myös viimeinen."

"Toi — toi — toivottavasti ei niin käy, herra", sanoi vieras rykäisten useaan kertaan, saadakseen äänensä selviämään ja rohkaistakseen mieltään, joka oli hiukan kahden vaiheilla. "Skotlanti kyllä muistaa tämän vanhan suvun monet kunniakkaat urotyöt ja muistaa myös kiitollisuudenvelkansa sitä kohtaan. Epäilemättä, jos sopivalla tavalla saatettaisiin kuninkaallisen majesteetin tietoon, että näin vanha ja jalo suku on häviämäisillään — ahdingossa, aion sanoa — niin keksittäisiin keinoja *ad reaedificandum antiquam domum* (vanhan huoneen uudestirakentamiseksi) — —"

"Voin säästää teiltä, herra, enemmän keskustelun vaivan tästä asiasta", keskeytti hänet Ravenswood ylpeällä äänellä. "Minä olen sen onnettoman suvun perillinen — minä olen Ravenswoodin nuoriherra. Ja te, herra, joka näytätte olevan aatelissäätynyt, sivistynyt mies, ymmärrätte epäilemättä, että köyhyyttä lukuunottamatta ei ole mitään kipeämmin koskevaa kuin vieraan sääli, jota ei ole pyydetty."

"Suokaa anteeksi, hyvä herra", virkkoi vanhempi ratsumies —, "en tietänyt — kyllä ymmärrän, ettei olisi sopinut mainita — ei mikään voinut olla kauempana mielestäni kuin se luulo — —"

"Ei tarvita minkäänlaisia selityksiä, herra", vastasi Ravenswood, "sillä tässä luullakseni meidän tiemme erkanevat, ja minä vakuutan teille, että eroamme mitä tynnimällä mielellä, ainakin mitä minuun tulee."

Näin sanoen hän ohjasi hevosensa kaitaiselle, kivetylle tielle, Wolfs Cragin entiselle kujalle, johon täydesti olisivat sopineet nämä Toivon Laulajan sanat:

Nurmettuneella tiellä tässä harva käy,
ei jälkeä siin' ikänänsä muuta näy
kuin metsämiehen taikka soturin.

Mutta ennenkuin Ravenswood vielä oli päässyt eroon kumppanistaan, saapui aikaisemmin mainittu nuori aatelisnainen seuraan palvelijansa saattamana.

"Tyttäreni", virkkoi vieras nuorelle neidolla, jonka kasvot yhä vielä olivat naamion peitossa, "tämä on Ravenswoodin nuoriherra."

Tietysti olisi Ravenswoodin pitänyt jotakin vastata tähän esitykseen; mutta neidon suloisessa muodossa ja arassa ujuudessa oli jotakin, mikä ei vain estänyt häntä tiedustelemasta, kenen kautta ja kenelle hänet näin esitettiin, vaan ensi hetkeksi teki hänet aivan äänettömäksi. Tällä välin se ukkospilvi, joka jo kauan oli uhkaillut Wolfs Cragin kallioiden takaa, oli lähennyt levittäen peittonsa yhä mustempaan ja paksumpaan meren ja maan yli, salaten kaukaisemmat, pimittäen lähemmät esineet, muuttaen meren lyijynkarvaiseksi ja kankaan tavallista tummemman ruskeaksi. Juuri nyt se parilla kaukaisella jyrähdyksellä ilmaisi Herran voimaa, mikä siinä liikkui; ja kahden peräkkäin välähtävän salaman valossa häämötti kaukaa Wolfs Cragin harmaat tornit ja lähempänä valtameren vierivät aallot, joiden harjat hetken aikaa säihkyivät punaisina ja silmiä häikäisevinä.

Ihanan metsästäjän hevonen näytti tästä säikähtyvän ja hurjistuvan. Ei Ravenswoodin siis sopinut, jos hän piti kiinni mies- ja aateliskunniastaan, jättää häntä siihen ainoastaan isän ja palkattujen palvelijoiden suojaan. Kohteliaisuus vaati, niin ainakin hän itse arveli, että hänen piti tarttua neidon hevosen suitsiin ja olla apuna tätä levotonta eläintä hillitsemässä. Kun Ravenswood paraikaa oli kiintyneenä tähän toimeen, huomautti vanha herra, että ukkospilvi paisui paisumistaan — sanoi olevansa kaukana lordi Bittlebrainin kartanosta, missä he paraikaa olivat vieraisilla — ja pyysi Ravenswoodia osoittamaan heille tien lähimpään suojapaikkaan. Näin puhuen hän heitti halukkaana ja nolona olosuhteiden Wolfs Cragin torniin, joten sen omistaja ei voinut olla tarjoamatta huoneessaan hetkiseksi suojaa tämmöisessä ahdingossa olevalla vanhukselle ja neidolle. Ihanan metsästäjän mielentila teki tämän kohteliaisuuden aivan välttämättömäksi; sillä autellessaan häntä ei Ravenswood voinut olla huomaamatta, kuinka kovasti neito vapisi ja oli levoton nähtävästi lähenevän ukkosilman pelosta.

En tiedä sanoa, oliko Ravenswoodin nuoriherra yhtä peloissaan; mutta ainakin oli hänessäkin hiukan samanlaista hermojen vavistusta. Sillä sanoessaan: "Wolfs Cragin tornissa ei ole muuta tarjottavaa paitsi katoksen suojaa, jos se kelvanee tämmöisenä hetkenä — —", hän pysähtyi kesken, ikäänkuin kutsun loppupuoli olisi takertunut hänen kurkkuunsa. Mutta vanha herra, hänen väkinäinen seurakumppaninsa, ei sallinutkaan enää peruuttaa tuota pyyntiä, joka pikemmin vain oli arvattava Ravenswoodin sanoista kuin selvästi ilmaistu.

"Tämän ukkosilman vuoksi", virkkoi vieras, "pitää antaa anteeksi, ettemme kursaile — minun tyttäreni terveys on huononlainen — hän on vielä heikkona äskettäin sattuneesta säikähdyksestä — meidän häikäilemätön tunkeutumisemme Ravenswoodin herran taloon ei toivoakseni liene peräti lepyttämätön loukkaus näihin asianhaaroihin nähden — lapseni terveys on tietysti minulle kalliimpi kuin ulkonaisten sopivaisuussääntöjen noudattaminen."

Ei ollut peräytymisen mahdollisuutta. Ravenswood ratsasti siis edellä, yhä vielä taluttaen neidon hevosta suitsista, jottei se hurjistuisi äkillisestä jyrähdyksestä. Vaikka Ravenswood oli aivan pyörreissä omista riehuvista ajatuksistaan, niin hän huomasi sittenkin, että kalmankalpeus, joka oli näkynyt neidon kaulassa sekä kulmilla ja myöskin poskipäillä, sen verran kuin näitä

ratsastusnaamarin alta näkyi, nyt muuttui ruusuiseksi punaksi; ja hämillänsä hän tunsikin samanlaisen punastuksen, salaisen henkisen yhteyden vaikutuksesta, kohoavan omillekin poskillensa. Heidän ratsastaessaan mäkeä ylös Wolfs Cragin tornille tarkasteli vanha vieras kaiken aikaa Ravenswoodin kasvoilla ilmeneviä tunteita, peitellen tätä väijyilemistään muka tyttärensä turvallisuuden huolenpidolla. Ravenswoodin tunteet, kun he pysähtyivät hänen vanhan torninsa edustalle, olivatkin sangen sekavat. Ja kun hän johti vieraansa kartanon rappeutuneelle pihalle ja huusi Kalebua avuksi, oli hänen äänessään jotakin tyytä, melkein tuimaa, joka oli kaukana siitä kohteliaisuudesta, millä kunnioitettavia vieraita tavallisesti vastaanotetaan.

Kaleb tuli; ja ihanan vieraan kalpeus ukkosen ensi kertaa jyrähtäessä, tai kenenkä muun ihmisen kalpeus missä pulassa hyvänsä, ei ollut mitään sen kalmankalpeuden rinnalla, joka levisi tuskastuneen hovimestarin laihoille poskipäille, kun hän näki näiden lisävieraitten saapuvan taloon ja muisti päivällishetken olevan aivan lähellä. "Onko hän hullu?" mutisi Kaleb itseksensä, "onko hän peräti hullu, kun kuljettaa tänne herroja ja naisia, vaikka kello on lyönyt jo kaksitoista?" Sitten hän herransa läheten pyysi anteeksi, että oli sallinut muun palvelusväen mennä ulos hirvenajoa katsomaan, lisäten, että "he eivät suinkaan luulleet armollisen herran palaavan kotiin ennenkuin pimeän aikaan yöllä, ja sinne he nyt, pelkäänpä pahoin, jäävät nahjustelemaan."

"Vaiti, Balderston!" lausui Ravenswood ankarasti, "nyt ei ole aikaa hulluttelemisiin. — Korkeasti kunnioitettava herra ja jalo neito", virkkoi hän sitten kääntyen vieraansa puoleen, "tämä vanha mies ja vielä vanhempi ja typerämpi piika ovat ainoat palvelijani. Ja virvoitusaineemme ovat vielä huonommat kuin palvelusväen vähyydestä tai talon rappiotilastakaan voisitte päättää. Mutta ne ovat kaikki teidän käytettävänänne, millaiset lienevätkin."

Vanhempi vieras, hämmästyneenä tornin rappeutuneesta, jopa jylhästäkin ulkomuodosta, jolle paksu, musta pilvi antoi vieläkin synkemmän näön, ja kenties myös hiukan säikähtyneenä talonisännän ankarasta, jyrkästä äänestä, katsahti pelokkaasti ympärillensä, ikäänkuin hän jo alkaisi katua, että oli niin kärkkäästi vastaanottanut tarjotun suojan. Mutta nyt ei enää ollut mitään mahdollisuutta päästä eroon siitä tilanteesta, johon hän itse oli saattanut itsensä.

Kaleb puolestaan oli niin ällistyksissään siitä, että hänen herransa näin julkeasti ja koristelematta oli ilmoittanut talonsa tyhjyyden, ettei hän pariin minuuttiin tehnyt muuta kuin mutisi viikonpäiväiseen partaansa, joka ei kuuteen päivään ollut partaveistä kokenut: "Hän on hullu — peräti hullu — aivan hurja ja mieletön! Mutta saakeli Kaleb Balderstonin korjatkoon", lopetti hän ponnistaen kekseliäisyyttänsä ja neuvokkuuttansa, "jos talolle sittenkään tulee häpeää, vaikka nuoriherra olisikin yhtä hullu kuin kaikki seitsemän viisasta yhteensä!" Ja nyt hän rohkeasti astui esiin ja kysyi totisella äänellä, huolimatta herransa julmistuvista kulmakarvoista ja vihaisista silmäyksistä: "Eiköhän pitäisi tuoda jotakin keveätä ravintoa nuorelle neidille, ja lasillinen tokaitahi sekt-viiniä, tai —"

"Lopeta jo tämä sopimaton hulluttelemisesi!" tiuskaisi Ravenswood ankarasti. "Vie hevoset talliin äläkä häiritse meitä enää tyhjillä loruillasi."

"Teidän käskyänne, armollinen herra, minun tulee totella ennen kaikkea muuta", virkkoi Kaleb. "Mutta sittenkin, mitä siihen tokai- ja sekt-viiniin tulee, jota nämä jalosukuiset vieraat eivät huoli —"

Mutta samassa ääni, joka kavioiden kopinan ja torvien toivotustenkin seasta kuului, ilmaisi, että Bucklaw paraikaa kapusi tornille jalkapolkua myöten, tuoden iloisen metsästäjäseurueen pääjoukon mukanaan.

"Perhana vieköön!" sanoi Kaleb rohkeasti, tästä uudesta filistealaistulvasta pelästymättä, "eivätpä he sittenkään vielä saa voittoa minusta! Tuota helkkarin vietävää — tuossapa hän kuljettaa tänne kokonaisen lauman, joka luulee saavansa täällä särpiä viinaa niinkuin vettä ojasta, ja kuitenkin hän niin täydellisesti tietää, missä pulassa me olemme! Mutta annas, jos vain saisain pois nuo ammosuiset palvelijapedot, jotka ovat päässeet pihalle herrojensa jäljestä — niinhän moni mies saa virkansakin — niin saisimpa sittenkin vielä kaikki kohdalleen."

Millä keinoin hän tämän aikomuksensa pani toimeen, sen saa lukija seuraavassa luvussa nähdä.

YHDEKSÄS LUKU.

Janoisin kurkuin ja kuivin suin,
he kutsua heti tottelivat,
ja "kiitos" huusivat riemastuin. —
Mut juomaa hiukkasen maisteltuaan
suut aivan kaikk' oli ammollaan!

Coleridge: Vanhan merimiehen laulu.

Hayston, Bucklaw'n herra, oli niitä huvililejää, jotka eivät koskaan epäile, kun heillä on kaksi vaihtoehtoa: joko ystävän loukkaaminen taikka koirankurin jättäminen. Kun tuli tietoon, että metsästysseuran päähenkilöt olivat menneet Wolfs Cragiin, ehdotti jahtimestari kohteliaisuudesta, että saaliskin vietäisiin mainittuun kartanoon. Ja Bucklaw suostui heti mielellään tähän ehdotukseen; hän vain ajatteli sitä, kuinka Kaleb-ukko parka oli ällistytvä, kun he näin miehissä ilmaantuisivat; varsin vähän hän sitä vastoin muisti, mihin pulaan hän sillä oli

saattava ystävänsä, Ravenswoodin nuorenherran, jonka varat niin huonosti kannattivat näin suuren vierasparven vastaanottamista. Mutta Kaleb-ukossa hän tapasi odottamattoman viekkaan ja valppaan vastustajan, joka pahimmassakin pulassa oli neuvokas keksimään kaikenlaisia verukkeita ja koukkupuheita, joilla hänen mielestensä talon kunnia saatiin eheänä pysymään.

"No, Jumalan kiitos!" virkkoi Kaleb-ukko itsekseen, "onpa eilispäiväinen tuuli paiskannut ison portin toisen puoliskon kiinni, ja tulenhan minä toivottavasti toisen kanssa toimeen, niin että sekin saadaan eteen."

Mutta viisaana linnanisäntänä hän myös, ennenkuin sulki portin joukolta, joka oli tulossa, niinkuin sen lähenevä iloinen melu ilmaisi, tahtoi samassa, jos mahdollista, päästä irti sisällisistä vihollisistaan — ja vihollisiapa hänen silmissään olivat melkein kaikki, jotka tarvitsivat syömistä ja juomista. Kaleb-ukko odotti malttamattomin mielin, kunnes hänen herransa oli saattanut molemmat korkeasäättyiset vieraat torniin, ja sitten hän ryhtyi juoniinsa.

"Eiköhän", sanoi hän vieraille palvelijoille, "nyt kun hirven pää tuodaan tänne kaikella juhlallisuudella, meidän jotka olemme kotiväkeä, pitäisi mennä portin edustalle sitä vastaanottamaan?"

Mutta tuskin varomattomat palvelijat tätä kavalaa neuvoa totellen olivat rientäneet ulos, kun Kaleb paiskasi aukiolevan portinpuoliskon kiinni, niin että kaikki tornin seinät ja muurit kajahtivat — toisen puoliskon, niinkuin ylempänä mainittiin, oli jo tuuli lyönyt kiinni. Tällä lailla sisäänpääsyn suljettuansa Kaleb piti armollisesti ulkopuolelle jääneiden metsämiesten kanssa pienen keskustelun puhellen heille pienen, ulkonevan ikkunan tai ampumareian kautta, josta ennen muinoin vartiat väijyivät portin edustalle tulevia. Muutamin harvoin ytimekkäin sanoi hän ilmoitti heille, ettei tähän kartanoon koskaan päivällis-aikana millään ehdolla päästetä ketään sisään, että korkeasti-kunnioitettava Ravenswoodin nuoriherra paraikaa oli käynyt pöytään istumaan korkea-arvoisten vieraittensa kanssa ja että kestikievarin emännällä tuolla alhaalla Wolfs-Hopen kylässä oli erinomaisen hyvää paloviinaa. Viimein hän laski suustaan vielä hämärän lupauksen, ikäänkuin lasku tulisi maksettavaksi hänen herransa kukkarosta. Mutta tämän hän lausui sangen kaksimielisellä oraakkelimaisella tavalla; sillä samoin kuin Ludvig XIV, Ranskan kuningas, ei Kaleb Balderstonkaan omantuntonsa tähden tahtonut ajaa juontansa niin pitkälle, että se olisi muuttunut suoranaiseksi petokseksi; hän tahtoi, jos mahdollista, ryhtymättä ilmi valheisiin vetää nenästä ulkona seisovia.

Tätä ilmoitusta muutamat kuuntelivat hämmästyen, toiset nauraen; ja ulos teljetyt palvelijat vaativat vihaisin sanoin, että ainakin heidän piti päästä takaisin voidaksensa palvella herraansa ja hänen tyttärtään. Mutta Kaleb ei ollut sillä tuulella, että hän olisi ottanut korviinsa ja hyväksynyt minkäänlaisia poikkeuksia. Hän piti kiinni alkuperäisistä sanoistaan jäykän, mutta kohteliaan itsepintaisesti, tavalla, johon eivät mitkään syyt pysty eivätkä mitkään puheet pääse vaikuttamaan.

Bucklaw, joka oli kulkenut vähän jälempänä joukossa, astui nyt esiin ja vaati sangen vihaisella äänellä, että heidät päästettäisiin sisään. Mutta Kalebin päätös oli järkähtämätön.

"Vaikka itse kruunattu kuningas olisi portin edustalla", ilmoitti hän, "niin minun kymmenen sormeani ei sittenkään aukaisisi porttia, sillä se on vasten Ravenswoodin tapaa ja tottumusta, ja siis vasten minun, heidän pääpalvelijansa, velvollisuuttani."

Bucklaw joutui nyt vihan vimmaan, päästi suustaan enemmän kirouksia sekä vannomisia kuin mitä tässä viitsimme kertoa, ilmoitti tuntevansa itsensä pahasti häväistyksi ja vaati välttämättömästi saada puhua pari sanaa itse herralle. Mutta tätäkään ei Kaleb ottanut korviinsa.

"Hän leimahtaa ilmiliikkiin aivan kuin tappuratukku, se Bucklaw-poika!" virkkoi Kaleb itsekseen. "Mutta saakeli soikoon, jos hän saa nähdä meidän herran silmät ennenkuin ensin hiukan on nukkunut ja valvonut. Huomenaamuna hän on jo selvemällä järjellä. Onko se laittaa, että hän kuljettaa tänne koko lauman juopuneita metsämiehiä, vaikka tietää, ettei täällä ole monta tilkkaa hänen omankaan janonsa sammuttamiseksi." Ja hän läksi pois ikkunasta jättäen heidät, miten parhaiten voivat, sulattelemaan ulosjäämistään.

Mutta toinenkin mies, jonka läsnäoloa Kaleb kiivaudessaan ei ollut huomannutkaan, oli kuunnellut keskustelua mitään virkkamatta. Tämä mies oli vieraan herran kamaripalvelija — luotettava, suuressa arvossa pidetty mies — samainen, joka metsässä oli lainannut hevosensa Bucklaw'lle. Hän sattui olemaan tallissa silloin, kun Kaleb viekoitteli muut palvelijat ulos; tällä tavoin oli hän pelastunut heidän kohtalostaan, josta muuten ei hänen arvonsakaan varmaan olisi häntä säästänyt.

Tämä mies huomasi Kalebin juonen, käsitti helposti syyn tähän käytökseen, ja kun hän tiesi isäntänsä ystävälliset aikomukset Ravenswoodia kohtaan, ei hänen ollut vaikea päättää, miten hänen itsensä oli meneteltävä. Hän kävi Kalebin huomaamatta samalle keskustelupaikalle, josta tämä juuri oli lähtenyt, ja ilmoitti metsämiehille herransa käskeneen, että hänen palvelijoihinsa sekä myös lordi Bittlebrainin väen piti lähteä läheiseen kestikievariin. Siellä saisivat he ottaa mitä ravintoa sattuisi olemaan tarjona, ja hän oli pitävä huolen maksusta.

Meluisa metsämiesjoukko läksi siis pois Wolfs Cragin epäkohteliaan portin edustalta ja rupesi astumaan jyrkkää polkua alas soimaten talonherran saitaa, halpamielistä luonnetta ja kiroillen sekä linnaa että sen asukkaita pahoin sanoi, joiden vertaisia metsämiestenkään suusta harvoin kuullaan. Bucklaw'lla oli monta hyvettä, jotka hänestä, jos hän olisi elänyt edullisempien olosuhteiden vaikutuksen alla, olisivat tehneet arvossa pidettävän viisaan miehen; mutta hänen kasvatuksensa oli niin peräti laiminlyöty, että hänen mielteensä ja tunteensa aina mukautuivat hänen kumppaniensa mielialaa myöten. Hän vertasi äsken saamiensa ylenpalttisia ylistyksiä

noihin pahoihin sanoihin, joilla kaikki nyt soimasivat Ravenswoodia; hän muisti, miten yksitoikkaisia, ikäviä Wolfs Cragin tornissa vietetyt päivät olivat olleet ja kuinka ne erosivat hänen tavallisen elämänsä iloisesta kulusta; hän oli vimmaisesti vihastuksissaan siitä, että hänetkin oli jätetty ulkopuolelle, mitä hän katsoi kipeäksi loukkaukseksi — kaikki nämä sekavat tunteet yllyttivät häntä rikkomaan ystävyytensä Ravenswoodin nuorenherran kanssa.

Saavuttuansa pienen Wolfs-Hopen kylän kestikievariin hän arvaamatta näki vanhan tuttavan, joka astui alas hevosensa selästä. Se ei ollut kukaan muu kuin arvoisa kapteeni Craigengelt, joka heti lähestyi ja löi kättä mitä ystävällisimmällä tavalla, ikäänkuin hän ei enää olisi muistanutkaan, ettei heidän eronsa ollut aivan sovinnollinen. Ystävälliseen kädenlyöntiin ei Bucklaw koskaan voinut olla yhtä sydämellisesti vastaamatta; ja tuntuksensa hänen sormiensa puristuksen Craigengelt heti tiesi, millä kannalla heidän välinsä oli.

"Pitkää ikää sinulle, veikko Bucklaw!" huusi Craigengelt. "Onpa sentään vielä elämisen sijaa rehellisille miehille tässä matoisessa maailmassa!"

Sen ajan jakobiitit — se pitää tietää, vaikka en osaa sanoa millä syyllä he sen tekivät, — käyttivät nimitystä *rehelliset miehet* nimenomaan omista puoluelaisistaan.

"Näkyypä olevan muillakin", vastasi Bucklaw. "Kuinka muuten sinä, jalo kapteeni, olisit uskaltanut tulla tänne?"

"Kuka? Minäkö? — Minä olen vapaa niinkuin kekrin ajan tuuli, joka ei maksa mitään vuokraa eikä veroa. Kaikki on selvillä — kaikki on sovittu noiden vanhojen kuolakuonojen kanssa Vanhassa Savupesässä^[10] — Hoh, hoh! Eivätpä he uskaltaneet pitää minua viikon päiviäkään pihdeissään. Eräällä miehellä on heidänkin joukossaan parempia suosijoita kuin mitä sinä arvaatkaan ja hän voi ystävääkin auttaa, vaikka pula näyttäisi pahalta."

"Loruja!" vastasi Bucklaw, joka perinpohjin tunsu miehen mielenlaadun ja suuresti halveksi häntä. "Heitä jo mielittelemisesi ja kielittelemisesi — sano suoraan, oletko vapaa ja täydessä turvassa."

"Vapaa ja täydessä turvassa, niinkuin paras whigiläiskruununvouti oman piirikuntansa maantiellä tai kuin itkusuinen presbyteriläispappi omassa saarnatuolissaan. — Ja minä tulin tänne tuomaan sinulle sitä sanomaa, ettei sinunkaan enää ole tarvis pysyä piilossa."

"Arvattavasti siis sanot nyt olevasi minun ystäväni?" kysyi Bucklaw.

"Sinun ystäväsi?" vastasi Craigengelt. "Oma tappelukukko-veikkoni! Olenhan minä, niinkuin oppineet sanoisivat, sinun oma Achateksesi — niinkuin kinnas ja käsi — puu ja kuori — ystäväsi elämässä ja kuolemassa!"

"Sitä aion koetella heti paikalla", vastasi Bucklaw. "Onhan sinulla aina rahaa, mistä sitä saanetkin. Lainaapa nyt minulle pari kolikkoa, että saisin näiden kelpo poikien kurkuille kostuketta ensiksi ja sitten — —"

"Kaksiko kolikkoa? Vaikka kaksikymmentäkin, poikaseni — ja vielä kaksikymmentä on varalla."

"Vai niin — sanotko niin?" virkkoi Bucklaw pysähtyen; sillä luonnollisella älykkyydellään hän rupesi vainuamaan jonkin oudon syyn kätkeytyneen näin ylenpalttisen anteliaisuuden vaippaan. "Craigengelt, joko sinä olet kelpo mies oikein toden teolla, jota tuskin voin saada päähäni — tai olet viekkaampi kuin sinusta olisin arvannut, ja vaikea on minun saada sitäkään päähäni."

"*L'un n'empêche pas l'autre* (toinen ei toista estä)", virkkoi Craigengelt, "koske ja koeta — kyllä tämä kulta on niin puhdasta kuin paras rahapajassa punnittu."

Hän laski kasan kultakolikoita Bucklaw'n käteen, ja tämä työnsi ne taskuunsa lukematta, katsomattakaan, sanoen ainoastaan: "Minä olen nyt semmoisessa pulassa, että täytyy ottaa pesti, tulipa se vaikka itse pirun kädestä." Ja sitten kääntyen metsämiesten puoleen hän huusi: "Tulkaa pois, pojat! — Minä maksan."

"Eläköön Bucklaw!" huusivat metsästäjät.

"Ja hiisi vieköön tuon toisen, joka ottaa osaa metsästykseseen, mutta antaa metsämiesten olla kuivillaan niinkuin rummun kopat", lisäsi toinen ikäänkuin luonnolliseksi johtopäätökseksi.

"Ravenswoodit olivat aikansa kelpo ja kunniallinen suku tässä maassa", sanoi eräs vanha mies. "Mutta sen kunnia on mennyt tänä päivänä, ja Ravenswoodin nuoriherra on näyttänyt olevansa saita saivarenylkijä,"

Tämän päätelmän tehtyään, johon kaikki kuulijat yhtyivät, he suurella melulla töytäsivät kapakkaan ja mässäsivät sitten siellä myöhään yöhön asti. Bucklaw'n iloisesta mielenlaadusta johtui, että hän harvoin oli valikoiva kumppaniensa suhteen. Ja tässä tilaisuudessa, kun iloiset juomingit tuntuivat vieläkin makeammilta tavattoman pitkän kohtuullisuuden, melkeinpä täydellisen paaston perästä, Bucklaw oli yhtä onnellinen nähdessään olevansa tämän juomakunnan johtajana kuin jos hänen viinaveikkonsa kaikki olisivat olleet kuninkaan poikia. Craigengeltillä oli salaiset tarkoituksensa, joiden vuoksi hän kernaasti näki, että Bucklaw hullutteli niin hurjasti kuin hänen mielensä teki. Kapteeni oli luonteeltaan raa'an sukkela ja hävytön, ja hän osasi laulaa lystillisiä veisuja; sitä paitsi hän tunsu perinpohjin uudelleen löytämänsä kumppanin mielenlaadun. Tällä tavoin Craigengeltin helposti onnistui saada hänet oikein ylitsevuotavin maljoin viettämään tätä yhtymisjuhlaa.

Ihan toisenlainen näky oli samaan aikaan Wolfs Cragin tornissa. Lähdettyänsä pihalta mieli liian täynnä omia sekavia mietteitensä, jotta hän olisi voinut huomata Kalebin vehkeet, Ravenswood saattoi vieraansa tornin isoon saliin.

Väsytön Kaleb, joka tosi innosta tai tottumuksesta puuhaili aina aamusta yöhön saakka, oli

vähitellen saanut tämän aution salin puhdistetuksi hautajaispidoissa hujan hajan jääneistä tähteistä ja laittanut sen johonkin määrin siistiksi. Mutta vaikka hän kaikella taidollaan ja ahkeruudellaan koki asettaa harvat jäljelle jääneet huonekalut niin, että huone joltakin näytti, ei hän kuitenkaan voinut saada salin vanhojen, verhottomain seinien synkkää, autiota vaikutusta poistetuksi. Pienet ikkunat, jotka pilkoittivat syvien seinäkomeroiden pohjasta, näkyivät pikemmin olevan luodun valon ehkäisemiseksi kuin päästämiseksi sisään; ja ukkospilven raskas, musta varjo teki huoneen vieläkin pimeämmäksi.

Ravenswood talutti kohteliaasti, kuten ainakin aatelisherra, mutta samalla omituisen jäykästi, nuoren neidon salin peräpäähän. Mutta vanha vieras pysähtyi ovipuolelle, ikäänkuin hän olisi tahtonut riisua hatun ja päällysviitan yltään. Samassa kuului portin räjähdys, jonka kuultuaan vieras säpsähti, astui kiireesti ikkunan luo ja katsahti pelokkaasti Ravenswoodiin nähdessään portin olevan kiinni ja palvelijansa sen ulkopuolella.

"Ei ole mitään pelkäämistä, herra", lausui Ravenswood vakavasti, "tässä huoneessa on ainakin suoja tarjona, vaikkei juuri vieraanvaraa. Minusta näyttää", lisäsi hän sitten, "muuten jo olevan aika tietää, ketkä minun rappeutuneelle asunnolleni tämän kunnian suovat."

Nuori neito pysyi ääneti ja liikkumatta, ja hänen isänsä, jota kysymys suoranaishemmin koski, näytti olevan samassa asemassa kuin näyttelijä, joka on uskaltanut ottaa suorittaakseen vaikeamman osan kuin mistä kykenee suoriutumaan ja jolta puhe loppuu kesken, kun hänen juuri olisi välttämättömintä puhua. Hän yritti peittää nolostunutta mielentilaansa sivistyneen ihmisen ulkonaisilla kohteliaisuustempuilla. Mutta sittenkin näkyi selvästi, kuinka hänen kumartaessaan toinen jalka laahusti eteenpäin ikäänkuin lähestyen ja toinen sitävastoin vetäytyi taaksepäin ikäänkuin pakoon pyrkien. Samoin myös, hänen aukaistessaan viittansa kaulusta ja ottaessaan hatun pois päästään, sormet kopeloivat ikäänkuin jotkut nivelet olisivat olleet ruostuneesta raudasta, jotkut raskaita kuin lyijy. Ravenswood kävi sitä maltittomammaksi mitä kauemmin vieras viivytteli; hänenkin rinnassaan näytti riehuvan kova mielenliikutus, vaikka luultavasti aivan toisesta syystä. Ravenswood ponnisti koko voimansa saadakseen puhumishalunsa hillityksi; vieras sitä vastoin silmännähtävästi oli pulassa, kun ei löytänyt sopivia sanoja ilmaistakseen sanottavansa. Viimein kuitenkin Ravenswoodin maltittomuus rikkoi suitsensa.

"Minä näen", sanoi hän, "että herra William Ashton ei mielellään tahdo esittää itseään vieraaksi tässä Wolfs Cragin tornissa."

"Minä toivoin, ettei se olisi tarpeen", vastasi valtiosinetinvaria äänettömyydestänsä päästettynä, aivankuin haamu, joka on kuullut loitsijan käskysanan; "ja minä kiitän teitä, Ravenswoodin nuoriherra, että te astuitte ensiaskeleen, koska asianhaarat — sallikaa minun sanoa: valitettavat asianhaarat — tekivät minulle erittäin vaikeaksi itse ilmaista nimeni."

"Eikö siis minun", kysyi Ravenswood vakavalla äänellä, "tule pitää tämän käyntinne kunniaa aivan sattumuksen tuottamana?"

"Sallikaa minun vähän selittää", sanoi valtiosinetinvaria teeskennellen kasvonsa rauhallisiksi, vaikka rauha kenties oli kaukana hänen sydämestään. "Tämä on kunnia, jota minä jo jonkun aikaa olen hartaasti halunnut, vaikkei se kenties koskaan olisi tullut osakseni ilman tänään sattuneen ukkosilman apua. Tyttäreni ja minä olemme molemmat yhtä iloiset siitä, että olemme nyt saaneet tilaisuuden kiittää sitä urhoollista miestä, joka pelasti meidän kumpaisenkin hengen."

Viha, joka riehui Skotlannin suurten aatelissukujen välillä, oli nytkin vielä yhtä katkera kuin ennen, vaikka se ei enää niinkuin keski-ajalla puhjennut julkisiin väkivallantekoihin. Ei siis itävä rakkaus Lucy Ashtonin eikä myöskään kohteliaisuudentunne vieraita kohtaan voinut kokonaan, vaikka ne kuinkakin urhoollisesti taistelivat, kukistaa sitä vihan vimmaa, joka pyrki nousemaan Ravenswoodin sydämessä, kun hän näki isänsä vihollisen seisovan tässä saman suvun salissa, jonka häviö suurimmaksi osaksi oli tämän vihollisen jouduttama. Ravenswoodin katseet siirtyivät vuoroin isään, vuoroin tyttäreen, ja tuon neuvottomuuden päättymistä ei herra William Ashton katsonut viisaaksi odottaa. Hän oli nyt saanut ratsastuspukunsa riisutuksi, ja sitten hän astui tyttärensä luo ja avasi hänen naamionsa nauhat.

"Lucy-kultaseni", sanoi hän tarttuen tyttärensä käteen ja taluttaen hänet Ravenswoodin luokse. "Pane pois naamiosi, ja lausukaamme kiitoksemme herra Ravenswoodille avokasvoin ja suorasti."

"Jos hän suvaitsee ne vastaanottaa", oli kaikki mitä Lucy virkkoi; mutta hän sanoi sen mitä suloisimmalla äänellä, joka ilmaisi hänen tuntevan ja samalla kuitenkin antavan anteeksi sen kylmyyden, jolla heitä kohdeltiin. Nämä sanat niin viattoman ja niin ihanan olennon suusta koskivat aivan Ravenswoodin sydämen pohjimmaiseen soppeen saakka moittien ankarasti hänen tylyyttään. Ravenswood mutisi jotakin heidän tulonsa arvaamattomuudesta ja lämpimin sanoin ilmaistuansa ilonsa sen johdosta, että hän sai neiti Ashtonille tarjota katoksensa suoja, hän tervehti tyttöä sillä tervehdyksellä, jota sen ajan tapa tämmöisissä tilaisuuksissa vaati. Heidän poskensa olivat koskeneet yhteen ja taas erinneet — Ravenswood piti yhä vielä kiinni neidon kädestä, johon hän oli ystävällisellä kohteliaisuudella tarttunut — punastus, joka tälle tervehdykselle antoi tavallista paljoa syvemmän merkityksen, rusotti yhä Lucy Ashtonin ihanilla poskilla — samassa salama, joka näytti kerrassaan nielleen kaiken pimeyden, valaisi äkkiä koko salin. Hetken aikaa näkyi jokainen esine aivan selvästi. Lucyn hento, häipymäisillään oleva haamu, Ravenswoodin säännöllisrakenteinen, pulska vartalo, hänen synkkä muotonsa, hänen silmiensä tulinen, mutta sittenkin epäröivä loisto, vanhat aseet ja vaakunat, jotka riippuivat pitkin seinä — kaikki tuo ilmestyi hetkeksi valtiosinetinvarian silmien eteen kirkkaan, punaisen loistavan tulen valaisemana. Salaman sammuttua seurasi melkein samassa hetkessä jyrähdys, sillä ukkosilta kulki aivan kartanon ylitse. Ja tämä jyrähdys oli niin äkillinen, niin kauhistuttavan kova, että vanha torni järähti perustuksiansa myöten ja kaikki sisällä-olijat luulivat sen kaatuvan

heidän päällensä. Noki, joka vuosisatoja oli saanut häiritsemättä karttua, rapisi alas suunnattoman väljiä savutorvia myöten; muurilaastia ja tomua huiskahti kaikilta seiniltä ja useat suuret kivetkin — lieneekö siihen sitten ollut syynä torniin todella iskenyt ukkosen voima vai ainoastaan ilman kova paine — lensivät rappeutuneista valleista irti ja loiskahtivat alas möyryävään mereen. Näyttipä siltä kuin tornin muinainen perustaja olisi nostanut tämän ukkosilman tahtoen siten ilmaista suuttumustansa jälkeläisensä sovintoliitosta suvun vihollisen kanssa.

Kaikki olivat säikähdyksissään; ja valtiosinetinvartia sekä Ravenswood saivat molemmat tehdä voitavansa saadakseen Lucyn tointumaan pyörryksistä. Tällä tavoin tuli nuoren Ravenswoodin osaksi toistamiseen arkaluontoisin ja vaarallisin kaikista toimista, se nimittäin, että piti tukea ihanaa, turvatonta neitoa, jonka muisto jo ensimmäisen samanlaisen tilaisuuden jälkeen yhä paloi hänen mielessään, niin valveilla kuin unissa. Jos naimisliitto nuoren Ravenswoodin ja hänen ihanan vieraansa välillä todella oli vastenmielinen talon haltijahengelle, niin keino, jolla tämä oli vihastuksensa ilmaissut, oli yhtä tyhmästi valittu kuin jos hän olisi ollut vain tavallinen kuolevainen ihminen. Monet pienet avut, jotka olivat tarpeelliset nuoren neidon mielen rauhoittamiseksi ja hänen henkensä toinnuttamiseksi, saattoivat pakostakin Ravenswoodin ja herra Ashtonin välit semmoisiksi, että perintövihan muuri ei voinut olla kaatumatta, ainakin siksi hetkeksi. Mahdotonta oli Ravenswoodin epäkohteliaasti tai kylmäkiskoisestikaan puhutella vanhaa miestä, jonka tytär — ja *semmoinen* tytär — lepäsi heidän edessään luonnollisesta säikähdyksestä pyörtäneenä, vieläpä lepäsi Ravenswoodin oman katoksen suojassa. Ja kun Lucy ojentaa kumpaisellekin kätensä jaksoi kiittää heidän avustaan, huomasi Ravenswood, että hänen sydämessään viha valtiosinetinvartiaa vastaan ei enää ollut kaikista voimallisimmin tunne.

Huono sää, pahoinvointi, palvelijain poissa-olo, kaikki nämä seikat estivät Lucyn paluuta lordi Bittlebrainin kartanoon, joka oli runsaasti seitsemän virstan matkan päässä. Tavallisenkin kohteliaisuuden vaatimuksen mukaan ei Ravenswood siis voinut olla tarjoamatta huoneensa suojaa tämän päivän loppuksi sekä yöksi. Mutta tylumpi ilme, joka hänen kasvoillaan oli paljon tavallisempi, pääsi jälleen valtaan, kun hänen täytyi ilmoittaa, miten huonosti hänen talonsa oli ravinnon puolesta varustettu vieraita varten.

"Älkää puhuko mistään vajanaisuuksista", virkkoi herra Ashton koettaen keskeyttää hänet ja estää häntä puhumasta tästä huolettavasta aiheesta. "Te olette hankkeissa lähteä ulkomaille, ja talonne tietysti ei voi nyt olla varustettuna. Kaiken sen me hyvin ymmärrämme; mutta jos te puhutte tästä huolestanne, niin te pakotatte meidät kylästä etsimään suojaa."

Ravenswood oli siihen juuri vastaamaisillaan, mutta samassa salin ovi lensi auki ja Kaleb Balderston hyökkäsi sisään.

KYMMENES LUKU.

"On siinä ruokaa heille — puol' kanaa:
ja härskit silakat — ne lisäksi anna.
Tuoretta lientä pane päälle vaan,
ja sekaan lyökki, ettei haisu tunnu."

Rakkauden toivioretki.

Samainen ukkosen jyrähdys, josta kaikki muut olivat hämmästyneet, oli verrattoman muonamestarimme rohkeaan, kekseliääseen mieleen tehnyt vain herättävän vaikutuksen. Melkein jyrinän vielä kaikuessa, ja ennenkuin vielä oikein tiedettiin, pysyisikö torni pystyssä vai romahtaisiko se raunioksi, Kaleb jo huusi: "No, Jumalan kiitos! — tähän tuli sopivaan aikaan, niinkuin pikari maljan ääreen." Ja samassa hän sulki keittiön oven valtiosinetinvartian kamaripalvelijan nenän edestä, kun hän näki tämän tulevan portin ulkopuolella seisovan joukon puheilta. "Kuinka helkkarissa tuo pääsi sisään?" — mutisi Kaleb. "Mutta hiisi siitä huolikoon! — Anna-Maija, mitä sinä siellä uuninurkassa kykit vapisten ja vinkuen? Tule tänne — tai pysy siellä paikallasi ja kilju — eihän sinusta muuhunkaan ole apua — kuuletkos, vanha haaska, kilju — kilju — kovemmin — kovemmin, sinä naikkonen — niin että herrasväki salissa sen kuulee — olethan ennen vähemmistäkin asioista kiljunut niin että on kuulunut Bass-lahdelle asti. Ja maltas — maahan nuo rojut —"

Ja yhdellä sivalluksella hän viskasi maahan muutamia hyllyllä olevia tina- ja savi-astioita. Ja näiden kilinään sekaantui Kalebin ääni, joka huusi ja ulvoi niin kauhealla tavalla, että Anna-Maijan ukkosen-jyrähdyksestä johtuva pelästys antoi sijaa toiselle pelolle, että nimittäin hänen vanha palveluskumppaninsa oli tullut hulluksi. "Hän on viskannut kaikki vähäiset saviastiamme maahan — ainoat astiat, mitä meillä oli jäljellä maitotilkan säilyttämistä varten — ja hän on nakannut lattialle lihat, jotka oli keitetty herran päivälliseksi. Herra Jumala armahtakoon! Miesraukan pää on mennyt peräti pyörälle ukkosen jyrähdyksestä!"

"Pidä suusi, luntus", tiuskaisi Kaleb, jonka riemu tuosta onnistuneesta keksinnöstä nyt oli ylimmillään, ylpeimmillään. "Kaikesta nyt on neuvo pidetty — päivällisestä ja muusta — ukkonen on sen tehnyt yhdellä jyrähdyksellään!"

"Voi kuitenkin tuota poloista miestä, hän on aivan järjiltään", päivitteli Anna-Maija katsellen häntä pelon ja säälin sekaisin tuntein. "Voi, jospa hän jälleen tulisi järkiinsä!"

"Kuule, sinä vanha hupsu", lausui Kaleb yhä vielä riemastuksissaan siitä, että oli keksinyt pelastuskeinon voittamattomalta näyttäneestä pulastaan. "Pidä sinä vain huoli siitä, ettei tuo vieras pääse tänne keittiöön — ja vanho, että ukkosen nuoli iski alas uunintorven kautta ja pilasi parhaan päivällisen, minkä ikinä olit laittanut — härkäpaistin — siankinkun — lammaslihan — leivokset jäniksenpojat — metsälinnut — metsäkauriin, ja kaiken muun. Laske valheita paksult vain äläkä säästä kustannuksia. Minä lähdän saliin — paiskaa sinä kaikki huiskein haiskein niin paljon kuin mahdollista — mutta katso kaikin mokomin, ettei vieras palvelija pääse keittiöön."

Annettuansa nämä käskyt liittolaiselleen Kaleb riensi saliin, mutta seisautui kuitenkin ensin ovelle tirkistelemään raosta, jota ajan tuottamaa etua jo useat palvelijapolvet olivat käyttäneet hyväkseen. Hän näki siitä, minkälaisessa tilassa Ashtonin neiti oli, ja oli tarpeeksi viisas viivytelläksensä vielä vähän aikaa, jotta huonovointinen neiti ei vielä pahemmin säikähtäisi ja jotta myös samalla perästäpäin tarkemmin kuunneltaisiin hänen kertomustaan ukkosenilman tekemistä vahingoista.

Mutta heti kun hän huomasi vieraan neidin jälleen tointuneeksi ja kuuli puheen kääntyvän siihen, minkälaista yösjaa ja ravintoa tornissa saattaisi olla tarjona, arveli hän olevan parhaan ajan hyökätä sisään siten kuin viime luvun lopussa jo kerrottiin.

"Voi minua poloista! — Kun piti semmoisen vahingon tulla Ravenswoodin suvulle, ja kun minun piti elää niin kauan, että silmäni sen saivat nähdä!"

"Mikä nyt hätänä, Kaleb?" kysyi hänen herransa vuorostaan vähän säikähtyen, "onko joku osa tornia hajonnut?"

"Torniko hajonnut — ei, noki vain tulla tuprutti alas, ja ukkosen nuoli iski suoraan keittiöntakkaan, ja kaikki kilut ja kalut ovat hajallaan, mikä täällä, mikä tuolla, aivankuin Hotchpotchin herran tilukset. — Ja juuri kun meillä oli näin erikoisen suuriarvoisia ja suurisukuisia vieraita" — tässä hän kumarsi syvään herra William Ashtonille sekä hänen tyttärelleen — "eikä ole enää talossa muruakaan, mikä kelpaisi päivällispöytään — tai illalliseksikaan, sen verran kuin minä näen!"

"Sen hyvin uskon, Kaleb", virkkoi Ravenswood kuivakiskoisesti.

Kaleb kääntyi nyt herraansa päin puoleksi moittivin, puoleksi rukoilevin katsein ja puhui hänelle näin: "Ei meillä ollut juuri mitään erikoista varustettuna; me olimme vain lisänneet hiukan teidän tavalliseen päivälliseen, armollinen herra — *petti kuuver*,^[11] niinkuin Louvressa sanottaisiin — ainoastaan kolme lajia ja hedelmät neljänneksi."

"Lopeta nuo hullutuksesi, joista ei ole muuta kuin kiusaa, sinä ukko hupakko!" tiuskaisi Ravenswood närkästyksissään Kalebin turhista puuhailuista. Mutta hän ei uskaltanut kuitenkaan väittää ukon puhetta valheeksi pelosta, että siten saattaisi syntyä vielä naurettavampia kohtauksia.

Kaleb huomasi tämän etunsa ja päätti käyttää sitä hyväkseen. Mutta ensiksi hän nähdessänsä valtiosinetinvartian palvelijan astuvan sisään ja puhuvan salaa herralleen otti vaarin tilaisuudesta ja kuiskasi muutamia sanoja Ravenswoodin korvaan: "Olkaa vaiti, herra, Jumalan tähden. Jos minua huvittaa saattaa sieluni vaaraan sillä, että valehtelen talon kunnian säilyttämiseksi, niin eihän se ole teidän asianne. — Ja jos te annatte minun suorittaa työni häiritsemättä, niin lupaan olla kohtuullinen päivällislaitoksessani. Mutta jos te rupeatte panemaan vastaan, niin minä keitän kokoon pidot, jotka kelpaisivat vaikka herttualle."

Ravenswood huomasi parhaaksi antaa puuhaavan hovimestarin seurata omaa mieltänsä, ja tämä siis rupesi luettelemaan sormillansa: "Eipä siinä ollut kovin paljon ruokaa — ainoastaan sen verran, että neljä herrashenkilöä olisi saanut tarpeeksensa — ensimmäinen ruokalaji: salvokukkoja valkean kastikkeen kera ja kilipaistia ja siankinkkua vihannesten kera — toinen laji: paistettua jäniksenpoikaa ja täytettyjä rapuja ja vasikkapiirakkaa — kolmas laji: ukkoteertä — se on vielä mustempi nyt, kun se on noessa — ja torttuja ja hyytelöä ja vähän joutavia makeisia ja marjahilloa — eikä muuta ollutkaan", lopetti hän huomaten, että hänen herransa maltti jo alkoi loppua. "Eipä juuri muuta mitään ollut — paitsi vielä omenia ja päärynöitä."

Neiti Ashton oli nyt jo niin tointunut, että hän saattoi huomata, mitä hänen ympärillään tapahtui. Hän näki, että se omituinen luja rohkeus, jolla Kaleb luutteli olemattoman päivällisensä eri ruokalajeja, oli ristiriidassa Ravenswoodin toin tuskin hillityn suuttumuksen kanssa. Tämä kaikki näytti hänen silmissään niin hullunkuriselta, että hän, vaikka hän kaikin voimin koettikin taistella vastaan, purskahti hillittömään nauruun, johon hänen isänsäkin, hiljemmin sentään, yhtyi, ja samoin viimein Ravenswood itsekin, vaikka tiesikin pilkan koskevan hänen omaa asiaansa. Heidän naurunsa — sillä silminnäköjään mielestä voi moni asia, josta me hyvin välinpitämättöminä luetemme, näyttää erinomaisen naurettavalta — oli semmoinen, että koko vanhan salin seinät kajahtivat. Nauru lakkasi ja alkoi jälleen, se lakkasi ja alkoi yhä uudelleen hillittömin purskahduksin. Kaleb seisoi silleikään paikallansa, katse täynnä vakavaa närkästynyttä ja ylpeää arvokkuutta, joka teki asian vieläkin hullunkuriseksi katsojain mielestä ja kiihdytti yhä heidän nauruansa.

Vihdoin viimeinkin, kun naurajien keuhkot olivat hengästyksissä ja heidän voimansakin melkein lopussa, Kaleb huusi vähääkään välittämättä kohteliaisuudesta:

"Lieneepä, perhana soikoon, herrasväki syönyt oikein herrasmaisen aamupalan, kun saattaa nauraa yhtä iloisesti parhaan päivällisen turmeltumiselle, mitä kokin hyppysistä ikinä lienee lähtenyt, kuin jos se olisi hauskin juttu koko George Buchananin kirjassa. Mutta jos teidän vatsanne olisivat yhtä tyhjät kuin Kaleb Balderstonin, niin tyytyisittepä silloin vähempäänkin kikattelemiseen näin huolestuttavan asian johdosta."

Kalebin koristelematon närkästyksen ilmaus nostatti seuran ilon uudelleen ylimmilleen, mikä uusi naurun hohotus ei ollut Kalebin mielestä vain loukkaavaa talon kunnialle, vaan sen lisäksi myös erikoisesti todisti, että hänen koreaa puhettansa, jossa hän oli luetellut kaikki muka hukkaan menneet herkut, pidettiin naurun asiana. "Ja kuitenkin", sanoi hän perästäpäin Anna-Maijalle, "päivälliskertomukseni oli semmoinen, että se olisi herättänyt ravitunkin ihmisen nälän, mutta siellä he istuivat ja nauraa hohottivat vain sille."

"Mutta", kysyi neiti Ashton muuttaen kasvonsa mahdollisimman vakaviksi, "ovatko kaikki nuo hyvät herkut niin peräti pilalla, ettei niistä saa tähteitäkään kokoon?"

"Tähteitäkö kokoon, armollinen neiti? Mitä luulette saatavan kokoon noesta ja tuhasta? Menkäähän itse alas katsomaan keittiöön — kyökkipiika on vapistuksessa ja väännteissä — hyvät ravintoaineet ympäri lattiaa — härkäpaistit — salvokukot ja valkeat kastikkeet — piirakat ja hyytelöt — siankinkut ja vihannekset ja kaikki makeiset ja namuset. — Te saatte ne kaikki nähdä, armollinen neiti, — se on", hän korjasi puhettansa, "te ette nyt enää saa nähdä niistä mitään, sillä kyökkipiika on jo lakaissut ne pois, niinkuin hänen velvollisuutensa olikin. Mutta valkeasta hyytelöstä te sentään saatte nähdä jäljet siinä paikassa, mihin se roiskahti. Minä pistin sormeni siihen ja maistoin, ja se maistuu kuin maistuukin piimältä; jollei se ole ukkosilman vaikutusta, niin en tiedä mistä muusta se johtuisi. — Tämä herra tässä varmaan kuuli myös kaiken astioittemme kilinän ja kolinan, kun posliinit ja hopeat romahtivat yhteen röykkiöön."

Herra Ashtonin kamaripalvelija, vaikka hän olikin valtiomiehen palvelija ja siis tottunut kaikissa tilaisuuksissa kasvojen ilmeitä hillitsemään, tuli vähän hämilleen tästä vetoamisesta eikä vastannut muuten kuin kumartaen.

"Minä arvelen, herra hovimestari", virkkoi valtiosinetinvartia, joka alkoi pelätä, että tämän puheen pitkittyminen voisi olla Ravenswoodille vastenmielinen, "minä arvelen, että jos te menisitte minun palvelijani Lockhardin kanssa — hän on ollut matkoilla ja hyvin tottunut kaikenlaisiin kommelluksiin sekä vastuksiin, — niin te toivottavasti yhdessä keksitte jonkin pelastuskeinon tästä pulasta."

"Meidän herra tietää", sanoi Kaleb, joka, vaikka hän ei itsekään enää toivonut saavansa toimeen mitä olisi ollut tarpeen, olisi kuitenkin pikemmin jalomielisen norsun tavoin tahtonut heittää henkensä yrittäessään, kuin käyttää jonkun virkaveljen apua, "kyllä meidän herra tietää, etten minä tarvitse neuvonantajaa, kun talon kunniaa on valvottava."

"Minä en puhuisi totta, jos sen kieltäisin, Kaleb", vastasi hänen herransa. "Mutta sinun paras taitosi on puolustelevien verukkeiden keksiminen, jotka eivät ravitse sen paremmin kuin tuo ukkosen pilaaman päivällisemme ruokalista. Herra Lockhardin taito sitä vastoin kenties on sitä laatua, että se kykenee hankkimaan jotakin noiden sinun ruokalajiesi sijalle, joita ei nyt kumminkaan ole olemassa eikä luultavasti ole ikänä ollutkaan."

"Te suvaitsette laskea leikkiä", virkkoi Kaleb, "mutta sen tiedän varmaan, että asian pahimmillaankin ollessa minun ei ole tarvis mennä kauemmas kuin Wolfs-Hopen kylään, niin saan kokoon päivällisen vaikka neljällekymmenelle hengelle. Ei sen vuoksi sentään, että väki siellä olisi millään tavalla ansainnut sen kunnian, että heiltä ostettaisiin meidän armollisen herran tarpeita, sillä he tottelevat huonoja neuvoja mitä veromunien ja verovoin tuomiseen tulee."

"Menkää ja neuvotelkaa yhdessä", sanoi Ravenswood, "mene kylään ja tee mitä parasta voit. Me emme saa antaa vierastemme jäädä ravinnotta siitä pelosta, ettei hävinneen talon kunniaa voida oikein kannattaa. Ja tässä, Kaleb — ota kukkaroni; siitä taitaa luullakseni sittenkin olla sinulle paras apu,"

"Kukkarostako? Kukkarostako vai?" virkkoi Kaleb rientäen suuttuneena ulos, "mitä minä tekisin armollisen herran kukkarolla hänen omalla maallaan ja tiluksillaan? Pitäisikö meidän maksaa omasta tavarastamme?"

Molemmat palvelijat olivat nyt lähteneet, ja heti, kun ovi heidän perässään oli sulkeutunut, rupesi valtiosinetinvartia pyytämään anteeksi liian kovaa nauruaan. Ja Lucykin sanoi toivovansa, ettei tuo lempeä, uskollinen ukko siitä suinkaan ollut tuskaantunut tai suuttunut.

"Kalebin ja minun täytyy kumpaisenkin oppia, jalo neito, kärsimään iloisin mielin tai ainakin maltillisesti sitä naurunalaisuutta, mikä joka paikassa aina seuraa köyhyyttä."

"Te teette itsellenne vääryyttä, Ravenswoodin nuoriherra, sen vakuutan kunniasanallani", vastasi hänen vanhempi vieraansa. "Minä luulen tuntevani teidän asianne paremmin kuin te itsekään ja toivon voivani osoittaa teille, että suon teille menestystä niissä ja että — sanalla sanoen, että teillä on edessänne parempi onni kuin mitä te huomaattekaan. Sillä välin voin vakuuttaa teille, etten pidä mitään niin suuressa arvossa kuin jaloa henkeä, joka kohottautuu kovan onnen yli ja pitää kunniallisten puutteiden kärsimistä parempana kuin velkaantumista tai antautumista muiden käskyläiseksi."

Nämä sanat valtiosinetinvartia oli lausuvinaan arasti, epäröivän herkkätuntoisesti, lieneekö siihen sitten ollut syynä pelko, että Ravenswoodin mieli pahoittuisi tai hänen ylpeytensä heräisi. Herra Ashton oli pelkäävinänsä, että kajoaminen tammöiseen aineeseen, vaikka vain sivumennenkin ja vaikka Ravenswood itse oli sen ottanut puheeksi, olisi liikaa rohkeutta. Sanalla sanoen näytti aivan siltä kuin halu osoittaa ystävällisyyttä olisi yllyttänyt häntä puhumaan, mutta pelko, että sitä pidettäisiin liiallisena sekaantumisena, olisi pidättänyt häntä. Eipä kumma siis, että Ravenswoodin nuoriherra, joka ei vielä ollut kokenut paljon elämää, uskoi tuossa taitavassa hovimieheessä näkevänsä vakavuutta, jommoista todella ei olisi löytynyt koko tusinastakaan hänen kaltaisiansa miehiä. Hän vastasi sittenkin varovaisesti olevansa kiitollinen niille, jotka ajattelivat hänestä hyvää; ja sitten pyydettyänsä anteeksi vierailtaan hän poistui salista pitämään huolta

heidän tarpeistaan niin paljon kuin asianhaarat sallivat.

Hänen neuvoteltuansa vanhan Anna-Maijan kanssa saatiin yösijavarustukset pian valmiiksi, sillä niiden suhteen ei ollut paljon valitsemisen varaa. Ravenswood antoi oman kamarinsa neiti Ashtonin käytettäväksi, ja Anna-Maija (aikoinaan sangen arvokas henkilö) tarjoutui hänen kamarineidokseen puettuna mustaan silkileninkiin, joka ennen muinoin oli ollut Ravenswoodin mummon oma ja loistanut kuningatar Henrietta Marian hovitanssiaisissa. Sitten Ravenswood tiedusteli Bucklaw'ta ja kuultuansa hänen olevan kestikievarissa metsämiesten sekä muiden kumppaniensa seurassa hän käski Kalebin käydä siellä ja ilmoittaa, miten asiat olivat Wolfs Cragissa — että nimittäin vanhempi vieras välttämättömästi oli majoitettava salakamariin, ainoaan makuukamariin, joka voitiin laittaa semmoiselle miehelle sopivaan kuntoon — minkä vuoksi olisi parasta, jos Bucklaw voisi hankkia itselleen yösijan kylästä. Ravenswood puolestaan ei katsonut miksiäkään erikoiseksi epämukavuudeksi viettää yönsä salissa takkavalkean ääressä, matkaviittaansa kääriytyneenä. Ja sen ajan palvelijat Skotlannissa, vaikka he olisivat olleet kuinka korkeavirkaisia tahansa, useinpa myös suurisukuiset ja sivistyneet nuoret herratkin, pitivät puhtaita olkia tai kuivia heiniä paremman puutteessa sangen kelvollisena vuoteena.

Lockhard muuten oli saanut herraltansa käskyn tuoda vähän hirven lihaa kestikievarista, ja Kalebin piti panna parhaat keinonsa liikkeelle talon kunnian ylläpitämiseksi. Ravenswood kyllä toistamiseen tarjosi hänelle kukkaroansa. Mutta kun se tapahtui vieraan palvelijan nähden, niin Kaleb arveli velvollisuudekseen olla ottamatta vastaan, vaikka hänen sormiansa kutkutti. "Eikö hän olisi voinut salaa pistää sitä käteeni?" murisi Kaleb. "Mutta eihän meidän armollinen herra milloinkaan opi käyttäytymään niinkuin sopii tällaisuuksissa."

Anna-Maija sillä välin, noudattaen Skotlannin syrjäisemmillä seuduilla vallalla olevaa tapaa, tarjosi vieraille hiukan karjansa tuotteita "kunnes parempi ruoka joutuisi valmiiksi." Ja toisen, ei vielääkään peräti unohtuneen tavan mukaan Ravenswood puolestaan vei herra Ashtonin torninsa korkeimmalle huipulle, jotta hän sieltä, kun myrsky oli nyt siirtynyt kauemmaksi, saisi ihailaa avaraa, aukeata näköalaa ja "parantaa ruokahaluansa."

YHDESTOISTA LUKU.

"Hei, emäntä", hän sanoi näin,
jos kukon maksan edes sain,
ja vehnäleipäsirun vain,
ja porsaspaistin päänkin vielä
(Vaikken hänt' elostakaan kiellä),
näin pahall' enpä oiskaan miellä.

Chaucer.

Kaleb oli löytöretkellensä lähtiessään salaa itsekin hiukan epäilevällä mielellä. Hänellä oli näet kolminainen pulma edessään. Hän ei ollut uskaltanut kertoa herralleen, kuinka hän aamupuolella (juuri talon kunnian puolustukseksi) oli suuttanut Bucklaw'ta — hän ei ollut myöskään uskaltanut tunnustaa liian hätäisesti hylänneensä tarjotun kukkaron — ja kolmanneksi hän pelkäsi hiukan itsensäkin puolesta, jos hänen nyt piti käydä Bucklaw'n puheilla, joka vielä oli vimmoissaan häneen kohdistetusta häväistyksestä ja jolla sen lisäksi paraikaa mahtoi olla melkoinen määrä viinaa päässään.

Kaleb — älkäämme häntä väärin tuomitko — oli aina peloton kuin jalopeura, kun Ravenswoodin suvun kunnia oli kysymyksessä; mutta hänen urhoollisuutensa oli sitä maltillista laatua, joka ei pidä tarpeettomia vaaroja huvituksenaan. Vaara oli nyt sentään vain sivuseikka hänen mielestään; pääasia oli se, että talon varojen vähyys saataisiin salatuksi ja se kerskaus toteutetuksi, että Kaleb ilman Lockhardinkin apua ja isäntänsä rahoja voisi hankkia ruokavaroja. Tämä omin neuvoin toimeentuleminen oli hänelle yhtä arka kunnian-asia kuin sille jalomieliselle norsulle, johon me häntä jo kerran olemme verranneet ja joka saatuansa liian raskaan kuorman vedettäväkseen kernaammin murskasi pääkallonsa hurjissa ponnistuksissaan kuin salli toisten auttaa häntä.

Wolfs-Hopesta, jota he nyt lähenivät, oli onneton hovimestari usein ennenkin tällaisessa pulassa ollessaan saanut apuvaroja. Mutta nyt viime aikoina olivat Kalebin ja kyläläisten välit suuresti muuttuneet.

Wolfs-Hope oli pienoinen kylä, ja tämä kylä joka oli rakennettu hujan hajan pitkin vähäistä poukamaa, joka oli puron laskupaikkana mereen. Wolfs Cragin torniin, jonka maihin se ennen muinoin oli kuulunut, tämä kylä ei näkynyt; sillä välillä oli mäenharju, joka pitkänä niemenä pisti ulos. Wolfs-Hopen vähälukuiset asukkaat saivat siten elatuksensa (mikä kuitenkin usein petti), että he parilla, kolmella kalastusveneellä kävivät merellä sillinpyynti-aikana ja että he talvikuukausien kuluessa salaa kuljettivat viinaa ja sikunaa maahan. He pitivät Ravenswoodin herrasväkeä vanhoista ajoista perityssä arvossa; mutta tämän suvun ahdinkojen alkaessa oli muutamain Wolfs-Hopen kylän asukasten onnistunut hankkia itselleen täysi omistus-oikeus pieniin maapalstoihinsa, mökkeihinsä, kaalimaihinsa sekä laitumiinsa. Tällä lailla he siis olivat vapaat keskiaikaisen aatelisvallan kahleista ja niistä monenlaisista kiskomisista, joilla senaikuiset perin köyhät kartanonisännät Skotlannissa kaikenlaisten tekosyitten nojalla, useinpa aivan ilman tekosyytäkin, rasittivat mielivaltaisesti vielä köyhempiä alustalaisiaan. He olivat nyt,

pääasiallisesti ainakin, omassa vallassaan, mikä seikka suuresti harmitti Kalebia. Sillä hän oli vanhastaan tottunut harjoittamaan heidän parissaan samaa rajatonta verotusoikeutta, jota ennen muinoin kuninkaan ruoanhankkijat käyttivät Englannissa, kun he, karaten goottilaistyyllisestä linnan portista ulos ja hankkien väkivallalla sekä kuninkaallisen oikeuden voimalla ruokavaroja, rahatta toivat kotiin torilta kokoonhaalittua saalista sekä kaikenlaista muuta, mitä oli saatu pakenevalta, piilopaikkoihin kätkeytyvältä kansalta, ja panivat ryöstetyt tavarat tallelle sataan maanalaiseen kellariin.

Kaleb piti yhä vielä rakkaassa muistossa ja suri tätä mennyttä valtaansa, joka pienemmässä määrässä jäljitteli keskiajan kuningasten suuria veronkantoja. Ja hänessä eli yhä vielä turha toivo, että se peloittava oikeus ja väkivalta, joka Ravenswoodin paroneille vaati esikoiset ja parhaat osat kaikista luonnontuotteista aina seitsemän virstan päähän heidän linnastaan, ei ollut iäksi päiväksi kadonnut, vaan ainoastaan unohtunut. Sentähden hänellä oli tapana joskus aina pienellä verotuksella herättää kyläläisten muisto hereille. Tähän nämä ensi alussa olivat aina myöntyneet, milloin enemmän, milloin vähemmän vastaan hangoiteltuansa. He olivat näet vanhoista ajoista tottuneet asettamaan paronin ja hänen perheensä tarpeet etusijaan ja omat tarpeensa vasta toiseen; sentähden he päästyänsä omaan valtaan eivät heti paikalla älynneet olevansa aivan vapaita. He olivat aivan kuin kauan aikaa vankina ollut mies, joka vapauteen päästyäänkin yhä vielä on tuntevinansa kahleitten puristusta käsiranteissaan. Mutta pian sentään vapauden nauttimista seuraa myös selvä käsitys sen eduista, samoin kuin irralleen päässyt vankikin vapaasti liikkumalla pian saa jäsenistään katoamaan sen kömpelyudentunteen, mikä kahleista on niihin jäänyt.

Wolfs-Hopen kylän asukkaat alkoivat siis ensin nurista, sitten hangoitella vastaan ja lopuksi peräti tekivät tenän, kun Kaleb Balderston kävi veronkannollaan. Turhaan muistutti tämä heille, että yhdestoista lordi Ravenswood — liikanimeltään laivuri, joka nimi oli hänelle siitä syystä annettu, että hän harrasti merenkulkuasioita — oli heidän satamansa parannukseksi rakentanut laiturin (se oli vain kömpelösti kokoonkyhätty kiviröykkiö), joka suojasi heidän kalastusveneitään myrskysäältä. Silloin muka oli sovittu, että paronille tulisi ensimmäinen puolileiviskä voita jokaisesta lehmästä, joka poiki, sekä ensimmäinen muna, sitä nimitettiin maanantai-munaksi, minkä jokainen kana muni jokaisen viikon alkupäivänä läpi vuoden.

Talonpojat kuuntelivat ja kynsivät korvantaustaansa, rykäisivät, tuhauttivat nenäänsä ja virkkoivat, kun heiltä vastausta pinnistettiin, yhdestä suusta: "Enpä tiedä!" Se on nytkin vielä skotlantilaisen talonpojan ainainen turva, kun häntä vaaditaan myöntämään jotakin, mitä hänen omatuntonsa ei voi olla todeksi tunnustamatta, mutta mitä kenties hänen halunsa tai etunsa yllyttäisi kieltämään.

Kaleb antoi sittenkin Wolfs-Hopen kylänvanhimmille luettelon kaikesta voista ja kaikista munista, jotka yllämainitusta apuverosta tai ystävällisestä lahjasta muka olivat rästiksi jääneet. Vielä hän ilmoitti olevansa halukas vaihtamaan tämän veron muihin tavaroihin tai rahaan, jollei heidän sopisi sitä maksaa *in natura* (luonnossa); ja sitten hän jätti heidät keskustelemaan, niin hän ainakin toivoi, millä tavalla vero olisi maksettava. Mutta kyläläiset päinvastoin päättivät lujasti vastustaa koko vaatimusta; siitä vain oltiin kahden vaiheilla, millä perustuksella vastarinta oli tehtävä. Silloin tynnyrintekijä, sangen tärkeä ammattimies kaikissa kalamiesten kylissä ja tämän kylän mahtavimpia Patres Conscripti lausui näin: "Meidän kanamme ovat jo tarpeeksi monta päivää kaakotelleet Ravenswoodin lordien hyväksi, ja onpa jo aika, että kanat alkavat kaakotella niiden hyväksi, jotka hankkivat sekä orret että ohrat." Yhteinen naurunhohotus ilmaisi koko seuran suostumuksen. "Ja", jatkoi puhetauri, "jos niin tahdotte, niin voin panna jalkani liikkeelle ja käydä Dunsessa asti, David Dingwallia, sihteeriä, hakemassa, sitä, joka pohjoisesta on muuttanut tänne meidän seudullemme — kyllä hän tämän väärän oksan saa oikenemaan, sen takaan."

Suuri käräjäpäivä siis päätettiin pidettäväksi Wolfs-Hopessa Kalebin vaatimusten johdosta, ja häntä itseäänkin pyydettiin tulemaan kylään tätä varten.

Hän tuli sinne avokäsin, tyhjin suolin, siinä toivossa, että hän saisi täyttää edelliset herransa hyväksi, jälkimmäiset omakseen, wolf-hopelaisten kustannuksella. Mutta sinnepä toivot kaikki hupenivat! — samassa kuin Kaleb saapui pitkän kyläraitin itäpäähän, ratsastaa hytkytti länsipäästä kylään David Dingwallin peloittava haamu, viekas, kovasydäminen, kovakourainen, kaikkiin koukkuihin oppinut nurkkasihteeri, joka oli jo ajanut asioita Ravenswoodeja vastaan ollen herra Ashtonin pääasiamiehiä. Hänellä oli satulassa edessään nahkalaukku, täpö täynnä kylän omistuskirjoja. Hän sanoi toivovansa, ettei herra Balderstonin ollut tarvinnut odottaa häntä kovin kauan, "sillä minulla on käsky ja täysi valta maksaa tai vastaanottaa maksettavia, sovittaa ja suorittaa, sanalla sanoen, lainmukaisesti, niinkuin sopii, selvittää kaikki molemminpuoliset selvittämättömät oikeudet, mitä lajia hyvänsä, jotka kuuluvat tai joiden väitetään kuuluvan kunnioitettavalle herra Edgar Ravenswoodille, jota tavallisesti mainitaan Ravenswoodin nuorenherran nimellä — —"

"*Korkeasti*-kunnioitettavalle *lordille* Edgar Ravenswoodille", lausui Kaleb mahtipontisen juhlallisesti; sillä vaikka hän tiesi hänellä itsellään olevan sangen vähän voiton toivoa tulevassa taistelussa, niin oli hän lujasti päättänyt, ettei ainakaan hitustakaan kunniaa saisi mennä hukkaan.

"Lordi Ravenswoodille, olkoon menneeksi vain", sanoi asianajaja — "arvonimistä en huoli teidän kanssanne riidellä — jota tavallisesti sanotaan lordi Ravenswoodin tai Ravenswoodin nuorenherran nimellä, Wolfs Cragin paronikunnan ja kartanon perintöomistajalle toiselta puolen, ja toiselta puolen John Whitefishille sekä muille talollisille Wolfs-Hopen kylässä, joka on yllämainitun paronikunnan rajojen sisäpuolella."

Kaleb omasta pahasta kokemuksestaan tiesi, että tämän palkatun puolustajan kanssa oli ihan toista riidellä kuin yksityisten kyläläisten kera, joiden vanhoihin muistoihin, mielentaipumuksiin ja ajatustapaan hän olisi saattanut vaikuttaa tuhansilla syrjäsyillä, joista ei heidän asianajajansa olisi milläänkään. Taistelun loppupäätös todistikin, että tässä pelossa oli perää. Turhaan Kaleb pani liikkeelle parhaan puhetautensa ja terävimmän sukkeluutensa, kooten yhteen kaikki syynsä ja nojautuen niin hyvin vanhaan tapaan ja perittyyn arvoon kuin myös kaikkeen hyvään, mitä Ravenswoodin lordit menneinä aikoina olivat tehneet Wolfs-Hopen kyläkunnalle ja mitä heiltä vielä vastaisina aikoina saattoi toivoa. Nurkkasihteeri piti vain kiinni perintöostokirjojen sananmukaisesta sisällyksestä — niissä ei hän siitä mitään huomannut — siitä ei ollut mitään sopimusta tehty, ja kun Kaleb koettaaksensa, eikä ylpeydestä voisi hiukan olla apua, puhui siitä, mitä pahoja seurauksia kyläläisille saattaisi koitua, jos lordi Ravenswood heiltä vasta kieltäisi suojansa, ja kun hän vielä lisäksi puolilla sanoilla uhkasi pahempaakin kosta, niin lakimies nauroi hänelle ylenkatseellisesti vasten silmiä.

"Minun päämieheni", sanoi hän, "ovat päättäneet parhaan voimansa mukaan pitää huolta kylästänsä, ja minun mielestäni lordi Ravenswoodilla — koska hän on lordi olevinansa, — pitäisi olla tarpeeksi tekemistä omasta kartanostansa. Ja mitä siihen tulee, että te uhkaatte väkivaltaista ryöstöä omankäden oikeudella eli *via facti*, lakikirjan sanoilla puhuen, niin pyytäisin herra Balderstonia muistamaan, että muinaiset ajat ovat olleet ja menneet ja että me asumme eteläpuolella Forth-lahtea, kaukana vuoristosta, ja että minun päämiehissäni lienee miehiä omaansa suojelemaan. Ja jos he huomaisivat, etteivät heidän voimansa siihen riittäisi, niin he pyytäisivät hallitukselta korpraalin sekä neljä punatakkia avukseen, ja tottahan niissä", irvisteli herra Dingwall, "pitäisi olla täysi turva lordi Ravenswoodia ja kaikkia hänen tai hänen palvelijoittensa väkivaltaisia yrityksiä vastaan."

Jos Kaleb olisi voinut koota silmiinsä aatelisvallan kaikki ukkosenuolet, niin että tämä arvon ja etuuskien halveksija olisi siihen paikkaan niiden säihkeestä kuoliaaksi kaatunut, niin hän olisi lennättänyt ne nurkkasihteerille vasten otsaa seurauksista huolimatta. Mutta asianlaita oli nyt semmoinen, että hänen täytyi palata kotiin. Ja siellä hän sitten pysyi koko puolen päivää erillään Anna-Maijankin seurasta ja näkyviltä, piiloutuneena omaan erityiseen koppiinsa, kuuraten yhtä ja samaa tinavatia ja vihellellen "Maggy Lauder"-laulua kuusi tuntia lakkaamatta.

Tämän ryöstöretken onneton loppu oli Kalebilta sulkenut pääsyn kaikkien niiden aarteitten luo, joita Wolfs-Hopen kylästä ja sen alusmaista oli saatavana; se oli sulkenut häneltä pääsyn siihen Kultalaan, josta hänen aina ennen pulassa ollessaan oli onnistunut saada jotakin apua. Kaleb näet oli vannonut, että piru saisi viedä hänet, jos hänen jalkansa enää koskaan koskettasi kylän raittia. Hän olikin pitänyt sanansa; ja kumma kertoa, tämä poissapysyminen tuntui, niinkuin se oli aiottukin, jossakin määrässä rangaistukselta vastahakoisten talonpoikien sydämessä. Herra Balderston oli mies, joka heidän mielestään oli yhteydessä korkeampien olentojen kanssa, hänen läsnäolonsa oli ollut höystönä heidän pikkuisissa juhlapidoissansa, hänen neuvonsa oli havaittu hyödyllisiksi useissa tilaisuuksissa, ja hänen käyntinsä ikäänkuin enensivät kylän arvoa. "Wolfs-Hope", niin kyläläiset itse tunnustivat, "ei näytä enää samalta kuin ennen ja kuin sen olisi pitänyt näyttää, nyt kun Kaleb herra yhä vain istua kököttää linnassaan; mutta olivathan sentään, mitä muniin ja voihin tulee, hänen vaatimuksensa aivan järjettömät, niinkuin herra Dingwall selvästi oli näyttänyt toteen."

Tämmöisellä kannalla olivat linnalaisten ja kyläläisten välit. Ja nyt vanhalla hovimestarilla, vaikka se tuntui hänestä yhtä katkeralta kuin sappi ja maliruoho, oli nämä kaksi välttämätöntä ehtoa valittavanaan: hänen piti vieraan aatelisherran, vieläpä (se oli vieläkin viheliäisempää) vieraan aatelisherran palvelijan kuullen tunnustaa, että Wolfs Crag ei millään muotoa voisi saada päivällistä kokoon — tai piti hänen turvautua Wolfs-Hopen talonpoikien armeliaisuuteen. Se oli kauhistuttavaa itsensäalentamista; mutta pakko käskee mistään säännöistä huolimatta. Tämmöiset olivat Kalebin tunteet, kun hän astui kyläraitille.

Haluten päästä irti kumppalistaan mitä pikemmin, sen parempi, hän neuvoi herra Lockhardin Smalltrash-mummon kestikievariin. Sieltä Bucklaw'n, Craigengeltin ja heidän joukkonsa pitämä melu kaikui puoliväliin kyläraitia, ja ikkunoista loistava punainen valo, voittaen nyt jo sakenevan harmaan hämärän, sai hohtamaan kasan vanhoja tynnyreitä, puolikoita sekä pyttyjä, jotka töröttivät päällekkäin ladottuina tynnyrintekijän pihalla, toisella puolen raittia.

"Jospa te, herra Lockhard", sanoi vanha hovimestari kumppanilleen, "olisitte niin hyvä ja menisitte tuohon kestikievariin, josta tuli paistaa ja jossa, jos oikein kuulen, he paraikaa laulavat laulua 'Kylmät kaalit on Aberdeenissä.' Siellä voitte toimittaa herranne käskyn hirvipaistin suhteen, ja minä tulen sitten antamaan oman käskyni Bucklaw'n yösijasta, kunhan tässä ensin olen hankkinut muut tarpeelliset ruoka-aineet. — Ei sen puolesta, että tuo hirvipaisti olisi niin ylen tarpeellinen", lisäsi hän pidättäen virkaveljeänsä napista, "päivällisaterian kokoonsaamiseksi. Mutta se olisi kuitenkin kohteliaisuudenosoitus metsästäjille — ja, kuulkaas, herra Lockhard — jos he siellä tarjoaisivat teille tilkan olutta tai maljallisen viiniä tai lasillisen viinaa, te tekisitte viisaasti, jos ottaisitte vastaan. Sillä saattaisipa olla, että meidän oluemme linnassa ovat hapanneet — se taitaa olla suurestikin pelättävää."

Näin hän päästi Lockhardin menemään. Ja sitten hän jaloin, jotka olivat raskaat kuin lyijy ja sittenkin vielä monta vertaa keveämmät sydäntä, jatkoi kulkuansa hajalleen rakennetun kylän epätasaista raittia myöten, mieltien kenenkä kimppuun ensiksi kävisi. Piti löytää semmoinen talo, missä muinaisen, kunnioitetun ylivallan muisto vielä oli voimallisempi kuin äsken saadun vapauden tunto ja missä hänen käyntinsä katsottaisiin suureksi, lepyttäväksi ja miellyttäväksi armonosoitukseksi. Mutta eipä Kalebille johtunut mieleen ainoatakaan taloa, missä asukkaan mieli olisi ollut senlaatuinen. "Kyllä meidänkin kaalimme mahtanevat pysyä kylminä!" arveli Kaleb, kun nyt laulun sävelet jälleen sattuivat hänen korviinsa. Seurakunnan pappi oli tosin

saanut virkansa lordi Ravenswood-vainajan avulla; mutta he olivat sitten riitaantuneet kymmenyksistä. Oluenpanijan vaimo — hän oli kauan aikaa uskonut velaksi, mutta hänen laskunsa olivat aina jääneet toistaiseksi maksamatta; ja jollei talon kunnia sitä välttämättömästi vaatinut, niin olipa synty saattaa leski pulaan. Ei ollut ketään, joka niin hyvin olisi voinut tarjota ystävän apua tässä tilaisuudessa — vaikka toiselta puolen tuskin taisi olla toista sen vastahakoisempaa kuin Gilbert Girder, ylempänä mainittu tynnyrien ja pyttyjen tekijä, joka oli ollut päämiehenä kapinassa voi- ja munaveroa vastaan.

"Mutta kaikkihan siitä riippuu", lausui Kaleb itsekseen, "osaako koskettaa ihmistä oikeaan kohtaan, niin ainakin minä luulen. Ja minäpä satuin kerran vahingossa sanomaan Gilbertiä ventovieraaksi meidän kylässä, ja se mies on aina siitä ajoin kantanut kaunaa meidän taloa vastaan. Mutta onpa hänellä sentään aviopuolisonaan korea, nuori vaimo, Joan Lightbody, sen Lightbodyn tytär, joka oli Loup-the-Dyken talossa. Ja ukko Lightbodyn omana vaimona oli tuo Mari, joka palveli meidän rouvan kamarineitsyenä neljäkymmentä vuotta takaperin — olemmehan me monta lystiä päivää viettäneet yhdessä tuon Joanin äidin kanssa, ja hänen sanotaan nyt asuvan tyttärensä luona. Ja sillä miehellä olisi sekä jaakon- että yrjönkolikoita, kuin vain niiden kimppuun pääsisi. Ja osoittaisihan täten, se on varma, hänelle kunniaa, jommoista ei hän joukkoineen oikeastaan ole ansainnut meiltä, tuo vastahakoinen jörö. Ja jos hän meidän tähtemme menettäisikin kaikki nuo kolikot, niin huokealla hän sittenkin pääsisi; hän tulee aivan hyvin ilmankin toimeen."

Kaleb luopui siis kaikista epäilyksistään ja palasi, pyörähdettyänsä kerran ympäri kantapäällään, kiireesti tynnyrisepän talolle. Siellä hän lupaa kysymättä kohotti salpaa ja seisoi nyt samassa hallanin eli välilapion takana,^[12] jossa, pysyen itse näkymättömissä, saattoi tarkastella, mitä tuvan peräpuolella tapahtui.

Toisenlaista oli viheliäinen taloudenhoito Wolfs Cragin linnassa, toisenlaista täällä. Rätisevä lieska leimahteli ilmaan tynnyrisepän savutorvea myöten. Emäntä, pitseissään ja puhvihoihoissaan, lisäsi paraikaa juhlapukuunsa viimeisiä koristeita ihailen sangen sievän ja iloisen muotonsa kuvaa rikkinäisessä kuvastimessa, jonka hän mukavuudeksensa oli asettanut seisomaan lautashyllylle. Hänen äitinsä, vanhan Loup-the-Dyken tytär, "muhkein muori" mitä olisi voinut löytää kolmen penikulman alalta ylt'ympäriältä — sitä kaikki kummitädit ja juoruakat yhdestä suusta vakuuttelivat — istui valkean ääressä pöyhkeillen puolisilkkisessä hameessaan, merenvahahelmisään ja puhtaassa myssyssään, tupruttaen savua pienestä piipunnysästä ja pitäen huolta keittiöasioista. Sillä ennenmainitulla leimahtelevalla tulella kiehua poristeli suuri pata tai paremmin sanoen kattila, täynnä höyryävää raavaanlihaa ja leipäpalasia. Ja valkean edessä pyörähteli kaksi paistinvarrasta, joita kääntämässä oli kaksi tynnyrintekijän oppipojista istuen vastakkain kumpikin takankulmallaan. Toinen varras painui lampaaneljänneksen painon alla; toisessa oli koristuksena lihava hanhi ja pari metsäsorsaa. Ja olivatpa nämä esineet alakuloisen hovimestarin huolestuneelle sydämelle ja naukuville suolille vielä paljoa haluttavammat kuin tuo iloinen nuorikko tai sievä muori. Tämän yltäkyläisyyden näkö ja haju oli masentamaisillaan Kalebin vähäisen rohkeudenkin. Hän käänsi silmänsä toisaalle, hetkisen myös tarkastellakseen vieraskamaria, ja siellä tarjona oleva näky koski melkein yhtä syvältä hänen sydämeensä. Siellä näet oli suuri, pyöreä pöytä katettuna kymmenelle tai kahdelletoista hengelle ja "koristettuna" (puhuaksemme Kalebin omilla mielisaanoilla) lumivalkoisella pöytäliinalla. Pöydällä nähtiin vielä suuria tinapikareja, olipa niiden välissä myös pari hopea-astiaa, joiden sisällyskin luultavasti oli niiden loistavan ulkonäön vertainen; siellä oli kirkkaita lautasia, lyhytvartisia lusikoita, teräviä, kiilloitettuja veitsiä ja haarukoita valmiina työhön — kaikki katettuna ikäänkuin juhlallista pitojenviettoa varten.

"Piru tuon parisniekan ja tynnyrien kyhääjän viekөөn!" mutisi Kaleb hämmästyksissään ja kateissaan. "Onpa oikein häpeä nähdä, kuinka mokomat ihmiset pitävät suunsa makeana. Mutta nimeni ei ole Kaleb Balderston, jollei osa näistä hyvistä herkuista joudu Wolfs Cragiin tänä iltana!"

Näin päätettyään hän astui tuvan perälle ja tervehti sekä äitiä että tyärtä mitä kohteliaimmin kumartaen. Wolfs Crag oli seudun kuningashovi, Kaleb Wolfs Cragissa pääministerinä; ja on vanha havainto, että veronalaiset miespuoliset alamaiset joskus kylläkin napisevat hovilaisia vastaan, jotka määräävät heille veroja, mutta että nämä samat hovilaiset siitä huolimatta aina ovat mieluisat kauniille sukupuolelle, sillä he tuovat näille tiedon uusimmista juoruista ja uusimmasta kuoseista. Molemmat naiset siis yht'aikaa kiiruhtivat Kalebin luokse, yhteen ääneen häntä tervehtien.

"Voi herranen aika! Vai tekö tulitte, herra Balderston! Oikein teidän näkemisenne tekisi surullisenkin silmän iloiseksi — käykää istumaan — painakaa puuta — isäntä tulee oikein iloiseksi, kun saa nähdä teidät — te ette koskaan ole nähnyt häntä niin lystillä tuulella kuin hän tänään on. Mutta meille tuleekin pikku nupukkamme ristiäiset, niinkuin te varmaan olette kuullut. Ja varmaanhan te nyt jäätte tänne ja katsotte sitä puuhaa. — Me olemme tappaneet pässin, ja yksi pojista on pysyineen käynyt suolla — ainahan te ennen piditte metsäsorsia hyvänä herkkuna."

"Ei, ei, emäntä kulta", vastasi Kaleb, "minä pistäysin vain sisään onnea toivottamaan, ja olisi ollut vähän puhuttavaa isännälle, mutta —", ja hän kääntyi ikäänkuin lähteäkseen.

"Ei millään tavalla käy laatuun, että te lähdette", intti vanhempi nainen nauraen ja pitäen häntä kiinni rohkeasti, kuten ainakin vanha tuttava. "Kukapa ties mitä pahaa siitä voi lapselle tulla, jos te sitä tällä tavoin ylenkatsotte."

"Mutta minulla on tulinen kiire, emäntä kulta", virkkoi hovimestari, sittenkin liiaksi vastustelematta sallien, että hänet vedettiin tuolille. "Ja mitä syömiseen tulee", — hän näki, että

talon emäntä juuri aikoi tuoda lautasen hänelle — "ja mitä syömiseen tulee — Jumal' auttakoon! — aivanhan me olemme pakahtumaisillamme tuosta alinomaisesta syömisestä aamusta iltaan. Se on oikein häpeällistä ylellisyyttä. Ja sen me olemme oppineet noilta Englannin vanukas-ahmateilta."

"Hohoo — älkää nyt välittäkö Englannin vanukas-ahmateista", sanoi Lightbodyn mummo, "vaan maistakaapa meidän vanukastamme — tuossa olisi mustaa vanukasta ja tässä valkeaa pöperrystä — maistakaa kumpiko teidän mielestänne on parempaa."

"Hyvät ne ovat kumpikin — erinomaiset kumpikin — ei voi olla parempaa, mutta minulle, joka juuri olen syönyt päivälliseni" — mies parka ei ollut vielä päivän koitosta maistanut einettäkään — "riittää yksin hajukin. Mutta en tahdo kuitenkaan hyljeksiä teidän laitoksianne, emäntä kulta. Jos te sallitte, pistäisin siis nuo vanukkaat taskuliinaani ja söisin ne sitten iltapalakseni, sillä Anna-Maijan piirakkoihin ja muihin joutavuuksiin minä alan jo kyllästyä — tiedättehän te, Mari kulta, että aina olen pitänyt maalaisruokia parhaina — ja maalaistyttöjä samaten" — hän vilkaisi tynnyrintekijän vaimoon. "Näyttääpä tuo, totta maar, nyt vielä kauniimmalta kuin Gilbertin taloon tullessaan ja olipa hän sentään silloinkin jo näppärin neitonen meidän pitäjässämme ja lähipitäjissäkin lisäksi. Mutta: muhkea lehmä, muhkea vasikka."

Naiset hymyilivät kumpikin itsekseen tästä mielistelypuheesta ja hymyilivät taas, toinen toiseensa katsahtaen, kun Kaleb kääri vanukkaat käsiliinaan, joka hänellä oli muassaan, aivan kuin saduissa lohikäärmeellä on matkasäkkinsä, johon se pistää kaikki, mitä eteen sattuu.

"Ja mitä sitten torniin kuuluu?" kysyi emäntä.

"Vai mitä kuuluu? — Kuuluuhan parhaat sanomat, mitä vielä olette ikinä kuulleet — herra valtiosinetinvartia on siellä kauniin tyttärensä kanssa ja taitaapa hän viskata tytön meidän herran jalkojen eteen, jollei tämä tahdo ottaa häntä hänen käsistään. Ja sen takaan, että hän silloin neuloo meidän vanhan Ravenswoodin kartanon kiinni tytön hameenhelmaan."

"No voi herranen aika! — No voi kuitenkin! — Ja onko nuoriherra mieltynyt tyttöön? — Ja onko tyttö kaunis? — Ja minkäväriset hiukset hänellä on! — Ja tuliko hän sinne pitkässä leningissä vai metsästyspuvussa?" Kysymykset tupruilivat tuiskuna hovimestarin korviin.

"Malttakaa — malttakaa! Koko päivähän kuluisi, jos pitäisi vastata kaikkiin kysymyksiinne, ja minulla on tuskin minuutinkaan aikaa. Missä isäntä on?"

"Pappia noutamassa", sanoi Girderin emäntä, "arvoisaa herra Peter Bide-the-Bentää Mossheadistä. Sitä kelpo herraa vaivaa luuvalo siitä saakka, kun hän vainon aikoina piili vuorilla."

"Vai niin! — Whigi ja vuorilla-piileksijä — vai semmoinen?" sanoi Kaleb, joka ei saattanut hillitä närkästystään. "Olenpa ne päivät nähnyt, emäntä, jolloin korkea-arvoinen kirkkoherra Cuffcushion ja hänen messukirjansa olisi teille kelvannut ja" — kääntyen vanhemman naisen puoleen — "kelle hyvänsä kunnan vaimolle tämmöisessä tilaisuudessa."

"Kyllähän se on totta sekin", myönsi Lightbodyn muori, "mutta mitäs tehdä? — Joanin täytyy sekä veisata virsiänsä että palmikoida hiuksiansa sillä tavalla kuin hänen miehensä käskää, eikä millään muulla tavalla. Sillä Gilbert on herra ja hallitsija talossaan, sen saan sanoa teille, herra Balderston."

"Niin, niin, ja itse hän myös taitaa hallita rahojaan?" kysyi Kaleb, jonka toivolle isäntävalta ei juuri ennustanut hyvää.

"Joka ainoaa pennyä. — Mutta vaatettaa hän sentään emäntänsä koreaksi kuin satakaunon, niinkuin näette. Ei Joanilla ole juuri valittamisen syytä — jos onkin joku paremmassa tilassa, niin onpa kymmenen pahemmassa."

"No niin", virkkoi Kaleb, joka, vaikka hänen rohkeutensa oli rauennut, ei kuitenkaan vielä hellittänyt, "sillä lailla ette te juuri antanut oman miehenne hallita. Mutta maassa maan tavalla, tai maasta pois. Ja nyt minun pitää lähteä. — Minä vain aioin kuiskata isännän korvaan kuulleeti tuolla kerrottavan, että Peter Puncheon, joka oli tynnyrintekijänä kuninkaan viinikellarissa Leithissä, on kuollut — niin minä arvelin, että sananen, jonka minun herrani voisi virkkaa herra valtiosinetinvartialle, saattaisi olla Gilbertille eduksi. Mutta koska hän ei ole kotona —"

"Voi, mutta sopiihan teidän odottaa kunnes hän tulee kotiin", sanoi emäntä; "minä olen aina väitellyt isännälle, että te suotte hyvää meille; mutta hän se aina heti tulistuu pienimmästäkin satunnaisesta sanasta."

"No niin, kyllä minä odotan niin kauan kuin suinkin voin."

"Ja onko", jatkoi mestari Girderin sievä, nuori emäntä, "onko teidän mielestänne tuo neiti Ashton kaunis? — Totta maar, sitäpä hänen pitääkin olla, jos tahtoo seisoa meidän lordin rinnalla, jolla on silmät ja käsi ja ryhti hevosen selässä istuessaan, ettei kuninkaan pojalla parempaa. Tiedättekö sen, herra Balderston, että hän vilkaisee ikkunaan joka kerta kun kylän kautta ratsastaa, niin että kyllä minulla, paremmin kuin monella muulla, on oikeus sanoa minkänäköinen hän on."

"Sen hyvin tiedän", vastasi Kaleb; "sillä olenhan minä kuullut meidän nuoren lordin sanovan, että tynnyrintekijän emännällä on kirkkaimmat mustat silmät koko meidän kartanon maalla. Ja siihen minä vastasin: 'Saattaa hyvin niin olla, armollinen herra, sillä samanlaiset oli hänen äidillänsäkin ennen aikaan, niinkuin pahaksi onneksi itse olen nähnyt.' — Mitä, Mari? Ha, ha, haa! — Ne olivat hauskoja päiviä ne!"

"Suus kiinni, ukkeli", virkkoi vanha nainen, "älä laskettele mokomia joutavuuksia nuorten naisten korviin. — Mutta kuules, Joan — hyi sinua, äitiä, kun et kuule, että lapsesi itkee! Varmaan on taas tuo paha vilustaja hänessä."

Sekä äiti että äidinäiti kavahivat pystyyn ja kipaisivat tyrkkien toisiansa touhuisasti johonkin syrjäiseen loukeroon, mihin illan nuori sankari oli saatu talteen. Kun näin purjehdusväylä oli saatu selväksi, pisti Kaleb sieramiinsa virvoittavan nuuskahyppysellisen päätöksensä rohkaisuksi ja vahvistukseksi.

"Käyköön onneni aivan nurin", ajatteli hän itsekseen, "jos tuo hanhenpaisti tänä iltana saa luikahtaa herra Bide-the-Bentin tai mestari Girderin vatsaan." Ja sitten kääntyen vanhemman vartaankääntäjän, noin yksitoistavuotiaan pojan puoleen ja pistäen hänelle rahan käteen hän sanoi:

"Tässä olisi kaksitoista pennyä, poikaseni, vie ne Smalltrashin emännälle ja pyydä, että hän taas täyttäisi rasiiani aivastuspulverilla. Kyllä minä sill'aikaa kääntelen varrasta sinun puolestasi — ja sinä saat siellä sirusen mesileipää vaivastasi."

Niin pian kuin vanhempi poika oli lähtenyt tälle asialle, katsoi Kaleb toista jäljelle jäänyttä paistinkääntäjää vakavasti ja lujasti silmiin, nosti pois tulelta sen vartaan lintupaistineen, jota hän oli luvannut hoitaa, pauskasi hatun päähänsä ja patikoi matkaansa paisti kädessä. Hän seisahtui kestikievarin ovelle vain sen verran, että kerkesi lyhyesti ilmoittaa, "ettei siksi yöksi linnassa ollut vuodetta herra Bucklaw'lle."

Liian lyhyesti oli Kaleb tämän sanomansa ilmoittanut, ja se muuttui jyrkän epäkohteliaaksi, kun se kestikievarin emännän suun kautta saapui perille. Bucklaw siis, niinkuin luultavasti tyynempi, vakavampikin mies, suuttui kovasti. Kapteeni Craigengelt teki sen ehdotuksen, johon kaikki läsnäolijat hurraten suostuivat, että lähdetäisiin tuota vanhaa kettua (hän tarkoitti Kalebia) ajamaan takaa ennenkuin hän pääsisi luolaansa ja että häntä sitten vaipalla lennätettäisiin. Mutta Lockhard ilmoitti käskevällä äänellä oman herransa sekä lordi Bittlebrainin palvelijoille, että valtiosinetinvartia panisi suuresti pahakseen pienimmänkin loukkauksen Ravenswoodin nuorenherran palvelijaa kohtaan. Lausuttuaan nämä sanat tarpeeksi painavalla tavalla, jotta takaa-ajotuumista tulisi loppu, hän poistui kestikievarista, vieden mukanaan kaksi palvelijaa, jotka kantoivat kaikkia ruokavaroja, mitä oli saatu kokoon. Tällä tavoin kulkien hän saavutti Kalebin juuri kun tämä oli jättänyt kylän taakseen.

KAHDESTOISTA LUKU.

Vai teiltä jotain odottaisin? — Ma teiltä kyll' äsken kerjäsini — ei, pahempi — varastin avuntyön — ja kaikkein pahin — näin tehden eksyin aivan harhallen.

Rahaton, mutt'ei neuvoton.

Lystikäs kuva olisi siitä saatu, jos olisi maalattu tuon pienen pojan kasvat, ainoan vieraanmiehen, joka näki Kalebin rikoksen, joka loukkasi sekä omistus- että kohteliaisuuslakia. Hän istui liikkumatta, ikäänkuin hän olisi silmin nähnyt jonkin niistä kummituksista, joista hän oli kuullut talvisin iltapuhteilla tarinoita kerrottavan. Näin tehden hän kokonaan unohti oman tehtävänsä ja oli pyörittämättä varrastaan, josta seurasi, että tämän illan tapaturmien luku vielä eneni, sillä lammaspaistin toinen puoli kärventyi aivan sysimustaksi. Hämmästyksestään hän heräsi vasta silloin, kun sai aika kolahduksen Lightbodyn muorilta, joka (jos lieneekin muissa suhteissa ollut nimensä kaltainen) oli ruumiiltansa vakaa ja taitava käyttämään käsiänsä; sitä oli hänen miesvainajansakin, niin huhu kertoi, saanut omassa nahassaan kokea.

"Miksi sinä annoit paistin kärventyä, sinä keskenhautautomaton epattoo?"

"En tiedä", vastasi poika.

"Ja mihin toinen joutava on joutunut?"

"En tiedä", änkytti hämille joutunut poika.

"Ja missä on herra Balderston? — Ja ennen kaikkea — missä, kirkkoneuvoskunnan ja kirkonkokouksen nimessä, niin sanoakseni, missä on toinen varras, jossa hanhi ja sorsat olivat?"

Samassa Girderin emäntä astui sisään ja yhtyi äitinsä torumisiin huutaen pojan toiseen korvaan, sillä aikaa kun vanha muori kiljui toiseen. Siten he saivat onnettoman nulikan niin peräti sekaannuksiin, ettei hän moneen aikaan voinut kertoakaan kerrottavaansa. Ja vasta kun vanhempi poika oli tullut takaisin, alkoi aavistus asian todellisesta laidasta hämärtää naisten mielessä.

"No voi herranen aika!" kummasteli muori Lightbody, "kukapa olisi uskonut että Kaleb Balderston olisi tehnyt vanhalle tuttavalle semmoisen koirankurin!"

"Voi sinua sen vietävää!" kirosi mestari Girderin emäntä. "Ja mitä minä nyt sanon isännälle? — Hän hakkaa minut pieniksi palasiksi, vaikkei olisi ainoatakaan muuta naista koko Wolfs-Hopessa."

"Pidä suusi, sinä hupsu", lohdutti äiti. — "Ei, ei toki — pitkälle asia on mennyt, mutta siihenpä ei sentään vielä ole tultu. Sillä jos hän lyöpi sinua, niin hän saa lyödä minuakin, ja minäpä olen saanut paremmatkin miehet pysymään matkan päässä — älä koske, niin — muutamista torasanoista ei paljon lukua."

Kavioiden kopina nyt ilmaisi, että tynnyrintekijä ja pappi olivat tulossa. Hevosten selästä maahan

astuttuaan he heti pyrkivät takkavalkean ääreen, sillä ilta-ilma ukkosen jälkeen tuntui kylmältä ja metsä oli kostea ja kolkko. Nuori emäntä, luottaen pyhäpukunsa ja valkean myssynsä lumousvoimaan, kävi ensi rynnäkköä vastaanottamaan. Äiti puolestaan, aivan kuin vanhojen soturien komppania roomalaisessa legionassa, pysyi taempana valmiina apuun, jos hätä tulisi. Molemmat koettivat estää, ettei tapahtunut vahinko heti tulisi ilmi, äiti puuhailemalla mestari Girderin ja valkean välillä ja tytär siten, että hän tervehti erityisellä hartaudella pappia ja miestänsä, ilmaisten suruaan ja pelkoaan sen johdosta, että he ehkä olivat vilustuneet.

"Vilustuneetko?" matki isäntä ynseästi — sillä hän ei ollut noita herroja ja isäntiä, joiden vaimot sijaishallitsijoiden nimellä ovat todellisia hallitsijoita — "kyllä me tarpeeksi vilustumme, arvaan minä, jollette päästä meitä takkavalkean ääreen."

Näin sanoen hän raivasi tien kummankin suojelusrivin läpi. Ja kun hän aina piti kaikkea omaisuuttaan tarkasti silmällä, niin ensi katsahduskin jo ilmaisi hänelle, että toinen varras hyvänmakuisine taakkoineen oli poissa. "Mitä perhanaa, vaimo — —"

"Hyi, häpeä!" huusivat molemmat naiset. "Ja vieläpä herra Bide-the-Bentin kuullen!"

"Suokaa anteeksi", sanoi tynnyrintekijä, "mutta —"

"Meidän sielujemme pahan vihollisen mainitseminen —", virkkoi herra Bide-the-Bent.

"Suokaa anteeksi", toisti tynnyrintekijä.

"Saattaa meidät hänen kiusauksilleen alttiiksi", jatkoi arvokas nuhtelija, "ja se kehoittaa ja tavallansa pakottaa hänet luopumaan juonitteluistaan muiden sieluparkain kanssa ja lähtemään niiden luokse, jotka puheessaan tiheään mainitsevat hänen nimeänsä."

"Niinhän se on, niinhän se on, herra Bide-the-Bent, mutta mitä enempää ihminen voi tehdä kuin pyytää anteeksi?" virkkoi tynnyrintekijä. "Mutta sallikaa minun vain kysyä näiltä vaimoilta, miksi hanhi ja metsäsorsat vietiin pöytään ennen meidän tuloamme?"

"Ei niitä ole viety pöytään, Gilbert", selitti emäntä, "vaan — vahinko — —"

"Mikä vahinko?" kysäisi Gilbert silmät tulistuneina. "Eiväthän ne vain liene joutuneet hukkaan, toivon minä? Häh?"

Emäntä, joka kovasti pelkäsi miestänsä, ei uskaltanut mitään vastata; mutta hänen äitinsä riensi apuun, käsivarret kohotettuina ikäänkuin tulevan vastauksen varalta.

"Minä ne annoin pois eräälle tuttavalleni, Gilbert Girder — entäs sitten?"

Hänen ääretön rohkeutensa hämmästytti hetkeksi Girderin aivan mykäksi. — "Vai *te* annoitte hanhen ja metsäsorsat, parhaat palat meidän ristiäispidoistamme, eräälle ystävällenne, te vanha raakki! Ja mikä *hänen* nimensä sitten on, virkkakaa se, olkaa niin hyvä?"

"Ei kukaan muu kuin kunniallinen herra Kaleb Balderston Wolfs Cragista", vastasi vanha Mari viipymättä ja taisteluvälmiinä.

Nyt mestarin vimma tulvi yli kaikkien rajojen. Jos hänen vihansa jostakin seikasta saattoi kiihtyä vielä entistään tulisemmaksi, niin juuri siitä, että tuo tuhlattu lahja oli annettu ystävällemme Kalebille, jota tynnyrintekijä, lukija jo tietää mistä syistä, vihasi leppymättömästi. Hän kohotti piiskaansa anoppiansa vastaan; mutta tämä puolusti paikkaansa lujasti, järkähtämättä, ja heilutteli rohkeasti rautaista kauhaa, jolla hän vastikään oli kaatanut kastiketta lammaspaisille. Hänen aseensa epäilemättä oli parempi, eikä hänen käsivartensa ollut myöskään heikompi kuin vastustajan. Mestari Gilbert siis katsoi edullisemmaksi heti kääntyä oman vaimonsa puoleen, joka sillä välin oli hyrähtänyt tuskalliseen itkuun papin suureksi sääliksi, joka todellakin oli vilpittömimpiä, hyvänsävyisimpiä, mitä maailmassa on ollut. — "Ja sinä hupsu luntus, joka istut kättäsi liikuttamatta ja katselet, kuinka tavaroitani tuhlataan laiskalle, juopolle, kelvottomalle, koinsoymälle palvelijalle siitä hyvästä vain, että hän kutkuttelee hullun vanhan ämmän korvia joutavilla loruilla, joissa joka toinen sana on valhetta. Kyllä minä opetan sinua — —"

Mutta nyt pappi sekaantui asiaan sekä sanoin että myös teoin ja Lightbodyn muori puolestaan asettui tyttärensä eteen heilutellessa kauhaansa.

"Enkö minä muka saisi kurittaa omaa vaimoani?" huusi tynnyrintekijä aivan vimmoissaan.

"Kurittakaa vain omaa vaimoanne, jos niin tahdotte", vastasi Lightbodyn muori. "Mutta *minun* tyttäreeni te että saa sormellannekaan koskea, sen takaan."

"Hävetkää, mestari Girder!" lausui pappismies. "Minä en olisi uskonut saavani nähdä, että te tällä lailla päästäisitte syntisen vihanne valloilleen rakkainta lähimmäistänne kohtaan. Ja vieläpä päälliseksi tänä iltana, kun teillä on kristityn isän pyhin velvollisuus täytettävänä. Ja mistä syystä koko tämä melu? — maallisen ylellisyyden vuoksi, joka on yhtä arvoton kuin tarpeeton."

"Arvotonko?" huusi tynnyrintekijä. "Hanhi, jonka vertaista ei ole ikänä nähty millään sänkipellolla haasoittelemassa — ja kaksi metsäsorsaa, niin hyvänmakuista kuin parhaat höyhenensä-kastelijat."

"Olkoon vaikka niin, naapuri", keskeytti pappi. "Mutta katsokaapa, kuinka ylenpalttisia herkkuja vielä on jäljellä teidän valkeanne yllä pyörimässä. Olen minä niitä päiviä nähnyt, jolloin kymmenen tuommoista kauraleivän möykkyä, kuin nuo pöydällä tuossa, olisivat olleet makeata herkkua yhtä monelle miehelle, jotka näkivät nälkää, piillen vuorilla ja soilla ja luolissa pyhän evankeliumin tähden."

"Ja sepä minua kaikista eniten suututtaakin", lisäsi tynnyrintekijä, haluten saada edes jonkun ottamaan osaa hänen vihaansa, joka ei suinkaan syyttä ollut syntynyt. "Enpä siitä olisikaan

pitänyt niin suurta melua, jos tuo naikkonen olisi edes antanut paistin jollekulle puutteessa olevalle pyhälle miehelle tai kelle muulle ihmiselle tahansa kuin tuolle ryöstelevälle, valehtelevälle, väkivaltaa tekeväälle tory-lurjukselle. Ratsastihan hänkin siinä kirotussa nostoväen joukossa, jonka vanha tyranni Allan Ravenswood — hän ainakin on jo mennyt oikeaan paikkaansa — johti Bothwellin sillan päähän kokoontuneita pyhiä miehiä vastaan. Mutta se luntus kun antoi parhaat palat meidän pitopöydältämme mokomalle — —"

"No niin, Gilbert", lausui pappi, "mutta ettekö te juuri siinä huomaa korkeampaa tuomiota? — Hurskasten sukua ei nähdä leipäänsä kerjäälemässä. Huomatkaa, että tuon mahtavan sortajan poika nyt on niin pahassa pulassa, että hänen pitää elättää henkensä teidän pöytänne muruilla."

"Ja paitsi sitä", pisti nyt emäntä väliin, "eipä se ollutkaan lordi Ravenswoodia varten, jos tuo mies vain tahtois kuulla, mitä ihminen puhuu. Sitä apua tarvittiin valtiosinetinvartian ravitsemiseksi — niinhän sen herran nimi lienee, joka nyt on tuolla Wolfs Cragissa vieraisilla."

"Herra Wilhelm Ashtonko muka olisi Wolfs Cragissa!" huusi kummastunut vanteitten ja tynnyripuiden omistaja.

"Ja käsi kädessä lordi Ravenswoodin kanssa", lisäsi Lightbodyn muori.

"Hullu hupakko! — Tuo vanha juoruttelija ja juonittelija saisi sinut vaikka uskomaan, että kuu on vihreästä juustosta leikattu kannikka. Valtiosinetinvartia ja Ravenswood muka! Nehän ovat niinkuin kissa ja koira, jänis ja jahtihurta."

"Ja minä sanon, että he ovat kuin mies ja vaimo, vieläpä paljoa paremmassa sovussa kuin muutamat pariskunnat", vastasi anoppi. "Ja sitä paitsi Peter Puncheon, joka oli kuninkaan tynnyrintekijänä, on kuollut, ja hänen paikkansa on avoinna, ja — —"

"Jumala varjelkoon, voitteko hillitä kiljuvia kurkkujanne?" tiuskaisi mestari. Yllämainittu selitys, se on huomattava, oli tullut niinkuin kaksiääninen laulupätkä oopperassa kahdesta suusta. Sillä nuorempi nainen rohkaistuneena siitä, että taistelu kallistui tähän suuntaan, toisti vielä kimakammalla äänellä jokaisen sanan niin pian kuin hänen äitinsä sai sen sanotuksi.

"Emäntä ei puhu mitään muuta kuin täyttä totta, mestari", virkkoi Girderin pääsälli, joka toran aikana oli tullut sisään. "Minä näin valtiosinetinvartian palvelijain juovan ja mässäävän Smalltrash-muorin luona, tuolla vastapäätä meitä."

"Ja onko heidän herransa Wolfs Cragissa?" kysyi Girder.

"On maar", vastasi luotettava mies.

"Ja hyvässä sovussa Ravenswoodin kanssa?"

"Totta siltä näyttää", vastasi sälli, "koska se sinne meni vieraisille."

"Ja Peter Puncheon on kuollut?"

"On niinkin — Puncheon-ukon tynnyri on viimein vuotanut kuivaksi", vakuutti sälli. "Monta viinan tilkkaa hän onkin viilettänyt kurkkuunsa eläessään. — Mutta mitä vartaaseen ja paisteihin tulee, mestari, niin satula ei vielä ole riisuttu teidän tammanne selästä, ja minä voisin lähteä ajamaan takaa ja tuoda ne takaisin, sillä herra Balderston ei mahda olla kaukana kylästä."

"Tee niin, Wille, — ja kuules — minä virkan sinulle, mitä sinun pitää tehdä, kun hänet saavutat."

Hän vapautti naiset läsnäolostaan ja antoi Willelle salaiset käskynsä.

"Se juuri oli viisas tuuma", murisi anoppi tynnyrintekijän jälleen sisään astuessa, "kun hän lähettää viattoman poikaparan ajamaan asetettua miestä takaa. Sillä tiedättehän sen, että herra Balderstonilla on aina miekka kupeillaan ja puukko vyöllään vielä sen lisäksi."

"Tottahan te, toivon minä", lausui pappi, "olette hyvin ajatellut tätä tekoanne, niin ettette synnytä sillä toraa. Sillä ken toran nostaa, vaikkei hän itse löisikään, — minun velvollisuuteni vaatii sitä muistuttamaan — ei suinkaan ole syytön."

"Älkää siitä olko millännekään, herra Bide-the-Bent", vastasi Girder. — "Eihän näiden akkojen ja alttarimiesten välillä tahdo saada suunvoroakaan. — Kyllähän minä itse parhaiten tiedän, mille puolelle oman kakkuni käännän. — Joan, tuo ruokaa pöytään, ja siihen se asia saa loppua."

Eikä hän sanallakaan enää sinä iltana kajonnut kadonneeseen ateriaan.

Sillä välin sälli, ratsastaen isännän oman hevosen selässä ja noudattaen isännän omia käskyjä, ajaa karautti aika vauhtia näpistelijän jäljissä. Helppo on ymmärtää, ettei Kalebkaan liioin viivytelty matkallansa. Jättipä hän rakkaan loruamisensakin, jotta kulku paremmin joutuisi. Sen hän vain oli sanonut herra Lockhardille, että hän muka oli antanut ruokakauppiiaan emännän kiireesti paistaa linnut, sillä hän pelkäsi, ettei Anna-Maijalla, joka oli tuosta ukkosen-jyrähdyksestä säikähtynyt aivan sekaannuksiin, olisi keittiötakkansa täydessä loistossaan. Ja ottaen sen syyksi, että piti niin aikaisin kuin mahdollista joutua Wolfs Cragiin, hän kipaisi sellaista vauhtia, että hänen kumppalinsa tuskin jaksoivat pysyä rinnalla. Jouduttuaan Wolfs Cragin ja kylän välillä kohoavan harjun kukkulalle hän luulikin jo päässeensä pois takaa-ajon piiristä. Mutta samassa alkoi kaukaa kuulua hevoskavioiden kopinaa ja huhuilevaa ääntä. "Herra Kaleb — herra Balderston — herra Kaleb Balderston — hoi! — odottakaa vähäsen!"

Kaleb, niinkuin on helppo ymmärtää, ei kovin kiireesti totellut tätä kehoitusta. Ensiksi hän ei ollut kuuleviansa sitä ja tahtoi uskotella kumppaneilleen, että se vain oli tuulen suhinaa. Sitten hän väitti, ettei maksanut vaivaa sen tähden seisahtua. Ja vasta sitten, kun ratsumiehen haamu iltahämäristä alkoi tulla näkyviin, hän vasta-hakoisesti seisahtui. Ponnistaen kaikki voimansa taisteluun saaliinsa puolesta hän asetti vartalonsa majesteettilliseen asentoon, ojensi eteenpäin

vartaansa paisteineen, joka hänen kourassaan näytti yht'aikaa sekä keihäältä että kilveltä, ja oli tehnyt lujan päätöksen ennemmin antaa tappaa itsensä kuin riistää käsistään mitä oli anastanut.

Mutta suurestipa hän kummastui, kun tynnyrintekijän sälli lähelle tultuaan alkoi puhutella häntä kunnioittavasti ja sanoi: "Isäntäni on oikein pahoilla mielin sen johdosta, että hän sattui olemaan poissa silloin, kun te kävitte hänen talossaan, ja vielä enemmän surullinen sen vuoksi, ettette joutunut jäämään ristiäispitoihin. Ja hän oli siksi rohkea, että hän lähetti tämän pienen lekkerillisen ranskanviiniä ja ankkurillisen viinaa, koska tornissa on vieraita eikä liioin vieraanvaraa varustettuna."

Olen kuullut kerrottavan tarinaa vanhanpuoleisesta herrasta, joka juoksi kahleistaan irti pääsyyttä karhua pakoon, kunnes hänen voimansa peräti uupuivat. Toivottomuuden hurjuudessa herra kääntyi silloin Nallea vastaan ja uhkasi häntä kävelykepillään. Se näky herätti pedossa henkiin muiston saamastaan kasvatuksesta, niin ettei Nalle repinytkään herraa palasiksi, vaan sen sijaan kohosi takakäpälilleen ja alkoi tanssia köntystellä polskaa. Suuri tietysti oli vanhan herran ilo, joka jo oli luullut joutuneensa surman suuhun ja niin arvaamattomasti oli pelastunut. Ja yhtä suuri oli nyt myös kunnon ystävämme Kalebin ilo, kun hän huomasi, ettei vainooja millään muotoa aikonutkaan ryöstää hänen saalistaan, vaan aivan päinvastoin vielä toi hänelle lisää. Hän kohensihe kuitenkin heti ylpeään asentoonsa, kun sälli, kumartuen alas satulastaan, jossa hän istui kahden tynnyrin välissä, kuiskasi Kalebin korvaan: "Ja jos Peter Puncheonin paikka jollakin lailla voitaisiin saada kallistumaan heidän puolelleen, niin Gilbert Girder on siitä osoittava kiitollisuuttansa sekä tavalla että toisella. Hän tahtoisi mielellään puhua siitä asiasta herra Balderstonille, ja te saatte nähdä, että hän taipuu helposti kuin pajun virpi kaikkeen, mitä te ehkä häneltä pyydätte."

Kaleb kuunteli tätä kaikkea vastaamatta mitään muuta kuin ne sanat, joita kaikki mahtavat herrat Ludvig XIV:stä alkaen ovat käyttäneet: "Kyllä mietin asiaa." Ja sitten hän lisäsi ääneensä, niin että herra Lockhardkin sen kuulis: "Se oli sangen kohteliaasti tehty, että mestarisi lähetti nämä juomat, kyllä minä muistan sopivalla tavalla puhua siitä herralleni, lordi Ravenswoodille. Ja kuules, poikaseni", lopetti hän, "voisithan sinä ratsastaa aina tornille saakka, ja jollei kukaan palvelijoista vielä olisi kotona — mikä kylläkin on pelättävää, sillä he lystäilevät yöt päivät, kun kerran näkyvistä pois pääsevät — niin voisit kantaa nämä tynnyrit porttivahdin tupaan. Se on ison portin oikealla puolella, ja porttivahti on pyytänyt luvan saada käydä jonkun tuttavansa luona, niin ettei kukaan sinua ole estävä."

Saatuansa nämä käskyt sälli ratsasti edelleen; ja laskettuaan tynnyrit autioon porttivahdintupaan hän palasi kenenkään kysymättä, mikä hänen asiansa oli. Näin toimitettuaan isäntänsä asian ja tervehdittyään Kalebia ja hänen kumppaleitaan lakkiaan kohottamalla, kun hän kotimatalla ajoi heidän sivuitsensa, poika kerkesi vielä isäntänsä taloon, niin että sai osansa ristiäispidoista.

KOLMASTOISTA LUKU.

Kuin pauhatessa syksymyrskyjen
karisseet lehdet lentää hajallen,
tai riihen ovest', ilman kantamina,
akanat ajelevat haipuvina —
näin, koska Luojan henki puhaltaa,
myös ihmispäätös haipuu, hajoaa.

Nimetön.

Kaleb, kun hänet viimeksi jätimme, oli ylpeimmillään siitä, että hänen monenlaiset hankkeensa Ravenswoodin suvun kunnian kannattamiseksi olivat niin hyvin onnistuneet. Tarkastettuaan ja järjestettyänsä kaikki eri ruokalajit hän huomasi, ettei sen herramaisempaa ateriaa ollut tarjona ollut Wolfs Cragissa lordi Ravenswood-vainajan hautajaisten jälkeen. Suuri oli vanhan palvelijan riemu, kun hän koristi vanhan tammisen pöydän puhtaalla pöytäliinalla ja sitten latoi sille halstarilla paistettua hirvenlihaa sekä lintupaistinsa, vähänväliä luoden herraansa ja hänen vieraisiinsa silmäyksen, joka ikäänkuin moitti heidän taannoista luottamuksensa puutetta. Ja monta tarinaa, enemmän tai vähemmän todensekaista, sai Lockhard sinä iltana kuulla Wolfs Cragin muinaisesta komeudesta ja sen paronien silloisesta vallasta koko ympäristössä.

Tuskinpa silloin talonpoika piti vasikkaansa tai karitsaansa omanaan, ennenkuin oli kysynyt tekikö lordi Ravenswoodin mieli ottaa sitä. Ja aina heidän oli herralta pyydettävä lupaa ennenkuin saivat mennä naimisiin siihen aikaan, ja monta lystiä juttua kerrotaan vielä siitä oikeudesta ynnä muistakin. "Tosin", jatkoi Kaleb, "nämä nykyiset ajat eivät ole entisten hyvien aikain kaltaisia, jolloin herralle annettiin mikä herralle tulee. Mutta totta on sittenkin, niinkuin tekin, herra Lockhard, johonkin määrään olette tainnut huomata, että me ravenswoodilaiset yhä vieläkin koetamme harjoittamalla paronivaltaamme laillisella ja oikealla tavalla pitää vereksessä muistissa tuota talonpoikien kohtuullista ja sopivaista alamaisuutta herraansa kohtaan, joka muuten on jo melkein unohtumaisillaan tässä nykyisten aikain yleisessä vallattomuudessa ja sekasorrossa."

"Hm!" pani Lockhard. "Ja saanko luvan kysyä, herra Balderston, sanokaapa mulle, olkaa niin hyvä, onko väki tuossa kylässä halukas tottelemaan teidän sanojanne? Sillä täytyypä minun tunnustaa, että Ravenswoodin kartanon maalle, joka nyt on minun herrani valtiosinetinvarian omana, teiltä jääneet alustalaiset eivät juuri tahdo olla nöyrintä lajia.

"Voi, herra Lockhard", vastasi Kaleb, "pitäisihän teidän ottaa sekin lukuun, että siellä on ollut omistajan muutos ja että entinen herra saattoi helposti saada heiltä avukseen kaksikin riuhtaisua, kun uusi tulokas töin tuskin saa yhden. Ja uppiniskaista, vastaanhangoittelevaa joukkiota he ovatkin olleet ikänsä, nuo Ravenswoodin alustalaiset, ja paha on heidän kanssansa tulla toimeen, kun he eivät tunne herraansa. Ja jos teidän isäntänne kerran herättäisi heidän vimmansa, niin tuskinpa koko maakuntakaan saisi heitä kukistetuksi."

"Totta maar", arveli Lockhard, "jos niin on laita, niin olisipa sitten minun mielestäni viisainta, että punoisimme yhteen teidän nuoren lordin ja meidän nuoren kauniin neidin tuolla ylhäällä. Ja herra Ashton voisi juuri ommella kiinni teidän vanhan paroninkartanonne tyttärensä hihaan; kylläpä hän pian taas saisi itselleen toisen samanlaisen keinotelluksi jonkun muun käsistä, semmoinen terävä pää hänellä on."

Kaleb pudisti päätään. "Hyvä olisi", sanoi hän, "hyvä olisi, jos se kävisi laatuun, herra Lockhard. Mutta onpa tästä suvusta vanhoja ennustuksia, joiden toteutumista en tahtoisi nähdä näillä vanhoilla silmilläni, jotka ovat jo liian paljon pahaa nähneet."

"Ohoh, eipä huolta ennustuksista!" vastasi Kalebin virkaveli. "Jos vain nuo nuoret rakastuisivat toisiinsa, niin siitä tulisi korea pariskunta. Mutta, puhuakseni suuni puhtaaksi, istuupa meidän salinnurkassamme rouva-pahus, joka tähän niinkuin kaikkiin muihin asioihin pistää nenänsä. Mutta ei sentään haitanne juoda heidän terveydekseen, ja siis täytän matami Anna-Maijankin kupin mestari Girderin kanarianviinillä."

Sillä aikaa kun keittiössä pidettiin näin iloista puhetta, oli myös salissa istuva seura yhtä hauska viettänyt aikansa. Kerran päätettyään suoda valtiosinetinvaltiolle vieraanvaraisuutta sen verran kuin talossa sitä oli tarjona Ravenswood piti velvollisuutenaan kohdella vieraitaan hyvillä mielin olevan isännän herttaisella, kohteliaalla tavalla. Ja semmoiseksi kuin ihminen teeskenteleikse — se on usein huomattu — semmoiseksi hän monesti todellakin tulee. Tunnin tai parin kuluttua Ravenswood omaksi kummastukseksensa huomasi olevansa juuri sillä mielellä kuin isäntä, joka hartaasti koettaa voimiensa mukaan huvittaa mieluisia, kunnioitettuja vieraita. Kuinka suureksi osaksi tähän mielenmuutokseen oli ollut syynä neiti Ashtonin ihanuus ja vilpittömyys sekä myös iloisuus, jolla hän kärsi kaikkea, mikä täällä oli epämuikavaa — ja kuinka suureksi osaksi valtiosinetinvaltarian sujuva, hauska puhetapa (sillä hänellä oli erinomainen kyky puhua korvaa miellyttäviä sanoja) — sitä lukija omalla älyllään arvailkoon. Mutta kumpainkin vaikutti Ravenswoodin mieleen.

Herra Ashton oli harjaantunut valtiomies, hän tunsu perin pohjin kuninkaan hovit ja ministerien salakamarit ja tiesi kaikki ne monenlaiset valtioasioiden mutkat, jotka olivat tapahtuneet seitsemännentoista vuosisadan viimeisinä merkillisinä vuosina. Hän taisi siis omasta kokemuksestaan tarinoida miehistä ja tapauksista tavalla, joka kiinnitti kuulijan huomiota; ja hänellä oli sitä paitsi se erinomainen taito, että hän osasi välttää jokaista sanaa, joka olisi voinut olla hänelle vahingoksi, mutta sittenkin saada toiset ihmiset uskomaan, että hän puhui ilman pienintäkään varovaisuutta tai umpimielisyyttä. Ravenswoodistakin, vaikka hänen sydämessään kyti pahoja ennakkoluuloja ja todellisiakin vihan syitä, tuntuivat herra Ashtonin tarinat sittenkin sekä huvittavilta että opettavilta. Ja valtiosinetinvaltia, jonka sisälliset tunteet alussa olivat olleet niin suurena haittana, kun hänen piti esittää itsensä, liikkui nyt puheissaan erinomaisen taitavan, mesikielisen lakimiehen koko sulavuudella ja sujuvuudella.

Hänen tyttärensä ei puhunut paljoa, mutta hän hymyili, ja kun hän puhui, niin hän osoitti nöyrää lempeyttä ja halua olla mieliksi, mikä Ravenswoodin kaltaista ylpeää miestä miellytti enemmän kuin säihkyvinkään sukkeluus. Ja mikä oli kaikista parasta, nuoriherra ei voinut olla huomaamatta, että hänen vieraansa, — lieneekö siihen kiitollisuus ollut syynä vai jokin muu — kohtelivat häntä tässä autiossa, huonosti varustetussa salissa yhtä suurella kunnioituksella kuin jos hän olisi voinut tarjota mitä ylellisintä vieraanvaraisuutta korkean säätynsä mukaan. Mitä kaikkea puuttui, sitä ei huomattukaan; tai jollei voitu olla jotakin huomaamatta, niin kehuttiin vain niitä keksintöjä, joilla Kaleb oli osannut täyttää tavallisten tarvekalujen puutteen. Ja jos joskus ei voitukaan olla hiukan naurahtamatta, niin nauru kuitenkin oli hyväntahtoista lajia, ja usein siihen liittyi jokin taitavasti lausuttu mielittelysana, joka osoitti, kuinka suuressa arvossa vieraat pitivät isäntänsä persoonallisia avuja ja kuinka vähän huolivat kärsittävänsä olevista pienistä epämuikavuuksista. Ja ehkäpä ylpeyden tunne sen johdosta, että Ravenswood näki omia ansioitansa pidettävän kaikkien kovan onnen tuottamien puutteiden yltäkyläisenä korvauksena, hivelä hänen sydäntänsä vieläkin enemmän kuin herra Ashtonin puheet ja Lucyn kauneus.

Tulipa levon aika. Herra Ashton ja hänen tyttärensä menivät kumpikin makuukamareihinsa, jotka olivat paljo paremmin koristetut kuin mitä olisikaan voitu toivoa. Anna-Maijalla olikin ollut apuna tarpeellisia varustuksia tehdessään eräs kylän muija, joka oikeastaan vain oli tullut katsomaan, mutta Kalebin kynsiin jouduttuaan pakotettiin siksi illaksi kotiorjan ammattiin. Hänen ei sallittukaan enää palata kylään tarinoimaan nuoren aatelisneidon puvusta ja ulkomuodosta, vaan hänen täytyi ruveta auttamaan wolfs-cragilaisten talouspuuhissa.

Senaikuisen tavan mukaan Ravenswoodin nuoriherra itse saattoi valtiosinetinvaltarian makuukamariin, ja Kalebkin kulki jäljestä. Tämä asetti pöydälle kaksi kömpelösti valettua talikynttilää (semmoisia siihenkin aikaan nähtiin vain talonpojilla); ne olivat kiinnitetyt solmuiksi väännettyihin rautalankoihin, kynttiläjalkojen asemasta; mutta siitä huolimatta Kaleb toimitti tämän tehtävänsä yhtä juhlallisesti kuin jos hänellä olisi ollut vahakynttilöitä. Hän katosi nyt, mutta palasi hetken kuluttua jälleen tuoden mukanaan kaksi saviruukkua (posliinit, sanoi hän, eivät olleet olleet käytännössä rouvavainajan kuoleman jälkeen); toisessa ruukussa oli kanarianviiniä, toisessa viinaa. Edellisen juoman hän kehui, huolimatta siitä, että petos luultavasti heti tulisi huomatuksi, olleen jo kaksikymmentä vuotta Wolfs Cragin kellarissa; "vaikka

tietysti ei minun oikeastaan sopisi puhua, armolliset herrat, teidän läsnäollessanne. Ja tämä viina — se on mainiota juomaa, makeaa kuin mesi ja väkevää kuin Simson. Se on jo ollut tallella tässä talossa noiden merkillisten juominkien ajoista asti, jolloin James Jenklebrae löi vanhan Micklestobin herran kuoliaaksi rappusten yläpäässä. Syynä siihen oli häväistys korkeasti-kunnioitettavaa rouva Muriendia kohtaan, joka tavallaan oli meidän herrasväen sukulainen. Mutta kuitenkin — —"

"Mutta lopettaakseni jutut kerrassaan, Kaleb", virkkoi valtiosinetinvartia, "olkaa hyvä ja tuokaa minulle tuopillinen vettä."

"Jumala varjelkoon, että te, korkea-arvoinen herra, tässä talossa joisitte vettä", vastusti Kaleb, "sehän olisi häväistystä näin kunnialliselle suvulle!"

"Yhtä hyvin, koska herra valtiosinetinvartia niin haluaa", sanoi Ravenswood hymyillen, "voisit ehkä sentään antaa myöten. Sillä jollen väärin muista, on tässä talossa vettäkin juotu, ei kovin kauan sitten, ja vieläpä hyvällä halulla."

"No miksei, jos herra valtiosinetinvartia niin haluaa", myönsi Kaleb; ja tuotuansa tuopillisen Luojan luomaa puhdasta juomaa hän jatkoi: "Tuskinpa muualla saisittekaan moista vettä kuin mitä ammennetaan täällä Wolfs Cragin kaivosta. Mutta sittenkin — —"

"Sittenkin meidän nyt pitäisi jättää herra valtiosinetinvartia rauhaan tähän meidän kurjaan makuuhökkeliimme", virkkoi Ravenswood keskeyttäen puheliaan palvelijansa, joka heti kohta syvään kumartaen vetäytyi oven suuhun, valmiina avaamaan oven herrallensa, kun tämä lähtisi salakamarista.

Mutta herra Ashton esti isännän lähtemästä: "Minulla olisi sananen puhuttava herra Ravenswoodille, Kaleb, ja luulen, ettei hän pane pahaksi, vaikka lähtisitte ennen häntä."

Uudestaan ja vielä syvempään kumarrettuaan Kaleb läksi — ja hänen herransa jäi liikkumatta seisomaan melkoisesti hämillänsä odotellen, miten tämä päivä vielä loppuisi, joka oli ollut niin täynnä arvaamattomia tapauksia.

"Herra Ravenswood", virkkoi herra Ashton, hänkin vähän hämillään, "minä toivon, että te tunnette hyvin kristinopin säännöt ettekä siis anna auringon laskea vihanne yli."

Ravenswood vastasi punastuen, ettei tänä iltana nähnyt mitään tilaisuutta täyttääkseen tätä kristinopin säätämää käskyä.

"Minun mielestäni olisi sentään", vastasi hänen vieraansa, "kun muistan niitä monenlaisia riitoja sekä oikeudenkäyntejä, joita valitettavasti tiheämmin kuin mitä olisi ollut suotavaa tai tarpeellista oli korkeasti-kunnioitettavan lordi Ravenswoodin, teidän isänne, ja minun välillä."

"Minä olisin suonut, korkeasti-kunnioitettava herra", sanoi Ravenswood, jonka sydämessä kukistetut tunteet pyrkivät taas valloilleen, "että näitä seikkoja olisi mainittu missä hyvänsä ennemmin kuin minun isäni katon alla."

"Jokaisessa muussa tilaisuudessa olisin tämän pyynnön arkaa luonnetta pitänyt pyhänä", virkkoi herra Ashton, "mutta minun pitää nyt jatkaa mitä kerran aioin sanoa. — Minunkin sydämeni on jo liiaksi surrut sitä arkatuntoisuutta, joka esti minua hartaasti rukoilemasta sitä, mitä kuitenkin monesti pyytelin, nimittäin että pääsisin teidän isänne puheille — sen kautta olisi paljon voinut välttyä sekä surua häneltä että minulta."

"Se on totta", myönsi Ravenswood hetken arveltuaan, "minä olen kuullut isäni sanovan, että te, herra valtiosinetinvartia, olitte ehdottanut suullista keskustelua hänen kanssaan."

"Ehdottanutko, hyvä herra Ravenswood? Minä todella ainoastaan ehdotin sitä, mutta minun olisi pitänyt anella, rukoilla, kättää sitä. Minun olisi pitänyt murtaa maahan väliseinä, jonka omaa etuansa pyytävät ihmiset olivat rakentaneet meidän välillemme. Sitten hän olisi nähnyt, minkälainen minä todella olin, kernas uhraamaan melkoisen osan laillisista oikeuksistani lepyttääkseni hänen vihansa, joka, se täytyy minun tunnustaa, oli aivan luonnollinen. Sallikaa, nuori ystäväni, — siksi minä tahtoisin saada nimittää teitä, — sallikaa minun puhdistaa itseäni ja sanoa, että jos teidän isänne ja minä olisimme olleet yhtä kauan toistemme kanssa puheissa kuin minä nyt tänäpäivänä hyvän onneni suosimana olen saanut viettää teidän seurassanne, niin olisi kenties maamme vielä saanut iloita miehen elosta, joka vanhan aatelistomme parissa oli kunnioitettavimpia. Ja sitten olisi minulta välttynyt se suru, että minun täytyi vihamiehenä erota miehestä, jonka mielenlaatua ylimalkaan pidin niin suuressa arvossa ja kunniaassa."

Hän kohotti nenäliinansa silmilleen. Ravenswood oli myös liikutettu, mutta odotti kuitenkin sanaakaan sanomatta tämän omituisen tunnustuksen jatkoa.

"Tarpeellista ja sopivaa on", jatkoi valtiosinetinvartia, "että te saatte tietää meidän välillämme olleen monta seikkaa, joiden suhteen tosin halusin saada tuomarin päätöksellä lailliset oikeuteni tarkoin määräytyiksi, mutta en kuitenkaan koskaan aikonut ajaa vaatimuksiani kohtuuden rajoja kauemmaksi."

"Herra valtiosinetinvartia", lausui Ravenswood, "tarpeetonta on, että te sen enempää puhutte tästä asiasta. Minkä laki teille suo tai on suonut, se teillä on — tai sen te saatte. Ei minun isäni enkä minäkään olisi ottanut vastaan mitään armolahjaa."

"Armolahjaako? — Ei suinkaan — te ymmärrätte sanani aivan väärin", vastasi herra Ashton, "tai paremmin sanoen: te ette ole lainoppinut. Monikin oikeus, katsokaa, voi lain edessä olla hyvä ja tuomion edessä tulla hyvin päätetyksi, mutta kunnian mies ei kuitenkaan huoli sitä joka tilaisuudessa käyttää."

"Sitä pahempi, herra valtiosinetinvartia", sanoi Ravenswood.

"Ei, ei", vastasi hänen vieraansa, "te puhutte niinkuin nuori asianajaja; teidän sydämenne vie voiton järjestä. Meidän välillämme on vielä monta seikkaa ratkaisematta. Voitteko moittia sitä, että vanha, rauhaa haluava mies ollessaan nyt vieraisilla nuoren aatelisherran luona, joka on pelastanut kuolemasta hänen tyttärensä ja hänet itsensä, soisi saavansa mainitut seikat ratkaistuksi mahdollisimman suotuisalla tavalla?"

Vanha mies piti näin puhuessaan lujasti kiinni Ravenswoodin kädestä, joka ei vastustanutkaan; ja nuoriherra, mikä hänen ensi päätöksensä lieneekin ollut, ei saattanut vastata muuten kuin myöntäen. Toivotettuansa sitten vieraalleen hyvää yötä hän jätti keskustelun jatkamisen huomispäivään.

Ravenswood riensi saliin, jossa hänen tuli viettää yönsä, ja astui jonkun aikaa edestakaisin lattialla epätasaisin, kiireisin askelin. Hänellä oli verivihollisensa kattonsa alla; mutta hänen tunteensa tätä miestä kohtaan eivät olleet perivihollisen, joskaan ei totisen kristitynkään. Hänestä tuntui ikäänkuin hän ei voisi antaa herra Ashtonille anteeksi niinkuin kristityn velvollisuus olisi vaatinut, mutta ei myöskään voinut pysyä kostotuumissaan, niinkuin perivihollisen sopi. Hänen käytöksensä, niin hänestä tuntui, oli halpamaista, häpeällistä kaupan hieromista, jossa toisella puolella oli viha isää vastaan, toisella rakkaus tyttäreeseen. Ravenswood kiroili itseään kävellessään näin edestakaisin kuutamossa ja siinä rusottavassa valossa, joka lähti sammuvista kekäleistä. Hän tempasi rautaristikkoiset ikkunat väkisin auki ja paiskasi ne jälleen kiinni, ikäänkuin raittiin ilman tuulahdus ja sen puute, kumpaisetkin, olisivat yhtä paljon kiusanneet häntä. Viimein kuitenkin tämä intohimojen kuohuva koski oli kylliksi raivonnut; Ravenswood heittäytyi tuolille, jonka hän oli valinnut leposijakseen siksi yöksi.

"Jos todella", tämmöiset olivat tuon intohimojen ensi kohahduksen jälkeen nousevat ajatukset, "jos hän todella ei vaadi mitään muuta kuin mitä laki hänelle suopi ja jos hän sovittaa selvät, lailliset oikeutensakin kohtuuden mukaisiksi, mitä syytä minun isälläni oikeastaan oli valittaa? — Mitä syytä on minulla itselläni? — Ne, jotka ennen meitä omistivat meidän vanhat perintömaamme, kaatuivat esi-isieni miekkoihin jättäen talonsa ja elonsa voittajille. Meidät kaataa lain voima, jota vastaan ei Skotlannin ritariston voima nyt kestä. Ruvetkaamme siis antautumisneuvotteluun tämän ajan voittajain kanssa, aivan kuin tekisimme, jos olisimme piiritetyssä linnassamme eikä olisi mitään avun toivoa. Tämä mies saattaa olla toisenlaatuinen kuin minä luulin; ja hänen tyttärensä — mutta häntä olen päättänyt olla ajattelemaatta."

Hän kääri viittansa ympärilleen, nukahti ja näki unta Lucy Ashtonista, kunnes päivän valo tirkisti sisään rautaristikon lävitse.

NELJÄSTOISTA LUKU.

Kun ystävämme, sukulaisemme pulassa pääsemättömässä on, me maailman miehet emme ojenna hänelle auttavaista kättä, vaan päinvastoin häntä jaloin poljemme, pulahan painain vielä syvemmälle. Niin minäkin tein sulle, tos' on se: — mut nyt kun itse alat hiukan nousta, mä voin ja tahdon auttaa sua.

Miten vanhoja velkoja uudella tavalla maksetaan.

Valtiosinetinvartia kävi lepäämään vuoteelle, joka oli paljon kovempi hänen tavallista makuusijaansa, ja hän vei mukanaan kunnianhimoiset mietteet sekä valtiolliset tuskat, jotka pehmeimmältäkkin untuvapatjalta, komeimmaltakin vuoteelta karkoittavat unen. Hän oli tarpeeksi kauan aikaa jo purjehtinut aikansa ristiaaltojen ja virtojen keskitse tunteakseen niiden vaarallisuuden ja käsittääkseen, kuinka tarpeellista oli laskea laiva myötätuuleen, ettei se myrskyssä joutuisi haaksirikkoon. Hänen avujensa laatu ja niihin kiinteästi yhtyvä luonteen pelkuruus olivat tehneet herra Ashtonista joka puolelle taipuvan miehen. Hän oli samanlainen kuin aikansa Northamptonin kreivi, tuo vanha tuuliviiri, joka, kun häneltä kysyttiin millä taidolla hän oli aina osannut pysyä paikallaan kaikissa valtiollisissa myllerryksissä, Henrik VIII:n hallituksesta samaan Elisabetin aikoihin asti, suoraan tunnusti syyn olleen sen, että hän oli pajun eikä tammen sukua. Herra William Ashtonin viisaus oli siis joka tilaisuudessa ollut siinä, että hän piti tarkasti silmällä kaikkia muutoksen enteitä valtiotuulissa ja aina, ennenkuin vielä taistelun onni oli ratkaistu, ongiskeli itselleen suosiota siltä puolueelta, jonka puolelle voitto näkyi olevan kallistumassa. Hänen asianhaaroja myöten taipuva mielenlaatunsa oli hyvin tunnettu, ja kumpaisenkin puolueen johtajat halveksivat häntä siitä syystä. Mutta hänen luonnonlahjoistaan oli apua ja hyötyä, ja hänen lakitietojansa pidettiin suuressa arvossa. Nämä avut olivat niin huomattavana vastapainona mainitulle vialle, että vallanpitäjät kunakin aikana mielellään käyttivät ja palkitsivat häntä, vaikkeivät he luottaneet häneen täydellisesti eivätkä katselleet häntä suurella kunnioituksella.

Markiisi A. oli ponnistanut kaikki voimansa saadakseen Skotlannissa ministerinmuutoksen toimeen, ja hänen hankkeensa olivat viime aikoina olleet niin viisaasti tuumitut ja niin taitavasti toimeenpannut, että olikin sangen luultavaa, että hän lopulla pääsisi voitolle. Ei hän kuitenkaan pitänyt voimaansa niin suurena ja luotettavana, että olisi laiminlyönyt mitään keinoa, jolla hän saattoi saada lisärekyttejä lippunsa alle. Valtiosinetinvartian taivuttamista puolelleen hän piti erittäin tärkeänä, ja eräs ystävä, joka tunsu perinpohjin herra Ashtonin mielenlaadun sekä asianhaarat, otti hänen käännyttämisenä toimekseen.

Tämä herra tuli Ravenswoodin kartanoon peitellen todellista tarkoitustansa kohteliaisuuskäynnin nimellä ja huomasi, että pelko, joka paraikaa pahimmin kiusasi valtiosinetinvartiaa, oli pelko Ravenswoodin herrasta, joka muka uhkasi hänen henkeänsä. Sokean ennustajan Liisa-mummon puheet, Ravenswoodin äkillinen ilmaantuminen hänen alusmailleen aseet kädessä, juuri sen jälkeen, kun häntä oli varoitettu tämän miehen puolelta uhkaavasta vaarasta, nurjamielisyyys ja ylpeys, jolla Ravenswood oli vastannut hänen ylenpalttisiin kiitoksiinsa parhaaseen aikaan saadusta avusta, — kaikki nämä seikat olivat syvästi vaikuttaneet valtiosinetinvartian mieleen.

Huomattuaan, mistä täällä tuuli kävi, markiisin valtiollinen asiamies rupesi heti herättämään toisenlaistakin epäluuloa ja pelkoa, joiden piti yhtä voimallisesti vaikuttaa herra Ashtoniin. Teeskennellyn ystävällisesti hän tiedusti, oliko herra Ashtonin monimutkainen oikeudenkäynti Ravenswoodien kanssa jo aivan loppunut ja ratkaistu, niin ettei enää ollut mitään vetoamisen mahdollisuutta jäljellä. Valtiosinetinvartia vakuutti sen jo olevan peräti ratkaistun; mutta tiedustelija oli asiasta liian hyvin perillä antaakseen siten pettää itseään. Hän viittasi selvin todistuksin, että muutamat kaikkein tärkeimmät pykälät, jotka olivat tulleet ratkaistuksi hänen edukseen ja Ravenswoodien tappioksi, olivat nyt, Skotlannin ja Englannin yhdistymisen jälkeen, uudestaan tarkastettavina Britannian yhteisessä ylähuoneessa, jota riidanratkaisijaa herra Ashton, tietämättä itse minkä vuoksi, suuresti pelkäsi. Tämä ylähuone näet oli nyt ylin vetoamisaste entisen Skotlannin parlamentin sijasta.

Valtiosinetinvartia koetti jonkun aikaa väittää tämmöistä vetoamista laittomaksi; mutta viimein ei hänelle jäänyt muuta neuvoa kuin lohduttava toivo, ettei nuorella Ravenswoodilla luultavasti olisi parlamentissa ystäviä, joilla olisi voimaa saattaa näin tärkeä asia puheenalaiseksi.

"Älkää lohdutelko itseänne sillä perättömällä toivolla", sanoi viekas ystävä. "Sillä mahdollista on, että kun parlamentti kokoontuu jälleen, niin nuorella Ravenswoodilla on siinä enemmän ystäviä ja suosijoita kuin teillä."

"Sitäpä tahtoisin nähdä", virkkoi herra Ashton ylenkatseellisesti.

"Ja kuitenkin", tiesi ystävä, "tämmöistä on nähty ennen ja meidän omana aikanammekin. Hallituksen ohjaksissa on nyt useita, jotka vielä muutamia vuosia sitten piileskelivät surmaa peläten; moni mies syö nyt hopealautaselta, jonka täytyi puuvadiltakin särpiä velliänsä; ja moni kenopää maassamme on nyt lyhyessä ajassa kumartunut maan tasalle. Mitä Scottin, Scottstarwetin kartanon herran 'Skotlannin valtiomiesten horjahteleva tila', jonka huvittavan kirjan käsikirjoituksen te minulle näytitte, on meidän aikuisten 'horjahtelujen' rinnalla!"

Valtiosinetinvartia vastasi syvään huoaten: nämä onnen vaihtelut eivät todellakaan olleet uusia Skotlannissa, vaan semmoisia on nähty jo ennen mainitun pilkkailevan kirjailijankin aikoja.

"Monta vuotta sitten", lisäsi hän, "Fordun väitti jo vanhentuneeksi seuraavaa sananlaskua: *Neque dives, neque fortis, sed nec sapiens Scotus, praedominante invidia, diu durabit in terra* (Ei mikään rikas, ei urhokas eikä viisaskaan skotlantilainen voi kauan menestyä tässä maassa, jossa kateuden valta on niin suuri)."

"Ja se on varmaa, kunnioitettu ystäväni", jatkoi toinen, "etteivät edes teidän monivuotiset vaivanne valtion palveluksessa eikä teidän syvä lakitietonne voi pelastaa teitä tai estää teitä lankeamasta, jos markiisi A:n puoluelaisen onnistuu päästä Britannian parlamenttiin. Tiedättehän, että lordi Ravenswood-vainaja oli hänen läheinen sukulaisensa, hänen rouvansa kun oli viidennessä polvessa Tillibardin ritarin perillisiä. Ja minä olen varma siitä, että hän on ottava nuoren Ravenswoodin siipiensä suojaan, niinkuin hyvän suvunvanhimman ja heimolaisen sopii. Miksei hän sitä tekisi? — Ravenswood on toimelias, virkeä nuorukainen, joka itsekin voi auttaa asiaa kielellään ja kädellään. Semmoiset juuri voivat toivoa apua sukulaisiltaan, ei nuo saamattomat, kykenemättömät Mephibosetit, joista vain on kiusaa jokaiselle, ken heidät huostaansa ottaa. Ja jos siis näitä Ravenswoodin juttuja ruvetaan uudestaan penkomaan ylähuoneessa, niin saattepa nähdä, että markiisilla vielä on hanhi höyhennettävänä teidän kansanne."

"Se olisi paha palkka", sanoi valtiosinetinvartia, "monivuotisista vaivoistani valtion palveluksessa ja suuresta kunnioituksesta, jota vanhastaan olen osoittanut markiisille sekä hänen suvulleen."

"Olisi kyllä", vastasi markiisin asiamies, "mutta turha on muistella tehtyä palvelusta ja vanhaa kunnioitusta, korkeasti-kunnioitettava herra — vereksiä palveluksia ja uusia kunnioituksen osoituksia markiisin kaltainen mies vaatii näinä iljankoaikoina."

Valtiosinetinvartia huomasi nyt selvästi, mitä hänen ystävänsä varoituksillaan tarkoitti; mutta hän oli liian varovainen antaaksensa mitään ratkaisevaa vastausta.

"En tiedä", sanoi hän, "mitä palvelusta markiisi voi minunlaiseltani vähäkykyiseltä mieheltä vaatia, joka palvelukseni ei olisi jo aina ollut hänelle alttiina, tietysti sikäli kuin sopii velvollisuuksiini kuningasta ja isänmaata kohtaan."

Näin hän ei siis ollut luvannut mitään, vaikka oli ollut lupaavinansa kaikki; sillä loppulisäys peitti kaiken sen, mitä ikänä hän perästäpäin saattoi katsoa hyväksi sovelluttaa siihen. Ja sitten herra Ashton vaihtoi keskusteluaihetta eikä sallinut enää ottaa tätä puheeksi. Vieraan täytyi lähteä saamatta tuota vanhaa, viekasta valtiomiestä ilmoittamaan salaisia ajatuksiaan tai antamaan mitään lupausta vastaisen käytöksensä suhteen; mutta sen hän sittenkin selvään näki, että hän oli saanut Ashtonin pelon sangen hellästä kohdasta herätetyksi ja siten lasketuksi vastaisen, ratkaisevamman ehdotuksen perustuksen.

Kun hän sitten teki markiisille tiliä toimestaan, niin he olivat molemmat sitä mieltä, ettei pitäisi antaa valtiosinetinvartian pelon jälleen kadota, vaan sitä piti virittää vereksillä aineksilla, varsinkin niin kauan kuin hänen puolionsa oli poissa. Sillä rouvan ylpeä, kostonhimoinen,

vallanhaluinen henki, sen he hyvin tiesivät, oli luultavasti saava miehen horjuvan miehuuden vahvistetuksi. Ja Ashtonin rouva, sen he myös tiesivät, piti järkähtämättömästi kiinni nyt vallassa olevasta puolueesta, jonka kanssa hän oli läheisessä liitossa sekä alinomaisessa kirjeenvaihdossa. Ja lopuksi vielä Ashtonin rouva vihasi (ilman mitään pelkoa) Ravenswoodin sukua, jonka ikivanhan arvon rinnalla hänen miehensä äsken saavutettu korkeus näytti mitättömältä; hän vihasi sitä sukua niin tulisesti, että olisi heittänyt oman perheensä edun vaaroille alttiiksi, jos hän vain saattoi toivoa sillä keinoin saavansa tuon vihollisen peräti kukistetuksi.

Mutta rouva Ashton oli nyt poissa. Sama asia, joka niin kauan oli viivyttänyt häntä Edinburghissa, oli sittemmin pakottanut hänet matkustamaan Lontooseen. Siellä hän samalla toivoi voivansa tehdä jotakin haittaa markiisin juonitteluille kuninkaan hovissa; sillä tuo kuuluisa Marlboroughin herttuan rouva, joka monessa suhteessa oli hyvinkin samanluontoinen, oli Ashtonin rouvan harras suosija. Piti siis kovasti ahdistella herra Ashtonia, ennenkuin rouva kerkesi kotiin; alkutoimekseen markiisi senvuoksi kirjoitti Ravenswoodille kirjeen, josta eräässä edellisessä luvussa on ollut puhe. Se oli varovaisin sanoin kyhätty, niin että markiisilla oli vapaa valta sittemmin auttaa sukulaistansa niin paljon tai niin vähän kuin hänen omien vehkeittensä menestys saattoi sallia. Valtiomiehenä markiisi ei tahtonut sitoa sanaansa tai tekeytyä suojelijaksi niin kauan kuin hänellä ei ollut mitään apua annettavana. Mutta sittenkin, olkoon se hänen kunniaukseen sanottu, hän myös hartaasti halusi auttaa Ravenswoodin nuortaherraa eikä ainoastaan käyttää hänen nimeänsä pelättinä valtiosinetinvartiaa kohtaan.

Kirjeenviejän matka kulki aivan herra Ashtonin kartanon ohitse; sentähden hän oli saanut käskyn, että hänen hevosensa piti pudottaa kenkäänsä lähellä kylää, joka sijaitsi kartanon puistoportin suulla. Ja sillä aikaa kun kylänseppä asetteli sitä paikoilleen, piti sanansaattajan valittaa tätä välttämätöntä viivytystä ja ikäänkuin maltittomuutensa vimmassa päästää suustansa tieto, että hän oli viemässä kirjettä markiisi A:lta Ravenswoodille, asiasta, josta riippui elämä tai kuolema.

Sanoma tästä, vielä paljon suurennettuna, saapui pian eri haaroilta valtiosinetinvartian korviin, ja jokainen kertoja erittäin painosti sitä seikkaa, miten kiireissään kirjeenviejä oli ollut ja kuinka ihmeen lyhyessä ajassa hän oli matkansa suorittanut. Huolestunut valtiomies ei vastannut näihin kertomuksiin mitään; mutta salaa Lockhard sai käskyn väijyä kirjeenviejän takaisintuloa, olla häntä vastassa kylässä, viekoitella, jos mahdollista, häntä väkeväillä juomilla ja kaikilla muilla keinoilla, hyvillä tai pahoilla, ja koettaa saada tietää, mitä tuo kirje sisälsi. Mutta tätä väijymistä oli jo ennakolta aavistettu, jonka takia kirjeenviejä palasi aivan toista, pitempää tietä, ja sillä keinoin kiersi hänelle viritetyn paulan.

Jonkun aikaa turhaan odotettuaan valtiosinetinvartia antoi käskyn herra Dingwallille kuulustella tarkoin hänen turvissaan olevilta wolfs-hopelaisilta, oliko sellainen markiisi A:n palvelija todellakin saapunut Wolfs Cragin torniin. Tästä saatiin helposti vahvistavia tietoja. Sillä Kaleb oli eräänä aamuna kello viideltä käynyt kylässä lainaamassa "kaksi haarikallista olutta sekä vähän suolakalaa" ja kirjeenviejä parka oli koko vuorokauden ajan sairastanut Smalltrashin mummon kestikievarissa sen johdosta, että häntä oli ravittu "härskeillä silakoilla ja hapanneella oluella." Tällä tavoin tuli markiisin ja hänen köyhtyneen sukulaisensa välinen kirjeenvaihto, jota herra Ashton välistä oli väittänyt joutavaksi kummitusjutuksi, niin todistetuksi, ettei enää ollut mitään epäilemisen sija.

Valtiosinetinvartian pelko kiihtyi tästä sangen suureksi. Vetoamisia tavallisten tuomarien päätöksistä parlamenttiin, joita ennen aikaan pidettiin laittomina, oli viimeaikoina, Claim-of-Right-asetuksen astuttua voimaan, monta kertaa tehty ja useasti sallittukin. Ja sangen suuri syy oli herra Ashtonilla pelätä asian päätöstä, jos Britannian yhteinen ylähuone otti käsiteltäväkseen Ravenswoodin nuorenherran vetoamisen. Se ehkä katsottiin vaatimukseksi, johon oli syytä, kenties ratkaistiin viimein kohtuuden vapaamielisten sääntöjen mukaan, jotka eivät olleet valtiosinetinvartian asialle yhtä edulliset kuin lain kirjain. Sitä paitsi valtiosinetinvartia, päättäen niistä tuomio-oikeuksista, joita hän itse oli kokenut valtakuntain yhdistymisen edellisinä onnettomina aikoina, täydellä syyllä saattoi pelätä, että parlamenttissakin mahtoi vallita sama vanha sananparsi, joka Skotlannissa oli liioinkin tuttu: "Näytä minulle mies, niin näytän sinulle lain." Englantilaisten tuomarien jalosta, juonittelemattomasta menettelytavasta ei siihen aikaan Skotlannissa paljon tietty; ja tuon menettelytavan leviäminen tähän maahan olikin parhaita etuja, jotka tulivat Skotlannin osalle valtakuntien yhdistymisen kautta. Mutta se oli siunaus, jota valtiosinetinvartia, elettyänsä aivan toisenlaisissa oloissa, ei voinut aavistaakaan. Jos hänen valtiollinen valtansa katoaisi, niin oli muka samassa myös hänen riita-asiansa hukassa. Ja jokainen hänelle tuleva uusi tieto osoitti yhä luultavammaksi, että markiisin vehkeet tulisivat onnistumaan; valtiosinetinvartia piti siis tuiki tarpeellisena ruveta hakemaan itselleen suojaan nousevaa myrskyä vastaan. Hänen luonnollinen pelkuruutensa teki hänet sovinto- ja lepytystuumiin taipuvaksi. Tuo metsähärkäjuttu, niin hän arveli, saattoi, jos sitä taitavasti käynti hyväkseen, antaa aihetta suulliseen keskusteluun ja sovinnontekoon nuoren Ravenswoodin kanssa. Siinä tilaisuudessa hän aikoi, jos mahdollista, urkkia tietoonsa, mitä Ravenswood itse arveli oikeuksiensa laajuudesta sekä näiden oikeuksien toteuttamisen mahdollisuudesta; ja kenties, koska toinen riitaveli oli niin rikas, toinen niin perin köyhä, saatettiin silloin asiasta hyvällä sopia. Ravenswoodin kanssa sovittuaan hänellä oli vapaat kädet hieroa kauppa markiisi A:n kanssa. "Ja paitsi sitä", hän virkkoi itselleen, "teen jalomielisen työn, kun näin autan tämän hävinneen suvun perillisen jaloilleen; ja jos uusi hallitus todellakin rupeaa hartaasti ja voimallisesti pitämään hänen puoltansa, niin eipä tiedä, vaikka minun hyvä tekoni tulisi vielä palkituksikin."

Näin arveli herra William Ashton, peitellen omanvoitonpyyntöänsä hyväntekeväisyyden kuorella, mikä itsepetos ei olekaan aivan harvinainen. Ja päästyänsä kerran tähän saakka hänen mielikuvituksensa alkoi lennellä vieläkin kauemmaksi. Hän rupesi miettimään: "Jos Ravenswood

pääsee korkeaan luottamusvirkaan ja jos semmoisen avioliiton kautta suurin osa hänen ratkaisemattomia vaatimuksiansa saataisiin tyydytetyksi — niin eipä hän olisi pahin mies, jolle Lucy voisi sattua. Tuomio, joka suvulta riisti lordin nimen, saattaa tulla peruutetuksi; lordi Ravenswood on vanha, arvokas aatelismies; ja tämä avioliitto vahvistaisi jollakin lailla omistusoikeuteni enimpään osaan Ravenswoodin omaisuutta ja tekisi tähteitten poisantamisen vähemmän vastenmieliseksi."

Pää täpö täynnä näitä sekavia ja monenlaisia tuumia valtiosinetinvartia päätti lähteä vieraisille lordi Bittlebrainin kartanoon, johon häntä oli usein pyydetty tulemaan; sillä tavoin hän näet saapui muutamien virstojen päähän Wolfs Cragista. Lordi itse sattui olemaan poissa, mutta rouva, joka sanoi odottavansa isäntää pian palaavaksi, otti vieraat kohteliaasti vastaan. Hän ilmaisi suuren ilonsa sen johdosta, että hän sai tutustua neiti Ashtoniin ja käski viedä koirat metsälle valtiosinetinvartian huvia varten. Tämä suostuikin aivan mielellään ehdotukseen; sillä hän toivoi siten saavansa tilaisuuden katsella lähempää Wolfs Cragia, ja kenties hänen onnistuisi tutustua sen omistajaankin, jos metsästysmelu ehkä houkuttelisi hänet ulos autiosta asunnostaan. Lockhard oli saanut käskyn puolestaan myös pyrkiä Wolfs Cragin asukasten tuttavuuteen, ja me olemme jo nähneet, miten hän asiansa toimitti.

Tuo sattumalta noussut ukkosilma oli valtiosinetinvartialle, kun hän nyt haki tilaisuutta tutustumiseen nuoren Ravenswoodin kanssa, suuremmaksi avuksi kuin hän rohkeimpina hetkinään oli uskaltanut toivoa. Hän ei enää niin pahasti pelännyt nuorenherran persoonallista vihaa, siitä saakka kun hän oli alkanut pitää peloittavina hänen laillisia oikeuksiansa ja hänen voimaansa toteuttaa näitä oikeuksia. Hän näet teki sen oikean johtopäätöksen, että ihmiset vain toivottomassa pulassa ollessaan ryhtyvät hurjiin tekoihin. Mutta säpsähtipä sentään hänen sydämensä salaisesta pelosta, kun hän huomasi olevansa Wolfs Cragin tornin muurien sisällä; sillä sen autius ja vanhuus teki tämän tornin sangen soveliaaksi väkivallan ja koston harjoittamiseen. Eikä Ravenswoodin tyyli kohtelu alussa enempeä kuin herra Ashtonin oma vastahakoisuuskaan ilmoittaa, keitä vieraita oli saapunut tämän katoksen suojaan, juuri viihdyttänyt tätä pelkoa. Kun herra Ashton siis kuuli, miten portti väkivallalla paiskattiin heidän perässään kiinni, soivat hänen korvissaan uudestaan nuo Liisan sanat: "Te olette syvän kuilun partaalla."

Mutta sitten taas suora kohteliaisuus, jota Ravenswood osoitti heidän enemmän tutustuttuaan toisiinsa, oli viihdyttänyt mainitun muiston nostaman pelon; eikä herra Ashton saattanut myöskään olla huomaamatta, että Lucyn suloisuus ja ihanuus oli saanut aikaan tämän muutoksen isännän käytöksessä.

Kaikki nämä ajatukset tunkeilivat hänen mielessään, kun hän astui salakamariin. Rautainen lamppu, huonekaluista tyhjä kamari, joka pikemmin oli vankihuoneen kuin tavallisen lepokammion näköinen, kolkko, lakkaamaton loiskina, joka kuului, kun laineet syöksyivät tornin perustuksena olevaa kalliota vastaan — kaikki se synkistyi ja hämmästytti hänen mieltänsä. Hänen omat onnistuneet vehkeensä pääsiallisesti olivatkin olleet syynä tämän aatelissuvun häviöön! Herra Ashton oli kavala luonteeltaan, mutta ei julma. Hänen oma aiheuttamansa hävityksen ja onnettomuuden näky tuotti siis hänellekin tuskaa, aivan kuin hellätuntoisen talonemännänkin sydäntä pahoittaisi, jos hänen täytyisi omin silmin katsella niiden lampaitten ja kananpoikien tappamista, jotka kuitenkin hänen omasta käskystään saavat surmansa. Mutta aina kun hän taas ajatteli noita kahta hänelle tarjona olevaa ehtoa — että hänen täytyisi joko antaa suuri osa saalista Ravenswoodille takaisin tai ottaa hänet liittolaisekseen ja oman perheensä jäseneksi — hänen tunteensa olivat sittenkin samanlaiset kuin luulisi hämähäkin tunteitten olevan, kun sen verkon, tuon niin suurella taidolla kokoonpannun monisolmuisen kudoksen, satunnainen luudan pyyhkäys on peräti hävittänyt. Ja sitten oli vielä kysymys, jos hän tähän asiaan antautui, vaarallinen kysymys, johon moni muukaan kunnon aviomies, kun hänen tekisi mieli vapaana olentona tehdä päätöksiään, ei löydä tyydyttävää vastausta — nimittäin: "Mitä vaimoni — mitä rouva Ashton tästä on sanova?" Viimeinpä hän tuli päätökseen, josta heikonpuoliset sielut usein hakevat itselleen turvaa. Hän päätti odottaa, miten asiat itsestään järjestyisivät, käyttää hyväkseen kaikkia esiintulevia asianhaaroja ja järjestää menettelynsä niiden mukaan. Tämä toistaiseksi lykkäämisen keino viihdytti viimein hänen henkensä lepoon.

VIIDESTOISTA LUKU.

"Pieni kirje minulla olisi teille, sen tuomisesta älkää minuun pahastuko. Se on tarjous, jonka ystävyys käskee minun esittää; eikä se suinkaan ole loukkaus teille, sillä en tahdo mitään muuta kuin oikeutta kumpaisellekin puolelle."

Kuningas eikä kuitenkaan kuningas.

Aamulla, kun Ravenswood ja hänen vieraansa jälleen tapasivat toisensa, oli nuorenherran mieli taas melkein yhtä synkkä. Hänkin oli viettänyt yönsä pikemmin mietteissä kuin nukkuen; ja rakkaus Lucyyn, jota hän ei kuitenkaan voinut olla tuntematta, sai kovasti taistella sen vihan kanssa, jota hän oli sydämessään niin kauan kantanut Lucyn isää vastaan. Että hänen nyt tuli ystävällisesti puristaa sukunsa vihollisen kättä, kestitä tätä vihollistaan vieraanaan kattonsa alla ja seurustella hänen kanssaan tuttavallisen kohteliaasti ja lempeästi, se oli nöyryytys, johon ei hänen ylpeä henkensä vastustelematta tahtonut taipua.

Mutta jää oli nyt kerran murtunut, ja valtiosinetinvartia oli päättänyt estää, ettei se uudelleen

saisi mennä umpeen. Hänen tuumaansa kuului sekini, että hän tahtoi mutkikkaalla ja lakitieteellisellä kertomuksella heidän sukujensa välisistä riita-aiheista hämmentää ja sekoittaa Ravenswoodin ajatukset. Täydellä syyllä hän arveli, että niin nuoren miehen olisi vaikea käsittää harjaantuneen lakimiehen selityksiä luvunlaskuista ja tilinteosta, sakotuksista ja tuomiopäätöksistä, lampuotien veron ja maaomaisuuden panttaamisesta ja päätöksistä laillisen hakemus-ajan loppumisen suhteen. "Tällä tavoin", arveli herra Ashton, "on minulla oleva se etu, että tekeydyn aivan suorapuheiseksi ja että riitaveljeni sittenkin saa sangen vähän selkoa kaikista selityksistäni." Hän veti siis Ravenswoodin syrjään erääseen salinikkunan komeroon ja palasi eilisiltäiseen keskusteluaineeseen. Hän sanoi toivovansa, että hänen nuorella ystävällensä olisi hiukan malttia kuunnellakseen tarkkaa, kaikkia haaroja myöten käyvää selitystä noista onnettomista seikoista, jotka olivat olleet riidanaiheina herra Ashtonin ja Ravenswoodin kunnioitettavan isävainajan välillä. Nuoren Ravenswoodin kasvot lensivät tulipunaisiksi; mutta hän ei virkkanut mitään. Ja valtiosinetinvartia, vaikka hänen kuulijansa äkillinen punastuminen ei ollutkaan hänelle mieleen, alkoi kertoa juttua eräästä 20,000:n markan velasta, jonka hänen isänsä oli antanut nuoren Ravenswoodin isänisälle. Hän aikoi juuri ruveta selittämään, millä velanhakutempuilla tämä suuri summa oli tullut kiinnitetyksi Ravenswoodin maaomaisuuteen — kun nuoriherra keskeytti hänet.

"Tässä paikassa", lausui hän, "minun ei käy kuuleminen herra Ashtonin selitystä meidän välisistämme riita-aiheista. Tässä paikassa, missä isäni surusta särkynein sydämin kuoli, en voi tyynellä mielellä tutkia hänen onnettomuutensa syytä. Minä ehkä liiaksi muistelin olevani isäni poika ja unohtaisin, mitä velvollisuuksia minulla on vieraitani kohtaan. Se aika on kuitenkin tuleva, jolloin nämä asiat otetaan keskusteltaviksi semmoisessa paikassa ja semmoisessa kokouksessa, jossa meillä kumpaisellakin on oleva yhtä suuri puhumisen kuin kuuntelemisen valta."

"Jokainen aika", vastasi valtiosinetinvartia, "ja jokainen paikka on sovelias sille, joka ei hae muuta kuin oikeutta. Mutta minusta näyttää siltä kuin minulla olisi oikeus ennakolta saada jokin selitys niistä syistä, joiden perusteella te aiotte yrittää kumota sen laillisen päätöksen, joka niin hyvin ja viisaasti on tullut tehdyksi meidän laillisissa oikeusasioissamme?"

"Herra Ashton", lausui Ravenswood innokkaana, "ne maat, jotka nyt ovat teidän käsissänne, suotiin minun ensimmäisille esi-isilleni palkinnoksi siitä, että he miekallaan olivat avustaneet englantilaisia vihollisia vastaan. Kuinka ne ovat luiskahtaneet meidän hallustamme pitkien lakitemppujen nojalla, jotka eivät näytä olleen ostoa eikä panttausta eikä myöskään velkaryöstöä, vaan kaikkien näiden asioiden sanoin selittämätöntä, monimutkaista sekoitusta — kuinka vuosikorkoja on luettu pääoman lisäksi ja kuinka kaikkia lain sekä polvia että pauloja on käytetty, kunnes omistusoikeutemme perintömaihimme oli sulanut typötyhjäksi, niinkuin jääkynntilä päivänpaisteessa — kaiken sen te tiedätte paremmin kuin minä. Minä tahdon kuitenkin uskoa nähtyäni teidän vilpittömän käytöksenne minua kohtaan, että olen suureksi osaksi tuominnut väärin teitä itseänne ja että teidän, taitavan, harjaantuneen lainoppineen silmissä saattoi moni asia näyttää oikealta, joka minun oppimattoman mielestä ei ole kovin kaukana vääryydestä eikä törkeästä sorrosta."

"Hyvä herra Ravenswood", vastasi herra Ashton, "sallikaa minun sanoa, että minullakin on ollut teistä yhtä väärä käsitys. Minulle oli uskoteltu teitä hurjaksi, ylpeäksi, tuittupäiseksi nuorukaiseksi, joka on valmis pienimmästäkin syytä viskaamaan miekkansa oikeuden vaakalaudalle ja ryhtymään noihin raakoihin, väkivaltaisiin keinoihin, joista järjestetty yhteiskunnallinen hallitus jo aikaa sitten on vapauttanut Skotlannin kansan. Koska me siis kumpikin olemme väärin tuominneet toisiamme, niin miksi nuori aatelisherra olisi vastahakoinen kuuntelemaan vanhan lakimiehen sanoja, sen verran ainakin, että tämä saisi selittää, mitkä heidän välisensä riita-aiheet ovat olleet?"

"Ei, korkea herra", vastasi Ravenswood, "Britannian ylimysten kokouksessa, joiden kunniantunto epäilemättä on heidän säätynsä vertainen, — siinä ylimmässä oikeuspaikassa meidän tulee tästä keskustella. Britannian miekkaakantavat lordit, Britannian ikivanhoista suvuista syntyneet herrat päättäkööt, saako meidän suvultamme, joka ei ole halvin heidän joukossansa, ryöstää sen maakartanon, monen sukupolven isänmaallisista harrastuksista saadun palkinnon, saako sen ryöstää samalla lailla kuin halvan käsityöläisen pantti joutuu koronkiskurin omaksi heti kun lunastusaika on loppunut. Jos he puolustavat velkojan ahnetta kovuutta ja kaikkia ahmivaa koronkiskomista, joka alkaa syödä maita kuin koi kangasta, niin siitä on oleva suurempi vahinko heille itselleen ja heidän perillisilleen kuin Edgar Ravenswoodille — minulla ainakin on vielä miekkani ja päällysvaatteeni jäljellä, ja voin saada paikan soturien riveissä, missä ikänä sotatorvi soi."

Lausuttuaan nämä sanat lujalla, vaikka surullisella äänellä hän kohotti silmänsä ja äkkiä kohtasi neiti Ashtonin katseen. Lucy oli heidän huomaamattansa kuunnellut puhetta ja katseli Ravenswoodia niin hartaalla innolla ja ihmetyksellä, että hän hetkeksi oli unohtanut toisen voivan huomata sen. Ravenswoodin jalo muoto ja kauniit silmät, jotka paloivat sukuylpeyttä ja oman arvon tuntoa, hänen äänensä sulosointuiset ja tuntehikkaat sävelet, hänen onnensa häviö ja välinpitämättömyys, jolla hän näytti olevan valmis kärsimään ja kestämään pahintakin, mikä saattoi häntä kohdata, — kaikki nämä tekivät hänet vaaralliseksi tytölle, joka jo ennestäänkin oli taipuvainen mielessään suomaan sijaa hänen muistollensa. Kun heidän silmänsä kohtasivat toisensa, niin he punastuivat kumpainenkin tulisesti sydämensä kovaa liikutusta ja välttivät sitten toistensa katseita.

Herra Ashton oli tietysti tyystin tarkastellut heidän kasvojansa. "Eipä minun", puhui hän itsekseen, "tarvinnekaan pelätä parlamenttia eikä vetoamisia; minulla on voimallinen keino, jolla saan tämän tulisen nuorenherran asettumaan, jos hän paisuisi liian vaaralliseksi. Tätä nykyä

minun pitää kuitenkin varoa, etten mene liian kauaksi. Kala on onnessa, ei pidä liian hätäisesti tiukata siimaa — voi olla hyvä, että minun vallassani on päästää se irti, jos näen, ettei maksa vaivaa vetää kalaa maalle."

Näin itsekkäästi ja armottomasti perustaessaan hankettansa Ravenswoodin rakkauteen Lucya kohtaan ei hän vähääkään ajatellut, mikä tuska voisi edelliselle tulla tämmöisestä leikittelemisestä hänen sydämellään. Ja yhtä vähän herra Ashton ajatteli, että hänen omakin tyttärensä täten saattoi joutua onnettoman rakkauden uhriksi; tuntui siltä kuin hän olisi pitänyt Lucyn mieltymystä nuorenherraan vahakynttilän leimuna, jonka voi mieltään myöten sytyttää ja sammuttaa. Mutta ankaraa rangaistusta maailmojen hallitsija valmisteli tälle tarkkasilmäiselle ihmismielten tutkijalle, joka kaiken ikänsä oli hankkinut itselleen etuja viekkaasti yllyttämällä muiden ihmisten haluja ja himoja.

Kaleb Balderston tuli nyt ilmoittamaan, että aamiainen oli pöydässä; sillä näinä runsaan ravitsemisen aikoina tuli illallisen tähteistä vielä yltäkylläinen eine. Niin myös Kaleb muisti syvästi kumartaen tarjota valtiosinetinpartialle aamuryypyn suuresta tinakupista, jonka reuna oli persiljan ja kuiriuohon lehdillä koristettu. Näin tehden hän tietysti pyysi anteeksi, ettei hän voinut, niinkuin sopivampi olisi ollut, tarjota ryyppyä suuresta hopeapikarista, se kun muka oli par'aikaa Edinburghissa kultasepällä kullattavana.

"Edinburghissa se tosiaankin lienee", virkkoi Ravenswood; "mutta missä paikassa ja mitä varten, siitä luullakseni ei sinulla eikä minullakaan ole tietoa."

"No olkoon niinkin!" myönsi Kaleb kärkevästi. "Mutta onpa jo mies ollut seisomassa meidän portillamme tänä aamuna — sen minä ainakin tiedän. — Tiedättekö te, armollinen herra, tahdotteko päästää hänet puheillenne vai ei?"

"Pyrkiikö hän minun puheilleni, Kaleb?"

"Ei hän vähempään tyydy", vastasi Kaleb. "Mutta olisi sentään parasta, että te ensin ikkunasta hiukan tarkastaisitte häntä ennenkuin me aukaisemme portin — ei pitäisi juuri ketä hyvänsä päästää tänne sisään."

"Mitä, luuletko hänen olevan oikeudenpalvelijan, joka tahtoo viedä minut velkavankeuteen?"

"Oikeudenpalvelijako, joka tulisi teitä viemään velkavankeuteen, vieläpä teidän omasta linnastanne! — Te teette pilaa Kaleb-ukosta tänä aamuna, armollinen herra." Mutta sittenkin hän seurattessaan Ravenswoodia ulos kuiskasi tämän korvaan: "En tahtois mitenkään halventaa ketään kunnan miestä teidän silmissänne, armollinen herra; mutta tarkastaisin kuitenkin tuota miestä kerran tai pari, ennenkuin päästäisin näiden muurien sisälle."

Eipä se sentään oikeudenpalvelija ollutkaan, mutta ei mikään halvempi henkilö kuin kapteeni Craigengelt. Hänen nenänsä punersi niin koreana kuin vain kelpo viinaryppy voi saada sen punertamaan; hopealla silattu lippalakki oli hiukan kallellaan hänen mustalla valetukallaan; miekka riippui vyöltä, pistooleja näkyi satulataskuista; pukuna hänellä oli vaalenneilla kultanauhoilla reunustettu ratsastusnuttu — sanalla sanoen, hän oli ilmikuva semmoisesta, joka huutaisi rehelliselle miehelle: kukkaro tänne!

Tunnettuansa Craigengeltin Ravenswood käski avata portin. "Minun tietääkseni, kapteeni Craigengelt", sanoi hän, "teidän ja minun välillä ei ole niin tärkeitä asioita, ettemme saattaisi keskustella niistä tässäkin paikassa. Minulla on vieraita kartanossani tätä nykyä, ja tapa, jolla me viime kerralla erosimme toisistamme, olkoon selityksenä, miksi en pyydä teitä sisään."

Craigengelt oli aika mestari mitä hävyttömyyteen tulee, mutta sittenkin hän joutui vähän hämilleen tästä epäkohteliaasta vastaanotosta. "En minä suinkaan", virkkoi hän, "tahdo väkisin pyrkiä teidän vieraaksenne, herra Ravenswood — minä tulin vain kunnialliselle asialle ja tuon teille sanan eräältä ystävältänne; muuten ei teillä, herra Ravenswood, olisikaan syytä valittaa tätä kutsumatonta tuloani."

"Sanokaa sanottavanne lyhyesti, herra", sanoi Ravenswood; "sillä siten minä vähemmin paheksun teidän käyntiänne. Kuka herra on niin onnellinen, että on saanut teistä sanansaattajan?"

"Minun ystäväni herra Hayston, Bucklaw'n kartanon isäntä", vastasi Craigengelt ylpeillen tärkeästä tehtävästään ja sillä rohkeudella, jonka hänelle luottamus lähettäjän tunnettuun miehuuteen antoi, "on mielestään saanut teidän puoleltanne osakseen kohtelun, joka ei juuri ollut niin kunnioittava kuin mitä hänelle olisi tuleva, ja siitä hän vaatii teitä miekkasille. Minulla on tässä", hän otti paperiliuskan taskustaan, "tarkka mitta hänen miekastansa; ja hän pyytää teitä jonkun ystävännen seurassa ja samanlaisella aseella varustettuna tulemaan mihin paikkaan tahansa, joka ei ole kauempana kuin virstan päässä tästä linnasta; ja minun tulee silloin olla läsnä vieraanamiehenä tai todistajana hänen puoleltaan."

"Kaksintaistelua — ja yhtäläisiä aseita", matki Ravenswood, joka, niinkuin lukija muistanee, ei voinut tietää vähimmälläkään tavalla loukanneensa äskeistä Wolfs Cragin vierasta. "Totta puhuen, kapteeni Craigengelt, joko te olette keksinyt perättömimmän valheen, joka ikänä teidän kaltaisen miehen päähän on juolahtanut, tai on teidän aamuryypynne ollut jokseenkin väkevä. Mikä olisikaan villinnyt Bucklaw'n, jotta hän lähettäisi minulle tämmöisen sanan?"

"Mitä siihen tulee, herra", vastasi Craigengelt, "niin minua on käsketty muistuttamaan teille tuosta teostanne, jota minä, niinkuin ystäväni tulee, en voi muuksi nimittää kuin epäkohteliaisuudeksi, sitä nimittäin, että te ilmoittamatta minkäänlaisia syitä karkoititte hänet talostanne."

"Se on mahdotonta", vastasi Ravenswood. "Hän ei voi olla semmoinen hupsu, että pitäisi välttämättömyyden pakkoa loukkauksena. Enkä myöskään usko että hän, joka tuntee minun

ajatukseni teistä, kapteeni, olisi käyttänyt teidänkaltaisenne, halpa-arvoisen, joutavan miehen apua tämmöisessä asiassa; sillä tietysti ei minun käy pyytää ketään kunnian miestä yhdessä teidän kanssanne toimittamaan kaksintaistelussa todistajan virkaa."

"Minäkö halpa-arvoinen ja joutava!" huusi Craigengelt korottaen ääntään ja tavoitellen metsäpuukkoansa. "Jollei ystävänä asia vaatisi etusijaa ja olisi ratkaistava ennenkuin omani, niin pyytäisin teitä huomaamaan — —"

"Minä en voi huomata mitään, mitä te voisitte selittää, kapteeni Craigengelt. Tyytykää siihen ja tehkää minulle se palvelus, että lähдете pois täältä."

"Perhana!" mutisi puukkojunkkari; "ja senkö vastauksen minä saan kunniallisesta sanomastani."

"Sanokaa Bucklaw'n herralle", vastasi Ravenswood, "jos hän todellakin lienee lähettänyt teidät, että hän lähettäköön minulle sanan suuttumuksestaan jonkun semmoisen miehen kautta, joka on sopiva välittämään senlaatuista asioita hänen ja minun välillä; sitten minä joko annan selityksen tai taistelen hänen kanssaan."

"Ainakin, herra Ravenswood, te lähettänette minun kauttani herra Bucklaw'lle hänen tavaransa, jotka ovat jääneet tänne teidän haltuunne."

"Mitä tavaroita Bucklaw'lta on jäänyt tänne, herra", vastasi Ravenswood, "ne minä lähetän hänelle palvelijani välityksellä, koska teillä ei näy olevan mitään valtakirjaa häneltä, jonka perustuksella teillä olisi oikeus ne saada."

"Hyvä on, herra Ravenswood", virkkoi Craigengelt, jonka suuttumusta ei seurausten pelkokaan enää saanut hillityksi, — "te olette tänä aamuna kohdistanut minuun suuren häväistyksen ja loukkauksen, mutta vielä suuremman toki itsenne. Aateliskartanoko tosiaan tämä olisi!" jatkoi hän katsoen ympärillensä; "pahempi se on rosvopesää, mihin matkustajia viekoitellaan siksi, että heiltä saataisiin ryöstää heidän omaisuutensa."

"Sinä hävytön lurjus!" tiuskaisi Ravenswood kohottaen keppiänsä ja tavoitellen kapteenin hevosen suitsia, "jollat paikalla lähde sen enempiä hiiskumatta, niin minä piiskaan sinut kuoliaaksi."

Kun Ravenswood teki tämän liikkeen, niin puukkojunkkari pyörähti niin äkkipäätä hevosen ympärille, että tämä miltei horjahti maahan. Craigengelt sai kuitenkin suitsilla hevosen pidätetyksi, kiidätti ulos portista ja ajaa karautti takaisin kylään päin.

Kääntyessään lähtemään pihalta Ravenswood näki, että valtiosinetinvartia oli tullut ulos ja kuunnellut heidän puhettaan, kuitenkin seisoen niin paljon syrjässä kuin kohteliaisuus vaati.

"Minä olen", virkkoi herra Ashton, "nähty tuon miehen kasvot ei kovinkaan kauan sitten. — Hänen nimensä on Craig — Craig — jotain sentapaista, eikö niin?"

"Craigengelt on sen lurjuksen nimi", vastasi Ravenswood; "sitä nimeä hän ainakin tätä nykyä käyttää."

"Craig-in-guilt"^[13] tokaisi Kaleb väliin laskien sukkeluuden. "Jos hän nyt on Craig-in-guilt, niin saattaapa hänestä vielä joskus tulla Craig-in-peril, jos jostakin minun näkemästäni miehestä. Tuolla heittiöllä on hirsinuora kirjoitettuna otsaansa, ja tahtoisinpa lyödä vetoa vaikka mistä, että hänen kaulaliinansa vielä joskus punotaan hampusta."

"Te olette tarkka kasvojen tutkija, kunnon Kaleb", sanoi valtiosinetinvartia hymyillen; "minä voin vakuuttaa teille, että se herra jo on ollut sangen lähellä semmoista ylennystä. Sillä nyt minä aivan hyvin muistan, että noin kaksi viikkoa takaperin käydessäni Edinburghissa näin herra Craigengeltin, tai mikä hänen nimensä lienee, sangen tiukassa tutkintopinteessä valtioneuvoskunnan edessä."

"Mistä syystä?" kysyi Ravenswood hiukan uteliaasti.

Tämä kysymys johti juuri siihen juttuun, jonka kertomiseen valtiosinetinvartia jo kauan aikaa oli halukkaasti odotellut sopivaa ja soveliasta tilaisuutta. Hän kaappasi Ravenswoodia käsivarresta ja vei hänet takaisin saliin. "Vastaus teidän kysymykseenne, vaikka se asia onkin naurettavaa laatua, ei sovi muiden kuin teidän omien korvienne kuultavaksi."

Saliin tultuansa hän veti jälleen Ravenswoodin syrjään erääseen ikkunakomeroon, minne neiti Ashton, niinkuin on helppo ymmärtää, ei uudestaan tullut heidän keskusteluansa häiritsemään.

KUDESTOISTA LUKU.

— — — Ja tämä isä
myöskenteleepi tyttärensä, tahtoo hänet
tukkeeksi panna vanhan riita-haavan,
tai viskata, kuin Joonas profeetta
viskattiin, myrskyn viihdykkeeksi mereen.

Nimetön.

Valtiosinetinvartia aloitti kertomuksensa ulkonaisesti välinpitämättömänä, vaikka hän kuitenkin tyystin tarkasteli, minkä vaikutuksen se teki nuoreen Ravenswoodiin.

"Te tiedätte, nuori ystäväni", virkkoi hän, "että epäluulo on meidän rauhattomien aikojemme luonnollinen vika ja saattaa parhaat ja viisaimmatkin miehet uskomaan viekkaitten hylkiöiden valheita. Jos minä joku aika takaperin olisin ottanut tämmöiset valheet korviini tai jos olisin se kavala valtiomies, joksi teitä, herra Ravenswood, on opetettu minua epäilemään, niin te ette olisi, niinkuin nyt, aivan vapaana mieltänne myöten minua vastaan puolustamaan luultuja oikeuksianne valittamalla parlamenttiin ja nostamalla käräjäjuttuja. Te olisitte sen sijaan nyt Edinburghin linnassa tai jossakussa muussa vankihuoneessa; tai jos olisittekin sen kohtalon välttänyt, niin se ei olisi käynyt päinsä muulla keinolla kuin ulkomaille pakenemalla, jolloin siitä luultavasti olisi ollut seurauksena maanpakolaisuustuomio."

"Herra valtiosinetinvartia", sanoi Ravenswood, "minä toivon, ettette laske leikkiä tämmöisestä aineesta — mutta sittenkin minusta tuntuu mahdottomalta, että se voisi olla totta."

"Viattomuus" vastasi valtiosinetinvartia, "on aina rohkea ja joskus, sangen luonnollisesta syystä, liiankin uhkarohkea."

"Sitä minä en voi ymmärtää", virkkoi Ravenswood, "kuinka viattomuudentuntoa missään tapauksessa voi sanoa uhkarohkeudeksi."

"Varomattomuudeksi sitä ainakin saattaa sanoa", virkkoi herra Ashton; "sillä se saattaa meidät siihen väärään luuloon, että muista tuntuu silminnähtävän selvältä se, mitä vain me itse tunnemme. Minä olen nähnyt veijarien juuri tästä syystä puhdistavan tekojansa paljon paremmalla menestyksellä kuin mitä viaton mies saman epäluulon alaisena olisi osannut. Tuommoisella lurjuksella ei ole viattomuuden tuntoa kannatuksenaan, sentähden hän käyttää hyväkseen kaikkia lain juonia, ja joskus hän voi, jos hänen asianajajansa on taitava mies, pakottaa tuomarit julistamaan hänet viattomaksi. Muistan esimerkiksi herra Coolie Condiddlen mainion asian; häntä syytettiin hänen haltuunsa uskottujen tavaroiden varastamisesta, ja hän olikin syyllinen, niinkuin koko maailma tiesi; siitä huolimatta hän pääsi vapaaksi, pantiinpa vielä sittemmin paljoa rehellisempiä ihmisiä tuomitsemaan."

"Sallikaa, että pyydän teitä palaamaan itse asiaan", sanoi Ravenswood. "Taisittehan mainita minun olleen jonkun epäluulon alaisena?"

"Epäluulon alaisenako, herra Ravenswood? — Niin, oikein — ja voinpa teille näyttää todistuksiakin siitä, jos ne vain sattuivat tulemaan matkaani. — Kuules, Lockhard" — palvelija tuli — "tuopas tänne pieni laukkuni, jossa on lukko, se, josta minä käskin sinun pitää erityistä huolta — ymmärrätkö?"

"Kyllä, armollinen herra." Lockhard läksi, ja valtiosinetinvartia jatkoi, ikäänkuin puoleksi itsekseen puhellen.

"Luullakseni ne paperit ovat minun muassani — arvattavasti, sillä, koska minun piti oleskella näillä seuduilla, on luonnollista, että panin ne mukaan. Ainakin ne ovat kotonani Ravenswoodin linnassa, sen tiedän varmaan — ja kenties te olisitte hyvä — —"

Samassa Lockhard tuli ja toi nahkasalkun hänelle. Valtiosinetinvartia otti siitä pari paperia, jotka koskivat valtioneuvoskunnalle tulleita tietoja tuosta kapinasta — siksi sitä oli nimitetty — lordi Allan Ravenswoodin hautajaisissa ja jotka todistivat, miten herra Ashton oli pannut kaikki keinonsa liikkeelle nuorta Ravenswoodia vastaan aiotun oikeudenkäynnin estämiseksi. Nämä paperit olivat huolellisesti valitut siten, että ne kiihoittivat, mutta eivät tyydyttäneet Ravenswoodin luonnollista uteliaisuutta tämän asian suhteen, ne kun ainoastaan selvästi osoittivat, kuinka herra Ashton tuossa vaarallisessa tilaisuudessa oli ollut puolustajana ja sovittajana hänen ja senaikuisen epäluuloisen hallituksen välillä. Annettuansa isännälleen tutkittavaksi nämä ainekset herra Ashton kävi aamiaispöytään istumaan ja rupesi iloisein puheisiin osaksi Kaleb-ukon kanssa, jonka viha Ravenswoodin kartanon anastajaa vastaan alkoi jo tästä kohteliaisuudesta leppyä, osaksi tyttärensä kanssa.

Paperit läpi luettuaan nuori Ravenswood seisoi minuutin tai parin ajan syvissä, tärkeissä mietteissä, käsi otsaa vasten painettuna. Sitten hän kiireesti silmäsi papereja uudestaan, ikäänkuin hän olisi tahtonut etsiä niistä jotain piilevää salajuonta tai väärennyksen jälkeä, joka häneltä ensi lukemisella ehkä oli jäänyt huomaamatta. Mutta toinen lukeminen nähtävästi vain vahvisti sitä käsitystä, joka oli ollut ensimmäisen silmäyksen seurauksena. Ravenswood kavahti siis kivirahilta, jolla istui, astui valtiosinetinvartian luokse, tarttui häntä käteen, puristi sitä hartaasti ja pyysi kerran toisensa jälkeen anteeksi sitä, että hän oli luullut pahaa herra Ashtonista juuri samaan aikaan, jolloin tämä, niinkuin näkyi, oli suojellut hänen persoonaansa ja puolustanut hänen käytöstään.

Valtiomies otti nämä kiitokset ensi alussa vastaan taitavasti teeskennellen kummastusta, sitten samoin teeskennellen sydämellisyyttä. Kyyneleet tulvivat Lucyn sinisilmistä, kun hän näki tämän arvaamattoman, liikuttavan näyn. Että nuori Ravenswood, joka äsken vielä oli ollut niin ylpeä ja vähäsanainen ja jonka Lucy oli aina luullut kärsineen vääryyttä, nyt anoi anteeksi hänen isältään, se oli yhtä kummastuttava kuin myös ilahuttava ja liikuttava näky.

"Pyyhi silmäsi, Lucy", virkkoi hänen isänsä; "mitä itket sitä, että isäsi, vaikka hän onkin lakimies, on havaittu olevan suora, kunniallinen mies? — Mistä te, hyvä herra Ravenswood, kiittelette minua", jatkoi hän kääntyen nuorenherran puoleen, "jota ette itsekin olisi tehnyt minun sijassani? *Suum cuique tribuito* (jokaiselle annettakoon mitä hänelle tulee), semmoinen oli roomalaisten laki, sen minä opin Justinianuksen lakikirjaa tutkiessani. Paitsi sitä, ettekö ole jo ylenpalttisesti, tuhansin verroin maksanut veikanne sillä, että pelastitte rakkaan lapseni hengen?"

"Mutta", vastasi Ravenswood katumuksen itsesyyttein, "se vähäinen avuntyö, jonka teille tein, oli vain ikäänkuin luonnonvaiston aiheuttama; mutta se, että te piditte minun puoltani, vaikka

tiesitte, miten paljon pahaa minä teistä ajattelin ja kuinka taipuvainen olin osoittamaan teille vihamielisyyttä, se oli jalomielinen, miehuullisen ja maltillisen viisauden hedelmä."

"Loruja!" virkkoi valtiosinetinvartia; "kumpainenkin meistä teki vain oman luonteensa mukaan; te käyttäydysitte kuin uljas soturi, minä kuin rehellinen tuomari ja valtioneuvos ainakin. Meidän kenties olisi ollut mahdotonta toimittaa toinen toisemme osaa — ainakin minä olisin sangen surkea toreadori ja te, hyvä herra Ravenswood, olisitte luultavasti, vaikka teidän asianne olikin hyvä, puolustanut sitä huonommin kuin minä, joka olisin neuvoskunnan edessä ollut teidän asianajajanne."

"Jalomielinen ystäväni!" lausui Ravenswood; — tällä lyhyellä sanalla "ystävä", jota valtiosinetinvartia oli jo useasti käyttänyt hänestä, vaikka hän itse sen nyt ensi kerran päästi suustaan, avasi Ravenswood periviholliselleen ylpeän, mutta kunniallisen sydämensä koko luottamuksen. Nuori Ravenswood oli samanikäisten nuorukaisten parissa tunnettu mielevyydestään ja terävästä älystään, mutta samalla myös sulkeutuneesta, itsepäisestä ja narkästyvästä mielestään. Hänen epäluulonsa, vaikka se olikin sitkeää, oli kuitenkin sitä laatua, että se saattoi sulaa kiitollisuuden ja rakkauden vaikutuksesta. Ja tyttären todellinen suloisuus yhdistyneenä isän aloitettuun avuntekoon sai sen aikaan, että nuo kostonvalat, joita Ravenswood isänsä hautajaisten jälkeisenä iltana oli niin vimmatusti vannonut, nyt haihtuivat hänen muistostaan. Mutta olipa ne jo kuultu ja kirjoitettu kaikkeuden kirjoihin.

Kalebkin oli tänä merkkillisenä hetkenä läsnä, eikä hän voinut selittää näin kummastuttavaa näkyä miksikään muuksi kuin että avioliitto molempien perheitten välillä oli solmittu ja Ravenswoodin kartano luvattu nuoren neidon myötäjäisiksi. Mitä Lucyyn tulee, ei hän, kuullessaan kuinka tulisesti Ravenswood pyysi anteeksi kiittämätöntä kylmäkiskoisuuttaan, voinut muuta kuin hymyillä kyneleisin kasvoin; ja ojentaen kätensä nuorelleherralle hän sanoi tälle liikutetulla äänellä, kuinka suuresti iloiten hän näki syntyvän tämän täydellisen sovinnon isänsä ja pelastajansa välille. Valtiomiehenkin sydämeen vaikutti se harras, suora, jalomielinen kieltäytyminen, jolla nuori Ravenswood luopui perintövihastaan ja aivan epäröimättä pyysi häneltä anteeksi. Herra Ashtonin silmissä kiilsi kyynel, kun hän katseli tätä nuorta paria, jossa molemmat ilmeisesti olivat rakastuneet toisiinsa ja näyttivät kuin toistensa onneksi luoduilta. Hän ajatteli, miten korkealle Ravenswood ylevähenkisellä, ritarillisella mielenlaadullaan saattaisi kohota monessa suhteessa, jossa herra Ashtonin oli pakko jäädä jälkeen lyhyen sukujohdonsa ja pelkurimaisen luonteensa vuoksi. Paitsi sitä hänen tyttärensä — hänen rakkain lapsensa näytti olevan kuin luotu onnellisesti elämään yhdessä näin valtavan hengen kanssa; näyttipä yksin Lucyn hieno, hento, joustava vartalokin ikäänkuin vaativan tukea semmoiselta vahvalta ruumiilta ja miehuulliselta mieheltä kuin Ravenswood oli. Ja pitipä herra Ashton kauemmin kuin vain lyhyen hetken tätä avioliittoa luultavana ja suotavana; kokonainen tunti kului ennenkuin Ravenswoodin köyhyys ja rouva Ashtonin varma suuttumus johtuivat hänelle mieleen. Aivan varma on, että tuo tavaton lempeys, jota valtiosinetinvartia näin suoraan oli osoittanut, salaa yllytti Ravenswoodin ja Lucyn kytevää rakkautta ja viekoitteli heidät molemmat siihen luuloon, että heidän yhtymisensä olisi hänelle erittäin mieluinen asia. Sanotaanpa hänen itsensäkin kauan aikaa tämän rakkauden onnetoman lopun jälkeen myöntäneen sen seikan todeksi. Hän varoitti silloin kuulijoitansa, etteivät he koskaan sallisi sydämelleen valtaa järjen yli, ja vakuutti kipeimmän surun, mikä elämässä oli kohdannut häntä, juuri johtuneen siitä, että hän kerran vähäiseksi hetkeksi oli antanut tunteensa päästä voitolle itsekkyydestä. Jos asia oli niin, sai hän, sitä ei käy kieltäminen, pitkällisen ja kovan rangaistuksen sangen lyhytaikaisesta hairahduksesta.

Vähäisen väliajan jälkeen valtiosinetinvartia jatkoi keskustelua. "Kummastellessanne sitä, että näette minun olevan rehellisemmän miehen kuin mitä luulitte, hyvä herra Ravenswood, teiltä näyttää kadonneen koko uteliaisuutenne tuon Craigengeltin suhteen; mutta tulipa silloin, samaa asiaa tutkittaessa, teidänkin nimenne puheeksi."

"Se heittiö!" sanoi Ravenswood. "Meidän yhteiset toimmemme olivat hyvin lyhytaikuista lajia, ja hullu olin, kun hänen kanssaan ollenkaan rupesin tekemisiin. — Mitä hän minusta kertoi?"

"Sen verran", vastasi valtiosinetinvartia, "että hän sillä herätti suuren pelon muutamissa meidän uskollisista, viisaista miehistämme, jotka ovat halukkaat miestä hutkimaan paljaan epäluulon tai palkattujen vakoojain kielimisten nojalla. Kaikenlaisia joutavuuksia teidän aikomuksestanne muka mennä Ranskan tai tuon pretendentin, kruununtavoittelijan palvelukseen, en muista enää kumpaako se oli. Mutta markiisi A—, joka on teidän parhaita ystäviä, sekä eräs toinen mies, jota muutamat ihmiset sanovat teidän häijyimmäksi, omanvoitonpyyntöisimmäksi vihamieheksenne, eivät kuitenkaan millään tavalla ottaneet korviinsa noita puheita."

"Suuressa kiitollisuudenvelassa olen kunnioitettavalle ystävälleni", virkkoi Ravenswood, — "mutta sittenkin", hän puristi valtiosinetinvartian kättä, "olen vielä enemmän kiitollinen kunnioitettavalle vihamiehelleni."

"*Inimico amicissimo* (ystävällisimmälle vihamiehelle)", sanoi valtiosinetin vartija vastaten kädenpuristukseen. "Mutta tuo nuori herra — herra Bucklaw — minä pelkään, tuo nuori herra — minä kuulin tuon heittiön mainitsevan hänen nimeänsä — on sangen huonon taluttajan käsissä."

"Hänellä on tarpeeksi ikää voidaksensa itse ohjata askeleitaan", vastasi Ravenswood.

"Tarpeeksi ikää kenties, mutta ei tarpeeksi älyä, jos hän on ottanut tämän heittiön uskolliseksi Achateksekseen. Toipa tuo lurjus esiin kanteen häntä vastaan — se on, me olisimme saaneet sen hänen vastauksistaan tutkinnossa, ellemme olisi panneet enemmän huomiota todistajan omaan huonoon maineeseen kuin hänen todistuksensa sanoihin."

"Herra Bucklaw", sanoi Ravenswood, "on luullakseni kunniallinen mies eikä suinkaan taivu mihinkään halventavaan, häpeälliseen tekoon."

"Moneen mielettömään tekoon hän sentään saattaisi taipua, sitä ette tekään voi kieltää, herra Ravenswood. Kuoleman tapauksen kautta hän on pian saava kelpo maatilaa, jollei jo liene sitä saanut. Vanha rouva Girnington — kunnan akka muuten, vaikka hänen piintynyt häijyytensä vaikutti sen, ettei kukaan maailmassa voinut tulla toimeen hänen kanssansa — on luultavasti nyt jo kuollut. Kuusi perinnön osakasta on kuollut toinen toisensa perästä kartuttaen hänen rikkauttaan. Minä tunnen ne maat hyvin, ne ovat minun maitteni rajalla — se on mainio aateliskartano."

"Minä olen iloinen siitä," sanoi Ravenswood, "ja olisin vielä iloisempi, jos tietäisin, että Bucklaw, hänen onnensa täten muuttuessa, samalla myös muuttaisi seurakumppaninsa ja elämäntapansa. Craigengeltin ilmestyminen hänen uskottuna ystävänään ei juuri ole hyvä enne hänen siivosta elämästään."

"Craigengelt on pahan ilman lintu, se kyllä on totta", virkkoi valtiosinetinvartija. "Hän vain vaakkuu vankihuonetta ja hirsipuuta. — Mutta minä näen, että Kaleb on jo aivan maltiton, kun emme käy aamiaiseen käsiksi."

SEITSEMÄSTOISTA LUKU.

Kotihin jääkää, kuulkaa ukon sana.
Miks vieraan lieden ääreen pyritte?
Savumme lämpimämp' on heidän tultaan,
kotoinen ruoka terveellinen, vaikka
on koruton, mut herkut ulkomaiset
on myrkylliset, vaikka makeat.

Ranskalainen Portto.

Ravenswood jätti nyt ensi tilaisuuden tarjoutuessa vieraansa antaen heidän valmistautua matkaan, jolla ajalla hän itse ryhtyi niihin vähiin järjestelyihin, jotka oli suoritettava, ennenkuin hänen sopi päiväksi tai pariaksi lähteä Wolfs Cragista. Välttämätöntä oli, että hän tästä asiasta puhui Kalebille kanssa, ja haettuuan hän löysi tämän uskollisen palvelijansa hänen nokisesta, rappauneesta komerostaan. Kaleb oli kovin iloinen vierasten lähdöstä, ja paraikaa hän laski, miten kauan tähteiksi jääneet ruokavarat säästäväisesti käyttäen saattaisivat vielä riittää Ravenswoodin herran pöydän tarpeisiin. "Hän ei ole mikään vatsan palvelija, Jumalan kiitos; ja Bucklaw on poissa, joka söisi vaikka hevosen satulankin alta. Krassisalatti ja palanen ohrakakkua, siinä on kyllin meidän nuorenherran aamiaiseksi samoin kuin minullekin. Sitten tulee päivällinen — eipä ole juuri paljon lihaa jäljellä lapaluussa; mutta kyllä sitä sentään kelpaa paistaa — kyllä sitä kelpaa paistaa aivan hyvin."

Hänen riemulliset laskunsa keskeytyivät, kun Ravenswood astui sisään ja vähän hämillään ilmoitti aikovansa ratsastaa valtiosinetinvartian seurassa Ravenswoodin linnaan ja jäädä sinne päiväksi tai pariaksi.

"Armollinen Herra taivaassa varjelkoon!" sanoi vanha palvelija kalveten yhtä valkeaksi kuin hänen kädessään ollut pöytäliina.

"Miksi niin, Kaleb?" kysyi hänen herransa. "Miksi armollisen Herran taivaassa pitäisi varjella minua käymästä valtiosinetinvartian luona vieraisilla?"

"Voi herra!" päivitteli Kaleb, "voi herra Edgar! Minä vain olen teidän palvelijanne, eikä minun siis kävisi laatuun näin puhua — mutta minä, teidän vanha palvelijanne — minä olen palvelut sekä teidän isänne että myös isänisäänne, muistelenpa nähneeni hänenkin isänsä, lordi Randalin — mutta silloin minä olin vain pieni pahanen."

"Ja mitä siitä, Balderston?" kysyi Ravenswood. "Mitä kummaa sillä on tekemistä sen asian kanssa, että minä kävisin tavallisella vieraskäynnillä naapurini luona?"

"Voi herra Edgar — armollinen herra, arvelin sanoa!" vastasi hovimestari, "tottahan teidän omatuntonnekin sanoo teille, ettei teidän isänne pojan sovi seurustella tuonkaltaisten miesten kanssa — ei siitä suvun kunnia kartu. Vaikka hän olisikin tehnyt sovinnon teidän kanssanne ja antaisi teille kaiken omaisuutenne takaisin, niin liika kunnia tapahtuisi sittenkin hänen suvulleen tällaisen avioliiton kautta. Ei minun pitäisi kieltää — sillä tuo nuori neiti on sievä ja suloinen. — Mutta pitäkää paikkanne ollessanne heidän kanssaan tekemisissä — minä sen joukkion hyvin tunnen — sitä suuremmassa arvossa he teitä pitävät."

"Ohoh, Kaleb, menetpä sinä vieläkin kauemmas kuin minä", sanoi Ravenswood peittäen jonkinmoisen hämilläolonsa väkinäisellä naurulla. "Nythän tahdot minua vävyksi tuohon perheeseen, vaikka äsken et tahtonut sallia minun käydä heillä vieraisilla. — Mitä se merkitsee? — Ja kalmankalpealta näytät vielä kaiken lisäksi."

"Voi herra, herra", voivotti Kaleb uudelleen, "te vain nauraisitte minulle, jos sen kertoisin. Mutta Tuomas Runoseppä, jonka kieli ei koskaan pettänyt, lausui ennustuksen teidän suvustanne, joka varmasti on käyvä toteen, jos te tänäpäivänä menette Ravenswoodin linnaan. — Voi, voi, että sen piti toteutua minun aikanani!"

"Mutta mitä se sitten on, Kaleb?" kysyi Ravenswood, joka tahtoi viihdyttää palvelijansa pelkoa.

Kaleb vastasi, ettei hän koskaan ollut ilmaissut niitä sanoja yhdenkään ihmiskorvan kuullen; itse

oli hän kuullut ne vanhalta papilta, joka oli ollut lordi Ashtonin isän rippi-isänä siihen aikaan, kun Ravenswoodit vielä olivat katolilaisia. "Mutta monta kertaa", lisäsi hän, "olen lausunut noita hämäriä sanoja itsekseeni, ja voi, poloinen, päiviäni! vähänpä arvasin, että ne tänä päivänä kävisivät toteen!"

"Lopeta jo voivottelemisesi ja anna minun kuulla tuo riimirenkutus, joka on sinulle nostanut päähän tuommoisia tuskia", käski Ravenswood maltittomasti.

Vapisevalla äänellä ja pelosta aivan kalpeana Kaleb nyt päästi suustaan seuraavat säkeet:

"Viimeinen Ravenswood kun kotiin ratsastaa,
kuollutta neitoansa kosimaan,
Orhinsa Ahdin virtaan uppoaa,
ja päältä maan nimensä katoaa!"

"Ahdin virran minä tunnen aivan hyvin", sanoi Ravenswood. "Ainakin luulen sinun tarkoittavan tuota liejuhiekka-rantaa, joka on tämän tornin ja Wolfs-Hopen kylän välillä. Mutta miksi kukaan täysijärkinen mies ajaisi siihen oriillansa —"

"Voi, älkää sitä koskaan tiedustelko sanallakaan, herra — Jumala varjelkoon meitä tietämästä, mitä tuo ennustus tarkoittaa. — Mutta pysykää te vain kotona ja antakaa vierasten yksinään lähteä. Me olemme jo kyllin tehneet heille; mitä enempiä vielä tekisimme, se olisi pikemmin suvun kunnialle halvennukseksi kuin enennykseksi."

"Kuule, Kaleb", sanoi Ravenswood. "Minä kiitan sinua koko sydämeistäni hyvästä neuvostasi tässä tilaisuudessa. Mutta koska en menekään Ravenswoodiin morsianta kosimaan, en kuollutta enkä elävääkään, niin toivon, ettei oriinikaan uppoa Ahdin liejuhiekkaan, varsinkin kun olen sitä aina kovasti pelännyt sen jälkeen kun rakuunapartio siihen hukkui kymmenen vuotta takaperin. Isäni ja minä näimme tästä tornista, miten he ponnistelivat voimiansa päästäksensä nousevaa luodetta pakoon; mutta he hukkuivat siihen paljoa ennen kuin heille ennätettiin apuun."

"Ja hyvin he sen ansaitsivatkin, nuo Etelämaan lurjukset!" virkkoi Kaleb. "Mitä he läksivätkään urkkimaan meidän hiekkarantojamme pitkin estäen kunnan ihmisiä tuomasta tilkkasen paloviinaa maahan? Joka kerta kun näin heidät siinä puuhassa, teki minun aina mieli laukaista heitä tuolla vanhalla kanuunalla, joka on tornin etelävallilla, jollen olisi pelännyt sen halkeavan."

Kalebin pää oli nyt aivan täynnä haukkumisia Englannin sotamiehiä ja tullipalvelijoita vastaan, niin että hänen isäntänsä sai helposti tilaisuuden päästä hänen kynsistään ja mennä vierastensa luokse. Kaikki oli nyt valmiina matkaan; ja kun yksi valtiosinetinvartian tallirengeistä oli satuloinut Ravenswoodinkin hevosen, niin he nousivat hevosten selkään tornin pihalla.

Kaleb oli suurella työllä ja vaivalla aukaissut linnanportin molemmat puoliskot selkosen selälleen ja itse käynyt viereen seisomaan koettaen kunnioittavalla, mutta samalla kuitenkin ylpeällä ryhdillään saattaa unohduksiin, että hänen laiha, lakastunut ja huononnäköinen persoonansa seiso siinä yksin täydellisen, paroninkartanoon kuuluvien porttivahtien, palvelijain ja univormuihin puettujen palkkalaisten parven sijasta.

Valtiosinetinvartia vastasi Kalebin syvään kumarrukseen ystävällisin jäähyväissanoin, samalla kumartuen satulasta hovimestarin puoleen ja solahuttaen hänen käteensä juomarahan; sillä semmoisen siihen aikaan vieraat lähtiessään aina antoivat sen kartanon palvelijoille, jossa he olivat käyneet. Lucy hymyili vanhalle miehelle tavallisella suloudellaan, lausui jäähyväisensä ja antoi lahjansa mitä miellyttävimmällä äänellä ja sulavimmalla kädenliikkeellä. Tämä käytös aivan epäilemättä olisi taivuttanut ukon sydämen hänen puoleensa, jollei tuota Tuomas Runoseppää ja herra Ashtonin voittamaa riita-asiaa olisi ollut. Mutta asian ollessa nykyisellään olisi Kaleb voinut puhua herttuan sanoilla Shakespearen näytelmässä *Miten haluatte*:

"Paremminkin tekosi mua miellyttäisi,
jos toinen mies vain oisi isäsi."

Ravenswood piti kiinni neiti Ashtonin hevosen suitsista rohkaisten Lucyn pelokasta mieltä ja taluttaen varovaisesti hänen hevostansa sitä kalliopolkua myöten, joka johti kankaalle. Mutta yhtäkkiä yksi palvelijoista, jotka seurasivat jälempänä, tuli ilmoittamaan, että Kaleb huhui kovalla äänellä pyytään herransa takaisin puheilleen. Ravenswood tunsu, että näyttäisi oudolta, jollei hän noudattaisi tätä kutsua, vaikka hän salaa itsekseen kiroili Kalebin ylen rohkeaa avuliaisuutta. Hänen täytyi siis jättää Lockhardille se mieluisa velvollisuus, jota hän oli ollut täyttämässä, ja palasi takaisin portille. Sinne saavuttuansa hän alkoi jokseenkin närkästyneenä kysellä syytä Kalebin huhuilemiseen; mutta kunnan ukko huusi: "Hst, herra! hst! suokaa minun vain virkkaa sananen, jota ei käynyt sanominen ihmisten kuullen. — Kas tässä" — hän pisti äsken saamansa rahat Ravenswoodin käteen — "tässä on kolme kultakolikkoa — kyllähän te tarvitsette rahaa matkalla. — Mutta kuulkaa, hst!" — sillä Ravenswood rupesi vastustelemaan tätä lahjaa — "älkää siitä hiiskuko sanaakaan, katsokaa vain, että ensimmäisessä kylässä, jonka läpi kuljette, saatte ne särjetyksi; sillä nämä kolikot ovat upi-uudet, vasta rahapajasta päässeet, ja siis hiukan liian helpot tuntea."

"Sinä unohdat, Kaleb", virkkoi Ravenswood koettaen saada palvelijaansa ottamaan takaisin rahat ja päästämään irti suitset, "sinä unohdat, että minulla itselläni vielä on muutamia kultakolikolta jäljellä. Pidä sinä nämä itse, vanha ystäväni. Ja nyt vielä kerran: hyvästi! Minulla on tarpeeksi rahaa, sen vakuutan. Tiedäthän itsekkin, että elantomme sinun toimesi kautta on maksanut meille sangen vähän, tuskinpa yhtään mitään."

"No hyvä", sanoi Kaleb; "nämä käytetään sitten teidän tarpeisiinne toisen kerran. Mutta katsokaa

vain onko teillä tarpeeksi. Sillä pitäähän teidän sukunne kunnian ylläpitämiseksi antaa vähän juomarahaa palvelijoille. Ja pitäähän teillä olla jotakin näytettävänä, jos joku sanoisi: Herra Ravenswood, panetteko kolikon vetoon? Sitten te voitte ottaa esille kukkaronne ja vastata: Miksikä en? Mutta pitäkää vaari, ettette kuitenkaan suostu vedon ehtoihin ja pistätte kukkaron takaisin taas taskuunne, ja — —"

"En tätä kauemmin voi kärsiä, Kaleb — minun pitää todella jo lähteä."

"Ja te siis kuitenkin lähdette?" virkkoi Kaleb hellittäen Ravenswoodin hevosen suitset kädestään ja muuttaen saarnaavan äänensä tunteelliseksi ja surulliseksi. "Ja te siis *kuitenkin* tahdotte lähteä huolimatta siitä, mitä olen kertonut ennustuksesta ja kuolleesta morsiamesta ja Ahdin liejuhietikosta? — No niin! itsepäisen miehen pitää saada seurata omaa päätänsä — se joka hiiteen pyrkii, menköön hiiteen. Mutta pitäkää sentään vaari hengestänne, herra, jos menette puistoon metsästäämään — älkää juoko haltijan lähteestä. — Hän on mennyt! Hän on jo kapean tien alapäässä kiitäen kuin nuoli tytön perässä! — Pää on tänäpäivänä silvottu poikki Ravenswoodin suvulta aivan kuin minä napsahuttaisin sipulin taimen pään poikki!"

Vanha palvelija seisoi kauan aikaa katsellen herransa jälkeen, usein pyyhkien pois silmiin nousevan sumun voidakseen niin kauan kuin mahdollista erottaa Ravenswoodin pulskan vartalon muista ratsumiehistä. "Taas kiinni tytön hevosen suitsista — aivan kiinni tytön hevosen suitsissa! — Viisaastipa pyhä profeetta puhui: Tästä teidän myös pitää nähdä, että vaimolla oli valta kaikkien miesten yli. — Ja ilman tätä tyttöä meidän häviömme ei olisi tullut perinpohjaiseksi."

Sydän täynnä tämmöisiä surullisia aavistuksia Kaleb palasi tehtäviinsä Wolfs Cragiin heti kun hänen huolensa esinettä ei enää voitu erottaa matkajoukosta, joka poistuessaan näytti yhä pienemmältä.

Sillä välin matkustajat kulkivat iloisesti tietänsä. Kerran päätöksen tehtyään ei Ravenswood ollut niitä miehiä, jotka toimeenpanossa epäilevät tai häilyvät. Hän nautti täysin siemauksin sitä iloa, jonka neiti Ashtonin seura tuotti hänelle, ja hänen harras, kohtelias keskustelunsa Lucyn kanssa oli niin leikkilistä kuin hänen mielenlaatunsa ja sukunsa tila suinkin sietivät. Valtiosinetinvartiaa suuresti ihmetytti, kuinka syvämielisesti nuori Ravenswood puhui ja kuinka tavattoman paljon hän oli hyötynyt tieteellisistä harjoituksistaan. Valtiosinetinvartian virka- ja seurustelutapa vaikuttivat sen, että hän oli sangen taitava tuomari tämmöisissä asioissa; ja hän osasi myös pitää suuressa arvossa erästä nuorenherran avua, jota hän itse oli peräti vailla — nimittäin Ravenswoodin pirteää, neuvokasta uljuutta, joka ei näyttänyt tietävän mistään pelosta tai epäilyksestä. Sydämessään valtiosinetinvartia iloitsi siitä, että hän oli saanut näin pelättävän vastustajan lepytetyksi, ja samalla hän myös pelon sekaisella mielihyvällä ajatteli, mitä mainioita töitä tämä nuorukainen saattaisi saada toimeen, kun vain hovisuosion tuuli kerran paisuttaisi hänen purjeitansa.

"Mitä parempaa vaimoni voisikaan toivoa", arveli hän, sillä hänen mieleensä kohosi aina Ashtonin rouvan haamu vastustamaan tätä hänessä nyt vallitsevaa ajatusta. "Mitä parempaa vaimoni voisikaan toivoa Lucyn naimisliitosta kuin että sangen vaarallinen riita tulee hyvällä sovitetuksi ja että me saamme jalomielisen, uljaan, hyvälahjaisen ja korkeasukuisen vävyn? — Että me saamme vävyn, joka varmaan on kohoava korkealle heti kun tuuli kääntyy hänen puoleensa, vävyn, jonka voima juuri on siinä, mikä meissä on heikkoa, nimittäin vanhassa sukujohdossa ja miekkamiehen luonteessa? — Eihän toki järkevä vaimo panisikaan vastaan — mutta, voi!" — Hänen todistelemisensa keskeytyi tähän, kun hän muisti, ettei Ashtonin rouva aina ollut järkevä sillä tavalla kuin hän sen sanan ymmärsi. — "Jos hän pitäisi jotakuta Mersestä kotoisin olevaa raakaa maajunkkaria parempana kuin tätä uljasta nuorta herraa ja sitä hänen mukanaan seuraavaa etua, että saamme huokeilla sovittajaisilla Ravenswoodin kartanon omistuksen itsellemme vahvistetuksi — niin se todella olisi hupakon teko!"

Näin mietiskeli vanha valtiomies, kunnes he joutuivat lordi Bittlebrainin kartanoon, missä he ennen tehdyn sopimuksen mukaan aikoivat syödä päivällisensä ja vähän levähtää, ennenkuin iltapuolella jatkoivat matkaansa.

Heidät otettiin ylenpalttisen vieraanvaraisesti vastaan, ja korkeasukuinen isäntäväki osoitti varsinkin aivan erinomaista kohteliaisuutta Ravenswoodin nuorelle herralle. Seikka näet oli se, että lordi Bittlebrain oli hankkinut itselleen lordi-arvonsa suurimmaksi osaksi jollakin taidon verukkeella, viisaanmiehen maineellaan, jonka todellisena perustuksena oli vain sangen tavallinen, arkipäiväinen puhelemisentalo ja ajanmuutosten tarkka vaarinottaminen, sekä lopuksi sillä kyvyllään, että hän osasi niille, jotka parhaiten palkitsivat, tehdä pieniä valtiollisia palveluksia. Hän ja hänen rouvansa eivät kuitenkaan olleet täydellisesti perehtyneet uuteen arvoonsa, sillä aika ei vielä ollut totuttanut heitä siihen; siitä syystä he olivat sangen halukkaat seurustelemaan veljien ja vertaisten tavalla semmoisten kanssa, jotka olivat syntymästään saakka kotiutuneet tuohon korkeaan ilmapiiriin, mihin heidät vasta oli alemmasta paikasta korotettu. Ja heidän erinomainen kohteliaisuutensa Ravenswoodille taas, niinkuin luonnollista, korotti hänen arvoansa valtiosinetinvartiankin silmissä. Sillä vaikka herra Ashton täydellä syyllä halveksi lordi Bittlebrainin taitoa ylimalkaan, niin hän kuitenkin piti häntä erinomaisen terävä-älyisenä miehenä kaikissa semmoisissa asioissa, jotka koskivat hänen omaa etuansa.

"Soisinpa, että vaimoni olisi tämän nähnyt", ajatteli hän itsekseen; "ei kukaan tiedä niin hyvin kuin Bittlebrain, kumpaisellako puolella leipää voi on; ja hän liehakoitsee nuoren Ravenswoodin edessä niinkuin kerjäläisen rakki kokille. Ja rouvakin ajaa paksupäiset neitinsä vinkumaan ja klaveeria rämpyttämään, ikäänkuin tahtoisi sanoa, valitkaa ja ottakaa! Eivät he näytä minun Lucyn rinnalla paremmilta kuin tarhapöllö joutseneen verrattuna, ja sentähden he saavatkin viedä mustapintaiset otsansa toiselle torille."

Kestityksen loputtua meidän matkalaiset, joilla oli vielä pitempi matkan puoli kulkematta, nousivat jälleen hevostensa selkään; ja sen jälkeen kun valtiosinetinvartia, nuori Ravenswood sekä kaikki palvelijat olivat saaneet piiskaryyppynsä, kukin säätynsä mukaista juotavaa, jatkoi koko joukko matkaansa.

Pimeä jo oli, kun he saapuivat Ravenswoodin kartanon lehtokujalle, joka pitkänä ja suorana kulki kartanon etuseinää kohti. Kujan kumpaistakin vartta reunustavat suunnattomat jalavapuut huojuen huokailivat yötulessa, ikäänkuin niiden olisi ollut sääli vanhojen herrojensa poikaa, jonka piti nyt palata heidän varjoonsa uuden isännän kumppanina, melkeinpä pelkkänä joukon jatkajana. Jokseenkin samantapaiset tunteet painoivat Ravenswoodin omaakin mieltä. Hän vaiken vähitellen ja jättäytyi vähän jäljemmäksi, oltuansa siihen saakka ylen harras taluttamaan neiti Ashtonin hevosta. Hän muisti vielä hyvin, miten hän eräänä päivänä yhtä myöhäisenä iltana seurasi isäänsä, kun he iäksi poistuivat siitä kartanosta, josta he olivat sukunimensä ja aatelisarvonsa saaneet. Vanhan kartanon laaja etuseinä, jota hän muisti katselleensa siinä tilaisuudessa monta kertaa luodessaan silmänsä taakse, näkyi silloin "mustana kuin murhevaate." Samainen etuseinä oli nyt valaistu monella kynttilällä, joista muutamat loivat kauas öiseen pimeyteen kiintonaista, paikallaan pysyvää valoansa, toiset liikkuvat ikkunasta ikkunaan ilmaisten, että sisällä puuhattiin ja askaroitiin heidän tulonsa johdosta, josta tieto edeltä ratsastavan palvelijan mukana jo oli ennakoita joutunut. Tämä muutos kartanon ulkomuodossa vaikutti niin syvästi Ravenswoodin sydämeen, että vanhat totut vihantunteet hänen perintökartanonsa uutta omistajaa vastaan heräsivät osaksi uudestaan ja että hänen kasvonsa saivat tylyn, ankaran muodon, kun hän hypättyänsä maahan satulasta astui vieraan omaksi joutuneen kartanon eteiseen, vieraan lukuisan palvelijajoukon ympäröimänä.

Valtiosinetinvartia aikoi juuri tervehtiä Ravenswoodia sillä ystävällisyydellä, joka näytti olevan heidän viimeaikaisen suhteensa luonnollinen seuraus. Mutta huomattuansa muutoksen nuorenherran muodossa hän hillitsi itsensä ja otti vieraansa vain vastaan syvään kumartaen, ikäänkuin osoittaen, että hänkin hyvin käsitti Ravenswoodin kasvoilla ilmenevät tunteet.

Kaksi palvelijaa, jotka kumpikin kantoivat paria suunnattoman suurta hopeista kynttiläjalkaa, saattoi nyt edeltä astuen herrasväen avaraan saliin, jossa vereket muutokset todistivat Ravenswoodin kartanon nykyisten omistajien suurta rikkautta. Niiden lahonneitten tapettien sijalla, jotka hänen isänsä aikana osaksi peittivät tämän komean huoneen seinä, osaksi riippuivat alas repaleina, oli nyt lattiasta lakeen asti ylettyvä laudoitus, jonka lakireunus, samoin kuin myös kaikkien neliöpintojen reunukset, oli koristettu kukkaiskiehkuroilla sekä linnuilla. Ja niin taitavasti oli nämä koristeet leikattu tammipuuhun, että näytti aivan siltä kuin linnut todella olisivat paisuttaneet kurkkuansa ja räpyttäneet siipiään. Muutamia vanhoja muotokuvia, jotka esittivät Ravenswoodin-suvun sankareita täysissä sota-aseissa, sekä pari vanhaa rautavarustusta oli tämän salin seinillä ennen riippunut; nyt niiden tilalla nähtiin Wilhelm kuninkaan ja Marian, hänen puolisonsa, sekä herra Thomas Hopen ja lordi Stairin, kahden kuuluisan skotlantilaisen lakimiehen, kuvat. Myöskin oli siellä valtiosinetinvartian isän ja äidin kuvat. Jälkimmäinen jörötti ynseänä, juonikkaana ja juhlallisena, päässään musta myssy pitkine riippuvine nauhoineen. Edellisellä oli mustasilkkinen geneveläinen patalakki, joka oli niin tiukasti päähän kiinni litistynyt kuin olisi tukka ollut ajettu; ja tämän lakin alta tuijottelivat ryppyihin puristuneet, äkäiset puritaanilaiskasvat päättyen harvaan punertavaan pujopartaan. Sanalla sanoen, koko miehen ulkomuoto oli semmoinen, ettei siitä voinut sanoa, ilmaisiko se enemmän ulkokullatun vai saiturin ja veijarin luonnetta. "Ja siksikö" ajatteli Ravenswood, "minun esi-isieni kuvat revittiin alas omilta rakentamiltansa seiniltä, että tämmöiset linnunpelättimet saisivat sijaa!" — Hän katsoi niihin jälleen, ja hänen näin katsellessaan Lucyn kuva (neiti Ashton ei ollut astunut yhdessä heidän kanssaan saliin) ei loistanut enää yhtä kirkkaana kuin ennen hänen mielessään. Paitsi yllämainittuja riippui salin seinillä vielä pari kolme hollantilaista *drôleries*, jolla nimellä siihen aikaan nimitettiin Östaden sekä Teniers'n maalauksia; ja oli siellä myöskin italialaisen mestarin tekemä kuva. Lisäksi oli vielä kokovartalokuva valtiosinetinvartiasta juhlallisessa virkapuvussa, ja rouva hänen rinnallaan silkissä sekä karpännahkatuikkisessa, pöyhkeä kaunotar, jonka kasvojen ilme kuvasi Douglasien, hänen esi-isänsä, ylpeyttä. Maalari, vaikka hän olikin taitava mies, ei ollut kuitenkaan osannut — lieneeköhän todellisuus häneen vaikuttanut vai salainen veitikkamaisuus viekoitellut häntä — saada herran muotoon sitä peloittavaa majesteettisuutta ja valtavuutta, josta käy ilmi, että isännällä on täysi valta omassa kodissaan. Silminnähtävää oli ensi katsahduksellakin, että valtiosinetinvartia, vaikka hän pitikin valtikkaa kädessään ja pöyhkeili kultakoruissa, kuitenkin oli akkavallan alla. — Tämän komean salin permanto oli muuten kalleilla matoilla peitetty, suuria pystyvalkeita oli palamassa kaksinkertaisissa kamiinitakoissa, ja kymmenen hopeista kynttilähaarukkaa, joiden kirkkaissa pinnoissa kimalteli niiden kynttiläin loisto, valoi koko huoneeseen päivän valkeuden vertaisen valon.

"Saanko tarjota jotain virvokkeita, herra Ravenswood?" kysyi herra Ashton, joka oli halukas lopettamaan tämän kiusallisen äänettömyyden.

Mutta hän ei saanutkaan vastausta; sillä Ravenswood oli niin täydessä toimessa tarkastellessaan salissa tapahtuneita monenlaisia muutoksia, että hän tuskin oli kuullut valtiosinetinvartian kysymystä. Mutta kun yllämainittu virvokkeiden tarjous toistamiseen lausuttiin lisäten, että illallinen kohta olisi valmis, ei hän voinut olla heräämättä mietteistään. Ja hän huomasi samassa myös tekevänsä sangen pehmeäluontoisen, jopa naurettavan vaikutuksen, jos hän antoi ulkonaisten asianhaarojen täten vallita itseään. Hän pakottautui siis keskusteluun herra Ashtonin kanssa osoittaen niin suurta huolettomuutta kuin vain hänen vallassaan oli.

"Ette saa kummeksia, herra Ashton, että uteliaana katselen niitä parannuksia, joita te olette tässä huoneessa tehnyt. Isäni aikana, kun vastoinkäymisemme pakottivat hänet elämään hiljaisuudessa, tätä huonetta käytettiin sangen vähän; minä vain leikittelin täällä, kun ilma ei sallinut minun

päästä ulos. Tuossa komerossa oli pieni työhuoneeni, missä talletin muutamia puusepän aseita, jotka Kaleb oli hankkinut minulle ja joita hän oli opettanut minua käyttämään. Tässä nurkassa, jossa nyt kaunis, hopeinen kynntilähaarukka riippuu, oli minun onkivapojeni, metsästyskojeitteni, jousieni ja nuolieni paikka."

"Minullakin on nuori hupakko", virkkoi valtiosinetinvartia, joka mielellään olisi kääntänyt puheen toiseen suuntaan, "joka on melkein samantapainen. Hän ei ole koskaan hyvillä mielin, paitsi silloin, kun pääsee metsään. — Kummapa, kun ei häntä nyt näy. — Lockhard, — lähetäpä Will Shaw Henrik-herraa noutamaan. — Hän mahtaa olla, niinkuin tavallisesti, Lucyn helmoissa kiinni — se tyttö hetukka, herra Ravenswood, vetää meitä kaikkia perässään mihin ikänä tahtoo."

Mutta ei tämäkään tyttären mainitseminen, niin taitavasti kuin se olikin keksitty, kääntänyt Ravenswoodia omasta puheenaiheestaan.

"Meidän täytyi", sanoi hän, "jättää tähän huoneeseen muutamia rautahaarniskoita ja muotokuvia — saisinko kysyä, mihinkä ne on pantu?"

"Niin", vastasi valtiosinetinvartia vähän hämillään, "kartano korjattiin meidän poissa-ollessamme — *cedant arma togae* (aseet jättäkööt sijaa rauhanpuvulle), se on meidän lakimiesten mielilause, niinkuin tiedätte. — Ja onpa sitä tässä asiassa, pelkään minä, liiankin tarkoin, puustavin mukaan, noudatettu. — Minä toivon — minä uskon niiden olevan hyvässä korjuussa — minä tiedän varmaan antaneeni sellaisen käskyn — saisinko toivoa, että te, sitten kun ne ovat löytyneet ja saatetut hyvään kuntoon, tekisitte minulle sen kunnian ja ottaisitte ne lahjana minulta, hyvittäjäisiksi siitä, että ne sattumalta siirrettiin pois sijoiltansa?"

Nuori Ravenswood vastasi jäykästi kumartaen ja jatkoi sitten käsivarret ristissä rinnalla huoneen katselemista.

Henrik, liian hellitelty viisitoista-vuotias poika, töytäisi nyt sisään ja juoksi isänsä luokse.

"Tiedätekö, isä, Lucy on tullut kotiin niin ilkeänä ja itsepäisenä, ettei huolikaan tulla talliin katsomaan uutta ponyhevostani, jonka Robert Wilson on tuonut Gallowaystä."

"Minun mielestäni oli sangen tyhmää, että pyysitkään häntä sinne tulemaan."

"Sitten isä on yhtä ilkeä kuin Lucy", vastasi poika. "Mutta annas kun äiti tulee, kylläpä hän teitä kumpaistakin kynsii!"

"Pidä nokkela suusi, sinä pikku hävytön nulikka", torui isä. "Missä on maisteri?"

"Mennyt häihin Dunbariin — toivottavasti hän siellä saa lihahakkkelusta päivällisekseen"; ja niin hän rupesi laulamaan vanhaa skotlantilaista laulua:

"Dunbarissapa hakkkelusta sai —
vallerä, valleralla!
Parempaa on ja pahempaakin kai —
vallerä, valleralla!"

"Olenpa, näen minä, suuressa kiitollisuuden velassa herra Corderylle hänen hyvästä huolenpidostaan", sanoi herra Ashton. "Ja virkapas, Henrik, kuka sitten on pitänyt sinua silmällä minun poissa ollessani?"

"Norman ja Robert Wilson — paitsi itseäni."

"Metsänvartia ja tallirenki paitsi sinun omaa hupakkopersoonasi — todella soveliaita hoitajia nuorelle lakimiehen alulle. — Ethän sinä, veikkonen, taida oppia koskaan muita lainsäätöjä kuin niitä, jotka rajoittavat metsäkauristen ampumista, lohien pyytämistä ja —"

"Ja metsäkauriista johtuu mieleeni", tokaisi nuori huimapää aivan pelkäämättä, epäröimättä keskeyttäen isän puheen, "Norman on ampunut hirven, ja minä näytin sen sarvet Lucylle, ja hän sanoi, että siinä oli vain kahdeksan haarukkaa, ja hän kertoi, että te olitte ajaneet hirveä lordi Bittlebrainin koirilla ollessanne tuolla Lännessä, ja sen sarvissa — kuulkaa mitä Lucy sanoo — oli muka kymmenen haarukkaa — onko se totta?"

"Saattoi niissä olla vaikka kaksikymmentäkin, vähät minä siitä tiedän. Mutta jos menet tämän herran puheille, niin hän voi kertoa sinulle kaikki sellaiset asiat. — Mene, Henrik, kysy häneltä — hän on Ravenswoodin nuoriherra."

Näin puhellessaan isä ja poika olivat seisoneet valkean ääressä; ja Ravenswood, vetäytyttyänsä salin toiseen päähän, seisoi selin heihin, katsellen muka erästä seinältä riippuvaa kuvaa. Poika juoksi hänen luoksensa, nykäisi häntä takin helmasta liiaksi lellitellyn lapsen rohkeudella ja sanoi: "Kuulkaa, herra — kertokaapas minulle!"

Mutta kun Ravenswood kääntyi hänen puoleensa, niin Henrik nähtyään hänen kasvonsa hämmästyti äkkiä ja peräytyi pari kolme askelta ja tuijotti sitten Ravenswoodiin pelon ja hämmästyksen ilmein, mikä oli hänen kasvoiltaan kokonaan karkoittanut sen tavallisen nokkelan vilkkauden.

"Tule tänne, pikku mies", sanoi Ravenswood, "niin kerron sinulle kaikki mitä hirvenajosta tiedän."

"Mene herran luo, Henrik", käski isä, "ethän ole ennen ollut noin jörö."

Mutta kehoitukset ja käskyt eivät vaikuttaneet poikaan vähääkään. Päinvastoin hän katseltuansa nuorta Ravenswoodia tarkasti kääntyi, hiipi varovaisesti, ikäänkuin olisi kananmunia myöten astuskellut, isänsä luo ja likistyi häneen niin lähelle kuin mahdollista. Ravenswood katsoi kohteliaisuuden vaativan, ettei hän kuuntelisi taistelua isän ja tämän vallattoman lapsen välillä,

minkä vuoksi hän käänsi jälleen päänsä seinäkuvien puoleen, huolimatta siitä, mitä he keskenään puhuivat.

"Miksi et tahdo puhella herra Ravenswoodin kanssa, sinä pikku narri?" kysyi valtiosinetinvartia.

"Minä pelkään", vastasi Henrik sangen matalalla äänellä.

"Mitä sinä pelkää, pöllö?" kysyi isä vähäisen sivaltaen häntä kaulukseen. "Mitä kummia sinä pelkää?"

"Miksi hän on niin ritari Malisius Ravenswoodin kuvan näköinen?" kysyi poika puolestaan kuiskaavalla äänellä.

"Minkä kuvan, sinä hupsu?" sanoi isä. "Tähän asti olen luullut sinua vain tyhjäntoimittajaksi, mutta nyt pelkäänkin, että olet pölkkyä pöllö."

"Sanoinhan minä, että hän on vanhan Malisius Ravenswoodin näköinen ja hän on niin kerrassaan sen näköinen kuin hän olisi astunut esiin kuvan kehyksistä. Kuva on tuolla ylhäällä, vanhan paronin kamarissa, missä pyykkiä pestään, ja sillä on rautavarustukset päällään eikä nuttu niinkuin tällä herralla — eikä tällä myöskään ole partaa ja viiksiä niinkuin kuvassa — ja toisenlainen röyhelökin on hänellä kaulassa eikä kaulus niinkuin tällä — ja" —

"Ja miksikä tämä herra ei saisi olla esi-isänsä näköinen, poika-hupakko?" kysyi valtiosinetinvartia.

"Niin, mutta jos hän on tullut ajamaan meidät kaikki pois tästä kartanosta", sanoi poika, "ja jos hänellä on kaksikymmentä miestä takanaan valepuvussa — ja jos hän sitten sanoo kolealla äänellä: *Minä odotan aikaani* — ja jos hän surmaa teidät takkakivelle, niinkuin Malisius teki tuolle toiselle herralle, jonka veren jäljet yhä vielä ovat näkyvissä?"

"Hss, joutavaa löpötystä!" virkkoi valtiosinetinvartia, jolle nuo häijyt, hänen mieleensä tunkeutuvat muistot olivat myös kiusallisia. — "Herra Ravenswood, Lockhard on juuri ilmoittamassa, että illallinen on pöydässä."

Ja samassa Lucykin astui saliin toisesta ovesta, muutettuansa yleen toisen puvun matkan jälkeen. Hänen kasvojensa erinomainen, neitseellinen ihanuus, joita vain tuuheat kultaiset kiharat varjostivat, — hänen keijunkaltainen vartalonsa, jota ei nyt paksu ratsastuspuku peittänyt, vaan joka oli puettu tummansiniseen silkkiin — hänen käytöksensä ja erittäinkin hänen hymyilynsä suloisuus — ne haihduttivat niin joutuisasti, että Ravenswood itsekin sitä ihmetteli, kaikki ne synkät, häijyt mietteet, jotka vähän aikaa olivat painostaneet nuorenherran mieltä. Lucyn kasvoissa, jotka olivat niin viattoman suloiset, Ravenswood ei huomannut pienintäkään jälkeä pujopartaisen, mustalakkisen puritaanin pingoitetuista rypyistä, ei hänen vaimonsa jäykkyydestä ja kuivakiskoisuudesta, ei valtiosinetinvartian silmien viekkaudesta eikä hänen puolisonsa kasvoilla vallitsevasta kopeudesta. Lucy näytti ikäänkuin olevan joku maan päälle laskeutunut enkeli, aivan toista sukua kuin ne raaemmat kuolevaiset, joiden keskellä hän armollisesti tahtoi vähän aikaa oleskella. Niin voimallisesti vaikuttaa kauneus nuoreen intomieleen.

KAHDEKSASTOISTA LUKU.

Ma kyllä väärin teen,
ja pelkäänpä, ett' isän valitus
taivaasta rangaistusta langettaa
tään lapsen epäkuuliaisen päähän.
Mut järki sanoo myös, ei isätkään
saa liian tiukoin ohjin pidätellä
lastensa rakkautta, estäen
Jumalan luomaa pyhää tunnetta.

Sialta on helmi kadonnut.

Vieraanvaraisuus Ravenswoodin kartanossa oli yhtä merkillinen ylellisyytensä kuin Wolfs Cragin suoma vajavaisuutensa puolesta, joskin sitä koetettiin turhaan salata. Valtiosinetinvartian sydämessä liikkui kenties ylpeä tunne tämän johdosta; mutta hän oli liian kohtelias päästääkseen sitä näkyviin. Päinvastoin hän oli mielihyvällä muistelevinansa Balderstonin "vanhan-pojan ateriaa", niin hänen sanansa kuuluivat, ja pikemmin vastenmielisesti kuin nautinnolla katselevinaan ylellisyyttä omassa, herkkujen painon alla huokaavassa pöydässään.

"Me seuraamme vain toisten esimerkkiä", sanoi hän, "mutta minä olen kasvatettu rahvaan tapaan isäni herkuttomassa pöydässä, ja mielelläni minä, jos vaan vaimoni sekä lapseni sallisivat, jälleen tyytyisin kauravelleihin ja lampaanlapaan."

Tämä oli vähän liikaa. Ravenswood ei vastannut muuta kuin: "Erilaiset säädyt — erilaiset varallisuuden kannat, aioin sanoa", paransi hän puheensa, "vaativat myös erilaista taloudenpitoa."

Tämä kuivakiskoinen vastaus lopetti kaiken keskustelun siitä aineesta, eikä ole tarpeellista, että me saamme tietää, mikä toinen aine sitten sijaan tuli. Ilta kului iloisilla, jopa ystävällisilläkin puheilla; ja Henrikkin oli jo sen verran unohtanut ensihetkisen pelkonsa, että oli julman ritarin Malisius Ravenswoodin, "Kostajan" perillisen ja elävän kuvan kanssa solminut sopimuksen hirvenajosta. Seuraavaksi aamuksi oli tämä huvitus määrätty. Aikaisin aamulla näkikin toimellisia

metsämiehiä sekä hyvin menestyvän metsästyksen. Sitten tuli päivällinen, ja harras pyyntö, että Ravenswood vielä viipyisi päivän, sekä esitettiin että myös sai suostumuksen. Tämän päivän Ravenswood jo oli määrännyt lähtöpäiväkseen; mutta hänelle muistui mieleen, ettei hän vielä ollut käynyt sukunsa vanhan, uskollisen palvelijan, Liisa-mummon luona, ja kohtuullinen kohteliaisuus vaati, että hän käyttäisi yhden aamupuolen tämän entisen seuralaisensa mielen hyvitykseen.

Käyntiin Liisan luona siis päivä määrättiin, ja Lucy läksi Ravenswoodia opastamaan. Henrik tosin tuli kolmanneksi parveen, niin että heidän kävelynsä ei näyttänyt *tête-à-tête*ltä (kahdenkesken ololta); mutta kahdenkesken he todentoella kävelivät kuitenkin, sillä tuhansia pieniä seikkoja yhä sattui, jotka kokonaan käänsivät pojan huomion pois siitä, mitä hänen kävelykumppalinsa puhuivat. Väliin oli joku naakka käynyt istumaan oksalle niin likelle että nuoli kantoi; väliin jänis piipotti polun poikki, ja Henrik kohta läksi koirineen ajamaan sitä takaa; toisinaan hänellä oli pitkä keskustelu vastaan tulevan metsänvartian kanssa, joka viivytti häntä, niin että hän jäi pitkän matkan jäljelle; toisinaan hänen piti tutkia joku mäyrän pesä, jolle juoksi pitkät matkat edeltä.

Ravenswood ja Lucy puhelivat silleikään keskenänsä hartaasti, miltei kuin likeiset ystävät. Lucy ei voinut olla ilmoittamatta, kuinka hän surkutteli Ravenswoodia, jonka sydämeen tietysti koski nähdä ennen hyvin tutut paikat niin peräti muuttuneina; ja niin lempeästi neiti Ashton tämän säälinsä ilmoitti, että se Ravenswoodin mielestä sinä hetkenä täydellisesti korvasi kaikki hänen vastoinkäymisensä. Muutamia sanoja, jotka tätä tunnetta ilmaisivat, pääsi hänen suustaan, ja Lucy niitä kuunnellessaan enemmän ujosteli kuin suuttui. Eikä voikaan liioin moittia häntä siitä, että hän oli niin varomaton ja kuunteli näitä sanoja, jos muistaa, että hänen isänsä sallima suhde heidän välillään melkein antoi Ravenswoodille luvan käyttää tällaisia sanoja. Sittenkin Lucy koetti kääntää puhetta toisaalle, mikä onnistuikin; sillä Ravenswoodkin oli poikennut yli aikomansa rajan, ja hänen omatuntonsa oli heti varoittanut häntä, kun hän näin oli lausumaisillaan rakkauden sanoja herra William Ashtonin tyttärelle.

He lähenivät nyt Liisa-mummon mökkiä, joka viime aikoina oli paljoo paremmaksi korjattu ja siis tällä kertaa näytti paljoo sievemältä, vaikkei kenties maalarin silmissä yhtä viehättävältä kuin ennen. Eukko istui tavallisella sijallaan riippukoivun juurella paahdellen itseänsä syksyisen auringon paisteessa vanhojen ja heikkojen ihmisten äänettömällä nautinnolla. Vierasten tullessa hän käänsi kasvonsa heitä kohti. "Minä tunnen teidän astuntanne, neiti Ashton", sanoi Liisa; "mutta se herra, joka teidän kanssanne tuli, ei ole teidän isänne."

"Ja miksi niin luulet, Liisa?" virkkoi Lucy; "tai kuinka voit sen niin varmaan päättää tällä kovalla maaperällä ja ulkoilmassa?"

"Minun kuuloni, lapsi, on tarkistunut sen jälkeen kun silmät tulivat sokeiksi, ja nyt voin erottaa vieroimmatkin äänenvaihtelut, jotka ennen aikaan kuuluivat minunkin korviini yhtä epämääräisinä kuin nyt teidän korviinne. Pakko on ankara, mutta kelpo opettaja, ja sen, jonka silmät ovat pimenneet, on pakko hankkia itselleen tietoja toisin keinoin."

"No niin, sinä tunsit, että se oli miehen astuntaa; sen myönnän", virkkoi Lucy. "Mutta miksi, Liisa, se ei voisi olla isäni astuntaa?"

"Vanhan miehen astunta, kultaseni, on pelkurimainen, varovainen — jalka kohoaa verkalleen maasta ja asetetaan epäröiden jälleen maahan. Mutta se, jonka nyt kuulin, on nuorukaisen pirteä, luja astunta, ja — jos niin eriskummallisen asian saisin päähäni — niin sanoisin sitä jonkun Ravenswoodin astunnaksi."

"Sinulla tosiaan", sanoi Ravenswood, "on niin tarkka korva, että töintuskin sitä uskoisin, jollen nyt itse olisi ollut todistajana. — Minä todellakin olen Ravenswoodin nuoriherra — entisen isäntäsi poika."

"Tekö!" sanoi vaimo hämmästyksestä miltei kiljahtaen, — "tekö olette Ravenswoodin nuoriherra — täällä — tässä paikassa ja tämän tytön seurassa? — En voi uskoa sitä. — Antakaa minun vanhan käteni koetella teidän kasvojanne, niin että sormet saavat tutkia eivätkö korvani ole pettäneet."

Ravenswood laskeutui eukon viereen turvepenkille ja antoi Liisan vapisevalla kädellä koetella hänen kasvojaan.

"Niin on todella!" päätti Liisa. "Nämä ovat Ravenswoodin kasvot yhtä hyvin kuin se ääni, jonka kuulen, on Ravenswoodin — Ravenswoodien ylpeät, kauniit kasvopiirteet ja rohkea, käskävä ääni. — Mutta mitä te täällä teette, Ravenswoodin nuoriherra? — Mitä teette täällä vihamiehenne tiluksilla ja hänen lapsensa seurassa?"

Liisan posket tulistui, kun hän näin lausui, samoin kuin luultavasti keskiajalla olisivat tulistuneet jonkun vanhan vasallin posket, jonka läsnäollessa hänen nuori läänitysherransa olisi osoittanut esi-isäin hengestä turmeltumisen merkkejä.

"Herra Ravenswood", selitti Lucy, joka paheksui tämän tutkinnon moittivaa luonnetta ja siis halusi lyhentää sitä, "herra Ravenswood on tullut vieraisille isäni luokse."

"Vai niin!" sanoi vanha vaimo kummastuneella äänellä.

"Minä tiesin", jatkoi Lucy, "että hänestä olisi hauska, jos veisin hänet teidän mökkiänne katsomaan."

"Missä, totta puhuen, Liisa", lisäsi Ravenswood, "toivoin saavani ystävällisempää kohtelua."

"Se on oikein ihme!" mutisi vanha vaimo itsekseen. "Mutta Herran tiet eivät ole samat kuin meidän tiemme, ja hänen tuomionsa tulevat täytetyiksi keinoilla, joita emme me likimaillekaan

ylety käsittämään. — Kuulkaa, nuoriherra", lausui hän sitten, "teidän esi-isänne olivat leppymättömät vihassa, mutta kuitenkin kunnialliset; he eivät pyytäneet vihamiehiänsä turmioon teeskennellyn ystävyyden peitteen alla. — Mitä teillä on tekemistä Lucy Ashtonin kanssa? — Miksi teidän jälkenne käyvät samaa polkua kuin hänen? — Miksi teidän äänenne kajahtaa yhtäaikaa ja sopusoinnussa herra William Ashtonin tyttären äänen kanssa? — Nuori mies, se, joka tahtoo kostaa kunniaattomilla keinoilla — —"

"Vaiti, vaimo!" tiuskaisi Ravenswood vihaisesti. "Perkelekö sun kielesi panee liikkeelle? — Kuule sanojani, että tällä nuorella neidolla ei koko maan päällä ole ainoatakaan ystävää, joka mieluummin antautuisi vaaralle alttiiksi varjellaksensa häntä väkivallasta tai loukkauksia vastaan!"

"Ja jos niin on laita", virkkoi vanha vaimo muuttuneella, surullisella äänellä, "niin sitten Jumala teitä molempia auttakoon!"

"Aamen! Liisa", sanoi Lucy, joka ei ollut käsittänyt sokean vaimon sanojen tarkoitusta, "ja antakoon sinulle järkeä ja iloisemman mielen. Sillä jos edelleen, sen sijaan että sinun pitäisi lausua ystäväsi tervetulleiksi, pidät tällaisia puheita, niin hekin saattavat ruveta ajattelemaan sinusta samaa kuin muut ihmiset."

"Ja mitä sitten muut ihmiset ajattelevat?" kysyi Ravenswood, jonka mielestä vanhan vaimon puhe tuntui myös sekavalta.

"He ajattelevat", kuiskasi Henrik Ashton, joka juuri oli saapunut paikalle, Ravenswoodin korvaan, "että Liisa on noita-akka, joka olisi poltettava silloin, kun muutkin noita-akat Haddingtonissa poltettiin."

"Mitä te sanotte?" sanoi Liisa kääntyen pojan puoleen, sokeat kasvot aivan punaisina vihastuksesta; "että muka minä olen noita-akka, joka olisi ollut poltettava niiden turvattomien raukkojen kanssa, jotka Haddingtonissa murhattiin?"

"Näettekö nyt", kuiskasi Henrik jälleen, "ja minä kuiskasin kuitenkin vienommalla äänellä kuin kyntörastas ruikuttaa!"

"Jos koronkiskuri ja sortaja ja köyhän miehen kasvojen polkija ja vanhojen rajapyykkien siirtäjä ja vanhojen sukujen hävittäjä pantaisiin samalle roviolle minun kanssani, niin sittenpä sanoisin: pistäkää tuli alle, Jumalan nimeen!"

"Tämä on hirvuisia!" virkkoi Lucy. "En ole koskaan nähnyt tätä turvatonta vaimo-parkaa tällaisessa tilassa. Mutta ikänsä ja köyhyytensä vuoksi ei häntä sovi moittia. — Tule, Henrik, lähdetään nyt — hän tahtoo puhua herra Ravenswoodin kanssa kahden kesken. Me menemme kotiin päin ja levähdämme vähän 'Haltijan lähteen äärellä', lisäsi hän Ravenswoodiin kääntyen."

"Ja, Liisa", virkkoi poika, "jos tunnet jonkun jäniksen, joka juoksee metsäkaurislaumojen läpi ja saa ne ennen aikaansa poikimaan, niin voit sanoa sille terveiseni ja ilmoittaa, että jos Normanilla ei ole valmista hopealuotia häntä varten, niin minä lainaan yhden takkini napeista siihen tarpeeseen."

Liisa ei vastannut mitään niin kauan kuin sisar ja veli olivat niin lähellä, että he olisivat kuulleet. Sitten hän sanoi Ravenswoodille: "Vai tekin suutuitte minuun rakkauteni vuoksi? — Ei kumma, että se loukkasi vieraita — mutta tekin olette suutuksissa!"

"En ole suutuksissa, Liisa", vastasi Ravenswood, "minä vain kummastelen, että sinä, jonka terävää älyä olen niin usein kuullut kehuttavan, lausuit ilmi näin loukkaavia ja perättömiä oletuksia."

"Loukkaaviako?" virkkoi Liisa. — "Niin, ainahan totuus on loukkaava — mutta perättömiä ne eivät suinkaan ole."

"Ja minä sanon sinulle, vaimo, ne ovat perättömiä", vastasi Ravenswood.

"Sitten maailma on muuttanut tapansa ja Ravenswoodit perityn luonteensa ja vanhan Liisan äly on vielä sokeampi hänen silmiään. Milloinka joku Ravenswood on käynyt vihamiehensä talossa muussa kuin koston tuumissa? — Ja tänne te olette tullut, Edgar Ravenswood, joko turmiollisissa tuumissa tai vielä turmiollisemmissa rakkauden hankkeissa."

"Ei kumpaisissakaan", vakuutti Ravenswood, "siitä annan kunnian-sa — — tarkoitan, sen vakuutan."

Liisa ei voinut nähdä, miten Ravenswoodin poski punastui, mutta hän huomasi, että nuoriherra oli kahden vaiheella ja peruutti lujemman vakuutuksen, jonka hän ensin oli ollut liittämäisillään kieltoonsa.

"Näin siis on asian laita", lausui Liisa, "ja senpätähden tyttö lupasikin odottaa Haltijan lähteen äärellä! Usein on sitä paikkaa väitetty ravenwoodilaisille turmiolliseksi paikaksi — usein on niin ollutkin — mutta tuo vanha sananparsa ei ole koskaan ollut niin tosi kuin tänä päivänä."

"Sinä teet minut hulluksi, Liisa", sanoi Ravenswood. "Sinä olet vielä hupsumpi ja taikauskoisempi kuin Balderston-ukko. Oletko sinä niin huono kristitty, että luulet minun nyt aikovan nostaa sodan Ashtonin sukua vastaan, niinkuin muinaisina verisinä aikoina oli tapana? Vai luuletko minua semmoiseksi narriksi, etten voi kävellä nuoren neidon kanssa häneen heti silmittömästi rakastumatta?"

"Ajatukseni", vastasi Liisa, "ovat minun ajatuksiani. Ja jos ruumiillinen näköni ei voikaan nähdä ympärilläni olevia esineitä, niin näänpä sentään kenties sitä selvemmin tulevia tapahtumia. Oletteko tullut ajatelleeksi, että teidän pitäisi saman pöydän ääressä, joka ennen oli teidän isänne

oma, istua alimmaisena, nykyisen ylpeän isännän sukulaisena ja seuralaisena? — Että teidän tulisi elää hänen armoillaan — seurata häntä kaikkialla kavaluuden ja juonittelun syrjäpoluilla, joilla hän paremmin kuin kukaan muu osaa teitä opastaa? — että te saisitte luut kaluttavaksi hänen saaliistaan, sitten kun hän ensin on itse syönyt lihat? — Voitteko aina puhua niinkuin herra Ashton puhuu, ajatella niinkuin hän ajattelee, antaa valtiopäivä-äänenne niinkuin hän antaa, ja voitteko nimittää isänne murhaajaa rakkaaksi apeksenne ja kunnioitettavaksi suojelusherraksenne? Ravenswoodin nuoriherra, minä olen teidän sukunne vanhin palvelija ja minä näkisin mieluummin teidät arkkuun laskettuna ja haudattuna!"

Myrsky, joka nyt nousi Ravenswoodin mielessä, oli sanomattoman suuri. Liisa oli koskettanut tuntohermoa, jonka nuoriherra suurella vaivalla oli hetkeksi saanut turtumaan. Ravenswood astui kiireisin askelin edestakaisin pienessä puutarhassa ja huusi: "Vaimo! Sinä olet jo haudan partaalla ja kuitenkin tohdit kehoittaa herrasi poikaa verityöhön ja koston?"

"Jumala varjelkoon!" lausui Liisa juhlallisesti. "Ja sentähden juuri soisin, että te lähtisitte pois tästä onnettomasta maan-äärestä, missä teidän rakkautenne yhtä paljon kuin teidän vihannekin uhkaa tuottaa välttämätöntä turmiota, ainakin häväistystä sekä teille että myös muille. Minä tahtoisin, jos tässä kuivettuneessa kädessä vain olisi siihen voimaa, varjella Ashtoneja teiltä ja teitä Ashtoneilta, ja kumpaisiakin heidän omilta himoiltaan. Teillä ei saa olla mitään — ei yhtään mitään tekemistä heidän kanssaan. Lähtekää pois heidän läheisyydestään; ja jos Jumala onkin päättänyt iskeä kostonsa sortajan sukuun, niin älkää olko välikappaleena."

"Minä tahdon miettiä sanojasi, Liisa", virkkoi Ravenswood rauhallisemmin. "Minä uskon, että tarkoituksesi on uskollinen ja rehellinen, mutta sinä käytät kuitenkin ylenmäärin vanhalle palvelijalle tulevaa puhumisen vapautta. Mutta nyt, jää hyvästi! Ja jos Jumala minut joskus parempiin varoihin saattaa, niin kyllä muistan laittaa elämäsi hiukan mukavammaksi."

Näin sanoen hän pisti kultarahan eukon käteen; mutta Liisa ei tahtonut ottaa sitä vastaan; ja Ravenswoodin yrittäessä väkisin antaa sitä, raha putosikin maahan.

"Antakaa sen hetken aikaa olla maassa", sanoi Liisa, kun Ravenswood kumartui sitä nostamaan. "Ja uskokaa minua, tämä kultaraha on vertauskuva hänestä, jota te rakastatte. Häinkin on yhtä kallisarvoinen, sen myönnän; mutta saadaksenne hänet teidän täytyisi alentaa itseänne maan tasalle. Mitä minuun tulee, niin on minulla sangen vähän tekemistä kullaan ja maallisten halujen kanssa. Ja paras sanoma, jota minä toivoisin, olisi se, että Edgar Ravenswood on sadan penikulman päässä esi-isiansä maalta eikä koskaan enää aio palata tänne."

"Liisa", sanoi Ravenswood, jonka mieleen juolahti, että tämä kiivaus johtui jostakin muusta salaisemmasta syystä kuin siitä, mitä sokea vaimo olisi saattanut arvata tämän satunnaisen käynnin johdosta, "äitini kehui aina sinun viisauttasi, älyäsi ja uskollisuuttasi. Sinä et ole mikään hupsu, niinkuin Kaleb Balderston, joka säikähtää jokaista varjoa ja pelästyy kaikkia vanhoja, taikauskaisia sananparsia. Virka siis minulle selvään, missä vaara piilee, jos tiedät sen uhkaavan minua. Jos tunnen sydämeni, niin on se vapaa kaikista sellaisista tunteista neiti Ashtonia kohtaan, joita sinä luulottelet. Minun on keskusteltava välttämättömistä asioista herra Ashtonin kanssa — kun ne ovat selvillä, lähden täältä. Ja yhtä vähän halua kuin sinulla on nähdä minua jälleen täällä, yhtä vähän, sen voit hyvin käsittää, on minulla itsellenikin tulla takaisin tähän paikkaan, joka on niin täynnä surullisia muistoja minulle."

Liisa käänsi sokeat silmänsä maahan ja näytti vähäksi ajaksi vaipuneen syviin mietteihin. "Minä tahdon sanoa teille totuuden", sanoi hän viimein kohottaen päätänsä, "minä tahdon virkkaa teille syyn pelkooni, olkoon suoralla puheellani hyvät tai pahat seuraukset. — Lucy Ashton rakastaa teitä, Ravenswoodin herra!"

"Mahdotonta", väitti Ravenswood.

"Tuhannesta seikasta olen sen todeksi nähnyt", vastasi sokea vaimo. "Hänen ajatuksissaan ei ole liikkunut mitään muuta kuin teidän muistonne siitä saakka kuin te pelastitte hänet kuolemasta; sen minun tottunut älyni on huomannut hänen omista puheistaan. Kuultuanne sen — jos todella olette kunnian mies ja isänne poika — te tämän syyn vuoksi pakenette hänen näkyviltään. Hänen rakkautensa on sammuva niinkuin lamppu, jonka liekki ei saa palamisen ainetta. Mutta jos viivytte täällä, niin on hänen turmionsa tai teidän, tai kumpaisenkin, välttämätön seuraus tästä onnettomasti syttyneestä rakkaudesta. Minä ilmoitin vastahakoisesti teille tämän salaisuuden; mutta ettehän tekään olisi kauan ollut sitä itse huomaamatta, ja parempi on, että te sen minulta kuulette. Lähtekää nyt, Ravenswoodin nuoriherra — te olette kuullut salaisuuteni. Jos te vielä tunning ajan viivytte herra Ashtonin katoksen alla aikomatta kosia hänen tytärtänsä puolisoksenne, niin olette petturi — ja jos aiotte yhdistää itsenne sukulaisuuden siteillä tähän mieheen, niin olette mieleton, turmioon tuomittu hullu."

Näin puhuttuaan vanha vaimo nousi, otti sauvansa, astua horjahteli mökillensä, meni sisään ja lukitsi oven jättäen Ravenswoodin omien ajatustensa valtaan.

YHDEKSÄSTOISTA LUKU.

Kodissaan syrjäisessä suloisempi
hän on kuin Kreikan puroin najadit,
tai neito Vellamon, jok' yksin istuu
rannalla meren.

Ravenswoodin mietteet olivat sangen sekavat. Hän näki nyt äkkiä joutuneensa siihen pulaan, jota hän jo jonkun aikaa oli pelännyt. Seurusteleminen Lucyn kanssa oli tosin tuntunut hänestä viehättävältä, melkein pä lumoavalta; mutta sittenkään ei hän ollut koskaan saanut kokonaan voitetuksi sisällistä vastahakoisuuttaan naida isänsä vihamiehen tytär. Eikä Ravenswood vielä silloinkaan voinut taivuttaa mieltään pitämään näiden molempien sukujen välistä liittoa mahdollisena, kun hän oli jo antanut anteeksi sen pahan, minkä herra Ashton oli tehnyt hänen isällensä, ja kun hän alkoi tuntea kiitollisuutta valtiosinetinvartiaa kohtaan siitä ystävällisyydestä, jota tämä oli ollut hänelle osoittavanaan. Mutta nuoriherra tuns sydämessään Liisan sanojen olevan täyttä totta ja että hänen nyt piti kunniansa vuoksi joko heti lähteä Ravenswoodin kartanosta tai kosia Lucy Ashtonia vaimokseen. Ja olipa mahdollista, että Lucyn rikas, mahtava isä kuultuansa tämän kosinnan hylkäisi ja epäisi sen — rukkasten saanti Ravenswoodin kosiessa Ashtonin tytärtä olisi ollut liian suuri häväistys. "Minä suon Lucylle kaikkea hyvää", lausui Ravenswood itseksensä, "ja hänen tähtensä olen valmis antamaan anteeksi kaiken sen pahan, minkä hänen isänsä on tehnyt suvulleni. Mutta en tahdo koskaan — koskaan enää nähdä häntä!"

Tämän päätöksen hän teki katkeralla sydämen tuskalla tultuansa tienhaaraan, josta toinen polku kulki Haltijan lähteelle, missä hän tiesi Lucyn odottavan häntä, toinen pitempää mutkatietä kartanolle. Ravenswood seisahtui hetkiseksi, ennenkuin hän poikkesi jälkimmäiselle polulle; hän mietiskeli millä tavalla hänen piti selittää tätä kummalliselta näyttävää käytöstään. Hän oli juuri mutissut itseksensä: "Äkillisiä sanomia Edinburghista — mikä tekosyy hyvänsä — kun vain en enää viivy täällä", — samassa nuori Henrik tuli juosten hänen luokseen ja sanoi aivan hengästyksissään: "Herra Ravenswood, herra Ravenswood, teidän pitää saattaa Lucy takaisin kartanolle, minä en jouda. Norman odottaa minua, ja minä saan seurata häntä ympäri koko metsän enkä tahtoisi jäädä pois, vaikka saisin kultakolikon. Ja Lucyä peloittaa palata yksin kotiin, vaikka kaikki metsähärät nyt jo ovat kuoliaaksi ammutut, ja sentähden teidän pitää nyt heti mennä Lucyn luokse."

Kun vaa'an lautaset ovat aivan tasapainossa, niin höyhenkin saa toisen niistä painumaan. "Ei käy laatuun", tuumi itseksensä Ravenswood, "että jättäisin tämän nuoren neidon yksikseen metsään. Ja mitä haittaa siitä onkaan, jos näen hänen vielä yhden kerran sen jälkeen kun niin monta kertaa olemme yhdessä seurustelleet. — Paitsi sitä vaatiikin kohteliaisuus, että ilmoitan hänelle aikomukseni lähteä täältä."

Näin rauhoitettuaan mieltänsä sillä, että tämä neuvo muka oli viisas, jopa aivan välttämätön, hän poikkesi sille polulle, joka vei hänet turmiota tuottavalle lähteelle. Henrik, samassa kun hän oli nähnyt Ravenswoodin kääntyvän sinne päin, katosi kuin salama toiseen suuntaan, seurataksensa metsänvartiaa tuolle retkelle, joka heille molemmille oli niin hupaisa. Mutta Ravenswood, tarkemmin tutkimatta käytöksensä sopivaisuutta, astui kiireisin askelin lähteelle, jonka ääressä hän tapasi Lucyn yksinään raunioilla istumassa.

Hän istui eräällä kivellä, joka kuului lähteen entiseen, hajonneeseen kattorakennukseen, ja näytti katselevan, kuinka vesi iloisenä, kimaltelevana kuplien kumpuili esiin sen kaarevan, pimeän holvin alta, jonka rakkaus — tai kenties katumus — oli sen suojaksi rakentanut. Lucy Ashtonin näin istuessa ruutuiseen viittaansa kääriytyneenä, pitkät kiharat osaksi nauhoistaan irtaantuneina ja hopeanvalkoiselle kaulalle valuneina, olisi taikauskoinen voinut luulla häntä murhatuksi lähteen haltija-neidoksi. Mutta Ravenswood ei nähnyt hänessä mitään muuta kuin erinomaisen kauniin neidon; ja tämä neito hänen silmissään näytti vieläkin kauniimmalta kuin ennen — kuinka muuten olisi voinutkaan olla — nyt kun hän tiesi, että hän oli kiinnittänyt häneen rakkautensa. Lucyä katsellessaan Ravenswood tuns päätöksensä sulavan kuin vahan päivänpaisteessa, ja hän kiirehti sentähden esille piilopaikastaan läheisestä viidakosta. Lucy tervehti, mutta ei noussut siltä kiveltä, jolla hän istui.

"Hulivili-veikkoni", virkkoi neiti Ashton, "on jättänyt minut, mutta minä luulen hänen palaavan muutamien minuuttien kuluttua. Sillä vaikka hyväksi onneksi mikä asia hyvänsä huvittaa häntä aina hetken, ei mikään sentään voi huvittaa häntä kauemmin kuin lyhyen hetken."

Ravenswood ei hennonut ilmoittaa Lucylle, että veli oli lähtenyt kaukaiselle retkelle, jolta hän ei niinkään pian palaisi takaisin. Hän istuutui nurmelle vähän matkan päähän neiti Ashtonista, ja molemmat olivat tuokion ääneti.

"Minulle tämä paikka on hyvin mieluinen," sanoi Lucy vihdoin, ikäänkuin vaitiolo olisi tuntunut hänestä tukalalta. "Tämän kirkkaan lähteen solina ja puiden suhina ja raunioitten välissä tiheästi kasvavat ruohot sekä metsäkukkaset, ne kaikki ovat kuin runoelma. Muistanpa sitä paitsi kuulleenikin, että tästä paikasta on olemassa vanha tarina, josta minä niin paljon pidän."

"Tämän paikan", vastasi Ravenswood, "sanotaan tuottavan turmiota minun suvulleni. Ja on minulla itselläniakin hiukan syytä niin sanoa, sillä tässä paikassa ensi kerran näin neiti Ashtonin — ja tässä paikassa minun myös täytyy sanoa hänelle jäähyväiset ikipäiviksi."

Veret, jotka tämän puheen alkupuoli oli ajanut Lucyn poskipäihin, katosivat taas heti, niin pian kuin hän kuuli sen loppupuolen.

"Jäähyväiset meille, herra Ravenswood!" huudahti hän. "Mitä on tapahtunut, koska teidän on pakko kiirehtiä pois? Kyllä tiedän, että Liisa vihaa isääni — ei pidä isästani, aion sanoa — enkä oikein käsittänytkään hänen mieltään tänä päivänä, hän oli niin salaperäinen. Mutta minä tiedän varmaan, että isäni on täydestä sydäimestään teille kiitollinen siitä suuriarvoisesta avusta, jonka teiltä saimme. Sallikaa minun toivoa, että me kerran voitettuamme teidän ystävyittenne emme turhista syistä sitä jälleen menetä."

"Tekö menettäisitte minun ystävytyeni, neiti Ashton?" virkkoi Ravenswood. "Ei — mihin ikänä kohtaloni vie minut — mikä onni ikänä minulle lieneekin suotu — teidän ystävänänne, teidän hartaana ystävänänne olen minä suorittava työni ja kärsivä vaivani. Mutta minun kohtaloni käskee, ja minun täytyy lähteä, ettei minun turmioni lisäksi tulisi vielä muidenkin ihmisten turmio."

"Voi, älkää lähtekö meiltä, herra Ravenswood!" pyysi Lucy; ja viattomuudessaan, lempeydessään hän laski kätensä Ravenswoodin viitan liepeelle ikäänkuin pidättääkseen nuortaherraa. "Te ette saa lähteä meiltä. Minun isälläni on valtaa ja muutamilla hänen ystävilleen on sitä vieläkin enemmän. — Älkää lähtekö ennenkuin olette nähnyt, mitä hänen kiitollisuutensa saa aikaan teidän hyväksenne. Uskokaa minua, hän on jo kirjoittanut neuvoskunnalle teidän puolestanne."

"Saattaa niin olla", vastasi Ravenswood ylpeästi. "Mutta omalla voimallani enkä teidän isänne avulla minä tahdon saavuttaa onnen sillä elämäntiellä, jolle nyt lähden. Kaikki, mitä minulla on mukanani viemistä, on jo valmiina — miekka ja viitta, uljas sydän ja vahva käsi."

Lucy peitti kasvonsa käsillään, mutta kyyneleet tulvivat sittenkin sormien lomitse esille. "Antakaa minulle anteeksi", sanoi Ravenswood tarttuen Lucyn oikeaan käteen, jonka tämä vähäisen vastusteltuansa antoi hänelle, vasemmalla yhä edelleen peittäen kasvojansa, "minä olen kovin jyrkkä, kovin tyly, kovin jäykkä luonteeltani, enkä osaa oikein kohdella niin hentoa ja niin herkkätuntoista olentoa kuin te olette. Unohtakaa, että tämä synkkä haamu on kulkenut teidän elämäntienne poikki — sallikaa minun lähteä, ja olkaa varma siitä, ettei mikään kipeämmästi koskeva suru voi sattua minulle tämän hetken jälkeen, joka erottaa minut teistä."

Lucy itki yhä itkemistään; mutta hänen itkunsa ei enää ollut yhtä katkera. Sillä joka kerta, kun Ravenswood yritti ilmoittaa aikovansa lähteä, hänen sanansa yhä uudestaan ilmaisivat, miten kernaasti hän tahtoi olla lähtemättä. Viimeinpä, sen sijaan että olisi sanonut lopullisesti jäähyväiset, hän lupasi Lucyille ikuisen rakkautensa ja sai saman lupauksen vastaukseksi. Kaikki tämä tapahtui niin äkkiä, aivan hetkellisen hurman yllytyksestä, että heidän huulensa samoin kuin heidän kätensäkin olivat jo lupauksen vakavuuden vahvistaneet, ennenkuin Ravenswood oli oikein ennättänyt ajatella, mitä seurauksia tästä hänen teostaan oli johtuva.

"Ja nyt", sanoi Ravenswood hetken aikaa tuumittuansa, "minun pitää mennä herra William Ashtonin puheille — hänen pitää saada tieto kihlauksestamme. Ei saa edes näyttää siltä kuin Ravenswood oleskelisi hänen kattonsa alla salaa houkutellen hänen tyttärensä rakkautta."

"Et suinkaan aio puhua isälleni tästä asiasta?" virkkoi Lucy epäröiden; ja sitten hän lisäsi hartaasti: "oi, älä, älä tee sitä! Kohtalosi elämässä pitäisi ensin olla varmaan määrätty, sinun paikkasi ja tulevaisuutesi vakavalla kannalla, ennenkuin käyt isäni puheilla. Hän kyllä rakastaa sinua, sen tiedän varmaan — hän kyllä on suostuva, sen toivon — mutta äitini — —"

"Sinun äitisikö, Lucy armaani?" kysyi Ravenswood. "Hän on Douglasin sukua, ja tämä suku on kolme kertaa tullut liitetyksi naimisten kautta minun sukuuni silloinkin, kun Douglasien loisto ja valta oli korkeimmillaan. Mitä sinun äidilläsi voisi olla minua vastaan?"

"En sanonut, että hänellä olisi jotain vastaan", vastasi Lucy. "Mutta hän on hyvin arkatuntoinen oikeuksiensa suhteen ja saattaisi vaatia, niinkuin äidillä onkin oikeus, että häneltä ensiksi pyydetäisiin suostumusta."

"Tehkäämme niin", sanoi Ravenswood. "Lontooseen tosin on pitkä matka, mutta kerkeää sentään kirje mennä sinne ja vastaus tulla takaisin kahdessa viikossa. Voinhan olla vaatimatta, että herra Ashton heti antaisi ratkaisevan vastauksen pyyntöni."

"Mutta", vastusteli Lucy, "eikö olisi parempi, jos odottaisimme — jos odottaisimme vaikka vain muutamia viikkoja? — Jos äitini saisi nähdä sinut — tutustuisi sinuun — sitten hän myös varmaan suostuisi. Mutta te ette tunne yhtään toisianne, ja tuo vanha riita sukujemme välillä — —"

Ravenswood kiinnitti Lucyyn terävät, mustat silmänsä, ikäänkuin hän olisi tahtonut katsoa hänen sydämensä viimeisimpään perukkaan saakka.

"Lucy", lausui hän, "minä olen sinun tähtesi luopunut kostotuumista, jotka jo kauan aikaa kytivät mielessäni ja jotka melkein pakanallisin menoin olin vannonut panevani toimeen — niistä kaikista minä luovuin sinun ulkonaisen kauneutesi tähden, ennenkuin vielä tiesinkään, mikä kallis aarre sen alla piilee. Sinä päivänä, jona isä-raukkani oli viety hautaan, minä illalla leikkasin kiharan tukastani, viskasin sen tuleen ja vannoin vimmoissani ja vihoissani kostavani isäni vihollisille, kunnes he minun jalkojeni edessä väantelisivät samoin kuin tuo kärventyvä hävityksen vertauskuva."

"Se oli kuolemansynti", virkkoi Lucy kalveten, "että vannoit niin hirmuisen valan."

"Sen myönnän", vastasi Ravenswood, "ja vielä suurempi olisi rikokseni, jos sen täyttäisin. Sinun tähtesi minä luovuin näistä kostotuumista, vaikka en itsekään oikein tiennyt, mistä syystä vihani masentui, ennenkuin toisen kerran nähtyäni sinut huomasi, kuinka suuri sinun valtasi oli minuun."

"Mutta miksi nyt", kysyi Lucy, "manaat esille nuo hirmuiset tunteet, jotka ovat niin perin vastakkaisia niille tunteille minua kohtaan, joiden sanot liikkuvan sydämessäsi — ja myös niille tunteille, jotka minä sinun kiihkeitten vaatimuksiesi pakosta olen tunnustanut?"

"Siitä syystä", vastasi Ravenswood, "että tahtoisin mieleesi painaa, kuinka kalliin hinnan olen maksanut rakkaudestasi ja kuinka suuri oikeus minulla on vaatia sinulta uskollisuutta. En tahdo sanoa, että sinun rakkaudestasi olen maksanut sukuni kunnian, ainoan jäljelle jääneen perintöni — mutta vaikken niin sano enkä ajattelekaan, niin maailma saattaa sekä sanoa että ajatella."

"Jos tunteesi ovat semmoiset", virkkoi Lucy, "niin olet julmalla tavalla leikitellyt minun kanssani. Mutta ei vielä ole liian myöhäistä sitä lopettaa — peruuta sanasi ja lupauksesi, joita et voinut antaa minulle tahraamatta kunniaasi — olkoon se, mikä on tapahtunut, ikäänkuin tapahtumatonta — unhoita minut — ja minäkin koetan unhoittaa —"

"Älä ymmärrä minua väärin", sanoi Ravenswood. "Sinä ymmärrät minua aivan väärin, sen vannon kaikkien niiden asioiden kautta, joita pidän tosina ja kunniallisina. Kun minä mainitsin sen kalliin hinnan, jonka annoin sinun rakkaudestasi, niin tein sen vain siksi, että näkisit, kuinka kalliissa arvossa pidän sinun rakkauttasi, siksi, että keskinäinen siteemme siitä vielä vahvistuisi, ja siksi, että siitä, mitä olen tehnyt saadakseni sydämesi omakseni, arvaisit kuinka haikea tuskani olisi, jos sinä joskus rikkoisit lupauksesi."

"Ja miksi, Ravenswood", vastasi Lucy, "luulisit sen mahdolliseksi? Miksi näin kiivaasti puhut minulle uskottomuudesta? Senkö vuoksi, että pyydän sinua vielä vähän aikaa olemaan puhumatta isälleni asiasta? Vaadi minulta minkälaista uskollisuudenvaalaa tahansa; vaikkei valaa tarvittakaan minun uskollisuuteni vahvistamiseksi, niin se ehkä kuitenkin voi vahvistaa sinun uskoasi."

Ravenswood pyysi anteeksi, selitti sanansa, jopa kävi polvilleenkin saadakseen Lucyn leppymään. Ja Lucy, joka oli yhtä leppyisä kuin teeskentelemätön, antoi pian anteeksi sen loukkauksen, jonka Ravenswood epäilyillään oli saanut aikaan. Erimielisyys päättyi siis siten, että nuori pari vahvisti liittonsa vertauskuvalisella menolla, jota vielä tätä nykyäkin joskus Skotlannin talonpoikainen kansa käyttää. He mursivat kahtia ja jakoivat keskenään sen ohuen kultarahaa, jota Liisa ei ollut Ravenswoodilta vastaanottanut.

"Ja tätä säilytän aina povellani", vakuutti Lucy ripustaen rahan kaulaansa ja peittäen sen huivillaan, "jollat sinä, Edgar Ravenswood, vaadi sitä pois minulta. Ja niin kauan kuin se riippuu kaulassani, ei minun sydämeni ole koskaan salliva kenenkään muun rakkautta kuin sinun."

Samoin vakuuttaen Ravenswoodkin ripusti rahanpuoliskon sydämensä kohdalle. Ja nyt viimeinkin heille juolahti mieleen, että heidän puhellessaan oli sangen pitkä aika kulunut, niin että ihmiset kartanossa saattoivat ihmetellä tätä viipymistä, jopa olla levottomiakin sen johdosta. Samassa kun he nousivat lähteäkseen lähteen luota, jonka äärellä he olivat solmineet liittonsa, viuhahti nuoli ilmassa ja iski korppiin, joka istui kuivalla oksalla vanhassa tammipuussa, aivan lähellä sitä paikkaa, missä he olivat oleskelleet. Lintu räpyytti siipiään lentäen pari kyynärää ja putosi sitten maahan Lucyn eteen, jonka vaatteille pari veripisaraa pirskahti.

Neiti Ashton säikähtyi tästä kovin, ja Ravenswood alkoi hämmästyneenä ja suuttuneena katsoa ympärilleen keksiäkseen ampujan, joka oli näyttänyt taitoansa tällä arvaamattomalla, epäsuotuisalla tavalla. Hän ei pysynyt kauan piilossa; se oli Henrik Ashton, joka nyt juoksi heidän luoksensa jousi kädessä.

"Kylläpä tiesin, että hämmästyttäisin teitä", riemuitsi hän, "ja tiedättekö, te olitte niin toimessanne, että minä toivoin linnun putoavan — loiskis! — teidän päanne päälle, ennenkuin sen huomaisitte. — Mitä tuo herra Ravenswood paraikaa kertoilikaan sinulle, Lucy?"

"Minä juuri puhuin sisarellesi siitä, miten laiska poika sinä olet, kun annoit meidän odottaa täällä näin kauan", sanoi Ravenswood auttaaksensa Lucya, joka oli hämillään.

"Minuako te odotitte? Sanoihan minä, että teidän piti saattaa Lucy kotiin, koska minä aion seurata Norman-ukkoa hänen kiertomatallaan Hayberryn metsässä, johon tietysti oli kuluva runsas tunti. Ja nyt me olemme saaneet selvän kaikista metsäeläinten poluista ja piilopaikoista, sillaikaa kun te täällä istuitte Lucyn kanssa laiskana lörppönä."

"Hyvä, hyvä on, Henrik", sanoi Ravenswood. "Mutta saa nähdä, millä nyt voit puhdistaa itsesi, kun pidän tutkintoa tuon korpin tappamisesta. Tiedätkö, että kaikki korpit ovat Ravenswoodin herrojen suojelun alaisena ja että korpin tappo jonkun Ravenswoodin läsnäollessa tuottaa turmiota ja olisi oikeastaan puukonpistöksellä rangaistava?"

"No niinhän Normankin sanoi", vahvisti poika. "Hän tuli minun kanssani pyssyn kantaman päähän ja kertoi, ettei hän koskaan ollut nähnyt korpin istuvan niin lähellä eläviä ihmisiä, ja toivoi, ettei se merkitsi mitään pahaa. Sillä kaarne on arimpia siivin siukovista, jollei se ole kesy. — Mutta minä hiivin hiipimistäni yhä likemmäksi, kunnes olin päässyt kuudenkymmenen askeleen päähän, ja sitten — viuhtis! — nuoleni lensi, ja tässä korppi nyt makaa, se on totinen tosi! Eikö se ollut hyvin ammuttu? — Ja kuitenkin, sen voin kehua, en ole vielä jousella ampunut — kuin korkeintaan kymmenen kertaa!"

"Se oli aika hyvä laukaus, tosiaankin", kiitti Ravenswood, "ja kyllä sinusta tulee tarkka pyssymies, jos vain hartaasti harjoittelet."

"No juuri niinhän Normankin puhuu", vastasi poika. "Mutta eipä se olekaan minun vikani, jollen tarpeeksi harjoittele. Sillä jos minulla olisi valta, niin enpä paljon muuta tekisikään; mutta isä ja maisteri, ne aina välistä toruvat. Ja tuo neiti Lucykin teeskenteleikse ja käskee minua työhön, vaikka kyllä hän itse joutaa istua laiskana lähteen äärellä koko päivän, kun vain on kaunis nuoriherra puhekumppanina — olen minä nähnyt hänen niin tekevän sen seitsemänkin kertaa, uskokaa minua."

Näin puhuessaan poika katsahti sisarensa, ja kesken vallatonta lorulemistäänkin hän huomasi, että tämä puhe koski kipeästi Lucyyn, vaikka hänen oli mahdoton käsittää, mikä siihen oli syynä tai miten syvälle se koski.

"Älähän Lucy", lohdutti hän, "älä itke! Ja jos olen sanonut jotain, joka kävi väärää tietä, niin peruutan sanani jälleen. Ja sitä paitsi, mitä herra Ravenswood siitä välittää, vaikka sinulla olisi satakin sulhasta? Älä siis senvuoksi pistä sormiasi silmiin."

Ravenswood ei ensi hetkessä ollut oikein hyvillään siitä, mitä oli kuullut; mutta hänen terve järkensä ymmärsi pian tämän puheen vallattoman poikanulikan loruksi, jolla tämä koki kiusata sisartaan hänen arimmasta kohdastaan. Mutta vaikka Ravenswoodin mieli oli sitä laatua, joka ei helpolla ota vastaan ulkoa tunkeutuvia ajatuksia eikä myöskään helpolla päästä kerran vastaanottamiaan, niin Henrikin lorut herättivät sittenkin hämärän epäluulon. Hän rupesi pelkäämään joutuvansa tämän kihlauksen kautta samaan tilaan kuin roomalaisessa voittojuhlassa voitettu vihollinen, joka on pakotettu kulkemaan triumfivaunun perässä seuraten voittajaa, joka ei välitä muusta, kunhan saa ylpeytensä tyydytetyksi sotavankinsa häväistyksellä. Ravenswoodilla, sen sanon vielä kerran, ei ollut mitään todellista syytä semmoiseen pelkoon eikä edes voi sanoa, että hän täydellä todella olisi ollut semmoisessa pelossa. Mutta ylpeyden ja köyhyyden yhteinen vaikutus herätti jonkinlaista epäluuloa tämän miehen mielessä, josta tuo tunne, jolleivät asianhaarat olisi olleet niin onnettomia, samoin kuin kaikki muutkin halvat tunteet olisi ollut kaukana.

He saapuivat kartanoon, missä herra Ashton, huolissaan heidän pitkästä viipymisestään, tuli jo eteisessä heitä vastaan.

"Jos Lucy", sanoi valtiosinetinvartia, "olisi ollut jonkun muun seurassa kuin teidän, joka olette näyttänyt voivanne täydellisesti turvata häntä, niin olisin minä, sen tunnustan, ollut sangen huolissani ja lähettänyt väkeä häntä etsimään. Mutta Ravenswoodin nuorenherran seurassa, sen tiedän, minun tyttärelläni ei ole mitään pelkäämistä."

Lucy alkoi selittää heidän pitkän viipymisensä syytä; mutta koska hänen omatuntonsa ei ollut aivan puhdas, niin joutui hän hämille kesken selitystään. Ravenswood yritti tulla avuksi, koetti kertoa seikan laveammalta ja tyydyttävästi; mutta hänkin kietoutui pian samaan hämminkiin, aivan kuin mies, joka yrittää vetää kumppaniansa suosta ylös ja uppoaa samaan sitkeään lietteeseen. Oli aivan mahdotonta, että näiden nuorten rakastuneitten hämilläolo olisi jäänyt huomaamatta meidän terävisilmäiseltä lakimieheltämme, joka sekä luonteeltaan että virkansa kautta oli tarkka arvaamaan kaikki ihmismielen mutkat. Mutta hänen nykyiseen aikeeseensa kuului, ettei hän ollut huomaavinaan mitään tällaista. Hän näki mielellään Ravenswoodin nuorenherran sidottuna, mutta itse hän tahtoi olla vapaa; hänen mieleensä ei juolahtanutkaan, että rakkaus, jonka hän toivoi tyttärensä syyttävän Ravenswoodissa, saattaisi myös syyttää Lucyn omanakin sydämen. Tosin Lucyn mielessä saattoi herätä vähäinen romantinen mielisuosio Ravenswoodia kohtaan, jonka salliminen sittemmin muuttuneiden asianhaaran tai rouva Ashtonin taipumattoman vastahakoisuuden vuoksi ehkä nähtäisiin sopimattomaksi. Mutta se mielisuosio, niin valtiosinetinvartia luuli, saataisiin silloin helposti haihtumaan ja unohtumaan sillä, että Lucyn kanssa käytäisiin Edinburghissa tai vaikkapa Lontoossakin saakka ja että hänelle lahjoitettaisiin kimppu Brysselin pitsejä tai että hänen ympärilleen ilmaantuisi puolitusinaa suloisesti leperteleviä kosijoita pyrkien sen sijaan, josta hänen täytyisi luopua. Tällainen oli herra Ashtonin tuuma siinä tapauksessa, että asiat huonosti kävisivät. Mutta niiden luultavampaan loppupäätökseen nähden oli Lucyn hetkellistä mielisuosiota Ravenswoodia kohtaan pikemmin ylytettävä kuin vastustettava.

Jälkimmäinen loppupäätös oli valtiosinetinvartian mielestä sitä luultavampi, koska hänelle tänä samana aamuna oli tullut kirje, jonka sisällyksen hän heti luki Ravenswoodille. Postilaukun kantaja oli valtiosinetinvartialle tuonut paperikäärön ennenmainitulta ystävältä, joka salaa puuhaili kootakseen joukon isänmaanystäviä liittoon, minkä johtajana tulisi olemaan herra Ashtonin pahin peloitus, tuo toimellinen ja kunnianhimoinen markiisi A——. Tällä hyvällä ystävällä, niinkuin muistamme, oli yrityksessään herra Ashtonia kohtaan ollut sen verran menestystä, että valtiosinetinvartia ainakin ääneti kuunteli hänen tarjouksiaan, vaikkei hän niihin antanutkaan suoraa, suostuvaista vastausta. Tämän oli asiamies kertonut lähettäjälleen, joka siihen vastasi vanhalla ranskalaisella sananparrella: "*Chateau qui parle, et jemme qui écoute, l'un et l'autre va se rendre*" (Linna, joka rupeaa keskusteluun, ja nainen, joka kuuntelee, ovat kumpainkin antautumaisillaan). Sillä valtiomies, joka vastaamatta kuuntelee ehdotusta hallitustavan muutoksesta, oli markiisin mielestä aivan samassa tilassa kuin linna, joka rupeaa keskusteluihin, ja nainen, joka kuuntelee tarjouksia. Siitä syystä hän oli päättänyt piirittää valtiosinetinvartian likemmältä.

Tuotu käärö sisälsi siis kirjeen tuolta ystävältä ja liittolaiselta sekä toisen itse markiisilta, jossa tämä suoralla tavalla pyysi kursastelematta käydä katsomassa valtiosinetinvartiaa. Heidän piti matkallaan etelään päin kulkea sen tienoon kautta, tiet olivat huonot, kestikievarit mitä kurjimmassa tilassa; valtiosinetinvartia oli vanhastaan erään markiisin kirjeenvaihtajan likeinen tuttava, vaikkei niin paljon hänen itsensä; mutta olivathan sentään herra Ashton ja markiisi sen verran tuttavat, että tällainen vieraskäynti saattoi näyttää aivan luonnolliselta ja että se tuttavuus saattoi tukkia suun niiltä, joiden ehkä teki mieli selittää sitä valtiolliseksi salavehkeilyksi. Herra Ashton siis heti suostui pyyntöön, mutta samalla hän kuitenkin lujasti päätti, ettei hän antautuisi heidän hankkeisiinsa tuumankaan vertaa syvemmälle kuin mitä järki (sillä hän tarkoitti omaa etuaan) selvään oli näyttävä soveliaaksi.

Kaksi seikkaa oli tässä tilaisuudessa, jotka näyttivät valtiosinetinvartian mielestä erittäin edullisilta: se että Ravenswood oli hänen luonaan ja että rouva Ashton oli poissa kotoa. Siinä, että Ravenswood oleskeli hänen katoksensa alla, oli hänen mielestään vahva este kaikkia vaarallisia ja vihollismielisiä hankkeita vastaan, joihin mainittu nuoriherra muuten markiisin avulla olisi ehkä ryhtynyt. Ja Lucy, sen herra Ashton käsitti, oli tätä nykyä isänsä viivytyks- ja odotustuumiin nähden paljoa soveliaampi talonemäntä kuin hänen äitinsä, joka varmaan tavalla tai toisella oli ylpeydellään ja leppymättömyydellään häiritsevä valtiosinetinvartian viisaita vehkeitä.

Hartaisiin pyyntöihinsä, että nuoriherra viipyisi hänen luonansa markiisin käynnin yli, herra Ashton tietysti sai helposti suostumuksen; sillä nyt Haltijan lähteen äärellä tapahtuneen

rakkaudentunnustuksen jälkeen ei Ravenswoodia enää haluttanutkaan äkisti lähteä. Lucy ja Lockhard siis saivat käskyn tehdä varustuksiaan kumpikin omassa piirissään, niin että aiottu vieraat saatettaisiin ottaa vastaan komeudella ja ylellisyydellä, mikä siihen aikaan Skotlannissa vielä oli sangen tavatonta.

KAHDESKYMMENES LUKU.

Maralb. "Isäntä, nyt vieras herra tuli, hevosen seläst' astui jo" — —

Overreach. "Pois sisään, ja tee kuin sanoin. Onko tuo riemastava soitanto, min käskin, jo valmis häntä vastaanottamaan?"

Miten vanhaa velkaa uudella tavalla maksetaan.

Herra William Ashton oli viisas mies, taitava lainoppinut ja asianmukaisten menettelytapojen syvä, käytännöllinen tuntija; mutta sittenkin hänen mielenlaadussaan oli muutamia kohtia, jotka paremmin soveltuivat hänen luontaiseen pelkuruuteensa ja ylöspäin pyrkiessään käyttämiinsä viekkaisiin juoniin kuin siihen korkeaan arvopaikkaan, johon hän oli päässyt. Näistä kohdista näkyi, että hänen älynsä, vaikka se olikin hyvin viljelty, alkujaan ei ollut muuta kuin tavallinen, ja että halpa mieli, joskin huolellisesti kätkettynä, piili hänen sydämensä pohjalla. Hän näytteli mielellään rikkauttansa kerskaavalla tavalla, ei niinkuin mies, jolle ylellisyys tottumuksesta on tullut tarpeeksi, vaan niinkuin se, jonka silmissä ylellisyydellä vielä on uutuuden viehätys. Mitättömimmistäkin pikkuseikoista herra Ashton itse piti huolta; ja Lucy näki ylenkatseen punan nousevan Ravenswoodin poskille, kun valtiosinetinvartia tämän kuullen täydessä toimeensa puheli Lockhardin, vieläpä vanhan emännöitsijänkin kanssa asioista, joita aatellisperheissä isäntäväki tavallisesti ei ollenkaan ajattele siitä syystä, että niiden laiminlyömistä pidetään mahdottomana.

"Minä en liioin kummeksisi", virkkoi Ravenswood eräänä iltana poistuessaan salista, "jos herra Ashton olisikin ylimalkaan hiukan levoton; sillä markiisin tulo tänne on kunnianosoitus, ja se on kunnianosoituksena vastaanotettava. Mutta minä olen jo aivan väsynyt kuulemaan noita jonninjoutavia pikku kyselemisiä maitohuoneen ja ruoka-aitan, jopa kanakopinkin tilasta — malttini on aivan loppumaisillaan. Helpompi on kärsiä köyhyyttä Wolfs Cragissa kuin tätä kiusoittavaa rikkautta Ravenswoodin kartanossa!"

"Mutta sittenkin", vastasi Lucy, "minun isäni juuri pitämällä huolta tällaisista pikkuseikoista sai omakseen tämän kartanon — —"

"Jonka minun esi-isäni menettivät siitä syystä, etteivät pitäneet niistä huolta", jatkoi Ravenswood. "Olkoon niinkin, mutta raskas on kantomiehen taakka sittenkin, vaikka se olisi kultaa."

Lucy huokasi; hän näki liiankin selvään, että Ravenswood ylenkatsoi hänen isänsä tapoja ja tottumuksia, ylenkatsoi tätä isää, jota Lucy niin kauan oli pitänyt parhaana, rakkaimpana ystävänä ja jonka rakkaus oli niin usein ollut Lucyn lohdutuksena, kun hän äitinsä halveksivan tylyyden johdosta oli suruissaan.

Pianpa rakastavaiset havaitsivat olevansa erimielisiä toisissakin, tärkeämissä asioissa. Uskonto, rauhan synnyttävä, oli noina eripuraisuuden aikoina niin väärin ymmärretty ja käsitetty, että sen säännöistä ja ulkomoista oltiin aivan erimieltä, vieläpä vimmaisimmalla vihalla riideltiin. Valtiosinetinvartia, joka kuului whigpuolueeseen, oli tietysti uskonnoltaan presbyteriläinen, ja hän oli muutamissa tilaisuuksissa katsonut tarpeelliseksi osoittaa kiivaampaakin hartautta tämän kirkkokunnan puolesta kuin mitä hänen sydämessään toden teolla lieene ollut. Hänen lapsensakin tietysti olivat samaan uskontoon kasvatetut. Mutta Ravenswood, niinkuin jo tiedämme, kuului episkopaaliseen kirkkoon. Usein hän siis Lucyn kanssa puhellessaan moitti muutamien hänen uskolaistensa silmitöntä kiivautta; ja Lucy sitä vastoin vihjaili, vaikkei juuri selvään lausunut, pitävänsä kauhistuksena sitä uskonnollista penseyttä, joka, niinkuin hänelle aina oli opetettu, välttämättömästi seurasi piispojen hallitusta kirkkokunnassa.

Tällä tavoin, vaikka heidän keskinäinen rakkautensa näytti pikemmin enenevän kuin vähenevän sitä mukaa kuin he paremmin tutustuivat toinen toiseensa, kumpaisenkin mieleen sittenkin sekaantui myös vähemmän hauskoja tunteita. Lucy, vaikka hän niin hartaasti rakasti Ravenswoodia, samalla kuitenkin salaa sydämessään myös pelkäsi häntä. Hänen henkensä oli jalompaa, majesteettillisempää laatua kuin niiden ihmisten, joiden kanssa Lucy siihen saakka oli seurustellut; hänen ajatuksensa olivat rohkeammat, vapaammat; hän halveksi useinkin sitä, mitä Lucy oli oppinut pitämään erikoisen pyhänä. Ravenswood puolestaan huomasi, että Lucy oli hiljainen, taipuvainen olento, joka, niin ainakin Ravenswoodin silmissä näytti, oli muodostuva aina siksi, miksi ne, joiden seurassa hän eli, tahtoivat häntä muodostaa. Ravenswood tunsikin, että lujempimielinen toveri, joka hänen kanssaan lähtisi elämän merelle samoin kuin hän itsekin huolimatta siitä, oliko vastamyrsky vai myötätuuli — semmoinen toveri olisi enemmän hänen oman luonteensa mukainen. Mutta Lucy oli niin kaunis, niin hellän rakastava, niin erinomaisen lempeä ja hyvä! Ravenswood olisi siis mielellään, jos mahdollista, tahtonut hänet luonteeltansa lujemmaksi ja rohkeammaksi, ja suuttuikin välistä, kun Lucy niin suuresti pelkäsi, että heidän

rakkautensa ennen aikaan joutuisi vanhempain tietoon. Mutta samalla Ravenswood huomasi, että tämä miltei heikkouden tapainen mielenhentous teki Lucyn vielä rakkaammaksi hänen sydämelleen; sillä olihan tämä neito olento, joka vapaasta tahdosta oli turvautunut hänen suojaansa ja ottanut hänet onnensa tai onnettomuutensa haltijaksi. Tämmöisinä hetkinä Ravenswoodin sydämessä liikkuvat tunteet olivat samanlaiset kuin ne, jotka skotlantilainen ikimuistettava runoseppä Johanna Bailley sittemmin näillä sanoin niin kauniisti tulkitsi:

— — — "Sä köynnöskasvi suloinen,
jok' olet hennon vartes kiinnittänyt
kovahan kallioon — ei kiinny minuun!
Oon jäykkä, myrskysäissä paatunut;
mut rakastaa jos mua tahtoisit,
mä rakastaisin sua hartahasti,
uskollisesti myös, vaikk'en ma tosin
näin suloiselle kumppaniksi kelpaa."

Luonteitten erilaisuus näytti siis tavallansa vain vahvistavan heidän rakkautensa kestävyyttä. Jos he ennen tuota innostuksen hetkeä, jolloin he tarkemmin ajattelematta lupasivat uskollisuutta toisilleen, olisivat täydesti tunteneet toistensa mielenlaadun, niin on kyllä luultavaa, että kovin suuri pelko olisi estänyt Lucyä rakastamasta Ravenswoodia. Ja tämä kenties silloin olisi pitänyt Lucyn hiljaisuutta ja taipuvaisuutta typeryytenä eikä olisi arvellut hänen ansaitsevan mitään huomiota. Mutta nyt he olivat sidotut toisiinsa; ainoa, mitä Lucy nyt pelkäsi, oli se, että ylpeys joskus voisi saattaa hänen rakastajansa katumaan tätä liittoaan. Eikä Ravenswood puolestaan pelännyt muuta kuin että Lucy, jonka mieli oli niin kovin taipuisa, saattaisi hänen poissaollessaan tai esteitten vastaantulossa totella seuralaistensa kehoituksia tai käskyjä ja luopua lupauksestaan.

"Älä sitä pelkää", sanoi Lucy, kun tämä epäluulo kerran puolin sanoin pääsi livahtamaan hänen rakastettunsa suusta. "Peilit, jotka ottavat vastaan kaikkien esineitten kuvat sitä mukaa kuin nämä eteen sattuvat, ovat tehdyt kovista aineista, lasista tai teräksestä. Mutta pehmeämmät aineet kerran oltuaan jonkun vaikutuksen alaisina säilyttävät jäljen muuttumattomana."

"Se on runoutta, Lucy", vastasi Ravenswood, "runoudessa on aina vähän petosta, ja usein on kaikkikin valetta."

"Usko sitten, kun peittämättömin, suorin sanoin vakuutan sinulle", sanoi Lucy, "että tosin en voi mennä naimisiin vanhempieni luvatta, mutta ettei myöskään pakottamalla eikä viekoittelemalla minua saada antamaan toiselle kättäni, ennenkuin sinä itse olet luopunut minulta saamastasi oikeudesta."

Nuorella parilla oli kyllin aikaa tämmöisiin selityksiin. Henrik oli nyt harvemmin heidän kumppaninaan; hän kuunteli vastahakoisena oppilaana opettajansa selityksiä tai harjoitteli hartaalla halulla metsänvartiain ja tallirenkien johdon alaisena. Ja valtiosinetinvartia vietti aamupuolensa työhuoneessaan kirjoitellen kirjeitä kaikenlaisille ihmisille ja huolestuneessa mielessään punniskellen niitä eri tietoja, joita saapui hänelle joka haaralta tuosta odotetusta muutoksesta Skotlannin hallituspiireissä sekä kumpaisenkin vallasta taistelevan puolueen otaksutusta voimasta. Toisin ajoin hänellä oli toisenlaisia puuhia, hän kun itse milloin tällä, milloin tuolla tavalla järjesteli varustushankkeita markiisi A:n käyntiä varten, joka oli jo kahdesti jonkun välttämättömän viivykkeen vuoksi lykkäytynyt tuonnemmaksi.

Näissä monenlaisissa sekä valtiollisissa että taloudellisissa puuhissaan ollen hän ei näyttänyt huomaavankaan, että hänen tyttärensä välttämättömästi aina piti seurustella vieraan nuorenherran kanssa. Ja naapurit, niinkuin naapureilla on tapana kaikissa maissa, suuresti moittivat häntä siitä, että hän salli tuon nuoren parin välisen tuttavuuden muuttua näin likeiseksi. Ainoa luonnollinen selitys oli se, että hän aikoi heistä avioparia; mutta todellinen syy ei ollut mikään muu, kuin että valtiosinetinvartia viivytteli ja lykkäsi toistaiseksi päätöstänsä, kunnes hän oli saanut selville, kuinka harras markiisin huolenpito Ravenswoodin asioista todella oli ja miten paljon voimaa sillä herralla saattoi olla niitä edistämään. Herra Ashton oli päättänyt olla sitoutumatta sinne tai tänne ennenkuin nuo seikat olivat hänelle aivan selvinä ja tiettyinä; ja niinkuin viekkaat ihmiset monestikin, hän surkealla tavalla takertui omiin pauloihinsa.

Niihin, jotka ankarimmin moittivat sitä, että herra Ashton salli nuoren Ravenswoodin niin kauan aikaa oleskella kattonsa alla ja lakkaamatta seurustella talon tyttären kanssa, kuului myös Girningtonin kartanon uusi omistaja ja hänen uskollinen kumppaninsa ja viinaveikkonsa. Me olemme jo tutustuneet molempiin näihin herroihiin Bucklaw'n ja kapteeni Craigengeltin nimillä. Edellinen oli nyt viimein saanut iso-tädiltään periä avarat tilukset sekä myös melkoisen rahasumman. Tällä jälkimmäisellä oli hän lunastanut takaisin isänsä kartanon, jonka nimellä hän yhä vielä kernaimmin kuuli itseään mainittavan. Kapteeni Craigengelt tosin oli ehdottanut muka erittäin edullisena rahan kasvamisen keinona sitä, että ne olisi pantu Law'n pankkiin, joka juuri silloin perustettiin; olipa kapteeni tarjoutunut vartavasten matkustamaan Pariisiin sen asian vuoksi. Mutta Bucklaw oli vahingostaan kuitenkin sen verran viisastunut, ettei hän ottanut korviinsa Craigengeltin keksimiä keinoja, joiden kautta hänen nykyään takaisinsaatu rikkautensa saattoi joutua vaaranalaiseksi. "Sen perästä", sanoi hän, "kun sain syödä hernekakkua, juoda hapanta viiniä ja maata salakamarissa Wolfs Cragissa, minä olen pitävä hyvää ruokaa ja pehmeää vuodetta suuressa arvossa niin kauan kuin elän, ja pidän huolen siitä, ettei minun ikänä tarvitse enää turvautua semmoiseen vieraanvaraisuuteen."

Craigengelt huomasi siis pian pettyneensä ensi hetken toivossaan, että hänelle Bucklaw'n herrasta koituisi hyvä lypsylehmä. Mutta sittenkin vuoti hänellekin monta etua hänen ystävänsä

uudesta onnesta. Bucklaw ei ollut koskaan ollut herkkusuu kumppaneitaan valitessa. Hän oli tottunut pitämään semmoisten miesten seuraa huvittavana, joiden kanssa tai joille hän saattoi nauraa, miten milloinkin mieli teki. Hänellä piti olla kumppani, joka, skotlantilaista sananpartta käyttäen, otti vastaan "niin hyvin ruoskan kuin ruoankin"; kumppani, joka osasi ottaa osaa kaikkiin huvituksiin sekä sisällä että ulkona ja joka, jos isännän mieli teki viinapulloa (se ei niinkään harvoin tapahtunut), säästi häneltä yksinään-juopumisen häpeän. Siitä seurasi, että Craigengelt oli Girningtonin kartanossa usein nähty, miltei ainainen vieras.

Tämmöinen seura ei Bucklaw'lle voinut milloinkaan eikä millään mahdollisella tavalla olla hyväksi, vaikka tosin vaara siitä ehkä väheni, että hän niin perinpohjin tunsii syöttäläänsä luonnonlaadun ja niin täydellisesti ylenkatsoi häntä. Mutta asiain semmoisinaankin ollessa oli erittäin suuri syy pelätä tuon huonon seurakumppanin turmelevan kaikki hyvät avut, jotka hänen isäntänsä ehkä oli luonnolta saanut.

Craigengelt ei ollut koskaan antanut anteeksi sitä ylenkatsetta, jolla Ravenswood oli tempaissut hänen kasvoiltansa miehuuden ja rehellisyyden tekokuoren. Ja Bucklaw'n vihan kiihoittaminen häntä vastaan oli vaarattomin kostokeino, joka johtui tämän viekkaan, ilkeän, mutta pelkurimaisen miehen mieleen.

Hän muistutteli siis yhä Bucklaw'lle tuota asiaa, ettei Ravenswood ollut ruvennut hänen kanssaan kaksintaisteluun; ja kaikilla tavoin hän koetti saattaa suojelijansa siihen luuloon, että kunnia vaati tämän asian ratkaisemista viipymättä lähtemällä Ravenswoodin puheille. Mutta vihdoinkin Bucklaw jyrkästi käski hänen olla vaiti tästä asiasta.

"Minun mielestäni", sanoi hän, "herra Ravenswood ei ole käyttäytynyt minua kohtaan niinkuin kunnan aatelismiehen sopii, enkä ymmärrä millä oikeudella hän lähetti minulle röyhkeän vastauksen, kun minä vaadin häntä miekalla teostaan vastaamaan. — Mutta hän pelasti kerran henkeni, ja kun asiaa nyt oikein mietin, niin luulen, että me olemme nyt kuitit. Mutta jos hän toisen kerran sattuisi minun tielleni, niin alkaa meidän välillämme uusi tili, ja silloin Ravenswoodin nuoriherra kavahtakoon."

"Kavahtakoon vaan, totta maar!" toisti Craigengelt. "Sillä kun sinä pääset vauhtiin, Bucklaw, niin on hänellä miekan kärki nahassaan ennen kolmatta pistoyritystä, siitä panisin vaikka mitä vetoon."

"Silloin et ymmärrä asiasta hiukkaakaan", vastasi Bucklaw. "Ethän olekaan nähnyt hänen miekkailevan."

"Minäkö en asiasta ymmärtäisi hiukkaakaan?" vastusteli syöttiläs, — "sepä todella on sukkela leikinlaskua! — Ja vaikkon olekaan koskaan nähnyt Ravenswoodin miekkailevan, niin enkö sentään ole käynyt *monsieur* Sagoonin opissa, joka oli paras *maitre d'armes* Pariisissa? Enkö ole käynyt *signor* Pocon luona Firenzessä, ja *meinheer* Durchstossenin luona Wienissä, enkö ole nähnyt kaikkia heidän temppujaan?"

"En tiedä missä lienet käynyt, missä et", sanoi Bucklaw. "Mitä sitten, jos oletkin?"

"No ei muuta kuin että piru minut vieköön, jos olen nähnyt yhdenkään ranskalaisen, italialaisen tai saksalaisen osaavan käyttää jalkaansa, kättänsä ja silmänsä puoleksikaan niin hyvin kuin sinä, Bucklaw."

"Tuo on luullakseni valetta, Craigie-veikko", vastasi Bucklaw. "Mutta osaanhan minä sentään pitää puoltani harjoitusmiekalla, sotamiekalla, tikarilla tai sapelillakin — ja onpa siinä sen verran kuin aatelismiehen tuleekin osata näitä asioita."

"Ja kaksikin sen vertaa kuin mitä yhdeksänkymmentäyhdeksän miestä sadasta osaa", kehuu Craigengelt. "He oppivat hiukan tokaisemaan pistomiekalla ja sitten ovat tuntevinansa jalon miekkailutaidon perinpohjin! Kerran kun kävin Rouenissa v. 1695, menin erään ritari de Chaponin kanssa ooppera-teatteriin, ja siellä me tapasimme kolme englantilaista keikaria — —"

"Tuleeko siitä pitkä juttu?" kysäisi Bucklaw keskeyttäen hänet aivan kursailematta.

"Miten tahdot", vastasi syöttiläs, "sillä emme me siinä asiassa juuri vitkailleet."

"Sitten minä tahdon sen lyhyenä", päätti Bucklaw. "Onko se lysti vai surullinen?"

"Saakelin surullinen, sen vakuutan, niin se ainakin heistä tuntui. Sillä ritari ja minä —"

"Sitten en sitä huoli yhtään kuulla", keskeytti Bucklaw. "Täytäpäs pikari täti-eukkoni klaret-viinillä, olkoon hänen sielunsa autuas! Ja, niinkuin Vuoriston sananlasku käskää: 'Älä ryyppyä puheella katkaise!'"

"Niinhän oli vanhalla herra Evan Dhullakin tapana sanoa, silloin kun minä rautaisten poikien kanssa kävin sotaa v. 1698. Craigengelt, niin hän usein sanoi minulle, te olette kelpo poika ja samalla paras, joka on pivossaan pitänyt terästä, mutta teissä on yksi vika."

"Jos hän olisi tuntenut sinut niin kauan kuin minä", keskeytti Bucklaw, "niin olisipa hän löytänyt pari tusinaa vikoja lisäksi. Mutta hiiteen kaikki pitkät jutut; esitämpä joku malja, mies."

Craigengelt nousi, hiipi varpaillaan ovelle, tirkisti ulos, sulki sen varovasti, palasi paikalleen, työnsi kuluneen, kultasilaisen hattunsa toiselle korvalleen, otti lasin oikeaan käteensä, kosketteli vasemmalla tikarinsa pontta ja lausui: "Merentakaisen kuninkaan terveydeksi!"

"Kuulepas, kapteeni Craigengelt", sanoi Bucklaw. "Minä en huoli ilmaista ajatuksiani tästä asiasta, sillä minulle on kunnioitettavan Girnington-tätini muisto siksi rakas, etten tahtoisi saattaa tätä häneltä perittyä taloa tiluksineen vaaraan kapinoimalla vallitsevaa hallitusta vastaan. Tuo Jaakko-kuninkaasi Edinburghiin, kapteeni, kolmenkymmentuhannen sotamiehen kera, sitten

tahdon sanoa, mitä arvelen hänen oikeudestaan kruunuun. Mutta mitä siihen tulee, että pistäisin kaulani nuoran solmuun ja saattaisin hyvät laajat tilukseni niiden rangaistusten alaisiksi, jotka 'sitä asiaa varten ovat päätetyt ja säädetyt', niin enpä olekaan niin hullu, sen saat nähdä. Jos siis mielesi tekee heiluttaa puukkoasi ja pikariasi kapinallisia maljoja juoden, niin saat mennä muualle hakemaan itsellesi juomaa ja juomaveljiä."

"Olkoon vaikka niinkin", suostui kapteeni Craigengelt. "Esitä sitten malja sinä itse, ja minä lupaan, oli se millainen hyvänsä, juoda lasin pohjaan, vaikka se olisi peninkulman syväinen."

"Ja minä aionkin esittää maljan, joka sen vaivan maksaa, poikaseni", sanoi Bucklaw. "Mitäpä jos joisimme neiti Lucy Ashtonin terveydeksi?"

"Olkoon menneeksi", vastasi kapteeni tyhjentäen pikarinsa. "Onhan se sievin tyttönen koko Lothianissa. Sääli vain, että vanha kettu, hänen isänsä, on viskaamaisillaan hänet tuon pöyhkeilevän tyhjätaskun, Ravenswoodin nuorenherran syliin."

"Eipä se vielä niin taattu asia lienekään", vastasi Bucklaw äänellä, joka, vaikka hän sitä koki kylmäkiskoiseksi teeskennellä, kuitenkin herätti kumppanin kärkkään uteliaisuuden. Eikä siitä herännyt vain uteliaisuus, vaan samassa myös se toivo, että hän voisi päästä salaisuuden perille ja siten tulla isännälleen välttämättömän tarpeelliseksi. Sillä pelkkään armoillaoloon ei Craigengelt suinkaan tahtonut tyytyä, heti kun vain tilaisuus tarjoutui viisaudella tai viekkaudella sitoa Bucklaw'n suosio lujemmalle.

"Minä luulin", virkkoi hän hetken vaiti oltuaan, "asian jo olevan aivan ratkaistun — he seurustelevat aina yhdessä, eikä mistään muusta puhuta Lammerlaw'n ja Traprain'in välillä."

"Puhukoot vain mitä tahtovat", kuului vastaus, "mutta minäpä tiedän asian paremmin. Ja minä esitän vielä kerran neiti Lucy Ashtonin maljan, poikaseni."

"Ja minä joisin sen vaikka polvillani", sanoi Craigengelt, "jos tietäisin, että tuo tyttönen olisi niin sukkela ja peijaisi tuota pirun vietävää espanjalaisen poikaa."

"Ja minä pyytäisin, ettet toista kertaa yhdistäisi 'peijata' sanaa neiti Ashtonin nimeen", virkkoi Bucklaw ankarasti.

"Sanoinko 'peijaisi?' 'Hylkäisi', arvoisa isäntäni, — 'hylkäisi', aioinkin sanoa, Jupiter auttakoon!" vastasi Craigengelt. "Ja minä toivonkin, että tyttö hylkää hänet niinkuin joutava kortti pikettipelissä viskataan pois ja ottaa herttakuninkaan sijaan, poikaseni! — Mutta kuitenkin —"

"Mutta mitä?" kysyi isäntä.

"Mutta kuitenkin kuuluu olevan aivan varmaa, että he kävelevät kaikki päivät kahdenkesken maita ja metsiä."

"Ne ovat hänen isähupakkonsa hullutuksia — kyllä ne pian saadaan pois tytön päästä, jos ne lienevätkään siihen pujahtaneet", vastasi Bucklaw. "Ja nyt kaada lasisi täyteen jälleen, kapteeni, minä tahdon sinua oikein ilahduttaa — minä tahdon ilmoittaa sinulle salaisuuden — salavehkeen — solmuun saattavan salavehkeen — solmu kuitenkin vain vertauskuvallisesti käsitettynä."

"Naimisliiton?" kysyi Craigengelt, ja hänen nenänsä venyi pitkäksi. Sillä hän pelkäsi, että hänen paikkansa Girningtonissa, jos ruoanantaja menisi naimisiin, tulisi paljoa vähemmän taatuksi kuin iloisten nuorenmiehen päivien vallitessa.

"Oikein, juuri avioliiton, mies", virkkoi Bucklaw. "Mutta miksikä sinun uljas henkesi on näin masentunut, ja miksi purppura poskiltasi näin vaalenee? Pöydässäni tulee aina olemaan kulma ja sillä lautanen ja lautasen vieressä pikari, ja tuo lautanen ja pikari täytetään aina sinua varten, vaikka kaikki hameet Lothianin maakunnassa vannoisivatkin päinvastoin. — Mitä, veikkonen! Minä en ole semmoinen mies, jota voi kytkyestä taluttaa!"

"Niin minä kyllä sanoisin", virkkoi Craigengelt, "ja moni muukin minun hyvistä ystäväistäni. Mutta piru vieköön ja ymmärtäköön mistä syystä, mutta eivätpä vaimot ole milloinkaan kärsineet minua, ja heidän on aina onnistunut ajaa minut pellolle ennenkuin lempiviikot ovat loppuneet."

"Jos olisit edes pysynyt paikallasi kunnes ne viikot olivat kuluneet loppuun, niin olisit ehkä kuitenkin saanut hyvän vuosi-eläkkeen", sanoi Bucklaw.

"Mutta eipä se minulta koskaan onnistunut", vastasi alakuloinen syöttiläs. "Niinpä esimerkiksi lordi Castle-Cuddy — me olimme kuin käsi ja kinnas — minä ratsastelin hänen hevosillaan; minä lainailin rahaa väliin häneltä, väliin muualta häntä varten; minä kasvattelin hänen jahtihaukkojaan ja neuvoin häntä, miten hänen piti vetonsa lyödä. Ja kun hänen mieleensä juolahti naida, niin minä naitin hänelle Kaisa Gleggin, johon luotin niin lujasti kuin ikänä mies voi naiseen luottaa. Ja piru vie, pois hän toimitti minut talostaan, niinkuin pyöriä olisi jaloissani ollut, ennenkuin hän oli kaksi viikkoa ollut rouvana!"

"Entäs sitten!" vastasi Bucklaw. "Minussa, luullakseni, ei ole mitään Castle-Cuddyn tapaista, eikä Lucyssa Kaisa Gleggin näköistä. Mutta tämä asia, katsopas, on menevä menoansa huolimatta siitä, onko se sinulle mieleen vai ei. Ainoa kysymys on vain se, tahdotko siinä olla apuna?"

"Apunako?" huudahti kapteeni. "Sinulle, sinä talokas herrani, sinä lelli-poikaseni, jonka hyväksi minä vaikka patikoitsisin paljain jaloin maailman ääreen saakka! Virka minulle vain aika, paikka, asia ja asianhaarat, niin saat nähdä, enkö auta sinua kaikissa autettavissa asioissa!"

"Hyvä on; sinun tulee siis ratsastaa kolmesataa virstaa minun asiani tähden", sanoi syöttäjä.

"Vaikka tuhat, ja pieneksi kirpunharppaukseksi sen sanoisin sittenkin", vakuutti syöttiläs. "Minä lähden heti käskemään, että satuloivat hevoseni."

"Parempi on, että viivyt siksi, kunnes saat tietää minne sinun tulee mennä ja mitä tehdä", virkkoi Bucklaw. "Tiedäthän, että minulla on sukulainen Northumberlandissa, rouva Blenkinsop nimeltään, joka köyhänä ollessani valitettavasti unohti vanhan tuttavuutemme, mutta nyt on taas kääntänyt kasvojensa paisteen minun puoleeni, heti kun onneni aurinko uudestaan koitti."

"Piru vieköön kaikki semmoiset kaksikieliset luntukset!" huudahti Craigengelt jalomielisesti. "Mutta sen minä voin sanoa John Craigengeltistä, että hän pysyy ystävänsä ystäväenä myötä- ja vastoinkäymisessä, köyhyydessä ja rikkaudessa, ja sen sinäkin, Bucklaw, olet kokenut."

"En minä suinkaan ole ansioitasi unohtanut", myönsi suojelija. "Kylläpä muistan, että sinä, minun ollessani pahimmassa pulassa, tahdoit pestata minut Ranskan kuninkaan tai pretendentin palvelukseen. Ja muistan senkin, että sinä myöhemmin lainasit minulle parikymmentä kolikkoa, koska, niinkuin minun varma uskoni on, olit kuullut sanoman vanhan Girningtonin rouvan halvauksesta. Mutta älä sentään ole näin alakuloinen, Jussi; uskonhan minä kuitenkin, että sinä ylimalkaan suot minulle hyvää, ja paha onnesi on vaan siinä, ettei minulla paraikaa ole parempaa neuvonantajaa. Mutta rouva Blenkinsopiin palatakseni, hän, se sinun pitää tietää, on Marlboroughin herttuan rouvan paras ystävä."

"Mitä Saara Jennigsinkö ystävä?" huudahti Craigengelt. "No, on hän sitten hyvää lajia!"

"Suus kiinni ja pidä torylais-lorusi omana ilonasi, jos mahdollista", sanoi Bucklaw. "Kuule nyt, tämä northumberlandilainen serkkuni on mainitun Marlboroughin herttuan rouvan kautta tullut rouva Ashtonin, tuon valtiosinetinvartian puolison, tai paremmin sanoen, valtiosinetinvartian vartian hyväksi tuttavaksi. Tämä rouva on ollut niin armollinen ja paluumatkallaan Lontoosta poikennut Blenkinsopin rouvan luo vierailemaan ja on paraikaa siellä serkkuni vanhassa kartanossa Wansbeck-joen varrella. Näillä rouvilla, katsos, veikkonen, on aina ollut tapana ja tottumuksena pitää aviomiehiään aivan mitättöminä semmoisissa asioissa, jotka koskevat perheellisiä oloja. Ja niinpä he nytkin ovat suvainneet herra William Ashtonin mieltä tiedustelematta ottaa keskenään puheeksi avioliiton, joka tulisi solmittavaksi Lucy Ashtonin ja minun kunnioitettavan itseni välillä; rouva Ashton ajaa asiaa itsemääräämäänään valtuusmiehenä aviomiehensä ja tyttärensä puolesta, ja eukko Blenkinsop samalla lailla, ollen minun pyytämättäni niin armollinen, että ajaa minun asiaani. Olinpa, niinkuin ymmärtänet, ensin hiukan ällistyksissäni, kun sain tietää, että tämä liitto, joka koskee minua jokseenkin likeisesti, jo oli melkein valmiiksi solmittu ennenkuin minulle siitä hiiskuttiin sanaakaan."

"Saakeli soikoon, jos se on rehellisen pelin sääntöjen mukaista", vastasi ystävä. "Ja mitä, virkapas, sinä vastasit?"

"Ensi hetkenä, totta puhuen, arvelin lähettää sen liiton hiiteen ja sen solmijat yhteen matkaan, nuo toisten asioihin sekaantuvat ämmät. Toisena hetkenä minä nauroin sydämeni pohjasta. Ja kolmantena viimein tulin siihen lujaan päätökseen, että asia ei sentään olisikaan hullumpi, vaan minulle sangen sovelias."

"Minä luulin, ettet ollut koko tyttöstä nähnytkään kuin sen yhden ainoan kerran — ja silloinkin oli hänellä ratsastusnaamio silmien peittona. Näin minä varmaan muistan sinun sanoneen."

"Niin onkin. Mutta minä ihastuin kuitenkin suuresti häneen silloin. Ja tuota Ravenswoodin roistomaista tapaa kohdella minua — kun hän ajoi minut pois oveltaan lakeijain ruokakumppaniksi siitä syystä, että hänellä muka oli valtiosinetinvartia tyttärineen vierinaan tyhjässä nälkälinnassansa — piru vie, Craigengelt, sitä en anna hänelle anteeksi ennenkuin olen hänelle kostanut kelpo kepposella!"

"Toisin ei sinun pidäkään tekemän, jos sinulla on ydintä luissasi", kehoitti Craigengelt, joka näki, että asia nyt kääntyi hänelle mieleiseksi. "Ja jos sinä häneltä viet tuon tyttösen, niin siitä hänen sydämensä särkyi."

"Vielä mitä", vakuutti Bucklaw; "hänen sydämensä on ylt'ympäri järjellä ja filosofialla vannehdittu — josta hyvästä et sinäkään, Craigie-veikkonen, tiedä enempää kuin minä, Jumala parantakoon! — Mutta minä tahtoisin saada hänen ylpeytensä masennetuksi, sitä minä tarkoitan."

"Maltas", sanoi Craigengelt, "nythän minä tiedänkin syyn, miksi hän oli sinulle niin epäkohtelias vanhassa hujanhajaisessa tornissaan. Ei hän hävennyt sinun seuraasi — ei, ei suinkaan! — Hän pelkäsi, totta maar, että sinä kävisit väliin ja veisit tytön häneltä!"

"Mitä, Craigengelt?" kysyi Bucklaw. "Luuletko todella sitä? — Mutta ei, ei! — Hän on saakelin paljon pulskempi mies kuin minä."

"Kuka — hänkö?" huusi syöttiläs; "onhan hänen pintansa musta kuin hakkisen. Ja mitä vartaloon tulee — kylläpä hän on pitkä mies, sitä ei voi kieltää — mutta kas nopea, vahvaraajainen, keski-kokoinen — —"

"Rutto sinut korjatkoon!" kirosi Bucklaw keskeyttäen hänet, "ja minutkin, joka lorujasi kuuntelen! Sinä kehuisit vartaloani, vaikkapa olisin kyttyräselkä. Mutta mitä Ravenswoodiin tulee — hän ei ole säästänyt minua enkä minäkään aio säästää häntä — jos *voin* viedä tytön häneltä, niin vien hänet!"

"Jos muka voit? Tuhat tulimmaista! Sinä *ehdottomasti* viet hänet — rouva, kuningas, ässä, minun valttivaltiaani! Hän saa paission, toisen paission, ja ajetaan pellolle!"

"Lopeta toki hetkeksi korttilorusi", sanoi Bucklaw. "Asia on nyt jo niin pitkälle kehittynyt, että minä olen suostunut sukulaiseni ehdotukseen, myöntynyt huomenlahjan ja myötäjäisten määrään j.n.e. Ja kaikki menee solmuun, heti kun Ashtonin rouva saapuu kotiin, sillä hän se yksin hallitsee tyttärensä ja poikiensa asioita. Nyt minun vain pitäisi lähettää joku luotettava ystävä sinne muutamia papereita viemään."

"Niin totta kuin tämä on kelpo viiniä, minä sinun tähtesi ratsastaisin hamaan maailman ääreen asti — vaikka Jerikon muurille ja Johannes-papin tuomio-istuimelle saakka!" huusi kapteeni.

"Hyvä on, kyllä uskon, että sinä mielelläsi teet jotakin minun hyväkseni ja paljon oman hyötysi vuoksi. Nuo paperit, katsos nyt, voisi kuka hyvänsä viedä sinne; mutta sinun pitäisi vähän enemmänkin tehdä. Sinun pitää rouva Ashtonin kuullen, sivumennen ja ikäänkuin asia ei olisi mitään erinomaista, mainita pari sanaa siitä, että Ravenswood oleskelee Ashtonin kartanossa ja alinomaa seurustelee neiti Lucyn kanssa. Ja myös voit lisätä, että kaikki naapurit tietävät markiisi A—nkin olevan tulossa sinne ja aikovan, niinkuin luullaan, solmia avioliiton Ravenswoodin ja neiti Ashtonin välillä. Tahtoisinpa kuulla mitä rouva Ashton kaikkeen tähän sanoo; sillä, piru vieköön, enpä kehtaisi kilvoitteluun lähteäkään, jos Ravenswood, joka jo onkin aika kappaleen matkaa edellä, lopulta vie voiton."

"Eipä hitustakaan edellä — siksi se tyttönen on liian viisas ja siinä uskossa minä nyt juon hänen terveydekseen vielä kolmannen kerran. Ja jos tämä aika ja paikka vain olisi sopiva, niin minä joisin sen maljan polvillani kumarruksissa, ja ken ei siihen tahtoisu yhtyä, sille sitoisin hänen omat suolensa sukkanauhoiksi säääriin!"

"Kuules, Craigie-veikkonen!" sanoi Bucklaw. "Sinä menet nyt korkeasäätysten rouvien seuraan, ja sentähden kiittäisin sinua, jos vähäksi aikaa voisit unohtaa nuo rosvoiset kirouksesi ja vannomisesi. Aion sentään myös kirjoittaa heille, että olet karkea, oppimaton mies."

"Niin, oikein", vastasi Craigengelt. "Suora, karkea, rehellinen, kursailematon soturi."

"Eipä kovin rehellinen eikä kovin soturimainen sentään. Mutta olit minkäläinen olitkin, asiani vaatii, että minä otan sinut apumiehekseni, sillä minun pitää kannustaa Ashtonin rouvaa joutuisampaan liikkeeseen."

"Kyllä minä häneen kannustimet isken kantapyöriä myöten", vakuutti Craigengelt, "ja hänen pitää rientää tänne täyttä neliä, niinkuin lehmä, jolla on koko pesäkunta ampiaisia ympärillään ja häntä kierroksessa kuin korkkiruuvi."

"Ja kuules, Craigie-veikkonen", lisäsi Bucklaw, "nämä saappaasi ja nuttusi kelpaavat kyllä 'pullon ääressä', niinkuin teatterissa kerran kuulin lausuttavan, mutta ovat ne sentään vähän liiaksi rasvaiset teepöydässä istuaksesi. Hankipas siis, ole niin hyvä, itsellesi siivompi ulkokuori, ja tästä saat rahaa kustannusten suorittamiseksi."

"Älähän, Bucklaw — totta maar, mies — sinä loukkaat minua. Mutta jos sentään", lisäsi Craigengelt pistäen rahat taskuun, "tahdot saattaa minut niin suureen kiitollisuudenvelkaan, niin täytyyhän minun totella."

"Hyvä on, pois hevosen selkään ja matkalle vain!" käski Bucklaw, "heti kun olet saanut ratsastuskapineesi kuntoon. Sinä saat ottaa mustan töpökorvan ratsuksesi — ja kuules, minä annan sen sinulle lahjaksi kokonaan."

"Minä juon ensin puolikorttelia toivottaen hyvää menestystä asiallesi", vastasi lähettiläs.

"Kiitoksia, Craigie-veikko, siihen minäkin vastaan pikarilla. Enkä minä tiedä asialle muuta estettä kuin jos isä tai tytär rupeaisivat niskoittelemaan, mutta kylläpä äiti sittenkin, jos huhussa on perää, saa heidät taivutetuksi niinkuin pajunvesat. Muista vaan, ettet vihastuta häntä jakobiittiloruillasi."

"Niin oikein, se on totta — hän on whigiläinen ja vanhan Marlborough'n Saaran ystävä — no, Jumalan kiitos, kyllä minä osaan nostaa minkä lipun hyvänsä, kunhan minua kyljistä nykäistään. Minä olen tapellut yhtä urhoollisesti John Churchillin kuin Dundeen ja Berwickin herttuan lipun alla."

"Kyllä sen mielelläni uskon, Craigie-veikkonen", virkkoi talon isäntä. "Mutta, Craigie, käypä, ole niin hyvä, kellariin ja noudapa meille pullo 1678 vuoden Burgundin viiniä — se on neljännessä hinkalossa oikealla puolella. — Ja kuule, Craigie-veikkonen, voisithan tuoda vaikka puolen tusinaakin, kun kerran noutamaan lähdet. — Hei, tästäpä tulee hauska yö!"

YHDESKOLMATTI LUKU.

Ja kohta he näkivät iloiset miehet,
ja vaunut neljin hevosineen.

Herttua herttuan päälle.

Craigengelt läksi toimeensa niin pian kuin hänen varustuksensa olivat valmiit ja suoritti matkansa niin joutuisasti sekä toimitti tehtävänsä niin sukkelasti kuin Bucklaw oli toivonut. Herra Bucklaw'n kirjeentuojana hän oli molemmille rouville hyvin tervetullut vieras; ja niiden silmissä, jotka ennakkosuosiolla ottavat vastaan uuden tuttavavan, saattavat, ainakin jonkun aikaa, tämän tuttavavan virheetkin näyttää avuilta ja hänen puutteensa kiitettäviltä puolilta. Molemmat rouvat olivat tottuneet sivistyneeseen seuraan; mutta he olivat jo ennakolta vakuutetut siitä, että herra Bucklaw'n ystävän piti olla hauska, siivotapainen mies, ja he lumosivat itse silmänsä eriskummallisella tavalla. Totta sentään on, että Craigengelt oli nyt siivosti puettu, ja se oli sangen tärkeä seikka. Mutta jos jätämmekin ulkomuodon huomioonottamatta, niin hänen roistomainen, hävytön puhetapansa selitettiin kunnialliseksi kursailemattomuudeksi, joka olikin

soturille sopivin; hänen kerskauksensa kävi urheuden, hänen törkeät sananpartensa sukkeluuden nimellä. Mutta ettei joku ehkä luulisi minun tässä panneen omiani ja ettei myös molempia rouvia tuomittaisi väärin, tulee minun vielä lisätä eräs seikka. Rouvien älyn sokeuttamiseen ja heidän suosionsa taivuttamiseen vaikutti suuresti se, että kapteeni Craigengelt saapui aivan parahiksi juuri sinä hetkenä, jolloin he ikävöivät kolmatta kumppania tredille-peliin; ja tässä, niinkuin kaikissa muissakin peleissä, sekä sellaisissa, jotka vaativat taitoa, että niissä, jotka riippuivat vain onnesta, oli meidän arvokas kapteenimme perin tottunut mestari.

Kun Craigengelt näki päässeensä näin hyvään suosioon, alkoi hän parhaansa mukaan käyttää tätä suosiotaan elättäjänsä asian edistämiseksi. Hän havaitsikin pian Ashtonin rouvan olevan hyvin mieltyneen tuohon naimakauppaan, jota rouva Blenkinsop, osaksi ystävyystyönsä sukulaistensa kohtaan, osaksi halusta solmia avioliittoja, oli ehdottanut; siinä suhteessa Craigengeltin tehtävä oli siis helppo. Koska Bucklaw oli nyt tuhlari-elämästään luopunut, niin oli hän juuri senlaatuinen mies, jollaisen rouva Ashton halusi saada Lammermoorin paimentytölleen. Sillä näin oli Lucy saava hyvät varat ja tavoiltaan tasaisen maajunkkarin, ja hänen kohtalonsa oli äidin mielestä taattu mitä täydellisimmällä, onnellisimmalla tavalla. Muun perintönsä kanssa oli Bucklaw sitäpaitsi saanut jonkinlaisen äänioikeuden parlamentinjäsenen vaalissa läheisessä kreivikunnassa, missä Douglasin suvulla ennen aikaan oli ollut suuret tilukset. Ja Ashtonin rouvan rakkaimpia toivoja oli, että hänen vanhin poikansa Sholto saisi kreivikuntansa edusmiehenä istua Britannian parlamentissa, jolle toivolle sukulaisuus Bucklaw'n kanssa saattoi olla sangen edullinen.

Craigengelt, joka tavallaan ei suinkaan ollut älyä vailla, huomasi pian miltä haaralta Ashtonin rouvan toiveiden tuuli kävi, ja käänsi laivansa sen mukaan. "Ei ole mitään, joka voisi estää Bucklaw'ta pääsemästä parlamenttiin, kyllä hän kilvoittelussa saisi voiton, joutuisi ensimmäisenä perille. Kahden serkun, kuuden kaukaisemman sukulaisen, hänen kamaripalvelijansa ja voutinsa", vakuutti Craigengelt, "kaikkien näiden äänet on hänellä käsissään, ja Girningtonin kartanon isännälle on osittain rakkaus, osittain pelko aina hankkinut saman verran ääniä lisäksi. Mutta Bucklaw ei välitä tämmöisestä etunenässä seisomisesta enempää kuin mitä minä huolin *birkie*-pelistä — oikein on sääli, että hänen valtiollinen vaikutusvoimansa ei ole hyvän johdon alainen."

Kaiken tämän Ashtonin rouva imi mieleensä halukkain, kärkkäin korvin, tehden sydämessään sen päätöksen, että hänessä olisi kyllä miestä tulevan väyn vaikutusvallan johtamiseen esikoisensa Sholton sekä kaikkien muiden asianomaisten eduksi.

Nähtyänsä rouvan näin taipuvaiseksi, kapteeni, puhuaksemme Bucklaw'n sanoin, kävi kannustamaan hänen päätöstänsä siten, että hän puolinaisin sanoin mainitsi, miten asian laita oli Ravenswoodin kartanossa, kuinka kauan aikaa entisen isäntäväen perillinen oli jo siellä oleskellut ja mitä kaikkia joutavia juoruja (vaikka hän, piru vieköön, ei niitä suinkaan uskonut) naapuristossa siitä kulki. Kapteenin toimitettavaan osaan kuului, että hänen ei pitänyt olla välittävänä noista huhuista; mutta hän huomasi heti Ashtonin rouvan kuumoittavista poskista, värisevästä äänestä ja säihkyvistä silmistä, että tarkoitettu pelotus oli vaikuttanut. Rouva Ashton ei ollut saanut kirjeitä mieheltänsä niin tiheään ja säännöllisesti kuin mitä miehen velvollisuus rouvan mielestä olisi ollut kirjoittaa. Ja näistä tärkeistä seikoista, miehen käynnistä Wolfs Cragin tornissa sekä vieraasta, jota hän niin ystävällisesti piti kartanossaan, rouva ei ollut saanut ainoatakaan sanaa tietää, ennenkuin hän kuuli sen nyt sattumalta oudolta herralta. Tämä vaitiolo oli rouvan mielestä maanpetoksen salaamista, miltei todellista kapinallisuutta hänen valtaansa vastaan; ja salaa hän sydämessään vannoi rankaisevansa siitä valtiosinetinvartiaa niinkuin salaisista vallankumousvehkeistä tavattua alamaista ainakin. Tämä suuttumus riehui hänessä sitä tulisemmin, kun hänen täytyi salata se rouva Blenkinsopilta ja kapteeni Craigengeltiltä, joista edellinen oli Bucklaw'n sukulainen, jälkimmäinen hänen uskottu ystävänsä. Ja kun nyt alettiin pelätä, että hänen miehensä valtioviisaudesta tai pelkuruudesta saattaisi mieluummin haluta Ravenswoodia vävyksi, rouva kiihtyi vielä monta vertaa kiivaammaksi saadakseen tuon toisen avioliiton toimeen.

Kapteeni oli tarpeeksi taitava insinööri havaitaksensa, että hänen ruutimiinansa oli syttynyt. Ei hän siis yhtään kummastunut, kun hän vielä samana päivänä kuuli Ashtonin rouvan päättäneen lähteä Blenkinsopin rouvan luota aikaisemmin kuin mitä ensin oli aiottu, ja jo seuraavana aamuna, heti aamun valjettua, matkustaa Skotlantiin päin niin suurella kiireellä kuin silloisten teiden tila ja kulkuneuvot suinkin sallivat.

Voi poloista valtiosinetinvartiaa! — Ei hän voinut aavistaakaan millainen myrsky oli tulossa kiitäen niin nopeasti kuin vanhanaikuiset, kuuden hevosen vetämät vaunut suinkin saattoivat kulkea. Hän, niinkuin Don Gayferos, oli "unohtanut kauniin ja uskollisen puolisonsa", eikä pitänyt murhetta mistään muusta paitsi odottamastaan markiisi A:n käynnistä. Varmat tiedot tiesivät kertoa, että mainittu korkea herra nyt viimeinkin aivan varmasti oli tekevä hänelle sen kunnian ja saapuva hänen kartanoonsa kello yksi päivällä, siis tavallista myöhempään päivällisaikaan, ja tämän sanoman seurauksena oli suuri puuha ja hälinä kartanossa. Valtiosinetinvartia juoksi kamarista kamariin, piti kellarissa neuvottelua hovimestarin kanssa, vieläpä uskalsi pistää keittiöönkin nenänsä pelkäämättä mahdollista kahakkaa kokin kanssa, joka uhkaylpeydessään usein ylenkatsoi Ashtonin rouvankin käskyjä. Viimein, saatuansa varman tiedon siitä, että kaikki valmistuspuuhat olivat täydessä käynnissä hän kutsui tyttärensä ja Ravenswoodin penkereelle kartanon edustalle, jotta tältä korkealta paikalta voitaisiin jo hyvin kaukaa huomata markiisin tulo. Siinä odottaessaan hän astuskeli hitain, joutilain askelin edestakaisin penkerettä myöten, joka vahvan kivimuurin ympäröimänä muodosti kartanon edustan, kohoten yhtä korkealle kuin rakennuksen toinen kerros. Pihaan sitä vastoin ajettiin ulkonevan kaariportin kautta, jonka litteälle katolle penkereen puolelta päästiin muutamia matalia, leveitä, mukavia portaita myöten. Koko kartano oli puoleksi sotaisen linnan, puoleksi aatelisherran asuntopalatsin näköinen; ja

vaikka se muutamissa suhteissa oli aiottu suojelukseksi, näkyi kuitenkin, että vanhat Ravenswoodin herrat sitä rakentaessaan olivat luottaneet mahtavuutensa turvaavaan voimaan.

Tästä hauskaasta kävely paikasta avautui ihana, avara näköala silmien eteen. Ja — se seikka liittyy lähimmin meidän nykyiseen aineeseemme — sinne näkyi kaksi tietä, toinen lännen, toinen idän puolella; ne kulkivat molemmat, kumpikin haaraltaan, kukkulan poikki, joka oli vastapäätä kartanon asemana olevaa mäkeä, ja lähenivät lähenemistään toisiansa, kunnes ne kartanon kujaportin luona yhtyivät. Läntistä tietä kohti kaikki kolme olivat nyt kiinnittäneet silmänsä odottaen markiisin tulon ilmoittajien ilmestymistä; valtiosinetinvartia teki sen tuskallisesta levottomuudesta; hänen tyttärensä katseli siitä syystä, että hän tahtoi olla isälleen mieliksi; ja Ravenswood, vaikka hän salaa sydämessään oli suutuksissaan tästä joutavasta hätäilystä, noudatti heidän esimerkkiään tehdäkseen Lucylle mieliksi.

Heidän odotuksensa ei muuten kestänytkään kauan. Kaksi edeltäjuoksijaa valkeissa vaatteissaan, mustat patalakit päässä ja pitkät sauvat kädessä, näkyi etumaisimpana. Niin nopea oli heidän juoksunsa, että he ilman liikaa vaivaa pysyivät aina, sen verran kuin heidän virkansa vaati, vaunujen ja hevosten edellä. Yhä lähemmäksi he saapuivat juosta harppaellen pitkin askelin ja pitäen koko ajan tasaista vauhtia keuhkoja koettelevassa toimessansa. Näiden loistavien tähdenlentojen jäljestä, jotka kiitivät semmoisella kiireellä kuin verikoston pyytäjä olisi ollut heidän kantapäillään, läheni tomupilvi, joka tuprahteli ilmassa markiisin vaunujen edessä vieressä tai takana ratsastavien palvelijoiden hevosten kavioista.

Korkean aateliston etuoikeudet esiintyivät siihen aikaan paljon silmään pistävämällä tavalla kuin tätä nykyä. Palvelijoitten lukumäärä ja komeat univormut, suurellinen matkustamistapa ja saattojoukkona olevien aseellisten miesten arvoa vaativa, melkein sotaisa ulkomuoto, se kaikki vaikutti osaltaan, että sellainen herra heti havaittiin paljoa korkeammaksi olenoksi kuin tavallinen, parin palvelijansa seurassa kulkeva maajunkkari. Ja mitä kauppamiehiin tulee, niin heidän mieleensä olisi yhtä vähän juolahtanut kilpailu komeudessa korkean aateliston kanssa kuin matkia itse kruunupään kuninkaan loistoa. Herra Ashtonin huomio oli kokonaan kiintynyt tähän näkyyn ja myös vastaanottolaitosten ajattelemiseen, jotta ei asia olisi jäänyt vain unohduksiin; siitä syystä hän tuskin kuulikaan, kun hänen poikansa Henrik huusi: "Tuolta tulevat vielä toiset vaunut, isä, itäistä tietä — voivatko nekin olla markiisi A:n?"

Vihdoin viimeinkin, kun poikanulikka hihasta nykäisten oli väkisin vetänyt hänen huomionsa puoleensa,

hän silmänsä loi sinne, ja —
näk' ilmestyksen hirveän.

Todentotta toisetkin vaunut, kuusi hevosta edessä, neljä ratsastavaa palvelijaa ympärillään, lähenivät paraikaa idästäpäin laskeutuen harjun rinnettä alas; ne kulkivat semmoista vauhtia, että oli sangen epäiltävää kumpiko näistä eri haaroilta tulevista ajopeleistä ensiksi ennättäisi kujan suulle. Toiset vaunut olivat siniset, toiset vihreät; ja meteli, joita muinoin siniset ja vihreät vaunut Rooman tai Konstantinopelin kilpatantereilla nostattivat, eivät mitenkään olleet suuremmat sitä, jonka tämä kaksinainen näky herätti valtiosinetinvartian mielessä. Kuka ei muistaisi noita hirvittäviä sanoja ranskalaisen, kuolemankielissä olevan hekumoitsijan suusta, kun eräs hänen ystävänsä, poistaaksensa hänestä sen mielettömän ajatuksen, että muka kummitus aina määrättyinä aikana ilmestyi hänelle, saattoi huoneeseen miehen, joka oli samalla tavalla puettu kuin ilmestys, jonka kuoleva väitti nähneensä. "Herra Jumala!" huusi viimeisillään oleva syntinen, joka luultavasti näki sekä todellisen että myös valekummituksen, "nyt heitä on kaksi!"

Melkein yhtä tuskallinen oli myös valtiosinetinvartian hämmästys, kun odotettu vieras ilmestyi kahtena haamuna. Pahoja aavistuksia lensi hänen mieleensä. Ei mikään naapuri voinut näin ennakoita ilmoittamatta tulla tähän aikaan, kun kursailu oli pyhänä tapana. Varmaan se on vaimoni, kuiskasi sisäinen ääni hänessä, ja tätä ajatusta seurasi pelokas aavistus siitä, mikä saattoi olla syynä näin äkilliseen, ennakoita ilmoittamattomaan palaamiseen. Hän tunsi olevansa "teosta tavattu." Että vieraat, joiden seurassa hänet nyt pahaksi onneksi tavattaisiin, olisivat rouvalle sangen vastenmieliset, ei siitä ollut epäilystäkään. Hänen ainoa toiveensa kohdistui nyt rouvan herkkään sopivaisuudentuntoon, joka kenties oli estävä pahan mielen riehahtamasta julki. Mutta niin suuri oli sittenkin hänen huolensa ja pelkonsa, että markiisille aiottu vastaanottomenot joutuivat hänen päässään peräti sekaannuksiin.

Tämä pelko muuten ei ahdistanut yksistään herra Ashtonia. "Se on äitini — se on äitini!" virkkoi Lucy vaaleten kalmankarvaiseksi ja lyöden kätensä yhteen, kun hän katsahti Ravenswoodiin.

"Ja jos se olisikin rouva Ashton", vastasi Ravenswood kuiskaten, "niin mitä sitä tarvitsee näin säikähtyä? — Pitäisihän toki äidin kotiintulosta niin pitkän poissaolon jälkeen syntyä aivan toisia tunteita kuin pelästystä ja hämmästystä."

"Sinä et tunne äitiäni", sanoi neiti Ashton äänellä, joka oli pelosta melkein tukahduksissa. "Mitä hän sanoo, jos hän näkee sinut tässä?"

"Minä olen viipynyt täällä liian kauan", lausui Ravenswood jotenkin ylpeästi, "jos hänen pahastumisensa minun täälläolostani teitä niin peloittaa. — Rakas Lucyni", lisäsi hän sitten rauhoittavalla ja lohduttavalla äänellä, "sinä pelkäätkö kovin lapsekkaasti Ashtonin rouvaa. Onhan äitisi aatelinainen — sivistynyt nainen — nainen, joka tuntee maailmaa ja tietää kuinka hänen tulee kohdella miestänsä ja miehensä vieraita."

Lucy vain pudisti päätään. Ja ikäänkuin hänen äitinsä jo virstan päästä, missä hän nyt vasta oli, olisi voinut nähdä ja tarkastella hänen käytöstään, hän poistui Ravenswoodin luota ja tarttuen

Henrik veljensä käsivarteen hän talutti hänet penkereen toiseen kulmaan. Valtiosinetinvartiakin riensi kartanon pääportille pyytämättä Ravenswoodia tulemaan kanssaan. Tällä tavoin hän jäi yksin seisomaan penkereelle, ikäänkuin kaikki talon asukkaat olisivat pelänneet ja karttaneet häntä.

Tämä ei ollut mieleen miehelle, joka oli yhtä ylpeä kuin köyhä ja joka uhraamalla syvälle juurtuneen vihansa ja tulemalla herra Ashtonin vieraaksi luuli suoneensa armon eikä vastaanottaneensa. "Lucylle vielä antaisin anteeksi", virkkoi hän itsekseen, "hän on nuori, ujo ja peloissaan, kun hän äitinsä tietämättä on solminut näin tärkeän liiton. Mutta hänenkin pitäisi muistaa, kenen kanssa hän on sen solminut, eikä antaa minulle syytä luulla, että hän häpeää valintaansa. Ja mitä valtiosinetinvartiaan tulee, niin hänestäpä näkyy kaikki äly, rohkeus ja henki paenneen heti kun hän näki vilaukseltakin rouvansa vaunut. Minun pitää odottaa, mitä tästä tulee; ja jos havaitsen olevani liikaa, niin kylläpä täälläoloni pian loppuu."

Nämä epäluulot mielessään hän poistui penkereeltä, meni talliin ja käski, että hänen hevosensa pidettäisiin valmiina, jotta hän, jos hänen mielensä tekisi, voisi lähteä ratsastamaan.

Sillä välin ajomiehet molemmissa vaunuissa, jotka Ravenswoodin kartanossa olivat nostaneet niin suuren hämmästyksen, huomasivat toinen toisensa lähetessään kukin eri haaralta kujan suuta. Ashtonin rouvan ajomies ja kyytimiehet saivat heti käskyn kiirehtiä edelle, jos mahdollista; sillä rouva tahtoi ennättää miehensä puheille ennen vierasten tuloa, keitä he sitten olivatkin. Mutta markiisin ajomies piti kiinni herransa kunniaa sekä omastansa. Huomattuansa, kuinka hänen kilpaveljensä lisäsi vauhtia, hänkin, seuraten luonnettansa, mikä kaikilla hevosmiehillä kaikkina aikoina on ollut sama, päätti yrittää päästä ensiksi perille. Molemmat ajomiehet, tuimasti tuijottaen toisiinsa ja kiihoitellen hevosiaan kovilla piiskanlyönnillä, karauttivat siis kilpaa alas rinnettä, niin että vaunuja seuraavien ratsumiesten täytyi kiihdyttää vauhtiansa pieneksi neliksi. Tästä tietysti valtiosinetinvartian hämminki vielä kiihtyi; sillä hänelle suotu lyhyt miettimisen aika lyheni ajomiesten kiireen johdosta vieläkin lyhyemmäksi.

Ainoa herra Ashtonin jäljellä oleva toivo oli nyt se, että mahdollisesti jommatkummat vaunut voisivat kaatua kuperkeikkaa, jotta hänen vaimonsa tai vieraansa siinä saattaisi taittaa niskansa. Eikä meille ole jäänyt selvää tietoa siitä, kumpaiselleko hän mieluummin olisi suonut tämän kohtalon; mutta syytä on luulla, ettei hänen surunsa kummassakaan tapauksessa olisi ollut aivan lohduton. Mutta tämäkin toivo haihtui. Sillä Ashtonin rouva, joka ei suinkaan pelännyt kaatamista, huomasi kuitenkin, että tämä hänen kilvoittelunsa korkeasäätöisen vieraan kanssa saattaisi näyttää naurettavalta, koska matkan määränä oli hänen oman kartanonsa portti. Lähemmäksi kujan suuta jouduttuansa hän siis käski ajomiehensä hillitä hevosia ja päästää vieraan vaunut edelle, jota käskyä mies suurella mielihyvällä tottelikin, koska se juuri parhaaseen aikaan pelasti hänen kunniansa; sillä markiisin hevoset olivat paremmat tai ainakin vähemmän väsyneet. Ajomies vähensi siis vauhtiansa ja salli vihreiden vaunujen saattomiehineen ensiksi saapua kujalle, johon ne töytäsivätkin tuuliaispäänä. Ja markiisin kultakoristeinen ohjaaja niinikään heti kun hän huomasi etusijan myönnetyn hänelle, viihdytti vauhtinsa hiljaisemmaksi ajoksi. Tällä tavalla hän läheni nyt korkeiden jalavapuiden varjostamaa kujaa myöten koko saattojoukkonsa ympäröimänä; ja Ashtonin rouvan vaunut seurasivat vähän jäljempänä, vielä hitaammin.

Kartanonsa edustalla, sen portin suulla, josta vierasten piti ajaa pihalle, seisoi nyt herra William Ashton, pää aivan pyörryksissä. Hänen vieressään seisoi hänen tyttärensä ja nuorempi poikansa ja taempana suuri joukko korkeampia ja alempia palvelijoita, mitkä livreoissa, mitkä tavallisissa vaatteissa. Skotlannin aatelisherroilla siihen aikaan oli aivan ylenpalttinen joukko palvelijoita; sillä niitä oli huokealla palkalla saatavissa, koska maassa oli verrattomasti enemmän miehiä kuin työpaikkoja.

Maailmaa kokeneella miehellä on aina niin suuri kyky hillitä itseään, ettei hän kaikkein pahimmassakaan pulassa voi kovin kauan olla hämmästyksissään. Herra Ashton siis, kun markiisi astui alas vaunuistaan, otti hänet tavallisella kohteliaisuudellaan vastaan, ja saattaessaan vieraansa suureen saliin, lausui toivonsa, että matka oli onnistunut hyvin. Markiisi oli pitkävartaloineen, pulsa mies, jonka kasvot ilmaisivat ajatusta ja älyä, ja jonka silmissä jo kadonneen nuoruuden hilpeuden sijalla paloi nyt kunnianhimon tuli. Myös ilmeni hänen muodossansa rohkeutta ja ylpeyttä, jota tavaksi tullut varovaisuus ja puolueen päällikössä luonnollinen halu miellyttää ihmisiä kuitenkin hiukan lievensivät. Hän vastasi kohteliaasti valtiosinetinvartian kohteliaisiin kysymyksiin, ja hänet esitettiin neiti Ashtonille, jolloin herra Ashton ei kuitenkaan voinut olla ilmaisematta, mitä hänen mielessään pyöri. Hän näet esitti tyttärensä sanoilla: "Vaimoni, rouva Ashton."

Lucy punastui, markiisi näytti kummastuvan talonemännän erinomaisesta nuoruudesta, ja vaivoin valtiosinetinvartia sai ajatuksensa sen verran kootuksi, että hän saattoi selittää: "Tyttäreni, aioin sanoa, herra markiisi. Mutta asia oli se, että näin vaimoni vaunujen ajavan kujan suuhun juuri teidän jäljessänne, ja —"

"Ei tarvita selityksiä, korkeasti-kunnioitettava herra", vastasi vieras, "sallikaa minun pyytää, että menisitte puolisoanne vastaanottamaan; minä jään tänne neiti Ashtonin tuttavuutta tekemään. Mieleni on paha, että ajomieheni ajoi talonemännän sivuitse hänen oman kujansa suussa; mutta minä luulin, sen te, herra Ashton, ymmärrätte, että rouvanne yhä vielä oli Englannissa. Sallikaa minun pyytää, että jättäisitte kaikki kursailemiset sikseen ja rientäisitte lausumaan hänelle tervetuliaiset."

Tätä juuri valtiosinetinvartia olikin halunnut, ja hän siis viipymättä käyttikin hyväkseen markiisin antamaa kohteliaista lupaa. Hän tahtoi ennakolta käydä puolisonsa puheilla ja kahdenkesken ottaa vastaan hänen suuttumuksensa ensi puuskan; siten oli rouva Ashtonin mieli kenties

johonkin määrin asettava, niin että hän saattoi sopivalla kohteliaisuudella tervehtiä vieraitaan. Vaunujen seisahtuessa oli siis kohteliaan aviomiehen käsi ojennettuna rouvaa vastaanottamassa. Mutta Ashtonin rouva ei ollut miestänsä näkevinänsäkään; hän ei käyttänyt ojennettua kättä tuekseen, vaan pyysi apua kapteeni Craigengeltiltä, joka nyt seiso i vaunujen oven vieressä hopeasilainen hattunsa kainalossa ja joka koko matkallakin oli jo toimittanut *cavaliere servente'n*, kohteliaan seurakumppanin virkaa. Tämän kunniallisen herran käsivarteen nojautuen rouva Ashton astui pihan poikki, lausuen pari käskyä palvelijoille, mutta ei sanaakaan miehelleen. Turhaan koetti tämä vetää rouvan huomiota puoleensa; hän sai vain pikemmin takaa seurata kuin saattaa häntä saliin, jossa he tapasivat markiisin hartaassa keskustelussa Ravenswoodin kanssa; Lucy oli paennut pois heti kun sai siihen tilaisuuden. Kaikkien kasvot, paitsi markiisin, ilmaisivat nyt hämilläoloa. Sillä Craigengeltkin, vaikka hän oli hävytön luonteeltaan, sai töin tuskin peitetyksi pelkonsa nähdessään Ravenswoodin; ja kaikista muistakin tuntui tämä arvaamaton yhteensattuminen sangen tukalalta.

Hetken aikaa odotettuansa, että herra Ashton esittäisi hänet vaimolleen, markiisi päätti tehdä sen itse. "Herra valtiosinetinvartia", lausui hän kumartaen rouva Ashtonille, "esitti juuri vähän aikaa sitten minulle tyttärensä vaimonaan — hän saattaisi nyt yhtä hyvin sanoa teitä, rouva Ashton, tyttärekseen, niin vähän teidän ulkomuotonne on muuttunut siitä, millaisena muistan sen nähneeni muutamia vuosia sitten. — Sallitteko kenties vanhan tuttavani olla täällä vieraana?"

Hänen tervehdyksensä oli siksi kohtelias ettei siihen voinut tulla muuta kuin myöntävä vastaus. Markiisi jatkoi sitten: "Tämä, rouva Ashton, on sovintokäynti, senvuoksi rohkenen esittää teille ja teidän suosioonne sulkea serkkuni, Ravenswoodin nuorenherran."

Ashtonin rouva ei saattanut olla tervehtimättä; mutta hänen kumarruksensa ilmaisi ylpeyttä, miltei ylenkatsetta. Ravenswoodkaan puolestaan ei saattanut olla kumartamatta; mutta kumartaessaan hän vastasi toisen ylenkatseeseen samanlaisella ylenkatseella.

"Sallikaa", lausui nyt rouva, "että teille, herra markiisi, esitän erään *minun* ystävänä." Craigengelt, sillä rohkealla hävyttömyydellä, jolla hänenlainsensa miehet ovat osoittavinaan seurustelutottumusta, teki markiisille pienen kumarruksen heilahuttaen kultasilaista hattuaan.

Rouva kääntyi nyt miehensä puoleen. "Sinä ja minä, Ashton", sanoi hän, ja ne olivat ensimmäiset sanat, jotka hän virkkoi miehelleen, "olemme kumpainenkin saaneet uusia tuttavavia sen jälkeen kun läksin kotoa — anna minun esittää sinulle uusi ystävänä — kapteeni Craigengelt."

Kapteeni kumarsi uudestaan ja heilahutti kultasilaista hattuaan, johon tervehdykseen valtiosinetinvartia vastasi ilmoittamatta, että he jo ennestään olivat tuttavavia. Hän teki sen pelokkaalla kiireellä, josta kävi ilmi, miten kernaasti hän olisi tahtonut saada rauhan ja sovinnon rakennetuksi itsensä ja vaimonsa, samoin kuin myös molemminpuolisten liittolaisten välille. "Sallikaa minun esittää teidät Ravenswoodin nuorelleherralta", virkkoi hän Craigengeltille jatkaen entistä rauhantointia. Mutta Ravenswood suoristi pitkän vartalonsa ja vastasi painokkaalla äänellä, katsahtamattakaan hänelle esitettyyn mieheen: "Kapteeni Craigengelt ja minä tunnemme jo toinen toisemme perinpohjin."

"Perinpohjin — perinpohjin", mutisi kapteeni, ikäänkuin kaksinkertainen kaiku, ja heilahutti taas hattuaan vaikka paljon vähemmän kuin edellisellä kerralla, jolloin tuo liike oli ystävällisesti koristanut hänen kumarrustaan markiisille ja valtiosinetinvartialle.

Lockhard astui nyt sisään, perässään kolme palvelijaa, jotka toivat viiniä ja voileipiä; sillä sellaista suunavausta oli tapana tarjota ennen päivällistä ruokahalun herättämiseksi. Ja kun vieraat olivat käyneet niihin käsiksi, pyysi rouva Ashton anteeksi, että hänen oli pakko ottaa miehensä hetkiseksi heidän seurastaan, koska hänellä oli tärkeä asia puhuttavana. Markiisi tietysti pyysi, ettei rouva suinkaan antaisi heidän estää häntä tehtävistään. Ja Craigengelt, kiireesti kaadettuaan kurkkuunsa lasillisen väkevää kanarianviiniä, riensi ulos kamarista; sillä kolmen kesken jääminen markiisi A:n ja Ravenswoodin nuorenherran kanssa ei näyttänyt hänestä juuri hauskalta. Edellisen korkea arvo liiaksi painosti hänen rohkeuttansa, ja Ravenswoodin hihaa hän oikein vapisten pelkäsi.

Syyksi äkilliseen lähtöönsä hän sanoi sen, että hänen muka piti huolehtia hevosestansa ja tavaroistansa; eikä hän muuttanut päätöstään sittenkään, vaikka rouva Ashton käski Lockhardin pitää tarkkaa huolta siitä, että kapteeni Craigengeltille annettaisiin kaikki apu, mitä hän suinkin saattoi tarvita. Markiisi ja Ravenswood jäivät näin kahden kesken puhelemaan siitä tavasta, jolla heitä oli kohdeltu. Rouva Ashton puolestaan meni omaan kamariinsa, johon hänen miehensä seurasi jäljessä jotenkin samannäköisenä kuin tuomittu pahantekijä.

Heti kun aviopari oli astunut kamariin, puhkesi rouvan tulinen luonto ilmi, jota hän tähän asti, ulkonaisen sopivaisuuden tähden, oli suurella vaivalla hillinnyt. Rouva Ashton lukitsi oven, otti avaimen lukosta, ja sitten, katse täynnä ylpeää majesteetillisuutta, jota ei ikä vielä ollut masentanut, silmät leimuten rohkeutta ja vihastusta, hän lausui juuri pelästyneelle miehellensä seuraavat sanat: "Minun herrani, en ole juuri kummastunut niistä uusista tuttavista, joita te minun poissaollessani olette itsellenne hankkinut — sillä he ovat aivan teidän sukuperänne ja kasvatuksenne mukaiset. Ja jos jotain muuta toivoin, niin mielelläni myönnän, että se oli väärä luulo ja että siitä luulosta hyvin olen ansainnut sen harmin, jonka te olette minulle tuottanut."

"Eleonora kulta — oma vaimoni", vastasi valtiosinetinvartia, "maltahan toki hiukan mieltäsi, niin että voin todistaa sinulle, miten tällä teollani olen tarkasti pitänyt silmällä sukuni kunniaa yhtä hyvin kuin sen etuakin."

"*Sinun* sukusi etua sinä kyllä täydellisesti osaat pitää silmällä, sen tiedän", virkkoi vihastunut rouva, "ja samoin oman sukusi kunniaa, jos siinä lienee mitään silmällä pidettävää. — Mutta

koska *minunkin* sukuni etu ja kunnia, paha kyllä, siihen on erottamattomasti yhdistetty, niin ethän pane pahaksi, jos minäkin pidän asiaa silmällä sen verran kuin se minua koskee."

"Mitä minun sitten olisi pitänyt tehdä?" kysyi aviomies. "Mistä sinä olet niin suutuksissa? Mistä syystä sinä niin kauan poissaoltuasi heti paikalla tällä tavoin moitit minua?"

"Kysy omaltatunnoltasi, William, mikä syy on saattanut sinut siihen, että luovut valtiollisesta puolueestasi ja periaatteistasi ja että, sen verran kuin minä voin nähdä, olet naittamaisillasi ainoan tyttäresi hävinneelle kerjäläisjakobiitille, joka kaiken lisäksi vielä on sukusi perivihollinen?"

"Mitä terveen järjen ja tavallisen kohteliaisuuden nimessä minun muka olisi pitänyt tehdä, armollinen rouva?" vastasi aviomies. "Voinko minä, tavallisinta sopivaisuuden sääntöä rikkomatta, ajaa talostani nuoren aatelisherran, joka, niinkuin pari päivää sitten tapahtui, oli pelastanut tyttäreni hengen ja myös omani?"

"Pelastanut sinun henkesi muka! Olen minäkin kuullut tuon jutun", pilkkasi rouva, "kuinka vihainen lehmä säikähdytti valtiosinetinvartiaa ja kuinka se poika, joka tappoi lehmän, on mainitun valtiosinetinvartian silmissä ollut täysi Guy Warwick — pianpa saisit samanlaisesta syystä kutsua kaikki Haddingtonin teurastajat vieraiksesi."

"Rouva Ashton", änkytti valtiosinetinvartia, "tämä on jo liikaa — suostuisinhan minä mihin uhraukseen hyvänsä, joka sinut lepyttäisi, jos vain virkkaisit mitä tahdot."

"Mene sitten alas vierasten luokse", käski ankara rouva, "ja ilmoita Ravenswoodille, että nyt, kun kapteeni Craigengelt ja muita ystäviä on tullut taloon, sinulla ei enää ole sijaa hänelle kartanossasi — minä odotan myös nuorta herra Haystonia, Bucklaw'n kartanon omistajaa, tänne tulevaksi."

"Herra Jumala, Eleonora!" huudahti aviomies. "Ravenswoodko ajettaisiin pois siksi, että Craigengeltille, kurjalle kortinlyöjälle ja vakoojalle olisi sijaa? — Se oli jo paljon, kun sen verran hillitsin itseni, etten heti paikalla käskenyt tuota heittiötä ulos talostani, ja suuresti kummastuin, kun näin hänen sinun seurassasi tulevan tänne."

"Koska näit hänen minun seurassani tulevan", vastasi heikompi aviopuoliso, "niin siitä olisit voinut ymmärtää, että hän on sopiva seurakumppani. Ja mitä Ravenswoodiin tulee, ei hänelle tapahdu mitään muuta kuin mitä hän itse, sen minä varmaan tiedän, teki erälle arvossa pidettävälle ystävälleni, joka pahaksi onnekseen joku aika sitten sattui olemaan hänen luonaan vieraisilla. — Mutta tee nyt päätöksesi — sillä jollei Ravenswood lähde tästä talosta, niin minä lähdän!"

Herra Ashton astui edestakaisin kamarissa mitä tuskallisimmassa levottomuudessa. Pelko, häpeä, ja suuttumus taistelivat sitä kuuliaisuutta vastaan, jota hän tavallisesti osoitti rouvalleensa. Vihdoin hän teki sellaisen päätöksen, minkä pelkurimaiset ihmiset tekevät tavallisesti tällaisessa pulassa ollessaan; hän ryhtyi puolikeinoon.

"Suoraan sanoen, korkea armonne, en voi enkä tahdo ottaa syykseni tuollaista epäkohteliaisuutta Ravenswoodia kohtaan, jota te vaaditte — semmoista ei hän ole minulta ansainnut. — Jos sinä tahdot olla hurja ja oman kattosi alla häväistä aatelissukuista miestä, niin en voi sitä estää. Mutta en ainakaan tahdo olla tämmöisen mielettömän teon välikappaleena."

"Vai et tahdo?" kysyi rouva.

"En, niin totta kuin Jumala on taivaassa, korkea armonne!" vastasi aviomies. "Vaadi minulta jotakin, mikä soveltuu tavalliseen siivouteen, esimerkiksi, että vähitellen jättäisin tuon tuttavuuden, tai muuta sellaista — mutta että minä ajaisin hänet ulos talostani, siihen en tahdo enkä voi suostua."

"Sitten sukumme kunnian valvomisen tälläkin kertaa, niinkuin usein ennen, on jäävä minun vaivakseni", sanoi rouva.

Hän kävi istumaan ja kirjoitti kiireesti muutamia rivejä. Mutta juuri kun hän aukaisi oven kutsuakseen kamaripalvelijansa eteisestä, yritti valtiosinetinvartia vielä kerran estää häntä tästä päättäväisestä teosta. "Ajattele, mitä teet, Eleonora; sinä teet verivihollisemme nuoren miehen, jolla luultavasti on oleva voimaa kostaa meille — —"

"Oletko koskaan nähnyt ketään Douglasia, joka pelkäisi vihollista?" kysyi rouva ylenkatseellisesti.

"Niinhän se on, mutta hänessä on ylpeyttä ja kostonhimoa, joka riittää sadalle Douglasille ja vieläpä sadalle pirullekin päälliseksi. Ajattele toki asiaa vielä tämä yö!"

"En hetkeäkään kauemmin", vastasi rouva. "Kuulkaa, neitsyt Patullo, te viette kirjeen nuorelle Ravenswoodille."

"Ravenswoodin nuorelleherralleko, armollinen rouva?" kysyi neitsyt Patullo.

"Niin, Ravenswoodin nuorelleherralle, jos häntä niin tahdotte nimittää."

"Minä pesen käteni tässä asiassa", sanoi valtiosinetinvartia. "Menen puutarhaan katsomaan, että Jardine poimii talvihedelmiä jälkiruoaksi."

"Tee niin", vastasi rouva katsahtaen hänen jälkeensä äärettömän ylenkatseellisesti, "ja kiitä Jumalaasi, että tänne jääpi joku, joka osaa suojella suvun kunniaa yhtä hyvin, kuin sinä osaat valita talviomenoita ja päärynöitä."

Valtiosinetinvartia viipyi puutarhassa jokseenkin kauan, kunnes rouvan virittämä ruutimiina sillä aikaa kerkeäisi räjähtää, ja niin hän ainakin toivoi, Ravenswoodin vihastuksen ensi vimma vähän

asettuksi. Kun herra Ashton vihdoin palasi saliin, antoi markiisi paraikaa käskyjä muutamille palvelijoilleen. Hän näkyi olevan kovasti suutuksissaan ja heti keskeytti herra Ashtonin anteeksipyyntönsä siitä, että oli niin kauan antanut korkean vieraan olla yksin.

"Arvattavasti, herra Ashton, on teilläkin tieto tästä eriskummallisesta kirjeestä, jonka teidän rouvanne on armollisesti lähettänyt *minun* sukulaiselleni Ravenswoodille" — (*minun* sanaa hän erittäin painosti). "Ja tietysti te ette kummeksu, kun sanon jäähyväiset. Minun sukulaiseni on jo lähtenyt arvellen jäähyväisten sanomisen omasta puolestaan tarpeettomaksi, koska tämä eriskummallinen häväistys on kuitannut kaiken ennen osoittamanne kohteliaisuuden."

"Minä voin vakuuttaa, herra markiisi", puolusteli herra Ashton itseään pitäessään kirjettä kädessään, "etten tiedä mitään tämän kirjeen sisälluksesta. Minä tiedän vain, että rouva Ashton on hyvin äkkipikainen, ennakkoluuloissaan itsepäinen, ja mieleni on kovin paha, jos hän on tehnyt jotain loukkaavaa, tai jos te olette katsonut sen loukkaukseksi. Mutta toivon sentään teidän, herra markiisi, muistavan, että naisen — —"

"Pitää käyttäytyä sivistyneen naisen tavoin niitä kohtaan, joilla on korkea säätyarvo", täytti markiisi keskeytyneen lauseen.

"Niin juuri, herra markiisi", virkkoi onneton valtiosinetinvartia, "mutta rouva Ashton on sittenkin nainen —"

"Jolle, minun arveluni mukaan", keskeytti markiisi taas, "pitäisi opettaa mitä velvollisuuksia hänen säätynsä vaatii. Mutta tässähän tulee rouva itse, ja minä tahdon saada kuulla hänen omasta suustaan, mistä syystä hän näin eriskummallisella, arvaamattomalla tavalla on häväissyt minun likeistä sukulaistani meidän molempien ollessa hänen vieraanaan."

Rouva Ashton astui nyt sisään. Hänen riitansa herra Ashtonin kanssa ja sen jälkeen seurannut keskustelu hänen tyttärensä kera eivät olleet kuitenkaan estäneet häntä huolehtimasta myös ulkomuodostaan. Rouva Ashton astui sisään juhlapuvussa; ja hänen katseensa ja käytöksensä majesteettillisuus sopikin hyvin yhteen niiden loistavien vaatteitten kanssa, joita sen ajan aatelin naiset käyttivät tällaisissa tilaisuuksissa.

Markiisi A. kumarsi ylpeästi, ja rouva vastasi tähän tervehdykseen yhtä mahtavasti ja kylmästi. Vieras otti sitten herra Ashtonin liikkumattomasta kädestä kirjeen, jonka hän hetkeä ennen kuin rouva tuli, oli hänelle antanut. Markiisi aikoi ruveta puhumaan, mutta rouva keskeytti hänet heti. "Minä näen, herra markiisi, että te tahdotte ottaa puheeksi seikan, josta vain on harmia. Minun on paha mieli, että juuri tällä hetkellä piti tulla esille tällainen asia, sillä en tahtoisi vähimmäskään määrässä häiritä sitä kunnioitettavaa vastaanottoa, mikä teille, herra markiisi, olisi tuleva. Mutta näin on laita: herra Edgar Ravenswood, jolle kirjoitin tämän teidän kädessänne olevan kirjeen, on väärinkäyttänyt hänelle tässä talossa osoitettua kohteliaisuutta sekä herra Ashtonin mielenlaadun hiljaisuutta ja viekoittelut nuoren tytön kihloihin, josta suhteesta ei tytön vanhemmille ole annettu mitään tietoa ja johon nämä vanhemmat eivät ikänä voi suostua."

Molemmat herrat vastasivat yht'aikaa. "Mahdotonta, että minun sukulaiseni — —" sanoi markiisi.

"Ja vielä mahdottomampaa, että minun tyttäreni Lucy — —" sanoi valtiosinetinvartia.

Rouva Ashton keskeytti jyrkästi molemmat ja vastasi kumpaisellekin. "Herra markiisi, teidän sukulaisenne, jos herra Ravenswoodilla todella on se kunnia, on yrittänyt salaa viekoitella tämän nuoren, kokemattoman tytön rakkauden puoleensa. Herra William Ashton, teidän tyttärenne on ollut kyllin typerä suodaksensa enemmän suosiota, kuin mitä hänen olisi pitänyt, näin sopimattomalle kosijalle."

"Ja minun mielestäni, rouva", virkkoi valtiosinetinvartia, jolta hänen tavallinen malttinsa ja kärsivällisyytensä loppui, "jollei teillä ollut mitään parempaa meille kerrottavana, niin olisitte voinut pitää tämänkin perhesalaisuuden ilmaisematta."

"Suokaa anteeksi, herra Ashton", vastasi rouva kylmäkiskoisesti; "mutta herra markiisilla on oikeus vaatia selitystä siitä tavasta, jolla minun on ollut pakko kohdella tuota nuorta miestä, hänen sukulaistaan, niinkuin hän sanoo."

"Tämä syy", mutisi valtiosinetinvartia itsekseen, "on keksitty sen jälkeen kun teko jo oli tehty. Sillä jos siinä lieneekin perää, niin eipä hän Ravenswoodille kirjoittaessaan sitä voinut tietää."

"Ensi kerran minä kuulen tästä asiasta", sanoi markiisi; "mutta koska te, armollinen rouva, itse olette tämän arkaluontoisen aineen ottanut puheeksi, niin sallikaa minun sanoa, että minun sukulaisellani olisi syntyperänsä ja sukunsa nojalla oikeus vaatia kosintansa tyyntymistä kuuntelemista tai ainakin kohteliaista kieltoa, jos hän onkin ollut siksi rohkea ja kohottanut silmänsä herra William Ashtonin tyttäreeseen saakka."

"Teidän pitäisi muistaa, herra markiisi, mitä sukua neiti Lucy Ashton on äitinsä puolelta", sanoi rouva.

"Kyllä minä muistan, että te polveudutte — Angus-suvun nuoremmasta haarasta", vastasi markiisi, "ja teidän, armollinen rouva — suokaa anteeksi, että niin sanon — ei pitäisi unohtaa, että Ravenswoodit ovat kolme kertaa naimisen kautta liittyneet sen vanhempaankin haaraan. Älkää, armollinen rouva — kyllähän minä näen, mikä asian juuri on — vanhaa, juurtunutta vihaa ei ole helppo voittaa — sen vuoksi minä annan paljon anteeksi — muuten en olisikaan voinut enkä tahtonut sallia sukulaiseni lähteä yksinään aivan kuin tästä talosta ulos ajettuna — mutta minä toivoin voivani sovittaa asian. Enkä tahdo nytkään erota vihoissani teistä — en lähde ennenkuin päivällisen jälkeen, jolloin tapaan Ravenswoodin nuorenherran muutamien virstojen päässä täältä. Meidän pitää puhua tästä asiasta tyyntymällä mielellä."

"Sitä juuri minäkin hartaasti haluaisin, herra markiisi", sanoi herra Ashton kiireesti. "Eleonora, me emme saa sallia, että herra markiisi A. lähtee suuttuneena meiltä. Meidän pitää väkisin pidättää hänet täällä päivällisen yli."

"Meidän kartanomme", vastasi rouva, "ja kaikki, mitä se sisältää, on tarjona herra markiisille niin kauan kuin hän meille tahtoo tehdä sen kunnian ja viipyä täällä. Mutta mitä siihen tulee, että vielä keskustelisimme tästä harmillisesta asiasta — —"

"Suokaa anteeksi, armollinen rouva", keskeytti markiisi, "mutta en voi sallia teidän ilmaista kovin hätäistä päätöstä näin tärkeästä asiasta. Minä näen, että paraikaa vielä enemmän vieraita on tulossa; ja koska hyvä onneni nyt on suonut minulle tilaisuuden uudistaa entisen tuttavuuteni rouva Ashtonin kanssa, niin toivon, ettei minun tarvitse menettää tätä minulle niin kallista onnea jonkun harmittavan keskustelun vuoksi, ei ainakaan ennenkuin olemme ensin keskustelleet hauskeimmista asioista."

Rouva hymyili, kumarsi ja ojensi kätensä markiisille, joka täten talutti hänet ruokasaliin; sillä senaikuinen, kursaileva kohteliaisuus ei sallinut vieraan ottaa talonrouvan käsivartta kainaloonsa, niinkuin talonpoika kirkonvihkiäisjuhlassa taluttaa kultaansa. Neiti Ashtonin sija oli tyhjä, ja syyksi hänen poissaoloonsa ilmoitettiin, ettei hän voinut aivan hyvin. Päivälliset olivat komeat, oikeinpa ylelliset, ja kestivät myöhään iltaan asti.

KAHDESKOLMATTAA LUKU.

Kova ol' onni isällän,
kovempi mulla on;
hänt' armaans' seuras pakohon,
mä lähden yksinäin.

Walker.

En yritäkään kertoa miten vihastus ja suru sekaisin riehuivat Ravenswoodin sydämessä, kun hänen tällä tavoin täytyi lähteä esi-isiensä muinaisesta asunnosta. Rouva Ashtonin kirje sisälsi semmoisia sanoja, että hänen oli mahdoton hetkeäkään kauemmin viipyä tämän kartanon katon alla, jos hänessä oli hiukankaan sitä omanarvontuntoa, jota hänessä kenties oli vähän liiaksikin. Markiisikin arveli itseänsä samalla häväistykseksi, mutta kuitenkin tahtoi vielä hieroa sovintoa. Hän antoi siis sukulaisensa yksinään lähteä otettuaan Ravenswoodilta sen lupauksen, että hän odottaisi häntä tuossa pienessä kapakassa, joka oli nimeltään Sammakon pesä, joka, niinkuin lukijani ehkä muistanevat, sijaitsi puolitiessä Ravenswoodin kartanon ja Wolfs Cragin tornin välillä, noin seitsemän, kahdeksan virstan päässä kumpaisestakin paikasta. Sinne markiisi lupasi saapua samana iltana tai seuraavana aamuna. Jos hän olisi noudattanut vain omia vihastuksen tunteitaan, niin olisivat ne yllyttäneet häntä heti lähtemään; mutta hän ei tahtonut mielellään, ei ainakaan yrittämättä, jättää niitä etuja, joita hän oli toivonut käynnistään valtiosinetinvartian luona. Ja Ravenswood samaten, kesken vihastuksensa tulisintakin vimmaa, ei mielellään tahtonut hylätä sitä sovinnon toivoa, joka perustui herra Ashtonin hänelle osoittamaan ystävällisyyteen sekä myös markiisin puolustukseen. Mutta Ravenswood itse oli heti paikalla lähtenyt, viipymättä sen pitempää aikaa, kuin mitä matkatavarat välttämättömästi vaativat.

Ensi alussa hän kannusti hevostaan kovaan juoksuun puiston kautta kulkevaa tietä myöten, ikäänkuin nopea kulku olisi voinut vaimentaa hänen rinnassaan riehuvia sekalaisia tunteita. Mutta kun seutu kävi yhä jylhemmäksi ja autiommaksi ja kun kartanon tornin huiput olivat peittyneet kokonaan puiden taakse, niin hän hillitsi vauhtiansa, ikäänkuin antaakseen sijaa noille tunteillensa, joita hän turhaan oli koettanut tukehduttaa. Tie, jota hän kulki, kävi Haltijan lähteelle ja Liisan mökille päin; eikä hän voinut olla muistamatta sitä turmiollista taikavoimaa, jonka taikauskaiset ihmiset hokivat edellisellä paikalla olevan, eikä myöskään niitä varoituksia, jotka Liisa oli turhaan hänelle lausunut. "Vanha tarina ei puhunutkaan perättömiä", sanoi hän itsekseen, "ja Haltijan lähde on todellakin saanut nähdä Ravenswoodin perillisen viimeisen hullun teon. — Ja totta Liisakin puhui", jatkoi hän, "minä olen nyt siinä tilassa, jota hän ennusti — tai, oikeammin sanoen, minä olen vielä paljon pahemman häväistyksen alainen. En olekaan isäni suvun sortajan syöttäläänä ja perheenjäsenenä, mitä vanha ennustaja-eukko pelkäsi, vaan olen viheliäinen kurja, joka on pyrkinyt tuohon alentavaan paikkaan ja joka on saanut ylenkatseellisen kiellon."

Meidän täytyy kertoa tämä juttu samalla tavalla kuin se on meille kerrottu; ja jos otamme lukuun, miten pitkä aika on jo kulunut tässä kerrotuista tapahtumista ja kuinka halukkaat kaikkeen ihmeelliseen ne ihmiset ovat, joiden suun kautta tämä juttu on kulkenut, niin eipä se olisikaan täydellisesti skotlantilainen tarina, jollei siinä tulisi myös hiukan näkyviin skotlantilaista taikauskoa. Ravenswoodille näet kerrotaan hänen lähetessään Haltijan lähdeä tapahtuneen tällaisen ihmeen. Hänen ratsunsa, joka asteli hitaasti, pysähtyi äkkiä kesken vakavaa, tasaista kulkuaan, korsahti, kavahti pystyyn eikä liikahtanut eteenpäin kannustimista huolimatta, aivan kuin se äkkiä olisi huomannut jotain säikähdyttävää. Ravenswood näki nyt naishaamun valkeassa tai oikeammin harmaassa viitassa aivan samalla paikalla istumassa, missä Lucy oli kuunnellut hänen onnetonta rakkaudentunnustustaan. Ravenswoodille johtui ensi hetkenä mieleen, että Lucy kenties oli arvannut mitä tietä hän oli kulkeva puiston kautta ja rientänyt tälle tutulle, yksinäiselle paikalle lievittääkseen omaa ja rakastajansa surua viimeisillä jäähyväissanoilla. Tässä luulossa hän hyppäsi maahan hevosensa selästä, kiinnitti suitset oksaan ja astui kiireesti lähdeä kohti,

hartaasti, vaikka hiljaisella äänellä lausuen sanat: "Neiti Ashton! — Lucy!"

Nämä sanat kuultuaan nainen kääntyi hänen puoleensa ja Ravenswoodin ihmettelevät silmät tunsivat, että siinä oli vanha, sokea Liisa eikä Lucy Ashton. Hänen eriskummallinen pukunsa, joka oli pikemmin ruumiin hikiliina kuin elävän naisen puvun kaltainen, Liisan vartalo, joka, sen hän huomasi, oli tavallista pitempi, ja eniten kaikesta se, että tuo sokea, vaivainen, vanhuuttaan kykenemätön ihminen oli täällä yksinään, niin kaukana asunnostaan (sangen pitkän matkan päässä, jos muistamme, kuinka huonovointinen eukko oli) — kaikki nämä seikat yhteensä ihmetyttivät, melkeinpä peloittivat häntä. Ravenswoodin lähetessä nainen verkalleen nousi istualtaan, kohotti ryppyisen kätensä, ikäänkuin kieltäen häntä tulemasta, ja hänen lakastuneet huulensa liikkuvat nopeasti, vaikkei mitään ääntä kuulunut. Ravenswood seisahtui; ja kun hän hetken kuluttua jatkoi kulkuaan, niin Liisa tai Liisan haamu liikkui tai liukui taaksepäin viidakkoon, yhä katsellen tulijaan. Pian peittivät puut koko ilmestyksen; ja Ravenswood, joka ei voinut voittaa sitä varmaa, peloittavaa oletusta, että tämä olento ei kuulunut tähän maailmaan, pysyi ikäänkuin maahan juurtuneena sillä paikalla, missä hän oli nähnyt viimeisen vilahduksen näystä. Viimein kuitenkin hän rohkaisten mielensä astui likemmäksi sitä paikkaa, jossa haamu oli ollut istuvinaan; mutta ruoho ei ollut siinä painunut maahan eikä mitään muutakaan jälkeä ollut, josta hän olisi voinut päättää näkynsä olleen todellisen ja maallisen.

Mieli täynnä outoja ajatuksia ja sekavaa pelkoa, joita luonnollisesti herää jokaisessa, joka on ollut näkevinään yliluonnollisia näkyjä, Ravenswood palasi hevoseensa luo. Näin tehden hän vähänväliä katseli taakseen, hiukan pelokkaana, ikäänkuin odottaen näyn ilmestyvän uudelleen. Mutta haamu, lieneekö se sitten ollut todellinen ilmestys vai tulistuneen, kiihtyneen mielen tyhjä kuvitelma, ei tullut enää näkyviin. Hevonen kuitenkin oli aivan hiessä ja säikähdyksissä, ikäänkuin se olisi tuntenut sitä pelon tuskaa, jota sanotaan yliluonnollisen olennon nostavan luontokappaleissakin. Ravenswood nousi satulaan ja ratsasti hitaasti edelleen, aika ajoin viihdyttäen hevostansa, joka sisällisesti värisi ja vapisi, ikäänkuin se olisi pelännyt jokaisen metsälakeuden auetessa näkevänsä jotain uutta kauhistusta. Vähän aikaa arveltuansa ratsastaja päätti tarkemmin tutkia tätä asiaa. "Olisiko mahdollista, että silmäni olisivat pettäneet minua", sanoi hän, "pettäneet minua niin kauan aikaa? — Vai onko tuo vaimo olevinaan niin vaivainen paremmin herättääkseen ihmisten surkuttelua? — Mutta sittenkään ei hän liikkunut elävän, todellisen olennon tavalla. — Pitäneekö minunkin taipua kansan uskoon ja luulla, että tuo kurja nainen on liitossa pimeyden vallan kanssa? — Siitä tahdon saada selkoa — en salli omien silmienikään pettävän."

Tällä tavoin epäillen hän saapui Liisan puutarhan pienelle portille. Istuin koivun juurella oli tyhjä, vaikka ilma oli ihana ja päivä vielä korkealla. Hän lähestyi mökkiä ja kuuli sieltä naisen huokauksia ja itkua. Ei kukaan vastannut hänen kolkutukseensa, ja sen vuoksi hän vähän odotettuansa nosti salpaa ja astui sisään. Autio suruhuone tämä todella oli. Viheliäisellä vuoteellaan makasi kuolleena viimeinen Ravenswoodin suvun palvelijoista, joka oli asunut vielä entisen herrasväkensä tiluksilla. Henki oli hänestä juuri ikään lähtenyt; ja pikku tyttö, joka eukon viimeisinä hetkinä oli ollut läsnä, väänteli käsiään ja itkeä voivotteli lapsen tavalla puoleksi peloissaan, puoleksi suruissaan emäntänsä ruumiin vieressä.

Ravenswood sai vaivoin lapsiparan pelon asettumaan, sillä hänen äkillinen tulonsa ensi hetkenä pikemmin säikähdytti kuin lohdutti häntä. Ja kun hän oli saanut hänet viihdytetyksi, niin tytön ensi sanat olivat: "Te olette tullut liian myöhään." Tiedustellessaan, mitä nämä sanat tarkoittivat, Ravenswood sai sen vastauksen, että vainaja heti tuntiessaan kuolemantuskan ensi oireet oli lähettänyt erään talonpojan herraskartanoon pyytämään Ravenswoodin nuorta herraa puheilleen ja että eukko sitten maltittomasti oli odottanut häntä. Mutta köyhän sanansaattajat ovat hitaat, huolimattomat. Mies, niin perästäpäin saatiin kuulla, ei ollut joutunut kartanoon ennenkuin Ravenswood oli jo lähtenyt; ja vieraiden palvelijoiden puheet olivat häntä niin suuresti huvittaneet, ettei hän kovinkaan pian ollut muistanut palata Liisan mökille. Sillä välin eukon tuska näytti vain kiihtyvän sitä mukaa kuin ruumiillisetkin kivut; ja käyttääksemme Pikun, hänen ainoan auttajansa sanoja, "hän rukoili hartaasti, että vielä kerran saisi nähdä entisen herransa pojan ja uudistaa varoituksensa." Hän kuoli samana hetkenä, kun kaukana olevan kylän kello löi yksi; ja Ravenswood muisti sisäisesti kauhistuen kuulleen kellon heläjävän metsän takaa vähän ennen kuin vainajan haamu — siksi hän oli nyt taipuvainen sitä luulemaan — oli hänelle ilmestynyt.

Kunnioitus kuollutta ja myös luonnollinen säälintunne hänen pelästynyttä palvelijaansa kohtaan vaativat Ravenswoodia jollakin tavalla pelastamaan Pikun tästä tilasta. Vainaja, niin tyttö kertoi, oli toivonut tulevansa haudatuksi yksinäiselle vanhalle hautausmaalle likelle Sammakon Pesän kapakkaa. Tätä hautausmaata sanottiin Erakon kirkkomaaksi, ja siellä lepäsi muutamia Ravenswoodin suvun jäseniä sekä paljon heidän alustalaisiaan. Ravenswood piti velvollisuutenaan noudattaa tätä vainajan toivetta, mikä on hyvin tavallinen Skotlannin rahvaan parissa. Hän lähetti siis Pikun läheiseen kylään noutamaan avuksi muutamia naisia ja vakuutti hänelle sillä välin viipyvänsä ruumiin luona; sillä Skotlannissa, samoin kuin myös muinoin Tessaliassa, ei arvella käyvän laatuun jättää kuollutta ilman silmälläpitoa.

Tällä tavoin Ravenswood sai neljänneksen tuntia tai vähän runsaamminkin istua yksinään vartioimassa saman eukon ruumista, jonka irtautunut henki, jolleivät hänen silmänsä aivan olleet pettäneet, juuri äsken oli ilmestynyt hänelle. Tämä outo tapahtumien yhteensattuma vaikutti syvästi Ravenswoodin mieleen, niin rohkea kuin hän olikin luonteeltaan. "Liisa kuoli hartaasti haluten nähdä minua. Olisiko siis mahdollista", semmoinen oli aivan luonnollisesti hänen ajatustensa juoksu, "että hartaat, kiihkeät halut, jotka täyttävät sydämen juuri kuolinhetkenä, saattavat vielä elämän loputtuakin kestää, rikkoa henkien maailman ankaran raja-aitauksen ja tuottaa vainajan eteemme elävän ihmisen muodossa ja näössä? — Ja miksikä tuo haamu sai

ilmestyä silmin nähtävänä, mutta ei saanut sanoa sanottavaansa korvin kuultavasti? — Ja miksikä saa tämmöinen luonnon sääntöjen rikkominen tapahtua, vaikka sen tarkoitusta ei kuitenkaan anneta ilmi? — Turhia kysymyksiä ne ovat kaikki, joihin ainoastaan kuolema, kun se kerran saattaa minut samankaltaiseksi kuin tämän kalmankarvaisen, lakastuneen ruumiin edessäni, voi antaa vastauksen."

Näin puhuessaan hän levitti liinan ruumiin kasvoille, joita hän ei tahtonut sen kauemmin katsella. Sitten hän istahti vanhaan tammiseen nojatuoliin, jonka Liisa oli osannut anastaa omakseen silloin kun Ravenswoodin isän lähdettyä velkojat, palvelijat, virkamiehet ja oikeudenpalvelijat kilpaa ryöstivät kartanoa. Näin istuen hän koetti niin paljon kuin mahdollista poistaa äskeisen tapauksen luonnollisesti nostattamia taikauksaisia tunteita mielestään. Olihan hänellä muutenkin, ilman noiden yliluonnollisten näkyjen kauhistusta, kyllin syytä olla synkällä mielellä; sillä aivan äsken vielä oltuaan Lucy Ashtonin suosittu rakastaja ja itse herra Ashtonin kunnioitettu ystävä hän nyt istui täällä yksinään ja suruissaan vartioimassa pitäjän vaivaisen yksin heitettyä, hylättyä ruumista.

Tästä surullisesta toimesta hän pääsi kuitenkin paljon pikemmin kuin mitä hän oli voinutkaan toivoa siihen nähden, että kylään oli vainajan mökiltä jokseenkin pitkä matka ja että ne kolme ämmää, jotka sieltä — käyttääksemme sota-ammattiin kuuluvaa sanaa — tulivat "vahdinvaihtoon", olivat sangen vanhat ja huonovoimaiset. Jos heitä olisi kutsuttu mihin muuhun toimeen hyvänsä, niin nuo kolme arvokasta muijaa olisivat kiiruhtaneet paljon vähemmin; sillä yksi heistä oli jo kahdeksankymmenen vuoden vanha tai sen ylikin, toinen oli halvattu, ja kolmannen jalka oli tapaturmasta tullut rammaksi. Mutta kuolleen ruumiin hoito on Skotlannin talonpoikien mielitointa, sekä miesten että naisten. En tiedä sanoa, lieneekö siihen syynä kansan mielenlaatu, joka epäilemättä on vakava ja haaveksivainen; vai lieneekö se jälkimuistoa muinaisesta katolilaisuudesta, jonka ajalla hautajaiset aina olivat juhla-aikoja eläville. Ja pitojen viettäminen, runsaat ruoat ja hyvä humala päässä olivat, niinkuin nytkin vielä, yhdistyneet eroamattomasti vanhanaikuisiin skotlantilaisiin hautajaisiin. Yhtä hauska kuin hautajaisjuomingit, *dirgie*, olivat miehille, yhtä huvittavaa naisille oli ruumiin valmistaminen arkkuun pantavaksi. Vääntyneitten jäsenten oikaiseminen tätä surullista työtä varten käytetyllä laudalla, ruumiin pukeminen puhtaisiin liinavaatteisiin ja villaisen peiton levittäminen sen yli, kaikki nämä puuhut olivat kylän vanhojen ämmien toimenä, joka tuotti heille erikoista synkkää huvitusta.

Muijat tervehtivät Ravenswoodia irvistelevällä hymyllä, joka toi hänen mieleensä Macbethin ja noita-akkojen kohtauksen päivänpaahtamalla Forresin kanervikkokankaalla. Nuoriherra antoi heille hiukan rahaa ja käski heidän hoitaa ikäsisarensa kuollutta ruumista, johon toimeen he sangen mielellään ryhtyivätkin. Samassa he ilmoittivat, että pitäisi lähteä ulos tuvasta, jotta he saattaisivat aloittaa surullisen työnsä. Ravenswood suostuikin kernaasti lähtemään; hän vain ensin kehoitti ämmiä pitämään ruumiista hyvää huolta, ja kysyi heiltä, missä hän voisi tavata haudankaivajan ja kirkonpalvelijan, jotka hoitivat tuota autiota Erakon kirkkomaata, niin että lepopaikka, minkä Liisa mummo itse oli valinnut, saataisiin kuntoon.

"Eipä ole vaikea löytää John Mortshenghiä", virkkoi vanhin muija, ja hänen lakastuneilla poskillaan liehui yhä vielä sama irvistelevä hymyily. "Hän asuu likellä Sammakon Pesää, missä kapakassa on pidetty jos joitakin lystejä juominkeja — sillä maahanpaniaiset ja mahaanpaniaiset nehän aina ovat rajanaapuruksia."

"Aivan niin, kyllä se on totta, kummi", todisti ontuva ämmä nojautuen kainalosauvaan, jolla hän kannatteli vasempaa, lyhyempää jalkaansa. "Sillä muistanpa kuinka tämän meidän edessämme nyt seisovan Ravenswoodin herran isä pisti nuoren Blackhallin kuoliaaksi miekallaan jonkun pahan sanan vuoksi, joka oli päässyt hänen suustaan, kun he istuivat ryypiskellen viiniänsä, viinaansa tai mitä se lienee ollutkaan. Sekin poika astui tupaan iloisesti laulaen kuin leivonen ja kulki ulos jalat edellä. Minä olin siellä ruumista käärimässä, ja olipa se, kun veret saatiin pois pestyksi, aika sievä ruumisvenkale."

Helppo on ymmärtää, että tämä ajattomalla ajalla kerrottu juttu vielä joudutti Ravenswoodin lähtöä tästä inhoittavasta, pahaaennustavasta seurasta. Mutta astuessaan sen puun luokse, johon hänen hevosensa oli sidottu, ja kiristäessään satulavyötä hän ei kuitenkaan voinut välttää, että häntä itseään koskeva puhe kahdeksankymmen-vuotisen ämmän ja ontuvan muijan välillä kuului hänen korviinsa pienen puutarhan pensasaidan kautta. Nämä molemmat olivat käydä köpitelleet puutarhaan poimimaan rosmarinea, aaprotteja sekä muita väkevähajuisia kukkasia, joita piti sirottaa ruumiin päälle tai savutukseksi polttaa takassa. Halvattu raukka, joka oli tulomatkastasta kovin uuvuksissa, oli jäänyt ruumista vartioimaan, etteivät noidat eivätkä pahat henget pääsisi sen kimppuun.

Seuraavien matalalla, käheällä äänellä lausuttujen sanojen kuulemista Ravenswood ei voinut välttää.

"Kas tässä on tuore ja täysikasvuinen myrkkyputki, Anni Winnie — — moni mummo ennen muinoin ei olisi tarvinnut muuta hevosta lentääkseen vuorien ja vaarojen yli kuutamossa ja virvatulien palaessa, laskeutuakseen viimein alas Ranskan kuninkaan viinikellariin."

"Niin kyllä, kummi! Mutta itse pirukin on tähän aikaan muuttunut yhtä kovasydämiseksi kuin herra valtiosinetinvartia ja muut suuret herrat, joiden on rinta kuin limsiökivistä. He pistelevät ja piinailevat meitä ja puristavat meitä pihdeissään siitä syystä, että muka olemme noitia. Mutta eipä, vaikka sen seitsemänkin kertaa olen lukenut rukoukseni takaperin, paholainen kuitenkaan ole antanut minulle mitään apua."

"Oletko koskaan nähnyt paholaista?" kysyi toinen.

"En", vastasi vanha ämmä; "mutta olen minä sentään nähnyt hänestä unta monta kertaa, ja

taitaapa se päivä tulla, jona he polttavat minut lavalla. — Mutta eipä hätää, kummi! Onhan meillä tämä Ravenswoodin nuorenherran antama kolikko; sillä tuotamme kylästä leipää ja olutta ja tupakkaa ja tilkan viinaa puolikuppisiksi ja pienen murusen makeaa sokeria — ja olkoon piru olemassa tai olematon, sisko, kyllä tästä sittenkin tulee hauska yö."

Hänen näin puhuttuaan ämmän nahkaiset leuat päästivät jonkunlaisen peloittavan, vaakuvan naurunhohotuksen, joka jossakin määrin muistutti huuhekajan huhuamista.

"Hän on rivakka ja avokätinen mies, tuo nuoriherra", virkkoi Anni Winnie, "ja pulska poika — leveä hartioiltaan ja hoikka vöiltään — hänestä tulisi korea ruumis — tahtoisinpa minä saada pestä ja pukea häntä."

"Hänen otsaansa on kirjoitettu, Anni Winnie", vastasi kahdeksankymmenvuotias ämmä, "ettei mikään naisen käsi eikä miehenkään ole ojentava hänen ruumistaan — eikä ruumislaute koskaan tule hänen selkensä alle — hiero sinä siis muualla kauppaa, sillä minun tietoni on saatu varmasta paikasta."

"Tuleeko hänen siis kaatua tappotantereelle, Liisa Gourlay? Onko hän saava surmansa miekasta vai luodista, niinkuin moni hänen esi-isistäänkin?"

"Älä kysele enempää — ei hänelle ole niinkään onnellinen kohtalo sallittu", vastasi tietäjä.

"Kyllä tiedän, että sinä olet viisaampi muita ihmisiä, Liisa Gourlay. Mutta kukapa sinulle tämän ilmoitti?"

"Älä siitä ole milläsikään, Anni Winnie", vastasi vanha ämmä. "Kyllä se tieto on varmasta paikasta saatu."

"Mutta sanoithan, ettet koskaan ole nähnyt tuota häijyä sielunonkijaa", kysyi hänen utelias kumppalinsa vielä.

"Onpa tietoni sentään yhtä varmasta paikasta saatu", vastasi Liisa, "niiltä, jotka hänen kohtaloansa ennustivat paljoa ennen kuin hänelle pantiinkaan ensi paita ylle."

"Kuule, hänen hevosensa kavioiden kopina kuuluu", virkkoi toinen; "se ei soi siltä kuin hänellä olisi hyvä onni matkassaan."

"Joutuin, joutuin", huusi halvattu ämmä tuvasta; "tehkäämme kaikki ja lukekaamme kaikki luettavat. Sillä jos kuolleen ruumis ei pian tule oikaistuksi, niin se vääntyy ja irvistää, että parastakin miestä hirvittää."

Ravenswood oli nyt jo niin kaukana, ettei hän voinut enempää kuulla. Hän ei välittänyt kansan yleisestä uskosta noitien voimaan, ennemerkkeihin ja ennustuksiin, joka usko muuten hänen aikakaudellansa ja hänen kotimaassaan oli niin luja, että sitä, joka lausui epäilyksensä julki, katsottiin melkein samanlaisella kammolla kuin uskotonta juutalaista tai muhamettilaista. Ravenswood tiesi myöskin, että yleinen usko noituuden mahdollisuuteen usein vaikutti vanhojen, voimattomien, köyhien ja juuri näistä syistä epäluulon alaisina olevien akkojen mieleen, niin että he, kun sen lisäksi vielä tuli kuoleman pelko ja julmien kidutusten tuska, päästivät suustaan noita tunnustuksia, joilla seitsemännellätoista vuosisadalla Skotlannin tuomio-istuinten pöytäkirjat ovat niin ylenmääräisesti täytetyt ja niin häpeällisesti tahratut. Mutta aamulla nähty näky, oli se sitten todellinen tai tyhjä mielikuviutus, oli hänessä herättänyt taikauskosen tunteen, josta hän turhaan koetti päästä irti. Ja se asia, joka hänen oli toimitettava tuossa pienessä kapakassa, Sammakon Pesässä, ei ollut juuri sitä laatua, että se olisi voinut rauhoittaa hänen mielensä.

Hänen piti käydä Mortshengh'in luona, joka oli vanhan Erakon kirkkomaan haudankaivaja, ja puhua tälle miehelle Liisan hautajaisista. Mies asui likellä sitä paikkaa, mihin Liisan ruumis oli pantava lepoon, ja niinpä Ravenswood vähäisen virvoitettuaan voimiansa ravinnolla lähti hautausmaalle. Se sijaitti niemekkeellä, likeisiltä vuoriharjuilta virtaavan puron polvessa. Sisältään ristinmuotoinen, vuoreen kömpelösti hakattu luola oli täällä erakkomajana, jossa joku saksalainen pyhimys muinaisina aikoina oli kidutellut ruumistansa; siitä oli koko paikka saanut nimensä. Rikas Coldinghamin luostari oli sitten myöhemmin aikoina rakentanut tähän paikkaan kappelin, josta ei kuitenkaan enää ollut mitään jälkeä, vaikka siihen kuuluvaan kirkkomaahan yhä vielä, niinkuin tässäkin tilaisuudessa, joskus haudattiin ruumiita. Muutamia punakatajia kasvoi yhä vielä siellä täällä muinaisen pyhän tarhan piirin sisäpuolella. Sotureita ja aatelisherroja oli entisinä aikoina useampiakin haudattu tähän paikkaan; mutta heidän hautakivensä olivat hajallaan, heidän nimensä kuluneet tuntemattomiksi. Ainoat vielä eheänä säilyneet muistomerkit olivat ne pystyt kivet, jotka osoittivat alhaisen kansan hautoja. Haudankaivaja asui yksinäisessä mökissä aivan likellä kirkkomaan uutta muuria. Tämä asunto oli niin matala, että se melkein maahan asti ulottuvine olkikattoineen, jolla kasvoi paksultikin kynsilaukkaa sekä muuta ruohoa, oli itsekkin nurmettuneen hautakummun näköinen. Tiedustellessaan Ravenswood sai tietää, että viimeisen lapion liikuttaja oli poissa kotoa, häissä; sillä hän ei ollut ainoastaan seudun haudankaivaja, vaan myös viulumies. Nuoriherra siis palasi Sammakon Pesän kapakkaan käskettyään sanoa, että hän seuraavana aamuna tulisi jälleen tuon miehen puheille, jonka apu oli välttämätön sekä peijaisissa että pidoissa.

Vähää myöhemmin saapui Sammakon Pesään myös eräs markiisin edeltäratsastajista tuoden sen sanoman, että markiisi seuraavana aamuna tulisi sinne Ravenswoodin luo. Ja tämä, joka muuten olisi palannut vanhaan asuntoonsa Wolfs Cragiin, viipyi siis kapakassa saadaksensa tavata korkeasäätyistä sukulaistansa.

KOLMASKOLMATTI LUKU.

Hamlet. Eikö tässä miehessä ole yhtään tuntoa siitä mitä tekee? — Hän kaivaa hautaa ja laulaa.

Horatio. Vanha tottumus on tehnyt, ettei hän työnsä laatua muistakaan.

Hamlet. Niinpä se on. Joutilaan kädessä on herkin tunto.

Hamlet, V näytös, I kohtaus.

Kauheat, peloittavat näyt häiritsivät yhä Ravenswoodin unta, ja valveilla ollessa häntä ahdistelivat tapahtuneitten seikkain synkät muistot sekä myös tuskallinen tulevaisuuden pelko. Hän oli luultavasti ainoa kaikista tässä kurjassa hökkelissä maanneista matkustajista, joka ei valittanut majansa huonoutta eikä tuntenut yösjansa epämukavuutta. "Ruumis silloin vain on arka kaikelle, kun mieli on jouten." Aamulla Ravenswood nousi aikaisin; hän toivoi raittiissa aamuilmassa saavansa sen virvoituksen, jota ei yö ollut suonut hänelle. Hän läksi taas astumaan tuolle yksinäiselle hautausmaalle päin, joka oli noin puolen virstan päässä kapakasta.

Kepeä sininen savu, joka jo tuprueli ilmaan erottaen elävän miehen asunnon kuolleitten majoista, todisti, että haudankaivaja nyt oli kotona ja liikkeellä. Pieneen kirkkomaahan astuessaan Ravenswood tapasikin ukon kaivamassa puolitekoista hautaa. "Kohtaloni", ajatteli Ravenswood, "näky aina vievän minut suru- ja kuolinpaikkoihin. Mutta tämä ajatus on lapsekas, enkä tahdo antautua sen valtaan. Ei mielikuvitukseni toistamiseen saa pettää aistimiani." Vanhus Ravenswoodin lähetessä lakkasi työstään nojautuen lapioonsa, ikäänkuin hän olisi odottanut hänen käskyään. Ja kun nuoriherra ei heti puhunut, niin haudankaivaja aloitti puheen omalla tavallaan.

"Te mahdatte olla häävieras, herra, arvaan minä?"

"Mistä syystä niin luulet, veikkonen?" vastasi Ravenswood.

"Minulla on kaksi elinkeinoa, herra," virkkoi iloinen vanha mies, "viulu, herra, ja lapio. Kansan kartuttaminen, herra, ja väen vähentäminen. Ja pitäisipä minun kolmikymmenvuotisen kokemuksen nojalla arvata silmistä kumpaako apuani tulija tahtoo."

"Sittenkin arvasit väärin tänä aamuna", vastasi Ravenswood.

"Vai väärin?" virkkoi vanha mies tuikeasti katsoen häneen. "Saattaapa niin olla, tosiaan. Sillä vaikka teidän otsanne on tasainen, huomaan minä siinä kuitenkin jotain, joka on yhtä paljon haudan kuin häiden sukua. No, no, lapioni ja kuokkani täyttävät yhtä mielellään teidän käskynne kuin viuluni koppa ja jousi."

"Minä pyytäisin sinua pitämään huolta siitä, että muuan vanha muija pääsee kunnialla hautaan — Liisa Gray, joka asui vuorenalustalla. Ravenswoodin kartanon metsässä."

"Liisa Grayko! Sokea Liisa!" sanoi haudankaivaja. "Vai on hän viimein mennyt! Sekin taas on kellon helähdys, joka kärkee minunkin pitämään itseäni valmiina. Muistanpa hyvin vielä, kun Albert Gray toi hänet tänne meidän maahan — sievä tyttönen hän silloin oli ja piti englantilaiskulaansa hyvin kenossa meidän parissamme. Mutta sittenpä hänen ylpeytensä aika lailla masentui, sen voin sanoa. Vai on hänkin mennyt!"

"Hän kuoli eilen", virkkoi Ravenswood, "ja pyysi, että hänet haudattaisiin tänne miehensä viereen. Tottahan sinä tietänet, missä hän lepää?"

"Minäkö tietäisin missä hän lepää?" vastasi haudankaivaja skotlantilaisen omituisen kiertelevään tapaan. "Kyllähän minä tiedän, missä mikin paikka on tässä kirkkomaassa. Mutta te puhuitte Liisan haudasta? — Jumal' auttakoon! — Eipä hän tavallisessa haudassa taida kestää, jos se on totta, mitä ihmiset hänestä ennen aikaan hokivat. Ja jos kaivan sen kuuden jalan syvyiseksi — noidan hauta ei saa olla tuumaakaan matalampi, muuten hänen omat noitakumminsä ja kaimansa pian kuorivat ruumiin hikiliinoista, vanhasta tuttavuudesta hiukkaakaan huolimatta — ja jos kaivan sen kuuden, tai vaikka vaan kolmenkin jalan syvyiseksi, niin kukapa siitä työpalkan maksaa, virkkakaapas se, olkaa niin hyvä?"

"Minä sen maksan, veikkoseni, niinkuin muutkin kohtuulliset kulungit."

"Kohtuulliset kulungitko?" toisti haudankaivaja. "No niin, olisihan tässä hautasijan hinta — ja kellon soittamispalkka (vaikka totta puhuen, kello on rikki) — arkku — ja minun päiväpalkkani — ja minun pieni virkasaatavani — ja tilkka viinaa sekä olutta peijaispitoja varten. Luullakseni te ette saa häntä hautaan kunnialla, niinkuin sanotaan, vähemmällä kuin kuudentoista Skotlannin markan kulungilla."

"Kas tässä on ne rahat ja vähän ylikin, veikkoseni", sanoi Ravenswood. "Pidä vain huoli siitä, että hauta tulee oikeaan paikkaansa."

"Te mahdatte olla joku eukon englantilaisista sukulaisista, sen takaan", virkkoi harmaapää pääkallojen vartia. "Muijan sanotaan olleen korkeampaa sukuperää kuin hänen miehensä. Te teitte aivan oikein, kun annoitte hänen pureskella suitsirautojansa niin kauan kuin hän eli ja te teette aivan oikein kun nyt, hänen kuoltuaan, laitatte hänet kunnialla hautaan: sillä tästä on teille itsellenne enemmän etua kuin hänelle. Sukulainen jääköön vain oman onnensa nojaan niin kauan kuin elää ja jaksaa kantaa omien pahojentekojensa rangaistuskuormaa. Mutta eihän sovi antaa hänen tulla haudatuksi koiran tavalla, josta koko häpeä tulee suvulle — mitäs siitä raato itse tietää?"

"Ehän sentään arvelle parhaaksi, että ihmiset olisivat välittämättä myös sukulaistensa häistä?" kysyi Ravenswood, jota virkansa piiriin rajoittuva haudankaivajan armeliaisuus suuresti huvitti.

Vanha mies loi terävät, harmaat silmänsä häneen kavalasti hymyillen, osoittaen siten, että hän oli käsittänyt kokkapuheen. Mutta kohta hän pitkitti jälleen entiseen vakavaan tapaansa: "Häistäkö? — Kukapa ei pitäisi lukea häistä, joka vähänkin huolii maan täyttymisestä? Häät, se on tietty, ovat vietettävät kaikenlaisilla pidoilla ja ystävien kutsuilla ja musiikin helinällä, harpuilla, säkkipilleillä ja kanteleilla. Tai myös kelpo viuluilla ja huiluilla, jos noita ennen mainittuja vanhanaikuisia soittokoneita olisi vaikea saada."

"Viulu yksinkin, luullakseni", vastasi Ravenswood, "täyttäisi tarpeen, vaikka kaikki muut soittokoneet puuttuisivat."

Haudankaivaja taas katsoa tuijotti häneen ennenkuin vastasi: "Se on tietty — se on tietty — jos vain aika mies on jousen varressa. — Mutta tuossa", lisäsi hän, ikäänkuin kääntääkseen puheen toisaalle, "on Albert Grayn pitkälinen majapaikka, jota te tiedustelitte — kolmas kumpu tuon suuren, litteän hautakiven takana, joka kuuden jalan mittaisena seisoo jonkun Ravenswoodin haudalla. — Sillä sitä sukua ja heidän joukkiotaan on täällä yltäkyllin — piru heidät periköön! — vaikei tämä sentään ole heidän pähäntäispaikkansa."

"Sinä et siis heitä erikoisemmin rakasta, noita ravenwoodilaisia?" kysyi nuoriherra, jolle hänen suvulleen sivumennen sattunut siunaus ei ollut kovinkaan mieleen.

"Kukapa heitä rakastaisi, sen tahtoisin tietää", vastasi haudankaivaja. "Kun heillä oli varoja ja valtaa, niin he käyttivät niitä kumpiakin väärin. Ja nyt, kun heidän päänsä on maan tasalla, niin harva sitä taitaa surra, vaikka kauankin kestäisi, ennenkuin he saavat päänsä jälleen pystyyn."

"Vai niin!" sanoi Ravenswood. "Enpä minä ole koskaan kuullut sanottavan, että tuo onneton suku olisi ansainnut vihaa kansalaisiltaan. Että he nyt ovat köyhiä, sen myönnän — lienevätkö he siitä syystä ylenkatsottavia?"

"Kyllä sekin vaikuttaa paljon asiaan", virkkoi Erakon kirkkomaan haudankaivaja. "Uskokaa pois. Enpä kumminkaan tiedä, mistä muusta syystä minua ylenkatsottaisiin — ja ihmiset, nähkääs, eivät suinkaan pidä minua yhtä suuressa arvossa kuin mitä pitäisivät, jos asuisin kaksikerroksisessa, liuskakatsoisessa kartanossa. Mutta mitä ravenwoodilaisiin tulee, niin olen heitä nähnyt kolme polvikuntaa, ja piru vieköön, eipä toinen ollut toistaan parempi."

"Minä luulin, että heitä pidettiin suuressa kunniaassa tällä maan äärellä", virkkoi ravenwoodilaisten jälkeläinen.

"Kunniassako! No katsokaapas, hyvä herra", sanoi haudankaivaja. "Mitä ensiksi ukkovaariin, vanhaan lordiin tulee, niin minä ollessani nuori pojan-heitukka asuin hänen maallaan ja olisin silloin puhaltanut torvea kilpaa kenen kanssa hyvänsä; sillä siihen aikaan oli henkeä keuhkoissa. Ja kun muistan tuota torvensoittaja Marinea, jonka olen kuullut toittottavan, kun korkea oikeus tulee kärjäpaikkaan, enpä hänestä silloin pitänyt suurempaa lukua kuin maitosuusta, joka puhaltaa savikukkoa. — Saa nähdä olisiko hän osannut soittaa 'Satulaan ylös!' tai 'Hevosen selkään, mars!' tai 'Pulskat pojat, laukkaan!' yhtä hyvin kuin minä — eihän hänellä ollutkaan oikeaa nuottia!"

"Mutta mitä tällä kaikella on tekemistä vanhan lordi Ravenswoodin kanssa, veikkoseni?" kysyi Ravenswood, joka, niinkuin hänen tilassaan oli luonnollista, hartaasti halusi kuulla enemmän soittoniekan ensimmäisestä keskusteluaineesta. "Mitä hänen muistoansa liikuttaa tämä valitus nykyisen torvensoittotaidon huonoudesta?"

"Juuri sen verran", vastasi haudankaivaja, "että minulta salpautui hänen palveluksessaan keuhkojeni henki. Minä, katsokaas, olin torvensoittajana hänen linnassaan ja sain palkkani siitä, että toittottelin aamunkoitossa ja päivällisen aikaan ja joskus muulloinkin, kun talossa oli vieraita ja herra käski. Ja kun hän nosti väkensä ja patikoi matkaan Bothwellin sillalle vastahakoisia Länsimaan whigejä vastaan, niin minunkin täytyi, syystäkö vai syystä se lie ollut, nousta hevosen selkään ja patikoida matkaan muiden kanssa."

"Ja aivan syystähän se oli", sanoi Ravenswood, "koska olit hänen palvelijansa ja alustalaisensa."

"Hänen palvelijansa, sanotte te?" vastasi haudankaivaja. "Niin tosin olin — mutta minun toimenani oli torvella kutsua ihmiset lämpimän päivällisaterian ääreen, tai jos pahinta sattui, kunnialliseen hautaan. Eipä minua oltu pestattu toittottamalla käskemään heitä veriselle vuorenrinteelle, missä ei ollut muuta haudankaivajaa kuin vaakuva varis. Mutta malttakaas — kylläpä saatte nähdä, mitä siitä seurasi ja onko minulla syytä lukea rukouksia ravenwoodilaisten puolesta. Me, nähkääs, läksimme eräänä koreana kesäaamuna, kesäkuun neljäntenäkolmatta, tuhatkuusisataa ja seitsemänkymmentä yhdeksän — se oli päivä, kuukausi ja vuosi. Rummut rämisivät, pyssyt paukahtelivat, hevoset hyppivät ja harppailivat. Hackstoun, Rathilletin herra, puolusti siltaa pyssyineen, peitsineen, miekkoineen ja viikatteineen, sen verran kuin muistan. Ja me ratsumiehet saimme käskyn mennä joen yli kahlauspaikesta — minä en voi kärsiä jokien poikki kahlaamisesta, saatikka silloin, kun toisella rannalla on tuhansia asetettuja miehiä. Siellä oli vanha Ravenswood, joka heilutteli miekkaansa päänsä päällä ja käski meidän tulla jäljessään ikäänkuin olisi ollut markkinoille mentävä. Siellä Kaleb Balderston, joka yhä vielä on elossa, puuhasi takajoukossa ja vannoskeli Gogin ja Magogin kautta pistävänsä teräksensä ensimmäisen miehen vatsaan, joka pakoon kääntyisi. Siellä oli myös Allan Ravenswood, silloinen nuoriherra, kädessään pistooli, hana vireessä — Jumalan kiitos, ettei se vahingossa lauennut — hänpä minulle, jolla tuskin oli henkeä omain keuhkojeni tarpeeksi, huusi: 'Soita, pelkuri! Soita, sinä sen vietävä pelkurilurjus, taikka minä räjähdytän aivosi rikki!' Ja tulipa, uskokaa pois, torvestani semmoista sotatoitotusta, että munivan kanan kaakatus sen rinnalla olisi kuulunut kauniilta."

"Hyvä on, katkaise tämä juttu lyhyemmäksi", sanoi Ravenswood.

"Lyhyemmäksi? — Olisipa minuakin miltei lyhyemmäksi katkaistu nuoruuteni parhaassa kukoistuksessa, Raamatun sanoilla puhuen. Ja siitä asiasta minulla juuri onkin syytä valittaa. No niin, veteenhän meidän täytyi jokaisen loiskahtaa, päinpäätimysten, pysyit pystyssä tai kaaduit kellellesi — ja hevoset tungeskelivat toinen toistaan, niinkuin järjettömillä luontokappaleilla ja yhtä järjettömillä ratsumiehillä on tapana. Ja koko viidakko toisella rannalla oli kuin leimussa ja lieskassa whigiläispyssyjen tulesta. Ja juuri kun minun hevoseni oli jälleen saanut pohjaa jalkansa alle, niin eräs mustapintainen Länsimaan mies — minä muistaisin hänen kasvonsa vielä sadankin vuoden perästä — silmä kiilui kuin haukan, ja parta oli leveä kuin tämä lapioni — paukahdutti pitkän, mustan pyssynsä puolen kyynärän päässä minun korvastani? — Jumal' armahtakoon! Minun hevoseni pyörähti ympäri, ja minä kumarruin hevosen kaulan toiselle puolelle, ja luoti viuhahti toista puolta sivuitse. Ja meidän rivakka vanha herra antoi tuolle whigille semmoisen sivalluksen miekallaan, että pää lensi aivan kahdeksi kappaleeksi, ja se lurjus lompsahti, raskas kun oli, minun päälleni."

"Pitäisihän sinun pikemmin olla kiitollinen vanhalle lordille, minun ymmärtääkseni", sanoi Ravenswood.

"Vai kiitollinen vielä! Saakeli soikoon! Siitäkö muka, että hän ensin ajoi minut surman suuhun kysymättä tahdoinko vai enkö — ja siitäkö, että hän sitten lompsahutti niskaani tuommoisen lurjuksen, joka puristi kaiken hengen keuhkoistani? — Minä olen aina ollut ahdashenkinen sen jälkeen enkä ole voinut astua kahtakymmentäkään askelta läähättämättä niinkuin myllärin koni."

"Eipä tainnut sinusta sitten enää olla torvensoittajaksi?" kysyi Ravenswood.

"Minustako? Se on tietty, etten enää kelvannut siihen virkaan", vastasi haudankaivaja; "enpä sen perästä olisi saanut pajupilliäkään enää vinkumaan. Mutta olisin sentään tullut toimeen sangen hyvin, sillä minä sain palkkani ja vapaan asuntoni pitää eikä minulla ollut muuta tehtävää kuin vinguttaa viulua heille. Mutta kaiken sen vei minulta Allan, viimeinen lordi Ravenswood, joka oli vielä paljon pahempi isäänsä."

"Mitä", kysyi Ravenswood, "ottiko minun isäni — vanhan Ravenswoodin poika, aion sanoa — ottiko viimeinen lordi Ravenswood sinulta pois sen eläkkeen, jonka hänen isänsä oli sinulle suonut?"

"Niin teki kuin tekikin", vastasi vanha mies; "sillä hän antoi omien asioittensa mennä hiiteen ja siten oli syynä siihen, että herra Ashton pääsi meille päämariiksi, joka ei anna mitään ilmaiseksi. Se se heti ajoi minut pois niinkuin muutkin köyhät raukat, joilla oli täällä ollut leipäkannikkansa ja kaljakorttelinsa ja loukkonen, mihin päänsä kallistaa, niin kauan kuin herraskartanossa asiat olivat säntillään."

"Jos lordi Ravenswood suojeli alustalaisiansa niin kauan kuin vain hänen varansa kannattivat", sanoi Ravenswood, "niin pitäisi heidän toki jälkepäin olla häntä vihamielin muistamatta."

"Ajatelkaa te siitä miten tahdotte", vastasi haudankaivaja. "Mutta minua ei saa uskomaan, että hän teki oikein itseänsä tai meitä hänen alustalais-raukkojansa kohtaan, kun hän käyttäytyi tuolla lailla. Hän olisi voinut vakuuttaa meille mökkimme ja maatilkkamme elinajaksemme. Sillä nyt minä, vanha mies, asun tässä kurjassa hökkelissä, joka pikemmin sopisi kuolleen kuin elävän ihmisen asunnoksi ja jossa luuvalo tekee minusta lopun; ja John Smithillä on minun sievä, pieni torppani, jossa on lasi-ikkunat — kaikki siitä syystä, että Ravenswood hoiti asioitansa niinkuin hupsu."

"Se on kyllä totta", myönsi Ravenswood, jonka omaantuntoon tämä koski. "Tuhlauksesta seuraa monta muutakin rangaistusta paitsi mitä tuhlari itse saa kärsiä."

"Mutta", lisäsi haudankaivaja, "kylläpä tuo nuoriherra Edgar on kostava suvullensa kaiken sen pahan, joka minun osakseni on tullut."

"Vai niin?" kysyi Ravenswood. "Kuinka niin luulet?"

"Hänen sanotaan aikovan naida Ashtonin tyttären; ja annas kun se rouva saapi hänet peukalonsa alle, niin kas sepä pian puristaa hänen niskansa pehmeäksi. Jumala varjelkoon, jos minä hänenä olisin! Kyllä se rouva laittaa löylyn kuumaksi kaikille, jotka tulevat häntä lähelle. Ja pahinta, mitä sille pojalle voin suoda, on siis se, että hän vaan noudattaisi omaa viisasta päätään ja kävisi liittoon isänsä vihollisten kanssa, jotka ovat oikealta omistajalta anastaneet hänen talonsa ja tilansa ja niin myös minun kelpo kaalimaani."

Cervantes on aivan oikein sanonut, että hullunkin ylistys hyvittää mieltä. Samoin moitekin usein koskee meihin kipeästi, vaikka halveksimme niitä ajatuksia ja arveluita, joihin se perustuu. Ravenswood siis, jyrkästi uudistettuaan käskynsä vanhan Liisan hautaamisesta, erosi kiireesti haudankaivajasta, sydän täynnä sitä tuskallista tunnetta, että tavalliset ihmiset, niin ylhäiset kuin alhaisetkin, luultavasti kaikki puhuivat hänen kihlauksestaan Lucyn kanssa aivan niinkuin tämä raaka, itsekäs talonpoika.

"Ja minä alensin itseni tällösten juorupuheitten alaiseksi, ja vielä päälliseksi minut hylättiin! Lucy, sinun uskollisuutesi pitää pysyä kirkkaana ja puhtaana kuin timantti, muuten ei sekään voi lohduttaa minua siinä häpeässä, jolla ihmisten juorut ja äitisi kohtelu ovat tahranneet Ravenswoodin perillisen nimeä!"

Hän kohotti silmänsä ja näki markiisi A——n, joka Sammakon Pesään tultuaan oli lähtenyt sukulaistaan vastaan.

Molemmipuolisten tervehdysten jälkeen hän pyysi anteeksi, ettei ollut tullut jo edellisenä iltana.

"Niin oli aikomukseni", virkkoi hän, "mutta jälleen seikka, joka tuli minun tietooni, pakotti minut viipymään kauemmin. Minä sain kuulla, serkku", jatkoi hän, "että teillä on täällä ollut eräs rakkausasia, ja vaikka minulla olisi hiukan syytä suuttua siitä, kun ette ilmoittanut sitä minulle, joka tavallaan olen teidän sukunne päämies — —"

"Älkää panko pahaksi", vastasi Ravenswood. "Kyllähän olen hyvin kiitollinen, että te pidätte huolta niin hellästi minun asioistani — mutta *minä* olen *itse* sukuni päämies."

"No niin — no niin", sanoi markiisi, "jos tarkasti puhumme sukutaulujen ja sukujohdon puustavin mukaan, niin te epäilemättä olette mitä sanotte — mutta minä tarkoitan, että te, koska tavallaan olette minun holhoukseni alainen — —"

"Minun pitää olla niin rohkea ja sanoa, korkeasti-kunnioitettava herra", vastasi Ravenswood, ja jyrkkyys, jolla hän keskeytti puheen, ei juuri ennustanut pitkää sopua näiden korkeasäätyisten sukulaisten välillä. Mutta hänenkin puheensa keskeytti nyt taas pieni haudankaivaja-ukko, joka läähättäen läheni ja kysyi, eivätkö armolliset herrat suvaisisi kuulla vähän musiikkia kapakassa ollessaan, sillä "virsillähän vähät oluet jatketaan."

"Emme me huoli musiikkia", vastasi Ravenswood jyrkästi.

"Te ette ymmärrä, armollinen herra, mitä te hylkäätte", virkkoi viulumies kaltaistensa tavallisella julkealla rohkeudella. "Minä osaan soittaa 'Teetkö sen vielä kerran' ja 'Vanhan miehen koni kaatui' kymmenen kertaa paremmin kuin Patrik Bierniekään. Minä tuon viuluni niin joutuisaan, ettei sillä aikaa kerkiäisi väentää yhtään ruumisarkun ruuviakaan kiinni."

"Mene tiehesi", sanoi markiisi.

"Ja jos te, armollinen herra, lienette ehkä Vuoriston herroja", jatkoi itsepintainen soittoniekka, "niinkuin teidän murteestanne tahtoisin päättää, niin osaanpa myös soittaa laulun '*Liggeram Cosh*', '*Mullin Dhu* ja '*Atholen tädit*'."

"Mene tiehesi, mies; sinä estät meidän keskusteluumme."

"Taikka, älkää pahaksi panko, armollinen herra, jos te kenties satutte olemaan hiukan 'rehellinen"',^[14] hän puhui nyt hiljaisella, salaisella äänellä, "niin osaanpa soittaa 'Killicrankie', ja 'Kuningas perii omansa kerran', ja 'Vanhat Stuartit palaavat taasen' — ja kapakan emäntä on siivo, lörpöttelemätön vaimo, joka ei ole kuulevinaan eikä tietävinään, mitä maljoja ikänä juodaan ja mitä lauluja soitetaan hänen talossaan — hänen korvansa ei huoli muusta paitsi hopean helinästä."

Markiisi, jota joskus luultiin jakobiittilaisuuteen taipuvaiseksi, ei voinut olla naurahtamatta; hän viskasi miehelle taalarin ja käski hänen mennä palvelijoille soittamaan, jos mieli teki, mutta jättää heidät rauhaan.

"No hyvä, armolliset herrat", virkkoi mies vielä, "minä sanon siis teille hyvästi. Minulle teidän kolikkonne on hyväksi hyödyksi, ja teillä on oleva suuri vahinko siitä, ettette saa kuulla musiikkiani, sen sanon teille. Mutta nyt menen kotiin ja kaivan haudan valmiiksi yhtä joutuisaan kuin saisin uuden viulunvingutuksen sävelletyksi. Ja sitten panen pois lapion, otan toisen elättäjäni ja matkustan teidän väkenne luokse katsomaan, onko heillä paremmat korvat kuin heidän herroillaan."

NELJÄSKOLMATTI LUKU.

"Voin sanoa teille, hyvä serkkuni", virkkoi markiisi, "nyt kun olemme päässeet irti tuosta hävyttömästä viulunvinguttajasta, että olen yrittänyt keskustella teidän rakkausasiastanne herra William Ashtonin tyttären kanssa. En ole koskaan sattunut näkemään tuota nuorta neitoa, paitsi pari minuuttia tänäpäivänä. En myös tunne hänen persoonallisia avujaan. Minä voin siis häntä loukkaamatta lausua teille sen imartelusanan, että kylläpä te olisitte voinut paremminkin tehdä."

"Herra markiisi", sanoi Ravenswood, "minä olen teille hyvin kiitollinen siitä, että olette minun asioistani pitänyt niin hellää huolta. Mutta en aikonut millään muotoa vaivata teitä neiti Ashtonin suhteen. Ja koska minun kihlaukseni tämän nuoren neidon kanssa on tullut teidän tietoonne, niin voin ainoastaan sen sanoa, että minä kyllä olen punninnut niitä syitä, jotka estävät minun naimisliittoani herra Ashtonin tyttären kanssa, ja että minä arvattavasti olen löytänyt vastasyitä, jotka peräti kumoavat nuo esteet, koska tässä asiassa olen näin kauas mennyt."

"No, no, Ravenswood, jos te vain olisitte sallinut minun puhua loppuun", vastasi korkeasäätyinen herra, "olis teiltä tämä selitys voinut säästyä. Sillä enhän minä epäillytkään, että teillä oli syitä, jotka teidän mielestänne kumosivat kaikki esteet; päinvastoin rupesin kaikin keinoin, joita minun sopi käyttää, taivuttelemaan Ashtoneja teidän toivomuksiinne suostumaan."

"Minä olen teille hyvin kiitollinen, että te minun pyytämättänikin ryhdyitte auttamaan minua", virkkoi Ravenswood, "varsinkin kun varmaan toivon, ettette te, herra markiisi, ole suinkaan mennyt yli niiden rajain, joissa minun omienkin pyyntöyritysteni sopii pysyä."

"Siitä", vastasi markiisi, "voitte olla aivan huolehti. Minä itse tunsin hyvin tämän asian aran luonteen saattaakseni likeisen sukulaiseni liian alentavaan tai epäiltävään tilaan Ashtonien suhteen. Mutta minä osoitin heille, mitä kaikkia etuja heille tulisi, jos heidän tyttärensä pääsisi naimisen kautta niin suuriarvoiseen sukuun, joka vielä lisäksi on heimolaisuudessa Skotlannin parhaiten sukujen kanssa. Minä selitin tarkkaan, kuinka likeisessä sukulaisuudessa

ravenswoodilaiset ovat meidän kanssamme; viittasinpa myös puolella sanalla minne päin valtioasiat luultavasti kallistuvat ja mikä väri arvattavasti pääsee valtiksi parlamentissa. Minä sanoin rakastavani teitä niinkuin omaa poikaani tai veljenpoikaani tai muuta sellaista, eikä vain niinkuin kaukaista sukulaista, ja lisäsin huolehtivani teidän asiastanne aivan kuin olisi se omani."

"Ja mikä päätös näitä teidän kunnioitettavia puheitanne seurasi, korkeasti kunnioitettava herra?" kysyi Ravenswood kahden vaiheilla, pitäisikö hänen suuttua vai olla kiitollinen tästä sekaantumisesta.

"Kyllähän, nähkääs, valtiosinetinvartia itse olisi ottanut järkevät syyni korviinsa", vastasi markiisi. "Hän ei mielellään menettäisi virkaansa, mikä nyt pian voisi tapahtua. Ja totta puhuakseni, hän näytti olevan mieltynyt teihin ja ymmärtävän mitä etuja ylimalkaan heille voisi tulla tästä avioliitosta. Mutta hänen rouvansa, joka on itse valttiässänä talossa — —"

"Mitä rouva Ashton virkkoi?" kysäisi Ravenswood. "Ilmoittakaa minulle tämän eriskummallisen keskustelun loppupäätös — minä jaksan kärsiä kaikki."

"Siitä olen sangen iloinen, serkkuni", sanoi markiisi, "sillä minä en julkene kertoa puoliakaan hänen sanoistaan. Sanalla sanoen — hänen päätöksensä on järkähtämätön — eikä olisi parhaan aatelistyttökoulun johtaja saattanut ylpeämmällä ylenkatseella antaa kieltävää vastausta virkaheitolle irlantilaiselle upseerille, joka olisi pyrkinyt jonkun Länsi-Intian kahvipohatan tyttären puheille, kuin mitä tämä rouva Ashton osoitti hylätessään kaikki sovintoehdotukset, jotka minun suinkin sopi tuoda esiin teidän puolestanne, hyvä serkkuni. En voi ymmärtää, mitä hän ajattelee. Korkeampisäätyiseen sukuun hän ei juuri voi saada tytärtään, se on varma. Raha ja maaomaisuus, ne olivat ennen pikemmin herra Ashtonin huolena kuin rouvan. Hän tosiaan taitaa vihata teitä siitä syystä, että teillä on se säätyarvo, jota hänen puolisolllaan ei ole, ja kenties myös sen vuoksi, että te olette vailla tätä maakartanoa, joka hänen aviomiehellään on. Mutta minä vain turhaan kiusaisin teitä, jos puhuisin siitä pitemmältä — nyt me olemme jo saapuneet kapakkaan."

Ravenswood seisahtui ennenkuin astui mökkiin, jonka kaikista raoista — eikä niitä ollut juuri vähän — tupruili savua todistaen, että markiisin matkakokki koki parastansa, saadakseen aikaan kelpo aterian ja niin sanoakseni kattaakseen pöydän keskelle erämaata.

"Korkeasti kunnioitettava herra markiisi", virkkoi Ravenswood, "minä jo mainitsin, että te vain sattuman kautta olette saanut tiedon asiasta, joka muuten, sen verran kuin minä siihen voin, olisi pysynyt salassa teiltäkin, minun sukulaiseltani. Mutta koska tämä salaisuus ei voinut jäädä kahdenkeskiseksi salaisuudeksi minun ja sen ainoan ihmisen välille, jota se koskee, paitsi minua, niin en ole pahoilla mielin siitä, että se on tullut teidänkin tietoonne; sillä minä näen selvään, että te kohtelette minua kuin ainakin jalomielinen sukulainen ja ystävä."

"Kyllä minä pidän sen hyvässä tallessa, uskokaa se, Ravenswoodin nuoriherra. Mutta olisin iloinen, jos kuulisin teidän sanovan, että luovutte tätä neitoa pyytämästä, sillä te tuskin voisitte pyytää häntä halventamatta itseänne johonkin määrin."

"Siitä, herra markiisi", vastasi Ravenswood, "tahdon päättää itse ja osaankin tehdä sen, toivoakseni, yhtä arkatuntoisesti kuin suinkin joku ystävästäni. Mutta minulla ei olekaan mitään sopimusta solmittuna herra ja rouva Ashtonin kanssa. Ainoastaan neiti Ashtonin kanssa olen puhunut asiasta, ja minun käytökseni on kokonaan riippuva hänen käytöksestään. Jos hän yhä edelleen, köyhydestäni huolimatta, pitää minua parempana kuin noita rikkaampia kosijoita, joiden puolesta hänen sukunsa puuhaa, niin voin tämän uskollisen rakkauden tähden suostua tuohonkin uhraukseen — minä voin hänen tähtensä uhrata korkean sukuni vähemmän silmiinpistävät edut ja syvään juurtuneen perintövihani. Mutta jos neiti Ashtonin mieli tästä arkaluontoisesta asiasta muuttuisi, niin ystäväni, toivoakseni, pitävät häpeäni salassa, ja vihollisteneni vaitiolosta minä kyllä pidän huolta."

"Nuo ovat kelpo nuorenherran sanoja", virkkoi markiisi; "mutta minä puolestani pidän teitä niin suuressa arvossa, etten soisi tätä asiaa pitkitettävän. Herra William Ashton oli kyllä jokseenkin taitava lainvääntäjä pari vuosikymmentä takaperin, ja oikeuden edessä väittelemällä sekä parlamenttivaliokunnissa esimiehenä istumalla onkin hän saanut asiansa sangen hyvälle kannalle. Tuo Darian-asia antoi hänelle hyvän töytäyksen eteenpäin, sillä hänellä oli tarkat tiedot ja järkeä päässä, niin että hän ajallaan möi osakkeensa. Mutta paras mehu on jo hänestä otettu. Ei mikään hallitus huolisi häntä siitä hinnasta, jota hän, tai oikeammin hänen vaimonsa, vaatii. Ja hänen päättämättömyytensä ja rouvan röyhkeys vielä, sen verran kuin minä voin arvata, tehnevät sen, että häneltä vilahtaa kauppa-aika sivuitse, ja että hän sitten hyvinkin huokeaan tarjoo itseään, kun ei kukaan enää huoli maksaa mitään. Minä en puhu mitään neiti Ashtonista; mutta sen vakuutan teille, että sukulaisuudesta hänen isänsä kanssa ei teillä ole mitään hyötyä eikä kunniaa, paitsi että hän kenties suostuu antamaan teille tyttärensä myötäjäisinä takaisin jonkun osan isältänne ryöstetyistä tiluksista. Mutta, uskokaa minun sanojani, paljon enemmän te niistä saatte takaisin, jos teillä on rohkeutta lausua hänelle totuus vasten silmiä parlamentin ylähuoneen edessä. — Ja minä tahdon olla se mies, hyvä serkkuni", lopetti korkea herra, "joka ajaa teille ketun liikkeelle, ja pianpa hän saa katua sitä päivää, jolloin hän hylkäsi tämän sovintotarjouksen, mikä oli liiankin kunniallinen hänelle ja mitä *minä* ehdotin sukulaiseni puolesta."

Jotain näissä markiisin sanoissa oli, joka ampui maalin ylitsekkin. Ravenswood ei voinut olla huomaamatta, että hänen korkealla sukulaisellaan varmaan oli muitakin syitä suuttua kosimistarjouksen hylkäämisen johdosta, paitsi niitä syitä, jotka koskivat nuorenherran etua ja kunniaa; mutta sitä ei Ravenswoodin sopinut valittaa eikä kummastua. Hän ei siis vastannut muuta kuin että hänen rakkautensa koski ainoastaan itse neiti Ashtonia; että hän ei halunnut mitään varojensa tai valtansa lisäystä valtiosinetinvartian avun ja voiman välityksellä; että hän ei

millään ehdolla luopuisi sanastaan, paitsi jos neiti Ashton itse selvään ilmoittaisi tahtovansa kihlauksen rikotuksi. Ja viimein hän pyysi, että markiisi tekisi hänelle mieliksi ja olisi tätä nykyä asiasta sen enempää puhumatta; sen edistymisestä tai loppumisesta, niin Ravenswood lupasi, saisi markiisi aina tietoja.

Pian tulikin markiisille paljon hauskempia ja miellyttävämpiä puheenaiheita. Sanansaattaja, joka Edinburghista oli saapunut Ravenswoodin kartanoon ja sieltä hänen jälkiensä myöten oli seurannut Sammakon Pesään, toi kääröllisen hyviä sanomia. Markiisin valtiolliset hankkeet olivat onnistuneet sekä Lontoossa että Edinburghissa, ja hänellä oli nyt jo melkein käsissään se ylivalta, jota hän niin hartaasti oli halunnut. — Kokin laittama ateria tuotiin nyt pöytään, ja herkkusuu olisi kenties ryhtynyt siihen sitä suuremmalla nautinnolla, kun ruoan hyvyys oli niin täydellisenä vastakohtana ruokasalina olevan hökkelin kurjuudelle.

Puhe sukulaisten välillä kääntyi myös iloisemmille poluille ja elähytti vielä heidän iloaan. Markiisi puhui hyvillä mielin laveasti suuresta vallasta, jonka hän luultavasti nyt pian oli saava käsiinsä, ja siitä, miten hän silloin toivoi voivansa sen avulla olla hyödyksi sukulaiselleen. Ravenswood puolestaan ei voinut muuta kuin yhä uudelleen ilmaista kiitollisuuttansa, jota hän todellakin tunsi, vaikka hän kyllä arveli, että siitä aineesta oli liiaksikin puhuttu. Viini oli kelpo lajia, vaikka Edinburghista asti tuotu pienessä lekkerissä; ja markiisi, kun hänellä oli näin hyvä ateria edessään, ei ollut milloinkaan kovin kiireissäänsä.

Niinpä sattuihin, että heidän lähtönsä viivästyi kahta tuntia myöhemmäksi kuin mitä alkuansa oli aiottu.

"Mutta mitä se tekee, hyvä, nuori ystäväni?" virkkoi markiisi. "Eihän teidän Wolfs Cragin torninne ole kauempana kuin seitsemän, kahdeksan virstan päässä täältä, ja tottahan se voi tarjota sukulaisellenne markiisi A—lle vieraanvaraisuutta yhtä hyvin kuin herra William Ashtonille."

"Herra Ashton pääsi torniini väkiryssä", vastasi Ravenswood, "ja vähänpä iloa hänelle, niinkuin monelle muullekin voittajalle, tuli valloituksestaan."

"No, no!" virkkoi markiisi A—, jonka arvontunto nautitusta viinistä oli vähän höltynyt, "pitäpä minun kaikesta päättäen hieman mielistellä teitä ennenkuin suotte minulle suojaa katoksenne alla. — Kas näin, juodaanpa tämä pikari tyhjäksi sen nuoren neitosen terveydeksi, joka äskettäin vietti yönsä Wolfs Cragissa ja tuli siellä hyvin toimeen. — Eipä minun luuni ole niinkään herkkätuntoiset kuin hänen, ja olen päättänyt nukkua tämän yön samassa kamarissa, missä hän silloin oli, joten saan kokea, miten rakkaus voi pehmentää kovat vuoteet."

"Teidän vallassanne, herra markiisi, on ottaa niskoillenne mitä lihankidutuksia mielenne tekee", sanoi Ravenswood. "Mutta sen minä sanon teille, että kyllä vanha passarini hirttää itsensä tai heittäytyy muurilta mereen, jos te niin äkkiauravammaan tulette meille vieraaksi — minä vakuutan teille, meidän talomme on työpöytä kaikesta."

Mutta tähän tunnustukseen markiisi ei vastannut muulla kuin että hän vakuutti olevansa väliäpitämätön kaikesta mukavuudesta ja päättäneensä lujasti käydä Wolfs Cragin tornissa. Yksi hänen esi-isistäänkin, sanoi hän, oli siellä ollut pidoissa ennenkuin hän yhdessä silloisen Ravenswoodin lordin kanssa läksi Floddenin tappeluun, jossa he molemmat saivat surmansa. Näin ahdistettuna Ravenswood pyysi saada ratsastaa edeltä, jotta hän voisi varustaa vastaanottoa sen verran kuin ajan ja asiain täpäröisyys sallivat. Mutta markiisi vakuutti tahtovansa pitää häntä seurassaan eikä suostunut muuhun kuin että sanansaattaja lähetettäisiin ennakoita viemään onnettomalle hovimestarille Kaleb Balderstonille tietoa aiotusta rynnäköstä.

Ravenswood kävi pian sen jälkeen markiisin pyynnöstä sukulaisensa vaunuihin istumaan. Ja kun he matkalla tulivat vielä tutummiksi, niin korkea herra ilmoitti tarkemmin, mitä keinoja hänellä oli mielessä sukulaisensa onnen edistämiseksi siinä tapauksessa, että hänen omat valtiolliset hankkeensa menestyisivät. Hän tahtoi lähettää Ravenswoodin meren taakse salaiselle, erittäin tärkeälle asialle, jota ei voitu uskoa kenellekään muulle kuin korkeasukuiselle, taitavalle ja täydesti luotettavalle miehelle; semmoisen toimen uskomisen oli osoittava suurta luottamusta henkilöön, jolle se annettiin, ja se oli siis oleva nuorelle herralle sekä kunniaksi että eduksi. Meidän ei tarvitse tarkemmin selittää tämän lähettämisen laatua eikä tarkoitusta. Riittääköön se, että Ravenswood suostui mielellään; sillä hän iloitsi suuresti siitä, että nyt näki edessään tilaisuuden päästä nykyisestä varattomuudestaan ja joutilaisuudestaan omavaraiselle kannalle ja kunnialliseen työhön. Hän kuunteli vielä hartaalla halulla niitä tarkempia selityksiä, joita markiisi piti nyt tarpeellisena antaa hänelle, kun Wolfs Cragiin lähetetty sanansaattaja palasi takaisin tuoden Kaleb Balderstonin nöyryimmät terveiset sekä sen vakuutuksen, että "kaikki, sen verran kuin vain ajan täpäröisyys salli, varustettaisiin korkeiden herrojen säädynmukaista vastaanottoa varten."

Ravenswood tunsi hyvin hovimestarinsa puhettavan luottaakseen liiaksi tähän vakuutukseen. Hän tiesi, että Kaleb teki samoin kuin Espanjan kenraalit 16— vuoden sotaretkellä, jotka ylipäällikkönsä Oranian prinssin suureksi harmiksi aina vakuuttivat väkensä olevan täysilukuisen ja täydellisesti varustetun. Sillä he olisivat mielestään halventaneet omaa arvoansa ja häväisseet Espanjan kunniaa, jos olisivat tunnustaneet miesten tai ampumavarojen puutteen, ennenkuin tappelupäivänä asian ilmituleminen oli välttämätön. Ravenswood katsoi siis tarpeelliseksi varoittaa markiisia, ettei hän liiaksi luottaisi Kalebin komeaan lupaukseen, koska se ei suinkaan ollut minään takeena sangen huonoa varustusta vastaan.

"Te arvaatte varanne liian vähäisiksi, Ravenswoodin nuoriherra", vastasi markiisi, "taikka tahdotte tuottaa minulle arvaamattoman ilon. Sillä tästä ikkunasta näen aika valon sillä puolella, missä, jos oikein muistan, Wolfs Cragin pitäisi olla. Ja tuosta loistosta päättäen, joka lähtee teidän vanhasta tornistanne, eivät vastaanottovarustukset suinkaan liene aivan vähäisiä. Muistan, että

teidän isännekin kerran samalla lailla petti minua, kun noin kaksikymmentä vuotta sitten menimme hänen tornillensa aikoen metsästä pari päivää haukoilla. Mutta sittenkin me silloin vietimme aikamme yhtä hauskaasti Wolfs Cragissa kuin jos olisimme olleet omassa metsästyskartanossani B—ssä."

"Korkeasti kunnioitettava herra, te saatte, pelkään minä, kokea, että Wolfs Cragin nykyisen omistajan vieraanvarat ovat jokseenkin supistuneet", vastasi Ravenswood, "joskin hyvä tahto, sitä tuskin tarvitsee lisätä, on entisellään. Mutta minäkään en paremmin kuin te, herra markiisi, voi selittää, mistä tuo kirkas, loistava valo Wolfs Cragin yläpuolella johtuu. Tornin ikkunat ovat harvassa ja pieniä, ja alikerran ikkunat eivät näy tänne siitä syystä että pihamuuri on edessä. Minä en ymmärrä, mikä luonnollinen valaistus näin voisi loistaa."

Kauanpa ei valon syy pysynytäkään salassa. Melkein samassa saattavat ratsumiehet pysähtyivät, ja Kaleb Balderstonin ääni kuului vaunun ikkunan edustalta, surusta ja pelosta sortuneena: "Voi, hyvät herrat! — Voi, voi, korkeat, armolliset herrani! — Voi, voi, poiketkaa oikealle! — Wolfs Crag palaa kamareineen, kaluineen — kaikkine kalleine koristuksineen sekä sisältä että ulkopuolelta — kaikkine koreine huonekaluineen, maalauskuvineen, tapetteineen, kirjailuineen, verhoineen — kaikkine kaluineen päivineen, ikäänkuin ne eivät olisi mitään parempaa kuin herneenpalkoja ja herneenvarsia! — Poiketkaa oikealle, hyvät herrat, olkaa niin armolliset — teille on hiukan ruokaa varustettuna Smalltrashin mummon luona. — Mutta voi, voi kuitenkin tätä päivää ja voi minua, jonka on täytynyt se elävin silmin nähdä!"

Ravenswood hämmästyí ensi hetkessä sanattomaksi tästä uudesta arvaamattomasta vahingosta. Mutta vähän ajan perästä toinnuttuaan hän hyppäsi alas vaunuista, sanoi kiireesti jäähyväiset korkeasäätyiselle sukulaiselleen ja alkoi astua mäkeä ylös tornille päin, jonka palo, nyt täyteen voimaan ja vauhtiin kiihdyttyään, kohotti ilmaan korkean punertavan tulipatsaan, niin että valtameren selän vierivät aallotkin kimaltelivat.

"Ottakaa hevonen", huusi markiisi suuresti liikuttuna tästä nuoren holhottinsa uudesta, arvaamattomasta vastoinkäymisestä; "ja tuokaa ratsuni tänne. — Ja kiirehtikää, te lurjukset, katsomaan, eikö saisi osaa huonekaluista pelastetuksi tai kenties koko tulipalonkin sammutetuksi — ratsastakaa, te lurjukset, niinkuin kuolema teitä ajaisi takaa!"

Palvelijat läksivät heti liikkeelle kannustaen hevosiansa ja huutaen Kalebia, että hän neuvoisi tien. Mutta tämän melunkin voittaen kajahti huolellisen hovimestarin ääni: "Ei, ei, miehet, — ei, seisahdukkaa — kääntykää takaisin, Herran tähden! — Menköön tämän maailman tavara hukkaan, ihmishenkiä ei saa vielä lisäksi mennä. — Tornin kellarissa on kolmekymmentä tynnyriä ruutia, jotka tulivat Dunkirkestä vanhan lordin aikana — tuli ei luullakseni voi enää olla kaukana siitä paikasta — poiketkaa oikealle, pojat, Herran tähden — oikealle! — Asettakaamme niin, että mäki on meidän ja vaaran välillä — jos kenelle Wolfs Cragin tornin kulmakivi kolahtaisi päähän, niin sepä ei enää tohtoria kaipaisi!"

Helppo on uskoa, että tämä ilmoitus sai markiisin ja hänen palvelijansa kiireesti poikkeamaan sille tielle, minne Kaleb käski, ja he veivät Ravenswoodinkin kanssaan, vaikka asiassa oli paljon, jota hän ei millään muotoa voinut ymmärtää. "Ruutia!" huusi hän tarttuen kiinni Kalebiin, joka turhaan pyrki pakoon, "mitä ruutia siellä olisi? Kuinka näin paljon ruutia voi minun tietämättäni olla minun talossani, sitä en käsitä."

"Mutta minä sen käsitän", keskeytti hänet markiisi kuiskaten, "minä sen aivan hyvin käsitän — mutta, Jumalan tähden, älkää tällä kertaa kyselkö häneltä enempää."

"Kas niin", virkkoi Kaleb riistäytyen irti ja korjaten rutistuneita vaatteitaan, "tottahan te, armollinen herra, nyt uskonette, kun tämä korkeasti-kunnioitettava herra markiisikin todistaa asian. — Muistattehan, armollinen herra markiisi, että sinä vuonna, jolloin William kuningas kuoli — —"

"Hst, hst, veikkoseni!" keskeytti markiisi. "Kyllä minä selitän asian herrallesi."

"Mutta eikö kukaan wolfs-hopelaisista", kysyi Ravenswood, "tullut sinua auttamaan ennenkuin tuli pääsi tällaiseen vauhtiin?"

"Kyllähän heitä tuli, tuli aika joukko noita lurjuksia!" sanoi Kaleb. "Mutta totta puhuen, en minä ensi hädässä tahtonut päästää heitä sisään, kun meillä tornissa oli niin paljon hopea-astioita ja muita kalleita kaluja."

"Piru vieköön tuon hävyttömän valehtelijan!" huusi Ravenswood, joka ei voinut enää hillitä suuttumustaan. "Siellä ei ollut luodinkaan vertaa —"

"Ja paitsi sitä", lisäsi hovimestari koroittaen ääntään sangen epäkunnioittavalla tavalla, niin että herran sanat jäivät kuulumattomiksi, "tuli kiihtyi niin kiireesti, kulkien juhlasalin tapetteja ja veistoksia myöten. Ja heittiöt pötkivät pakoon kuin hiiret, heti kun ruudista saivat vihiä."

"Olkaa niin hyvä", pyysi markiisi Ravenswoodia, "älkää häneltä kyselkö enempää."

"Ainoastaan yhtä asiaa vielä kysyn, korkeasti-kunnioitettava herrani — mihinkä Anna-Maija parka on joutunut?"

"Anna-Maijako?" vastasi Kaleb. "Eipähän minulla ollut aikaa huolehtia hänestä — hän on arvattavasti tornissa odotellen kauheata kuolemaansa."

"Niin totta kuin taivaassa on Jumala", virkkoi Ravenswood, "minä en tästä kaikesta saa mitään selkoa! Uskollisen vanhan palvelijani henki on vaarassa, herra markiisi — en salli nyt kauemmin pidättää itseäni — minä lähden ainakin sinne katsomaan, onko todella vaara niin suuri kuin mitä tämä vanha hupsu sanoo."

"No sitten niin totta kuin minä syön teidän leipäanne", sanoi Kaleb, "voin vakuuttaa, että Anna-Maija on hyvässä turvassa ja tallessa. Itsehän minä talutin hänet ulos tornista ennenkuin läksin tänne. Kuinka olisin voinut unohtaa vanhan palvelussisareni?"

"Minkätähden sitten ensin kerroit toisin?" kysyi nuori herra.

"Kerroinko minä toisin?" vastasi Kaleb. "Sitten minä varmaan hourailin, tämä kauhea yö on saattanut pääni pyörälle. — Mutta tallella Anna-Maija on, ei ole ainoatakaan elävää sielua tornissa enää — sitä parempi heille — sillä aika heilahduksen he muuten saisivat."

Tämän uuden kertomuksensa Kaleb vakuutti vielä toistamiseen todeksi. Senvuoksi Ravenswood, vaikka häntä olisikin suuresti haluttanut nähdä sitä turmiotapausta, joka oli perinpohjin hävittänyt hänen esi-isiensä asunnon, antoi puoliväkisin viedä itsensä Wolfs-Hopen kylään. Siellä oli sekä kestikievarin että sen lisäksi meidän hyvän tuttavamme, tynnyrintekijänkin talo varustettuna tulevia korkeita herroja vastaanottamaan, ja vieraanvaroja oli niin runsaasti, ettei sitä selittämättä käsittäisikään.

Mainitsematta on vielä jäänyt, että Lockhard oli onkinut Kalebilta tiedon siitä, millä tavalla ruoka-aineet viimekertaisiin päivällisiin oli saatu, ja että valtiosinetinvartia, jota se seikka suuresti huvitti ja joka tahtoi olla Ravenswoodille avuksi, oli hankkinut tynnyrintekijälle sen kruununviran, minkä toivokin yksin oli jo täydesti lohduttanut häntä hanhipaistin hukkaanmenosta. Mestari Girderin virkamääräys oli sitten tuottanut Kaleb-ukolle arvaamattoman ilon. Hänen näet oli pakko muutamia päiviä herransa lähdön jälkeen käydä mainituksessa kalastajakylässä jotakin välttämätöntä asiaa toimittamassa. Hän hiipi hiljaa kuin kummitus tynnyrintekijän oven taakse peläten, että häneltä vaadittaisiin tietoja siitä, kuinka hänen puhumisensa tynnyrintekijän puolesta oli menestynyt, tai että — sehän oli vielä luultavampaa — häntä haukuttaisiin siitä, että hän oli antanut valheellisia lupauksia. Ja yhtäkkiä hän suureksi säikähdyksen kuuli nimeänsä huudettavan kolmi-äänisesti, sopraano, tenori ja basso-äänellä, jonka kolmilaulun suorittivat mestari Girderin vaimo, vanha Loup-the-Dyken emäntä ja talon isäntä. "Herra Kaleb — herra — herra Kaleb Balderston! Ettehän toki käyne kuivin suin meidän kynnyksemme ohitse, kun me olemme teille niin suurella kiitollisuudenvelalla?"

Tämä saattoi olla pilkkaa yhtä hyvin kuin tosipuhetta. Kaleb, joka pelkäsi pahinta, sulki siis korvansa mainitulta kolmilaululta ja astui jörönä tietään, vanha hattu painettuna silmille ja silmät kiintyneinä maahan, ikäänkuin hänellä olisi ollut asiana lukea, kuinka monta kiveä näkyi epätasaisessa kylänraitissa. Mutta äkkiä hän huomasi olevansa piiritetty, aivankuin muhkea kauppalaiva Gibraltarin salmessa (naislukijani suokoot tämän tervalta haiskahtavan vertauksen anteeksi) kolmen algerilaisen rosvo-aluksen välillä.

"Jumal' auttakoon, herra Balderston!" huusi Girderin emäntä.

"Kukapa sitä olisi uskonut niin vanhasta tuttavasta ja ystävästä?"

"Hän kun ei edes siksi aikaa pysähdy, että saisin hänelle lausua kiitokseni", virkkoi mestari itse, "vaikka minä en suinkaan ole liian kärkeä siihen toimeen! Eihän toki toivoakseni meidän välillämme liene konttia kannettu, herra Balderston? — Jos joku on sanonut teille, etten ole kiitollinen tuosta kuninkaan tynnyrintekijän virasta, niin annas kun läimähytän häntä kirveelläni — sen minä teen."

"Hyvät ystäväni — ystävä-kullat", virkkoi Kaleb, joka yhä vielä epäili asian todellisuutta, "mitä kaikista näistä pitkistä puheista? — Koetetaanhan aina auttaa ystäviä, ja välistä se onnistuu, välistä ei — mutta minulle nuo kiitokset ovat aina olleet sulaksi kiusaksi — niitä en ole koskaan kärsinyt."

"Eipä, totta tunnustaen, herra Balderston, teille suinkaan olisi liioin kiusaa minun kiitoksistani", sanoi suorapuheinen vanteittenvääntäjä, "jos vain teidän hyvästä tahdostanne olisi kiittäminen — olisinpa pannut hanhen ja metsäsorsat ja tuon lekkerillisen viiniä laskun vastapuolelle, ja niin olisimme olleet kuitit. Hyvä tahto, veikkoseni, on karsinoitunut tynnyri, joka ei pidä sisässään mitään juotavaa. Mutta hyväteko, näet, se on niinkuin uusi, eheä ja tiheä tynnyri, jossa voi säilyttää vaikka kuninkaan kielenkostuketta."

"Ettekö vielä ole kuullut siitä paperista", kysyi anoppi, "jolla John on määrätty kuninkaan tynnyrisepäksi? — Ja vaikka melkein jokainen mies, joka ikänään oli kiinnittänyt vanteen tynnyriin, haki sitä paikkaa!"

"Minäkö en olisi kuullut!!!" huusi Kaleb, äänellään ilmaisten kuinka suuresti halveksittava tämä epäily oli (vaikka hän nyt vasta huomasi, mistä tuuli kävi). "Minä muka en ole kuullut, sanoi tuo naikkonen!!!" Ja heti paikalla hänen arka ja horjuvainen hiivintänsä muuttui miehekkääksi, majesteetilliseksi astunnaksi, ja hän kohensi pystylippaisen hattunsa korkeammalle ja vilkaisi sen alta aatelispalvelijan koko ylpeydellä, niinkuin päivä pilven takaa.

"Epäilemättä hän on kuullut siitä", virkkoi hyvä emäntä.

"Juuri niin, epäilemättä olenkin siitä kuullut", sanoi Kaleb, "ja tahdonpa nyt, emäntä-kultaseni, ensiksi suudella teitä, ja toivottaa teille, mestari, paljon iloa uudesta virastanne, nyt kun te tiedätte, kutka ovat teidän ystäväanne, kutka ovat auttaneet teitä ja voivat auttaa teitä. Minä arvelin olevan parasta, etten ensi-alusssa olisi tietävinänikään koko asiasta", lisäsi Kaleb, "kunnes saisin nähdä, olitteko oikeasta hopeasta tehdyt vai väärentäjän käsialaa — ja oikealtapa helisi, poika, oikealta!"

Näin sanoen hän sangen armollisella majesteetillisuudella suuteli molempia naisia ja ojensi kätensä iloisen suojelijan tavalla mestari Girderin kovapintaisen kouran hartaasti puristettavaksi. Tämän täydellisen ja hänelle niin ilahduttavan sovinnon jälkeen Kaleb ei tietystikään — sen lukija

helposti uskonee — kieltäytynyt, kun häntä pyydettiin suuriin pitoihin, joihin kaikkien kylän pohattojen piti tulla, vieläpä hänen entisen vastustajansakin, sihteerin Dingwallin. Näissä pidoissa Kaleb tietysti oli suosituin, enimmäin kunnioitettu vieras. Ja nyt hän aika taitavasti syötti koko seuraan kehumisillaan, kuinka muka Ravenswoodin nuoriherra aina suostui kaikkiin hänen pyyntöihinsä, ja sitten samaten valtiosinetinvartia Ravenswoodin, valtioneuvoskunta valtiosinetinvartian ja viimein kuningas valtaneuvoskunnan kaikkiin pyyntöihin. Siitä seurasi, että ennen pitoseuran hajaantumista (mikä tapahtui, totta puhuen, pikemmin varhaiseen kuin myöhäiseen päivän aikaan) jokainen kylän pohatoista oli jo kiipeävinänsä johonkuhun viralliseen korkeuteen niitä toivon tikapuita myöten, jotka Kaleb oli kuvitellut hänen eteensä. Sinä merkillisenä päivänä kavala hovimestarimme sai jälleen käsiinsä koko entisen valtansa kyläläisten yli, yhtä rajattoman kuin silloin, kun hänen herrasväkensä vielä oli onnen kukkuloilla. Ja karttuipa hänelle sen lisäksi vielä uusikin alamainen. Nurkkasihteerikään — tuo asianajaja itse — niin suuri on virkojen saamisen halu — ei ollut mies vastustamaan sen viekoituksen voimaa. Tilaisuuden tarjouduttua hän veti Kalebin syrjään ja rupesi ystävällisellä surkuttelemisella puhumaan kreivikunnan henkikirjoittajan huononevasta terveydestä.

"Hän on kelpo mies — erinomainen mies, herra Kaleb — mutta — kuinka sanoisinkaan — mutta me olemme heikkoja kuolevaisia kaikki tyynni — pystyssä tänä päivänä, huomenna, aamukukon kiekuessa, haudassa! Ja jos hänelle vahinko tapahtuu, niin onhan toinen mies pantava sijaan — ja jos te voisitte kääntää asian minun puolelleni, niin kyllä osoittaisin kiitollisuutta — kintaallinen kultakolikolta — ja kuulkaas, hyvä ystävä, jotakin sievää teille päälliseksi — ja minä saisin nämä Wolfs-Hopen miehet nöyrästi sopimaan Ravenswoodin nuorenherran — minä tarkoitin sanoa lordi Ravenswoodin kanssa. Jumala siunatkoon armollista herraa!"

Lempeä hymyily ja ystävällinen kädenpuristus oli sopivin vastaus tähän ehdotukseen — ja sitten Kaleb karkasi iloisesta seurasta peläten, että hänen muuten pitäisi sitoutua nimenomaisilla lupauksilla.

"Jumal' auttakoon!" virkkoi Kaleb, kun hän ulos päästyään saattoi hillitsemättä päästää valloilleen sen ylpeyden ja riemun, jotka paisuttivat hänen rintaansa. "Onko koskaan nähty mokomaa keltanokkaparvea! Onpa kalalokeissakin ja rasvakuikissa tuolla Bass-lahdella kymmenen vertaa enemmän älyä. Herra Jumala, vaikka olisin itse pääkuvernööri, niin he eivät olisi voineet nöyremmin — ja, täyttää totta tunnustaan, tuskinpa minä itsekään totta tunnustaan osannut paremmin peijata heitä kuin mitä he peijaisivat itseänsä. — Ja entäs nurkkasihteerin sitten — ha, ha, haa! — ha, ha, ha, haa! Voi herran aika sentään, kun minun oli sallittu elää niin kauan, että sain itse nurkkasihteerinkin nenästä vedetyksi! — Vai henkikirjurin virkaa!!! — Mutta minulla on vanha velka kuittaamatta tuolle miehelle; ja jotta se tulisi suoritetuksi, pitää hänen saada kumarrella yhtä paljon kuin jos virka vihdoin todellakin tulisi hänelle. Ja siitä ei juuri liene kovin suurta toivoa, jollei meidän nuori herramme paremmin opi tämän maailman menoja, ja niitä hän ei oppine ikäänään, pelkään minä."

VIIDESKOLMATTI LUKU.

Miks tuolta kaukaa leimuaa — miks kipinät
näin niinkuin tähdenlennot säihkyin kiitävät?
Häviön sadett' on se, kotis onneton
tuo kotkanpesä hehkuvainen on.

Campbell.

Viime luvun lopussa kerrotut seikat selittävät meille sen, että Wolfs-Hopen kylässä kaikki oli niin valmiiksi varustettu markiisi A——n sekä Ravenswoodin nuorenherran vastaanottoa varten ja että heidät otettiin niin suurella ilolla vastaan. Tuskin oli Kaleb virkkanut sanan tornin syttymisestä, niin koko kyläkunta oli jaloillaan rientääkseen sammuttamaan. Ja kun mainittu Ravenswoodin suvun uskollinen palvelija sai heidän intonsa ehkäistyksi sillä, että hän puolin sanoin ilmoitti tornin kellarien peloittavasta sisällyksestä, niin tämä este ei kuitenkaan tehnyt muuta kuin että into kääntyi toiseen suuntaan. Ei siellä oltu koskaan ennen nähty niin suurta salvokukkojen ja syöttöhanhien ja muun siipikarjan murhaamista; ei koskaan sen vertaista savustettujen kinkkujen keittämistä; ei ikänä semmoista juustokakkujen, torttujen, Selkirkin kakkujen, teeleipien ja pikkuleipien leipomista — joista kaikista herkuista ei nykyinen polvi ole enää perinyt mitään tietoa. Eikä ollut ikinä ennen ollut Wolfs-Hopen kylässä senkaltaista tynnyrien laskemista ja homekaulaisten pullojen aukaisemista. Kaikki köyhemmät talot olivat avoimna markiisin palvelijoille; sillä näiden tulohan muka oli enteenä siitä armon sateesta, joka tästä lähtien oli vuodattava runsaan siunauksensa Wolfs-Hopen kylään, jättäen koko muun Skotlannin poudasta paahtumaan. Kirkkoherra pyysi saada vallasvieraat pappilaan; hänen silmiensä näet sanottiin halukkaasti katselevan läheistä parempaa seurakuntaa, jonka kirkkoherra sairasteli. Mutta Kaleb oli tämän kunnian määrännyt tynnyrintekijälle, hänen vaimolleen ja anopilleen, jotka heille suodusta armosta iloitsivat niin että vedet tulvivat silmiin.

Monin niiuauksin ja kumarruksin korkeasukuiset vieraat talutettiin pöytään, jossa vieraanvarat olivat niin hyvät, etteivät senkaltaiset isännät koskaan ole tarjonneet parempaa senkaltaisille vieraille. Ja vanha emäntä, joka ennen muinoin oli palvelnut Ravenswoodin kartanossa ja vakuutti tuntevansa herrasväen tavat ja menot, laitteli kaikki asiat niin paljon kuin mahdollista senaikuisen muodin mukaan. Tynnyrintekijän talo oli niin tilava, että kumpaisellakin vieraalla oli

eri makuukamarinsa, mihin heidät saatettiin säädynmukaisilla kunnianosoituksilla siksi aikaa, kun komea illallinen tuotiin pöytään.

Ravenswood ei yksin jäätyään voinut hillitä tuhansia sydämessään raivoavia tunteita, vaan hän läksi ulos kamarista, ulos talosta, ulos koko kylästäkin, ja nousi joutuiseaan samaa tietä mitä oli tullut sen mäen harjulle, joka esti tornia kylään näkymästä. Hän tahtoi nähdä esi-isiensä asunnon lopullisen häviön. Jotkut joutilaat poikanulikat, katseltuansa ensin kuinka herrat ajoivat kylään vaunuissaan kuusi hevosta edessä, riensivät nyt myös samalle mäelle. He juoksivat toinen toisensa perästä Ravenswoodin ohitse huutaen toisilleen: "Tulkaa katsomaan kuinka tuo vanha torni lentää kappaleina ilmaan niinkuin sipulin kuoret!" Tämän kuullessaan Ravenswood ei voinut olla suuttumatta. "Ja nämäkö ovat minun isäni vasallien poikia", virkkoi hän itsekseen, "samojen miesten, joita sekä laki että kiitollisuus velvoittivat seuraamaan meitä taistelujen, tulen ja veden kautta. Ja nyt on heidän lääniherransa kartanon häviö heistä vain huvittava näky!"

Näiden tuskallisten ajatusten katkeruus ilmeni siinä kiivaudessa, jolla hän huusi, kun joku häntä hihasta nykäisi: "Mitä sinä tahdot minulta, koira?"

"Koira minä olen, ja vanha koira päälliseksi", vastasi Kaleb, sillä hän se oli ollut niin rohkea; "ja koiran palkka on minulle luultavasti tuleva — mutta eihän se auta enempiä kuin hyppysellinen nuuskaa, sillä minä olen liian vanha koira oppiakseni vielä uusia konsteja tai tottuakseni uuteen isäntään."

Hänen näin puhuessaan Ravenswood saapui harjun kukkulalle, johon Wolfs Crag näkyi. Tuli oli jo aivan sammumaisillaan, ja Ravenswoodin suureksi kummastukseksi näkyi nyt vain hämärää rusotusta pilvissä tornin yläpuolella, ikäänkuin loppuun palaneen tulen kekäleitten kajastusta.

"Ei ole mahdollista, että torni olisi jo räjähtänyt ilmaan", sanoi Ravenswood. "Me olisimme kuulleet räjähdysten. Jos siinä olisi ollut neljättä osaakaan siitä ruudin paljoudesta, mitä sinä sanoit olevan, niin se olisi kuulunut kolmen penikulman päähän."

"Niinhän se luultavasti olisi tehnyt", vastasi Kaleb totisesti.

"Sitten tuli ei ole mahtanut päästä alas kellareihin?"

"Arvattavasti", vastasi Kaleb yhtä järkähtämättömän totisesti.

"Kuule, Kaleb", virkkoi herra, "minun malttini ei kestä nyt enää kauemmin. Minun pitää itse mennä katsomaan miten Wolfs Cragin laita on."

"Sinne te, armollinen herra, ette saa mennä", vastasi Kaleb lujasti.

"Ja miksikä ei"? kysyi Ravenswood tuikeasti. "Kuka tai mikä minua estäisi?"

"Juuri minä", sanoi Kaleb yhtä lujasti.

"Sinäkö, Balderston!" vastasi herra. "Sinä näyt unohtaneen, kuka olet, luulen minä."

"Mutta sitä minä en luule", virkkoi Balderston. "Sillä minä voin kertoa teille kaikki tornin asiat täällä tämän harjun kukkulalla, yhtä hyvin kuin jos olisitte itse siellä. Älkää vain vihastuko ja alentako arvoanne näiden poikien tai markiisin silmissä, kun menette tuonne alas."

"Puhu suusi puhtaaksi sitten, vanha hupsu", vastasi herra, "ja anna minun kuulla parhaat ja pahimmat kerrassaan."

"No niin, paras ja pahin sanoma on vain se, että torni tuolla seisoo eheänä ja rikkomatta, yhtä hyvässä korjuussa ja yhtä tyhjänä kuin teidän lähtiessänne."

"Vai niin! — Entäs tulipalo?" kysyi Ravenswood.

"Ei puhettakaan tulipalosta, paitsi vähän turvevalkean kekäleitä ja kukaties joku kipinä Anna Majjan piipunnysässä", vastasi Kaleb.

"Mutta leimu!" kysyi Ravenswood "Tuo korkea leimu, joka näkyi parin penikulman päähän — mistä se sitten tuli?"

"Ho, ho! Onhan se vanha ja tosi sananlasku:

"Pienikin näkyy kynttilä
kauas kun yö on pimeä."

"Sytytin vain vihkosen kanervaa ja pehkuja pihassa palamaan sen jälkeen kun olin lähettänyt pois tuon palvelijalajituksen. Ja puhuakseni totista totta, kun te taas toiste lähetätte tai tuotte tänne jonkun, niin tuokaa vain herrasväkeä, eikä mitään vieraita palvelijoita, semmoisia kuin tuo Lockhard-pahuus, joka yhtenänsä tirkisteli ja tarkasteli ja katsasteli talouden nurjaa puolta meidän talon kunnian häväistykseksi ja pakotti minut saattamaan sieluni helvetin omaksi sillä, että laskin suustani valheen toisensa perästä kiireemmin kuin voi lukeakaan. Mieluummin minä sytyttäisin tornin oikein toden teolla palamaan ja palaisin sinne itsekkin päälliseksi kuin tahtoisin antaa talon kunniaa häväistä tuolla lailla."

"Tuhannen kiitosta siitä tarjouksesta totta tosiaan, Kaleb", sanoi herra, joka töin tuskin saattoi hillitä nauruansa, vaikka hän samalla myös oli vähän suutuksissaan. "Entäs ruuti? Onko niitä tornissa? Markiisi näkyi tietävän jotain semmoista."

"Ruuti! — Ha, ha, haa! — Markiisi! — Ha, ha, haa!" nauroi Kaleb. "Vaikka te, armollinen herra, löisitte päänikin poikki, enpä nyt voisi olla nauramatta — markiisi — ruuti! — Sitäkö olisi siellä? Kyllä kai! Ja tiesikö hän siitä? Tiesi kyllä! Markiisi tiesi sitä olevan, ja se oli juuri taas tempku. Sillä kun en saanut teitä, armollinen herra, tyydytetyksi muulla puheellani, niin minä laskettelin

jonkun sanan lisäksi tuosta ruudista ja narrasinpa sillä markiisin käymään itse asiaan käsiksi."

"Mutta sinä et vielä ole vastannut kysymykseeni", sanoi Ravenswood malttittomasti. "Millä lailla ruuti sinne tuli, ja missä se nyt on?"

"Voi, tulihan se, jos tahdotte sen tietää", vastani Kaleb salaisella katseella kuiskuttaen, "silloin kun täällä piti nostettaman pikku kapina. Ja markiisi ja muut Pohjoismaan suuret herrat, ne olivat kaikki samassa puuhassa. Ja monta kelpo pyssyä ja miekkaa kuljetettiin tänne Dunkirkestä paitsi tuota ruutia. Hirmuisen paljon vaivaa meillä olikin tuodessa niitä torniin yön pimeydessä, sillä sen te ymmärrätte, ettei jokaisen pitänyt saada vihiä tämmöisistä arkaluontoisista hankkeista. Mutta jos te nyt tahdotte palata kestikievariin illalliselle, niin kerron teille kaikki tyynni matkalla."

"Ja nämä poika-raukat", kysyi Ravenswood, "tahdotko, että he istuvat tässä kaiken yönä odottamassa siksi kunnes torni, joka ei edes palakaan, räjähtäisi ilmaan?"

"En suinkaan, jos te, armollinen herra, tahdotte, että he menevät kotiin. Vaikka", lisäsi Kaleb, "eipä siitä tulisikaan heille liiaksi vahinkoa; he kiljuisivat vähemmän huomenna ja nukkuisivat sikeämmin illalla. Mutta olkoon niinkuin te tahdotte, armollinen herra."

Kaleb lähestyi siis poikanulikoita, jotka seisovivat mäen kukkuloilla, ja ilmoitti heille ankaralla äänellä armollisten herrojen, lordi Ravenswoodin ja markiisi A——n käskeneen, ettei torni räjähtää ilmaan ennenkuin seuraavana päivänä päivällisajalla. Pojat kuultuaan tämän lohdullisen ilmoituksen hajaantuivat. Pari heistä sentään seurasi Kalebä saadaksensa enemmän tietoja asiasta, varsinkin paistinvartaan vääntäjä, jonka Kaleb oli peijannut. Hän kiljui: "Herra Balderston! Herra Balderston! Onko torni sitten sammunut aivankuin vanhan ämmän taula?"

"Niin onkin, nulikka", vastasi hovimestari. "Luulitko, että semmoisen lordin kartano kuin lordi Ravenswoodin palaisi vain palamistaan huolimatta siitä, että hän itse omin silmin on katsomassa? — Pitää aina", jatkoi Kaleb, päästyänsä irti ryysyisestä kantapojastaan ja tultuaan likemmäksi herraansa, "taivutella poikia, niinkuin viisaat miehet sanovat, sinnepäin mihin heidän tulee kääntyä, ja ennen kaikkea muuta opettaa heitä pitämään parempia ihmisiä kunniaassa — —"

"Mutta etpä vielä, Kaleb, olekaan virkkanut minulle, mihin nuo aseet ja ruudit joutuivat", sanoi Ravenswood.

"No niin, mitä aseihin tulee", vastasi Kaleb, "niin kävihän niinkuin kehtolaulussa veisataan:

"Yks meni sinne, yks meni tänne,
yks tais harakan pesään mennä."

Ja mitä ruuteihin tulee, niin vaihtelinhan niitä aina milloin tilaisuutta tuli, hollantilaisille ja ranskalaisille kippareille viinaa ja geneveria vastaan, ja näin siitä oli apua talolle monta monituista vuotta — hyvää vaihtokauppaa se olikin, kun annoin pois sen, mikä lennättää ihmisen sielun ruumiista, ja sain sijaan sielun kustuketta ja virvoitusta. Ja sitä paitsi säästin muutamia nauloja teitä varten, että olisi varalta, kun teitä halutti mennä ampumaan — muuten en näinä nykyisinä poloisina päivinä suinkaan olisi tietänyt mistä saada ruutia teidän huvitustanne varten. — Ja sanokaapa nyt, hyvä herra, koska teidän vihanne on lauhtunut, enkö ole tätä suorittanut hyvin ja ettekö voi paljoa paremmin tuolla alhaalla kuin mitä olisitte voineet teidän oman torninne raunioitten sisäpuolella, niinkuin meidän asiamme — Jumala paratkoon! — tätä nykyä ovat?"

"Kylläpä taidat olla oikeassa, Kaleb, luullakseni. Mutta ennenkuin poltat tornini todenteolla taikka leikilläkin, saattaisipa sentään minulla olla oikeus saada tietoa sinun salahankkeistasi."

"Hyi hävetkää, armollinen herra!" vastasi Kaleb. "Kyllähän minun kaltaisen vanhan ukkorähjän hyvin sopii valehdella talon kunnian kannattamiseksi; mutta se ei kävisi laatuun semmoiselle herralle kuin te. Ja sitä paitsi, nuorilla ihmisillä ei ole tarpeeksi ymmärrystä; he eivät osaa käyttää pientä hätävaletta parhaimmalla tavalla. Mutta tämä tulipalo — sillä tulipalosta sen nyt tulee käydä, vaikka minun täytyisi polttaa vanha talli maahan tehdäkseni asian uskottavammaksi — tämä tulipalo, paitsi sitä, että siitä saamme syyn pyytää mitä ikänä tarvitsemme lähikylistä ja alhaalta satamasta — tämä tulipalo on sellainen, että se on kääntävä kunniaaksi talolle montakin seikkaa, joista minun on täytynyt kaksikymmentä kertaa joka päivä lasketella valheita joutilaille nulikoille ja naikkosille, ja pahinta kaikista oli se, että he eivät sittenkään tahtoneet uskoa."

"Se oli kova onni tosiaan, Kaleb. Mutta enpä käsitä sentään, kuinka tästä tulipalosta olisi apua totuudenhalullesi tai uskottavuudellesi."

"No siinäpä se onkin!" virkkoi Kaleb. "Enkö juuri sanonut, ettei nuorilla ihmisillä ole tarpeeksi ymmärrystä? — Mitä apua minulla siitä muka olisi, kysyi hän? — Siitä koituu hyvin uskottava syy, jolla voi hoitaa talon kunniaa parikymmentä vuotta eteenpäin, jos sitä taitavasti käytetään. — Missä ovat talon maalaus kuvat? sanoo joku nokkela. — Tuo suuri tulipalo Wolfs Cragissa! vastaan minä. — Missä ovat talon hopea-astiat? kysyy toinen. — Tuossa suuressa tulipalossa. Kukapa silloin olisi muistanut hopeita, kun henki oli hädässä! — Missä ovat käymä- ja talousvaatteet! — Missä ovat tapetit ja seinäkoristeet? — Missä komeat vuoteet, uutimet, peitot, päänalaiset ja kirjailut kankaat? — Tulipalo — tulipalo — tulipalo! — Käyttäkää tätä tulipaloa hyvin, niin se on korvaava kaikki, mitä teillä ei ole, mutta pitäisi olla — ja onhan tavallansa tämmöinen hyvä syy, millä puutteen voi peittää, parempi kuin itse puuttuvat kalut. Sillä ne kuluvat ja menevät rikki ja häviävät aikaa myöten; mutta hyvä selitys, jos sitä käyttää ymmärtäväisesti ja varovasti, saattaa tuottaa apua aatelisherralle ja hänen suvulleen Jumala tiesi kuinka kauan!"

Ravenswood tunsu liian hyvin hovimestarinsa itsepäisyyden ja itserakkauden ruvetaksensa enemmän taistelemaan tätä asiata vastaan. Hän jätti siis Kalebin iloitsemaan onnistuneesta keksinnöstään ja palasi kylään, jossa markiisi sekä hyvät talonemännät jo olivat vähän huolissaan

— edellinen Ravenswoodin poissaolosta, jälkimmäiset siitä pelosta, että heidän keittotaitonsa tämän viivytyksen vuoksi saattaa tulla häväistyksi. Kaikki huoli nyt jälleen hälveni, ja he kuulivat ilolla sen sanoman, että tuli tornissa oli sammunut pääsemättä kellareihin. Se oli ainoa seikka, jonka Ravenswood katsoi sopivaksi ilmoittaa hovimestarinsa salahankkeesta.

He kävivät nyt kelpo illalliseen käsiksi. Mutta mestari Girderiä ja hänen emäntäänsä ei saatu millään pyynnöllä istumaan samaan pöytään korkea-arvoisten vierasten kanssa, vaikka he olivatkin omassa talossaan. He seisoivat lattialla, kunnioittavasti ja huolellisesti palvelen pöydän ääressä istuvia herroja. Semmoinen oli sen ajan tapa. Vähemmin kursaileva oli vanha muori, jolle ikä ja tuttavuus Ravenswoodin kanssa antoi rohkeutta. Hän käyttäytyi puoleksi kuin ravintolan emäntä, puoleksi kuin yksityisen talon rouva, jonka vieraat ovat korkeampaa säätyä kuin hän itse. Hän pyysi, jopa käskikin vieraita ottamaan niitä ruokia, jotka hänen mielestään olivat parhaat; ja tottelipa hän myös aivan mielellään heidän pyyntöjään, maistellen hiukkasen kaikista herkuista, kehoittaakseen vieraita esimerkillään. Usein hän kuitenkin jätti syömisensä kesken ja valitti, "että herra markiisi söi niin vähän — että nuoriherra kalusi paljasta luuta — että tietysti tässä pöydässä ei ollut mitään niin korkea-arvoisille herroille kelpaavaa — että lordi Allan Ravenswood, olkoon hänen sielunsa autuas, mielellään otti '*ön verr'*, se, sanoi hän, merkitsi viinaryyppyä latinaksi — että paloviina oli suoraan Ranskasta tuotu; sillä huolimatta kaikista Englannin tullisäännöistä ja tullinuuskijoista eivät Wolfs-Hopen alukset vielä ole unohtaneet Dunkirken tietä."

Nyt tynnyrintekijä tyrkki anoppiansa kylkeen, mutta siitä ei ollut muuta hyötyä kuin että ämmä jatkoi puhettansa hänestä.

"Eipä tarvitse tyrkkiä tuolla tavalla, John", pitkitti muori. "Eihän sitä kukaan ole sanonut, että *sinä* tiedät, mistä tämä viina tulee. Eikä sinun sopsisikaan tietää sitä, sinä kun olet kuninkaallinen tynnyriseppä. Ja mitä", jatkoi hän Ravenswoodin puoleen kääntyen, "siitä huolii kuningas tai kuninkaan rouva tai keisari, mistä minun kaltaiseni vanha ämmä ostaa hyppysellisen nuuskaa tai tilkkasen viinaa, jolla sydäntänsä virvoittaa?"

Näin päästyään pois siltä harhatieltä, jolle hän luuli poikenneensa, matami Loup-the-Dyke suurella kielevyydellä ja melkein vierastensa avutta hoiteli keskustelua kaiken iltaa, kunnes herrat, kieltäen lasejansa enää täyttämästä, pysyivät häneltä luvan saada kumpikin vetäytyä makuukamariinsa.

Markiisille oli varustettu *dais*-kamari, joka kaikissa mökkiä paremmissa taloissa oli tämmöisiin juhlatilaisuuksiin pyhitetty. Nykyaikaista seinäin kalkitsemista ei silloin vielä tunnettu, eikä tapetteja nähty muualla kuin aateliston ja rikkaampien maakartanon isäntien huoneissa. Tynnyrintekijä, joka oli jokseenkin varakas ja jokseenkin ylpeä mies, oli sen sijaan noudattanut pienempien maakartanon isäntien ja papiston tapaa. He näet tavallisesti koristivat vieraskamariensa seinä nahkaisilla verhoilla, jotka olivat Alankomaissa tehdyt ja joissa oli vaskilevyillä kirjailtuja puita sekä eläimiä. Olipa niissä myös monta voimakasta, opettavaa sananpartta, joita, vaikka ne olivat hollannin kielellä kirjoitetut, kuitenkin käytännössä noudatettiin yhtä tarkasti kuin jos ne olisivat olleet selvää Skotlannin murretta. Nämä seinäverhot tekivät kamarin jotenkin synkän näköiseksi, mutta vanhoista tervatynnyrin laudoista tehty tuli kamiini-takassa tuprueli iloisesti savutorveen. Ja sänky oli varustettu puhtailla, hohtavan valkoisilla lakanoilla, joilla kenties ei kukaan ollut ikänä maannut ennenkuin ne tässä juhllisessa tilaisuudessa otettiin esille. Yöpöydällä vuoteen vieressä oli vanhanaikuinen peili kullatuissa kehyksissä; se oli aikanaan kuulunut herraskartanon hajonneeseen kalustoon. Rinnakkain sen kanssa seisoi pitkäkaulainen pullo täynnä Firenzen viiniä sekä myös melkein yhtä korkea lasi, samanmuotoinen kuin se, jonka Teniers tavallisesti on maalannut omaan käteensä kuvatessaan itseänsä keskellä kyläjuominkia. Vastakuvana näille molemmille ulkomaalaisille vahdeille seiso peilin toisella kupeella kaksi vahvaa skotlantilaista vartiaa, nimittäin tuoppi täynnä väkevää olutta, sekä norsunluusta ja ebenpuusta tehty pikari, joka oli hopeavanteilla vyötetty, John Girderin omaa tekoa ja hänen sydämensä ilo. Nämä olivat siellä janon varalta, ja lisäksi nähtiin vielä melkoisen suuri rieskaleivän möhkäle; näillä varoilla varustettuna olisi luullut tämän huoneen hyvin voivan kestää parin kolmen päivän piiritystä.

Muuta ei nyt ole lisättävää kuin että markiisin palvelija oli siellä palvelemassa. Hän levitteli herransa kullalla kirjaillun ja Brysselin pitseillä reunustetun yönuton suunnattoman tilavalle, nahkapäällyksiselle nojatuolille, joka oli niin päin käännetty, että istuja saattoi nauttia siinä jo yllä mainitusta hauskaasta takkavalkeasta. Me voimme siis jättää korkean herran yölevollensa luottaen siihen, että hänellä oli paljon hyötyä noista häntä varten suurella puuhalla hankituista varustuksista, jotka olemme niin tarkkaan maininneet siitä syystä, että ne kuvaavat sen ajan tapoja Skotlannissa.

Yhtä suurella tarkkuudella emme huoli katsella nuoren Ravenswoodin herran makuukammiota, jossa talon isäntä ja emäntä tavallisesti itse lepäsivät. Sen seinät olivat verhotut heleävärisellä, Skotlannissa kudotulla villakankaalla. Koristuksena riippui tuijottava John Girderin kuva, jonka oli maalannut joku ranskalainen nälkäkurki, Jumala ties millä tavalla jouduttuaan Vliessingistä tai Dunkirkestä tänne tullivarkaan jaalassa. Siinä kuvassa olivat tosiaan meidän itsepäisen ja ylpeän, mutta älykkään mestarin kasvojen piirteet nähtävinä; mutta *monsieur* oli myös osannut panna katsantoon ja koko ulkomuotoon jotain ranskalaista sulavuutta, joka soveltui niin huonosti kuvatus miehen omaan jäykkään vakavuuteen, että sitä oli mahdoton nauramatta katsella. Mutta John ja hänen kotiväkensä ylpeilivät sittenkin tästä kuvasta. Naapurit sitä vastoin moittivat heitä yhtä paljon, väittäen, että tynnyrintekijä teettämällä tämmöisen kuvan ja vielä lisäksi uskaltamalla ripustaa makuukamariinsa oli yrittänyt korkeammalle kuin hänen sopi, vaikka hän olikin kylän rikkain mies. Hän oli poikennut oman säätynsä rajan yli ja astunut herrasväen maaperälle. Sanalla sanoen, hän oli tehnyt äärettömän turhamaisen ja uhkaylpeän teon.

Muut varustukset Ravenswoodin makuukamarissa olivat samanlaiset kuin *dais*-huoneessa.

Sangen varhain aamulla, niinkuin siihen aikaan oli tapana, markiisi A— ja hänen sukulaisensa suoriutuivat matkaansa jatkamaan. Ennen ei kuitenkaan päästy lähtemään kuin runsaan aamiaisen jälkeen, jossa tilaisuudessa kylmä ja paistettu liha, kauravelli, viini ja paloviina sekä myös maito kaikissa mahdollisissa muodoissa, todistivat taas samaa halua kunnioittaa vieraita, jota kohtelias talonväki jo oli illallakin osoittanut. Lähtöhankkeitten hälinä kaikui nyt pitkin Wolfs-Hopen kylää. Laskuja maksettiin ja käsiä puristettiin ja hevosia satuloitiin tai valjastettiin vaunujen eteen ja juomarahoja jaeltiin. Markiisi antoi kultakolikoin juomarahoiksi Girderin palvelijoille, jonka kolikoin Girder ensin kovin halusi pitää omaksi tarpeekseen; ja Dingwall, nurkkasihteeri, vakuuttikin hänellä olevan täyden oikeuden siihen, koska hän oli omasta kukkarostaan maksanut kaikki ne kulungit, joiden korvaukseksi lahja annettiin. Mutta vaikka hänellä täten oli laki tukenansa, ei John kuitenkaan kehdannut sumentaa äskeisen vierasvaraisuutensa loistoa jonkunlaisen maksun vastaanottamisella. Hän siis vain ilmoitti rengeilleen, että hän pitäisi heitä senkin vietävinä, kiittämättöminä lurjuksina, jos he sillä rahalla ostaisivat tilkankaan paloviinaa muualta kuin hänen aitastansa. Ja koska juomar rahat epäilemättä tulisivat menemään tähän tarkoitukseen, niin hän lohdutti itseänsä sillä ajatuksella, että markiisin lahja tällä tavalla oli lopulta kokonaan joutuva mestari Girderin omaan kukkaraan, hänen nimensä ja maineensa joutumatta häväistyksi.

Sillä aikaa kun valmistettiin lähtöä, Ravenswood ilahutti vanhan hovimestarinsa sydäntä sillä, että varovaisesti (hän näet tiesi Kalebin vilkkaan mielikuvituksen) ilmoitti hänelle, miten hänen onnensa luultavasti oli muuttuva myötäisemmäksi. Näin puhuen hän antoi Balderstonin haltuun enimmänsä vähiä varojansa vakuuttaen, mikä vakuutus hänen täytyi useat kerrat toistaa, että hänellä oli riittävästi rahoja varmassa tiedossa. Siitä syystä hän varoitti Kalebia suosionsa menettämisen uhalla pitkittävästä vehkeittänsä wolfs-hopelaisten kellareita, kanakoppeleita tai muuta tavaraa vastaan, oli se mitä lajia hyvänsä. Ja siihen kieltoon vanha palvelija suostuikin kernaammin kuin mitä hänen herransa oli luullut.

"Se olisikin tosiaan häpeä", sanoi Kaleb, "kunniaton teko ja synti, jos minä kiusaisin näitä ihmisparjoja, kun meidän herrasväkemme saattaa tulla omilla varoillansa kunniallisesti toimeen. Ja taitaisipa myös olla viisainta", lisäsi hän, "ainakin nyt suoda heille hiukan loma-aikaa, niin he sitä kernaammin taipuisivat vasta, jos te, armollinen herra, jotain tarvitsisitte."

Näin suoritettuaan tämän asian ja otettuaan sydämelliset jäähyväiset vanhalta palvelijaltaan Ravenswood meni korkeasukuisen heimolaisensa luokse, joka paraikaa nousi vaunuihinsa. Molemmat talon eukot, vanha ja nuori, saatuaan kaikessa kunniallisuudessa suutelon kummaltakin korkealta vieraaltaan, seisovat hymyillen ja niiaillen talonsa kynnyksellä, kun vaunut, kuusi hevosta edessä, suuri joukko kolistelevia ratsumiehiä jäljessään, ajaa jyrivistävät ulos kylästä. John Girder seisoivat myös kynnyksellään. Hän katseli väliin oikeaa kättänsä, jolle juuri äsken oli tapahtunut se suuri kunnia, että markiisi ja lordi olivat sitä puristaneet; väliin taas hän vilkaisi talonsa huoneisiin, jotka olivat aivan mullin mallin kestien jäljeltä. Näytti siltä kuin olisi mestari mielessään verrannut keskenään saamaansa kunniaa ja kuluneita kulunkeja.

Vihdoin viimein aukeni sitten hänen oraakkeleita lausuva suunsa. "Käyköön joka mies ja joka nainen omaan työhönsä, ikäänkuin ei maailmassa olisikaan tuommoisia eläviä kuin markiisit ja majesteetit, herrat ja herttuat sekä armolliset lordit. Siivotkaa talo, korjatkaa ruoan tähteet, ja jos on jotain, joka ei yhtään maksa säästämisen vaivaa, niin antakaa köyhille. Ja kuulkaa, anoppi ja vaimoni, sitä minä teiltä pyytäisin, ettette koskaan enää hiiskuisi minulle ainoatakaan sanaa, ei hyvää eikä pahaa, tästä tämpäpäiväisestä joutavasta puuhasta. Mutta pitäkää kaikki lorunne siitä omana ja juomaeukkojenne tietona, sillä pääni on jo aivan pyörryksissä siitä."

Johnin valta oli melkoisen suuri, ja kaikki riensivät siis tavallisiin askareihinsa, jättäen isännän rakentamaan pilvilinnoja, jos hänen mielensä teki, sen korkean suosion perustukselle, jonka hän maallisten varojensa kulutuksella oli saanut.

KUODESKOLMATTI LUKU.

Nyt sain ma Onnen reudotuksi rekehein,
ja mun on syyni, jos se pääsee käsistään.
Se, joka luovi vasta-onnell' ankaralla,
se kyllä myötätuulell' osaa kulkea.

Vanha näytelmä.

Matkalaisemme saapuivat Edinburghiin ilman sen merkillisempiä tapahtumia, ja Ravenswood, niinkuin ennen oli sovittu, kävi korkeasukuisen ystävänsä luo asumaan.

Sillä välin tuo jo kauan odotettu valtiollinen muutos tapahtui, ja tory-puolue pääsi Anna kuningattaren sekä skotlantilaisessa että englantilaisessa neuvoskunnassa vähäksi aikaa valtaan. Tämän valtiovehkeen syyt ja seurauksia ei meidän kuitenkaan tarvitse tarkemmin tutkia. Siinä kyllin, kun sanomme, että se vaikutti valtiollisiin puolueisiin heidän aatteittensa luonteen mukaan. Englannissa melkoinen osa episkopaalista puoluetta, etunenässä Harley, josta sittemmin tuli Oxfordin kreivi, olivat erottavinaan omat periaatteensa jakobiiteista ja saivat siitä syystä liikanimen oikulliset. Skotlannin piispaalaiset eli kavaljeerit, jolla nimellä he itse nimittivät itseään, olivat sitä vastoin lujemmat, vaikkeivät juuri yhtä varovaiset valtiollisissa toimissaan. Heidän

mielestänsä kaikki nämä muutokset olivat vain valmistuksia siihen, että Annan kuoltua hänen veljensä^[15] Pyhän Yrjön ritari kutsuttaisiin kuninkaaksi. Hänen puolestansa vainoa kärsineet olivat nyt sydämessään äärettömän toivehikkaita; he luulivat nyt saavansa täyden korvauksen vahingostaan, vieläpä lisäksi voivansa kostaa valtiollisille vihollisilleen. Whig-puolueen suvuilla sitä vastoin oli edessään sama sorto, joka heitä Kaarle II:n ja Jaakko II:n hallitessa oli rasittanut, sekä myös samanlaiset omaisuuden ryöstöt, jotka Wilhelm kuninkaan aikana olivat kohdanneet jakobiitteja.

Mutta enemmän vielä kuin muita säikähdytti tämä valtiollinen muutos sitä varovaisten miesten polvea, joita aina on jokaisessa kansassa ja joita on vielä runsaammin vieraan vallan alaisessa maassa, niinkuin Skotlanti silloin oli — noita ihmisiä, joita Cromwell nimitti "Sallimuksen noudattajiksi", se on toisin sanoin, niitä, jotka aina taipuvat vallalla olevan puolueen puoleen. Moni näistä riensi markiisi A—n luokse ilmoittamaan luopumustansa toisesta puolueesta. Ja koska oli helppo havaita, kuinka hellää huolta hän piti sukulaisensa Ravenswoodin nuorenherran asioista, niin he olivat kiihkeät ehdottamaan keinoja, joilla edes joku osa hänen omaisuudestaan olisi takaisin saatava, hänen lordi-arvonsa uudelleen hankittava ja isää vastaan tehty tuomio kumottava.

Vanha lordi Tuuliviiri oli olevinaan hartaimpia tämän asian ajajia. "Sydäntäni särkee pohjimmaiseen perukkaan asti", vakuutti hän, "kun näen niin uljaan nuoren herran, jonka aateline sukuperä on niin vanha ja epäämätön, tämmöisessä pahassa pulassa, nuoren miehen, joka — se merkitsee vielä enemmän kuin kaikki muu yhteensä — on markiisi A—n oma heimolainen, sillä tätä korkeaa herraa", vakuutti hän, "minä kunnioitan yli kaiken, mitä on tämän ilman kannen alla." Ja "omalta vähäpätöiseltä osaltaan hänkin vaikuttaakseen näin vanhan suvun auttamiseen" lordi Tuuliviiri lähetti kolme Ravenswoodin suvulle kuuluvaa puitteetonta muotokuvaa sekä kuusi korkeaselkäistä nojatuolia, joiden turkkilaisille istumatyynyille Ravenswoodin vaakuna oli kirjailtu. Niin tehdessään ei hän vaatinut takaisin pennyäkään pääomaa eikä korkoja siitä summasta, jonka hän oli maksanut mainituista tavaroista ostaessaan ne kuusitoista vuotta takaperin, silloin kun huonekalut lordi Ravenswoodin kaupunkiasunnossa Edinburghissa, Canonkadun varrella, menivät vasarakaupalla.

Mutta lordi Tuuliviirin säikähdykseksi, joka oli vielä suurempi kuin hänen kummastuksensa, vaikka hän oli tuntevinansa jälkimmäistä enemmän, markiisi otti sangen kylmäkiskoisesti tämän lahjan vastaan. Jos hän tahtoi, niin korkea herra markiisi ilmoitti, tyydyttää Ravenswoodin ja tämän nuorenherran ystäviä, piti hänen vielä lisäksi antaa takaisin melkoisen laaja lampuodin tila, joka oli pantattuna lordi Tuuliviirille suhteettoman pienestä summasta ja johon mainittu lordi, Ravenswoodin asioiden jouduttua rappiolle, oli keinoilla, joissa sen ajan lakimiehet olivat sangen taitavia, osannut hankkia itselleen täyden omistusoikeuden.

Vanha, tuulen mukaan kääntyvä lordi hangoitteli kovasti tätä vaatimusta vastaan valallaan vakuuttaen, ettei hänen ymmärryksensä mukaan nuoriherra millään muotoa tarvinnut tätä maatilkkua heti paikalla takaisin, koska hän nyt epäilemättä oli saava parhaan osan maitansa herra William Ashtonin käsistä. Tätä takaisinsaamista lordi Tuuliviiri lupasi kernaasti auttaa kaikin voiminsa, niinkuin oikeus ja kohtuus olikin; ja lopuksi hän vielä vakuutti mielellään jättävänsä luonnollisen kuolemansa jälkeen puheenalaisen talon perinnöksi nuorelleherralle.

Mutta kaikista näistä verukkeista ei ollut mitään apua. Lordi Tuuliviirin täytyi luopua siitä talosta saaden takaisin saman summan, josta se oli pantattu. Hänen täytyi tähän suostua, hänellä kun ei ollut muuta keinoa päästä vallanpitäjien suosioon. Mutta hän oli kotiin palatessaan kovasti surullinen ja suutuksissaan ja valitti uskotuille ystävilleen: "Ainahan tähän asti on minulle jokaisesta valtiollisesta muutoksesta ja mullistuksesta ollut joku pieni hyöty omissa rauhallisissa asioissani. Mutta tämä nykyinen muutos — saakeli soikoon! — on vienyt yhden siipeni parhaista sulista!"

Samalla lailla meneteltiin useampien muidenkin suhteen, jotka olivat Ravenswoodien onnen haaksirikosta saaneet palan. Etenkin uhattiin herra Ashtonin vetoamisella Englannin ylähuoneeseen ja niiden tuomiopäätösten kumoamisella, joiden nojalla hän oli omistanut Ravenswoodin kartanon alusmaineen. Hänelle kuitenkin nuori Ravenswood sekä Lucyn tähden että myös hänen luonaan nautitun vieraanvaraisuuden vuoksi piti velvollisuutenaan osoittaa julkista suoruutta. Hän kirjoitti entiselle valtiosinetinvarzialle — sen viran herra Ashton oli nyt menettänyt — ja tunnusti suoraan olevansa kihloissa neiti Ashtonin kanssa ja anoi häneltä hänen tytärtänsä vaimokseen vakuuttaen, että hän sitten mielellään tahtoi sovittaa kaikki heidän välillään olevat raha-asiat semmoisella tavalla, jonka herra Ashton itse katsoisi edulliseksi.

Tämän kirjeen viejä sai vielä toisenkin kirjeen, jossa Ravenswood pyysi rouva Ashtonilta anteeksi kaikkea sitä, millä hän tietämättänsä ehkä oli pahoittanut häntä, puhui rakkaudestaan neiti Ashtonin, ilmoitti siitä seuranneen liiton, ja rukoili viimein, että rouva osoittaisi olevansa oikea Douglas niin nimeltään kuin myös luonteeltaan ja jalomielisesti unohtaisi vanhat ennakkoluulonsa ja vihansa. Hän vakuutti viimein, että Ashtonin suku oli saanut ystävän ja rouva itse kunnioittavan, rakastavan, nöyrän palvelijan allekirjoittaneesta Edgarista, Ravenswoodin nuorestaherrasta.

Kolmannen kirjeen Ravenswood lähetti Lucylle ja sananviejä sai käskyn koettaa jollakin salaisella keinolla saattaa sen neiti Ashtonin omiin käsiin. Tämä kirje sisälsi mitä innokkaimmat vakuutukset hänen muuttumattomasta rakkaudestaan ja sanoi, että se muutos, joka näytti tapahtuneen kirjoittajan onnessa, pääasiallisesti oli vain apukeino, jonka avulla heidän väliset esteet saataisiin poistetuiksi. Ravenswood kertoi millä keinoin hän oli yrittänyt viihdyttää Lucyn vanhempien, varsinkin äidin vihaa, ja puhui toivostansa, että se hänelle onnistuisi. Ja jollei niin kävisikään, olisi tällä vihalla, arveli hän, aikaa raueta sillä välin kuin hän olisi poissa Skotlannista

tärkeällä, kunniaa tuottavalla lähettiläsmatkalla. Ja hän toivoi ja uskoi, että Lucyn uskollisuus, johon hän varmasti luotti, oli tekevä tyhjäksi kaikki yritykset rikkoa heidän rakkauden liittoaan. Kaikkiin kolmeen kirjeeseen saikin Ravenswood vastaukset, vaikka eri teitä ja aivan eri sanoilla.

Rouva Ashton lähetti vastauksen hänen oman sanansaattajansa kera, joka ei saanut viipyä Ravenswoodin kartanossa kauemmin kuin siksi, että rouva oli saanut kirjoitetuksi seuraavat rivit:

Herra Ravenswoodille Wolfs Cragissa.

Käteen.

Herra tuntematon.

Minulle on saapunut kirje allekirjoituksella Edgar, Ravenswoodin nuoriherra, jonka kirjoittajasta ei minulla ole varmaa tietoa, koska mainitun suvun aatelis-arvo on lakkautettu lordi Allan Ravenswood vainajan maanpetoksen vuoksi. Mutta jos te, herra, kenties lienette se, joka sillä tavalla on nimensä allekirjoittanut, niin tietäkää, että minulla on täysi äidin valta neiti Lucy Ashtonin, jonka vallan nojassa minä peruuttamattomasti olen määrännyt hänet semmoisen kunnian arvoisen miehen omaksi. Ja jollei niin olisikaan, herra, niin en ottaisi sittenkään vastaan mitään naimisliiton tarjoomusta teiltä tai teidän sukulaiseltanne siitä syystä, että heidän kätensä aina on taistellut alamaisten vapautta ja Jumalan asettaman kirkon itsenäisyyttä vastaan. Teidän nykyinen onnen välkähdyksenne, herra, ei millään muotoa voi muuttaa vakiintunutta periajatustani tässä asiassa. Sillä minä olen ennenkin, samoin kuin Daavid kuningas, nähnyt häijyt korkeassa vallassa ja täydessä kukoistuksessa niinkuin viheriäisen laakeripuun; mutta aika kului ja he katosivat, eikä heidän sijansakaan enää heitä tuntenut. Minä tahtoisin, että te painaisitte nämä asiat mieleenne omaksi eduksenne, sen verran kuin ne teitä liikuttavat, ja pyydän että te tästä lähtien antaisitte olla rauhassa allekirjoittaneen, joka soisi aina saavansa pysyä teidän tuntemattomana palvelijananne.

Margareta Douglas eli Ashton.

Noin kaksi päivää sen jälkeen kun tämä ylen loukkaava kirje oli tullut, nuori Ravenswoodin herra käveli Edinburghin Isolla kadulla. Töytäisipä silloin mies häntä vastaan, jonka, kun hän nosti lakkiaan anteeksi pyytäen, Ravenswood tunsi Lockhardiksi, herra Ashtonin uskotuksi palvelijaksi. Tämä mies kumarsi, livahutti hänelle kirjeen käteen ja katosi. Kirje sisälsi neljä tiheään kirjoitettua arkkia, joista, niinkuin taitavien lakimiesten kirjoituksista useinkin, ei kuitenkaan voitu saada paljon muuta selvää kuin että kirjoittaja oli sangen vaikeassa välikädessä.

Herra Ashton puheli laveasti siitä, kuinka suuressa arvossa ja kunniaassa hän piti rakasta nuorta ystäväänsä ja kuinka suuressa arvossa ja kunniaassa hän piti markiisi A—ta, hyvin rakasta, vanhaa ystäväänsä. Hän sanoi luottavansa siihen, että he kaikissa hankkeissaan häntä vastaan pitäisivät pyhänä laillisen oikeuden tuomiot ja säädökset. Hän vakuutti, ottaen ihmiset ja enkelit todistajikseen, että jos Skotlannin ylioikeuden päätös Englannin ylähuoneessa tulisi kumotuksi, niin siitä hänen maallensa seuraava vahinko oli tuntuva paljon kipeämmästä hänen sydämässään kuin tämmöisestä laittomasta menettelystä hänelle itselleen johtuva tappio, olisipa se miten suuri hyvänsä. Hän lateli paljon koreita sanoja jalomielisyydestä ja velvollisuudesta antaa anteeksi molemminpuolista vääryyttä; niin myös hän viittasi siihen, että onni on vaihtelevainen, mikä aina on heikomman puolen mielilause. Hän valitti innokkaasti ja hiukan moittikin sitä, että hänet niin ylen kiireesti oli erotettu valtiosinetinvartian virasta, jota hän kokemuksensa nojalla oli osannut hoitaa valtion hyödyksi. Olisipa pitänyt suoda hänelle tilaisuutta selittää mielipiteensä ja tutkia, erosivatko hänen ajatuksensa valtiollisissa asioissa niin perinjuurin nykyisten vallanpitäjien ajatuksista. Hän oli varma siitä, että markiisi yhtä rehellisesti kuin hän itse tai kuka muu hyvänsä tarkoitti kansan etua; ja jos he, keskusteltuaan yhdessä olisivat voineet sopia siitä, millä keinoin tätä kansan etua oli edistettävä, niin olisi nykyinen hallitus saanut hänen kokemuksensa ja voimansa avukseen. Ravenswoodin ja tyttärensä välisestä kihlauksesta hän puhui lyhyin sekavin sanoin. Hän paheksui, että nuori pari oli sopimattomaan aikaan solminut tämmöisen liiton, ja pyysi Ravenswoodia muistamaan, että hän ei ollut koskaan millään tavalla kehoittanut siihen. Vielä hän muistutti, että tämä liitto, koska se oli tehty *inter minores* (holhouksen alaisten välillä), ilman neiti Ashtonin luonnollisten holhoojien suostumusta, oli aivan tyhjä ja mitätön lain edessä. Tämä ajattelematon teko, lisäsi hän, oli rouva Ashtonin mielessä nostanut ankaran vihastuksen, jota tätä nykyä ei ollut mahdollista viihdyttää. Samoin oli hänen vanhin poikansakin eversti Sholto Douglas Ashton aivan yhtä mieltä äitinsä kanssa. Herra Ashton ei siis saattanut millään tavalla asettua ajamaan heille niin vastenmielistä asiaa, ilman että perheessä syntyisi turmiollinen, auttamaton eripuraisuus. Tätä nykyä ei siis koko asiaa ollut ajattelemineenkaan. Aika, lääkäreistä paras, toivoi hän, oli kaikki parantava.

Jälkikirjoituksessa herra Ashton lausui muutamia selvempiä sanoja, jotka näyttivät viittaavan siihen, että hän oli taipuvainen lainkäynnistä myöntymään jokseenkin suuriin uhrauksiin välttääkseen sitä Skotlannin lain häväistystä, että Ravenswoodin paronikunnan suhteen skotlantilaisessa ylioikeudessa tehdyt päätökset kumottaisiin (hänen mielestään ainakin, kaikessa nöyryydessä puhuen) *ulkomaisen* oikeuden sekaantumisella.

Lucy Ashtonilta Ravenswood jollakin salaisella tavalla sai seuraavat rivit: "Minä sain sinun kirjeesi, mutta mitä suurimman vaaran uhalla; älä koeta kirjoittaa uudestaan ennenkuin ajat muuttuvat paremmiksi. Minua kovasti ahdistetaan, mutta tahdon uskollisesti pysyä sanassani, niin kauan kuin saan pitää järkeni terveenä. Minua lohduttaa se, että sinulle käy onnellisesti ja hyvin, ja lohdutusta minä tilassani suuresti tarvitsenkin." Kirjeen alla olivat kirjaimet L.A.

Tämä kirje nostatti Ravenswoodin mielessä mitä pahimman pelon. Huolimatta Lucyn kiellosta hän yritti useampaan kertaan lähettää hänelle kirjeitä, jopa päästä hänen puheilleenkin. Mutta kaikki hänen yrityksensä tehtiin tyhjiksi, eikä siitä seurannut muuta kuin että hän harmikseen havaitsi Ashtonien huolellisesti ja tarkasti vartioivan, jotta nuorien kirjeenvaihto kävisi mahdottomaksi. Nuori Ravenswoodin herra oli tästä vastoinkäymisestä sitä enemmän pahoillaan, kun hänen ei käynyt kauemmin enää viivyttelyminen lähtöänsä tuohon tärkeään, hänelle uskottuun lähettilästoimeen. Ennen lähtöänsä hän antoi Ashtonin kirjeen markiisi A—n käsiin, joka hymyillen vastasi herra Ashtonin armonajan nyt olevan ohitse ja vakuutti, että entinen valtiosinetinvartia sai nyt kokea, kummalleko puolen aittaa aurinko paistoi. Suurella vaivalla Ravenswood sai markiisilta edes sen lupauksen, että vetoaminen parlamenttiin keskeytettäisiin siinä tapauksessa, että herra Ashton taipuisi suostumaan naimisliittoon nuorenherran ja Lucyn välillä.

"Tuskinpa suostuisinkaan", virkkoi markiisi, "että te tällä tavoin hukkaatte perintöoikeutenne, jollen olisi aivan varma siitä, että rouva Ashton eli rouva Douglas, eli miksi hän itseänsä nimittäneekään, on itsepintaisesti pitävä puolensa. Eikä hänen miehensä uskalla hiiskua vastaan."

"Mutta kuitenkin", sanoi Ravenswood, "pyytäisin, että te, korkea-arvoinen herra, katsoisitte kihlaukseni liitoksi, jota ei saa rikkoa."

"Luottakaa kunniasanaan", vakuutti markiisi, "minä tahdon auttaa teitä, vaikkapa teidän hullutuksissannekin. Ja nyt ilmoitettuani teille oman mieleni asiasta tahdon yrittää, tilaisuuden tarjoutuessa, auttaa teitä sillä tavalla kuin teidän mielenne tekee."

Ravenswood ei voinut muuta tehdä kuin kiittää jalomielistä sukulaistansa ja suojelijaansa ja jättää hänelle täyden vallan ajaa kaikkia hänen asioitaan. Sitten hän läksi ulkomaille lähettilästoimeensa, jolla matkalla hänen, niin luultiin, piti viipyä muutamia kuukausia.

SEITSEMÄSKOLMATTA LUKU.

Näin onko naista koskaan kosittu?
Ja onko koskaan saatu naista näin?
Mä tahdon häntä.

Rikhard III.

Kaksitoista kuukautta oli kulunut sen jälkeen kun Ravenswoodin nuori herra läksi ulkomaille. Hänen oli luultu voivan aikaisemmin palata takaisin; mutta hänelle uskottu valtiotoimi, tai jos yleistä huhua oli uskominen, toinen häntä itseään koskeva asia viivytti häntä yhä vielä. Sillä välin olivat seikat herra Ashtonin perheessä muuttuneet tavalla, jonka saamme kuulla seuraavasta keskustelusta Bucklaw'n ja hänen uskotun viinaveikkonsa ja syöttiläänsä, tuttavamme kapteeni Craigengeltin välillä.

He istuivat kumpikin kulmallaan suunnattoman, hautakivennäköisen, kivilaatoista kyhätyn takan äärellä Girningtonin kartanon matalalakisessa salissa. Halkovalkea leimui iloisesti liedessä; ympyriäinen, tamminen pöytä heidän välillään kannatteli tuopillista kelpo klaret-viiniä, kahta lasipikaria sekä monenlaisia herkuja. Mutta sittenkin, kaikista näistä mukavuuden ja virvoituksen apukeinoista huolimatta, oli talon herran muoto epäröivä, arveleva ja huolestunut; ja syöttiläs sai koettaa keksintötaitonsa kaikkia voimia estääkseen suojelijaansa pahan mielen puuskasta, jota Craigengelt aina suuresti pelkäsi. Pitkän vaitiolon jälkeen, jona aikana ei kuulunut muuta kuin rummutusta, kun Bucklaw löi saappaansa kärkeä takkaa vasten, Craigengelt vihdoin viimein uskalsi puhjeta sanoihin:

"Vieköön minut piru vaikka kaksikin kertaa", sanoi hän, "jos olen ikänä nähnyt miestä, joka on vähemmän sulhasen näköinen! Saakeli soikoon, jollet pikemmin ole semmoisen miehen kaltainen, joka on hirteen tuomittu!"

"Sulimmat kiitokset näistä koreista sanoista", vastasi Bucklaw. "Mutta sinulla taitaa se paikka aina olla mielessä, johon luultavasti viimein myös joudut. — Ja virkapas, kapteeni Craigengelt, jos armollinen herra niin suvaitsee, miksi minun pitäisi olla iloisen näköinen, minä kun olen surullinen, oikein saakelin surullinen?"

"Ja sepä se juuri minua kummastuttaa", virkkoi Craigengelt. "Tämä naimiskauppa, joka on paras koko meidän kreivikunnassa ja jota sinä niin hartaasti halusit, on nyt melkein valmiiksi solmittu, ja kuitenkin olet allapäin, pahoilla mielin, niinkuin karhu, jolta pennut on viety."

"Enpä tiedä", vastasi Bucklaw äreästi, "tokko vetäisinkään solmun aivan kiinni, jollen jo olisi tässä asiassa käynyt niin pitkälle, ettei enää sovi hypätä taaksepäin."

"Hypätä taaksepäin!" huusi Craigengelt taitavasti teeskennellen kummastusta. "Sittenhän päästäisit varman pelin hyppysistäsi. Hypätä taaksepäin! Mitä, eikö tuon naikkosen raha —"

"Nuoren aatelisneidon, pyytäisin sinua sanomaan", keskeytti Bucklaw.

"No, no, en minä mitään loukkausta tarkoittanut. Eivätkö neiti Ashtonin myötäjäiset vedä vertoja parhaimmillekin Lothianin kreivikunnassa?"

"Aivan oikein", vastasi Bucklaw. "Mutta minä en huoli hiukkaakaan hänen myötäjäisistään — minulla on kyllin omaakin rahaa."

"Entäs äiti, joka rakastaa sinua niinkuin omaa lastansa?"

"Enemmänkin kuin lastansa, luullakseni", virkkoi Bucklaw. "Muuten ei siitä rakkaudesta olisi paljonkaan."

"Ja eversti Sholto Douglas Ashton, joka toivoo tätä naimiskauppaa hartaammin kuin kaikkea muuta maailmassa?"

"Siitä syystä", vastasi Bucklaw, "että hän minun avullani toivoo tulevansa valituksi parlamenttiin —n kreivikunnasta."

"Ja isä, joka on yhtä kiihkeä saamaan tämän naimiskaupan solmituksi kuin ikänä minä olen ollut kiivas korttipelin panosrahaa voittamaan?"

"Niin kyllä", virkkoi Bucklaw samalla halventavalla tavalla; "herra Ashton on niin viisas, että hän koettaa ainakin saada varmaksi tämän jokseenkin hyvän naimisliiton, koska hän ei voi tyttärensä myömisellä pelastaa suurta Ravenswoodin kartanoansa, jonka Englannin ylähuone pian on ryöstävä hänen kynsistään."

"No entä, mitä sanot itse nuoresta neidistä?" kysyi Craigengelt. "Onhan se korein tyttö koko Skotlannissa — ja rakastithan sinä häntä niin tulisesti, niin kauan kuin hän oli itsepintainen; ja nyt kun hän on suostunut ottamaan sinut ja rikkomaan kihlauksensa Ravenswoodin kanssa, sinä sanot 'pass', niinkuin korttipelissä sanotaan. Totta puhuen, Bucklaw, piru on sinut riivannut, sinä kun et enää ollenkaan tiedä mitä tahdot ottaa, mitä jättää."

"Minä tahdon yhdellä sanalla sanoa sinulle mitä mielessäni liikkuu", vastasi Bucklaw nousten ja ruveten astumaan edestakaisin. "Minä tahtoisin tietää, mikä piru on syynä tähän äkilliseen muutokseen neiti Ashtonin mielessä?"

"Mitä sinä siitä huolit", virkkoi Craigengelt, "koska tämä mielenmuutos on sinulle eduksi?"

"Minä tahdon sanoa sinulle mitä ajattelen", vastasi talon herra. "En ole koskaan paljon ymmärtänyt noiden hienojen aatelisnaisten menoja, ja voivat ne olla yhtä oikulliset kuin piru itse. Mutta tässä neiti Ashtonin mielenmuutoksessa on jotain, joka on niin pirullisen äkillistä ja liian tärkeää ollakseen vain hänen oma oikkunsa. Tahtoisinpa vanhoa, että rouva Ashton osaa käyttää kaikkia kojeita, joilla ihmismielen saa taipumaan, ja niitä kojeita on yhtä monta kuin on kuulaimia ja suitsia varsoja varten."

"Ja jos niitä ei olisi", virkkoi Craigengelt, "millä helvetin tavalla sitten saisimmekaan varsat opetetuiksi?"

"Se on totta sekin", sanoi Bucklaw pysäyttäen astumisensa lattialla ja nojautuen tuolin nojaan. "Ja paitsi sitä, onhan Ravenswood kuitenkin vielä tiellä. Luuletko, että hän antaa takaisin Lucyn lupauksen?"

"Aivan varmaan hän niin tekee", vastasi Craigengelt. "Mitä varten hän kieltäisi, koska hän kuitenkin tahtoo naida toisen tytön ja neiti Ashton toisen miehen?"

"Ja uskotko sinä todella", kysyi Bucklaw, "että hän aikoo naida tuon ulkomaalaisen aatelisneidon, josta huhu kertoo?"

"Kuulithan itsekin", vastasi Craigengelt, "mitä kapteeni Westenho siitä kertoi, ja heidän häittensä suurista varustuksista."

"Kapteeni Westenho", sanoi Bucklaw, "on liiaksi sinun kaltaisesi, Craigie-veikkonen, että hän kelpaisi siksi, mitä herra Ashton sanoisi 'uskottavaksi vieraaksimieheksi.' Hän juo kuin mies, kiroilee kuin mies, ja osaapa hän, pelkään minä, myös hiukan valehdella ja puijaillakin vielä päälliseksi. Ne ovat kylläkin kelpo avuja, Craigie-veikkonen, jos niitä sopivalla paikalla käytetään; mutta ne maistuvat kuitenkin liiaksi rosvolta, jotta tekisivät hyvän vaikutuksen oikeuden edessä."

"No hyvä", sanoi Craigengelt, "mutta uskotkos sitten eversti Douglas Ashtonin sanaan, joka kuuli markiisi A——n (se herra ei älynnytkään hänen olevan saapuvilla) julkisessa seurassa kertovan, että hänen sukulaisensa oli saattanut asiansa paljon paremmalle kannalle eikä enää huoli vaihtaa isänsä kartanoa hävinneen uskonkiihkolaisen vaaleaposkiseen tyttäreeseen ja että hänen puolestaan Bucklaw ottakoon vaan Ravenswoodin kuluneet kengät pitääksensä?"

"Sanoiko hän niin!" huusi Bucklaw riehahtaen hillittömään vimmastukseen, jommoiset puuskat hänellä eivät olleet harvinaisia. "Saakeli soikoon! Jos minä sen olisin kuullut, olisinpa kiskonut häneltä kielen suusta kaikkien hänen armastensa ja armolaistensa ja Vuoriston tappelukukkojenkin nähden! Miksikä ei Ashton iskenyt miekkaansa sen miehen läpi?"

"Piru vie, jos sen tiedän", virkkoi kapteeni. "Hyvin ansaittu palkka se olisi epäilemättä ollut. Mutta markiisi on vanha mies, ja hänen kimppuunsa käymisestä olisi ollut enemmän vaaraa kuin kunniaa. Parempi olisi, että ajattelisit, miten saisit neiti Ashtonin suojelluksi häväistykseltä, kuin että pyrkisit semmoisen miehen kimppuun, joka jo on liian vanha kaksintaisteluun ja istuu niin korkealla istuimella, ettei sinun kätesi sinne yletykään."

"Kylläpä se kuitenkin joskus on ylettyvä", sanoi Bucklaw, "ja hänen sukulaiseensa Ravenswoodiin myös vielä päälliseksi. Sillä välin tahdon pitää huolta siitä, ettei heidän aiheuttamansa häväistys tuota vahinkoa neiti Ashtonille. On se saakelin ikävä asia sentään, ja minä soisin, että se olisi jo suoritettu. Tuskinpa tiedän, miten häntä pitäisi puhutella — mutta täytä pikarit, Craigie-veikkonen, ja juokaamme hänen maljansa. Ilta on jo kulunut myöhään ja kelpo klaret-viinistä tehty yömyssy on parempi kuin parhaatkin miettimismyssyt koko Euroopassa."

KAHDEKSASKOLMATTI LUKU.

Tää on meillä puheenaineen' aina.
Yöll' ei hän tältä puheelt' unta saanut.
Pöydäss' ei saanut syödä rauhassa.
En muusta puhunutkaan kahden kesken
ja seuroissakin siihen viittailin.

Shakespeare. Hairauksia.

Seuraavana aamuna Bucklaw ja hänen uskollinen Achateksensa Craigengelt ilmestyivät Ravenswoodin kartanoon. Herra ja rouva ottivat heidät mitä kohteliaimmalla tavalla vastaan, ja samoin teki myös heidän poikansa ja perillisensä eversti Ashton. Änkytettyään ja punastuttuaan (sillä vaikka hän muissa asioissa oli tarpeeksi rohkea, niin oli hän kuitenkin lammasmaisen ujo, niinkuin ainakin ne ihmiset, jotka harvoin ovat oleskelleet sivistyneessä seurassa) — Bucklaw vihdoinkin sai suustaan sen pyynnön, että saisi viimein puhella neiti Ashtonin kanssa heidän lähenevästä liitostaan. Herra Ashton ja hänen poikansa katsahivat rouvaan, joka aivan huolettomasti vastasi Lucyn tulevan heti herra Bucklaw'n puheille. "Mutta minä toivon", lisäsi hän hymyillen, "että koska Lucy on niin nuori ja niin äsken viekoitettu kihloihin, jota hän nyt kovasti häpeää, niin te, hyvä Bucklaw, ette pane pahaksi, jos hän mielellään soisi äitinsä olevan läsnä tässä keskustelussa."

"Totta puhuen, hyvä rouva", sanoi Bucklaw, "sitä juuri minäkin puolestani olisin pyytänyt. Sillä minä olen niin vähän oppinut sitä, mitä kohteliaisuudeksi sanotaan, että varmaankin vahingossa laskisin suustani joitakuuta hirvittäviä tyhmyyksiä, jollette te auttais minua tulkitsemaan sanani."

Näin Bucklaw ujoutensa hämmästyksestä tällä ratkaisevalla hetkellä unohti täydestä syystä heränneen pelkonsa, että rouva Ashton vastustamattomasti piti tyttärensä ajatukset kurissa, ja näin hän menetti tilaisuuden saada omalla tiedustelemisellaan selvää Lucyn sydämen oikeista tunteista.

Muut herrat läksivät ulos, ja vähän ajan kuluttua astui rouva Ashton sisään tyttärensä kanssa. Lucy oli ulkomuodoltaan samanlainen kuin edellisissäkin tilaisuuksissa, joissa Bucklaw oli nähnyt hänet, ja hän osoitti pikemmin mielenrauhaa kuin liikutusta. Mutta tarkkasilmäisemmänkin tarkastelijan olisi ollut vaikea päättää, oliko tämä mielenrauha toivottomuuden vai huolettomuuden synnyttämä. Bucklaw'n mielessä riehuivat hänen omat tunteensa, niin ettei hänessä ollut tarkkaa naisen sydämen tutkijaa. Hän laski änkyttämällä suustansa sekavan puheen, hämmentäen aivan yhteen kaikki ne pari kolme asiaa, joista hän tahtoi puhua, ja lopetti jyrkästi kesken ennenkuin hän vielä oli päässyt oikeaan päätökseen. Neiti Ashton kuunteli tai oli kuuntelevinaan, mutta ei virkkanut yhtäkään sanaa vastaukseksi. Hän vaan piti silmänsä tuikeasti kiinni pienessä koruompeluksessaan ja teki sormillansa ahkerasti työtä, lieneekö se sitten johtunut vanhasta tottumuksesta vai tapahtunut tietämättä. Rouva Ashton istui vähän syrjempänä, melkein piilossa syvässä ikkunakomerossa, johon hän oli nostanut tuolinsa. Tästä paikasta hän nyt äänellä, joka kylläkin soi lempeältä ja leppoisalta, mutta sittenkin oli hiukan käskevä, milt'ei pakottava, kuiskasi: "Lucy kultaseni, huomaa — oletko kuullut, mitä Bucklaw sanoi?"

Tieto äidin läsnäolosta näkyi kadonneen onnettoman tytön muistista. Hän säpsähti, pudotti neulansa ja antoi hätäillen ja melkein yhdessä hengenvedossa kaksi perin vastakkaista vastausta: "Kyllä, äiti — en, äiti — suokaa anteeksi, en kuullutkaan."

"Siitä ei tarvitse punastua, armaani, ja vielä vähemmän siitä tarvitsee näin vaaleta ja säikähtyä", virkkoi rouva Ashton astuen esiin. "Tiedämmehän me, ettei neidon korva saa olla kovin karkäs miehen sanoja kuulemaan. Mutta sinun pitää muistaa, että herra Bucklaw puhuu asiasta, jota sinä jo aikaa sitten olet luvannut suosiollisesti kuunnella. Tiedäthän, kuinka suuresti me, sinun isäsi ja minä, haluamme tämän erittäin onnellisen asian toteutumista."

Rouva Ashtonin äänessä tuntui kehoittavainen, melkein ankara käsky, mutta se oli huolellisesti ja taitavasti peitetty mitä lempeimpään äidinhellyyden kuoreen. Tämä ulkokuori oli aiottu Bucklaw'ta varten, jota olikin helppo pettää. Itse kehoituksen sisällys sitä vastoin oli tarkoitettu säikähtyneelle Lucylle, joka hyvin ymmärsi, mitä hänen äitinsä puolet sanat tarkoittivat, vaikka niiden oikea merkitys olisi miten taitavasti tahansa ollut muilta salattu.

Neiti Ashton istui suorana tuolillaan ja loi ympärilleen katseen, joka ilmaisi pelkoa ja toista vieläkin kiihkeämpää tunnetta; mutta hän pysyi yhä edelleen aivan ääneti.

Bucklaw oli sillä välin astunut edestakaisin kamarissa, kunnes hänen mielensä oli rauhoittunut; mutta hän seisautui parin kolmen kyynärän päähän Lucyn tuolista ja puhkesi seuraaviin sanoihin:

"Olenpa, pelkään minä, ollut riivattu hupsu, neiti Ashton. Olen yrittänyt puhua teille semmoisoin sanoin, jollaisia minulle on väitetty nuorten herrasneitojen mielellään kuuntelevan, mutta te luullakseni ette ole ymmärtänyt mitä puhelin. Eikä se kovin kumma ollutkaan, sillä, piru vie, ymmärränkö sitä itsekään! Mutta nyt tahdon sen sanoa mutkistelematta ja suorilla Skotlannin sanoilla: teidän isänne ja äitinne ovat suostuvaiset kosintaani, ja jos teille kelpaa aviomieheksenne suora, nuori poika, joka ei aio koskaan kieltää teiltä mitä ikänä teidän mielenne tehnee, niin sitten panen teidät emännäksi paraaseen taloon kaikissa kolmessa Lothianissa. Te saatte asua rouva Girnington-vainajan talossa Canon-kadun varrella Edinburghissa, saatte käydä missä tahdotte, tehdä mitä tahdotte ja nähdä mitä tahdotte, sehän on suoraa puhetta. Sitä vain vaadin, että nurkka pöydässäni on varattu erälle kelvottomalle, vanhalle leikkikumppanilleni,

jonka minä mielummin tahtoisin ajaa pois kuin pitää, jollei se pirun vietävä pahus olisi saanut minua uskomaan, etten voi tulla toimeen ilman häntä. Ja siis toivon, ettette paheksu Craigie-veikkoseni seuraa, vaikka olisikin helppo löytää paljon parempiakin miehiä."

"Hyi teitä, Bucklaw", pisti rouva Ashton taas väliin. "Kuinka te voitte luullakaan, että Lucy paheksuisi tuon suorapuheisen, rehellisen, hyvänluotoisen miehen, kapteeni Craigengeltin seuraa?"

"No niin, armollinen rouva", vastasi Bucklaw; "mitä Craigie-veikon suoruteen, rehellisyyteen ja hyvään luonteeseen tulee, niin ne luullakseni ovat toinen toisensa vertaisia — mutta se ei kuulu ollenkaan tähän. Se poika tuntee minun tapani ja on minulle hyödyksi, ja minä, niinkuin jo sanoin, en voi tulla toimeen ilman häntä. Mutta kaikki tämä ei kuulu asiaan, sillä kun kerran olen saanut niin paljon rohkeutta, että uskalsin suoraan, selvin sanoin kosia, niin tahtoisin myös kuulla suoran, selvän vastauksen neiti Ashtonin omasta suusta."

"Hyvä Bucklaw", sanoi rouva Ashton, "säälikäämme Lucyn kainoutta. Minä vastaan teille hänen kuullen, että hän on jo luvannut tässä asiassa totella isäänsä ja minua. — Lucy kultaseni", lisäsi hän, ja hänen äänessään ilmeni taas samaa ulkonaista lempeyttä ja sisällistä ankaraa käskäväisyyttä, josta jo huomautimme, "Lucy, armas kultaseni, puhu itse, eikö ole totta mitä minä sanoin?"

Hänen uhrinsa vastasi vapisevalla, kolealla äänellä: "Minä olen luvannut totella teitä — mutta yhdellä ehdolla."

"Tyttäreni", selitti rouva Ashton herra Bucklaw'n puoleen kääntyen, "tahtoo sanoa odottavansa vastausta tuolta mieheltä Wienistä tai Regensburgista tai Pariisista, missä hän lieneekään, kirjeeseensä, jossa Lucy vaati häntä päästämään siitä lupauksesta, johon tuo mies on hänet viekkauksella kietonut. Ettehän suinkaan, hyvä ystäväni, pane pahaksi, että Lucy tässä asiassa on niin arkatuntoinen; se onkin meidän kaikkien yhteinen asia."

"Aivan niin, aivan oikein", sanoi Bucklaw, ja sitten hän puoleksi hyräili, puoleksi lausui seuraavat säkeet vanhasta laulusta:

"Vanhasta rakkaudesta ensin luovu,
ja sitten vasta uuteen lempeen suovu."

"Mutta olisinpa luullut", lisäsi hän vähän aikaa ääneti oltuaan, "että teillä olisi jo ollut aikaa saada kuusikin kertaa vastaus Ravenswoodilta. Piru vie, haluttaisipa minua mennä itse noutamaan sitä vastausta, jos neiti Ashton tahtoo suoda minulle sen kunnian ja uskoa minulle sen toimen."

"Ei millään muotoa", sanoi rouva Ashton, "meillä on ollut suuri vaiva saada poikani Douglas (jolle se toimi paremmin sopisikin) estetyksi lähtemästä niin vaaralliselle matkalle. Ja luuletteko, että me sallimme teidän, hyvä ystäväni, joka olette meille melkein yhtä rakas, mennä tuon hurjan miehen luo tämmöiselle hurjalle asialle? Kaikki meidän ystävämmme arvelevat, ja niinpä sinunkin, Lucy kulta, pitäisi arvella, että koska tuo kelvoton mies ei ole sanaakaan vastannut kirjeeseesi, tämä vaitiolo, niinkuin muulloinkin aina, on pidettävä suostumuksena. Ja liittoa kahden ihmisen välillä on pidettävä mitättömänä, kun toinen ei valvo enää oikeuttansa. Herra Ashton, joka ymmärtää semmoiset asiat paraiten, sanoo niin aivan selvään; ja siis, Lucy kulta — —"

"Äiti", vastasi Lucy tavattoman innokkaasti, "älkää minulta vaatiko enempää — jos hän antaa minulle onnettoman lupaukseni takaisin, sitten, sen jo sanoin, saatte tehdä minulle mitä tahdotte — sitä ennen olisi suuri synty niin Jumalan kuin ihmisten edessä, jos tekisin niinkuin vaaditte."

"Mutta, armaiseni, jos tuo mies itsepintaisesti on vastaamatta — —"

"Kyllä hän *vastaa*", vakuutti Lucy; "nyt on kuusi viikkoa kulunut siitä, kun hänelle lähetin jäljennöksen edellisestä kirjeestäni luotettavan sanansaattajan kautta."

"Et suinkaan! Ethän voinut — ethän tohtinut — —" sanoi rouva Ashton kiivaudella, joka aivan poikkesi hänen teeskennelystä sulavuudestaan. Mutta hän oikaisi kohta puheensa: "Lucy, armas kultaseni", virkkoi hän mitä lempeimmällä moittivalla äänellä, "kuinka sinulle saattoi tulla sellaista mieleen?"

"Ei se tee mitään", sanoi Bucklaw. "Minä kunnioitan neiti Ashtonia tämän arkatuntoisuuden tähden, ja ainoa, mitä soisin, olisi että hän olisi valinnut minut sanansaattajakseen."

"Ja kuinka kauan, olkaa hyvä, neiti Ashton, ja virkkakaa", kysyi äiti pilkatun, "meidän pitää odottaa teidän Pacoletinne, teidän ilmojen kautta lentelevän sanansaattajanne tuloa, koska ette voinut uskoa asiaanne meidän mitättömille, tavallisille, lihaa ja verta oleville postimiehillemme?"

"Minä olen laskenut tarkasti viikot, päivät, tunnit ja minuutit", sanoi Lucy, "ja viikon kuluttua vastaus on tuleva, jollei hän ole kuollut. — Saanko rukoilla teitä, herra", hän kääntyi Bucklaw'n puoleen, "että pyytäisitte äitiäni suomaan minulle armon aikaa tässä asiassa?"

"Minä tahdon hartaasti pyytää sitä rouva Ashtonilta", vastasi Bucklaw. "Niin totta kuin olen kunniallinen mies, neiti Ashton, minä kunnioitan teitä tämän hienotunteisuuden vuoksi. Ja vaikka tämän kosintani onnistuminen on nyt minulle kalliimpi sydämen toivo kuin koskaan ennen, luopuisin siitä heti paikalla, jos sitä asiaa niin ajateltaisiin, että teille tulisi siitä hetkenkään mielipahaa."

"Sitä ei herra Bucklaw'lla luullakseni ole syytä pelätä", sanoi rouva Ashton vihastuksesta vaaleana, "koska tyttären onni on oman äidin huolena. — Saanko kysyä, Lucy, mitä sanoja viimeinen kirjeesi sisälsi?"

"Aivan samat sanat, äitini", vastasi Lucy, "jotka te käskitte minun edelliselläkin kerralla

kirjoittaa."

"Viikon kuluttua", sanoi äiti teeskennellen jälleen äänensä lempeäksi, "voimme siis, armas kultaseni, toivoa tämän viivyttelämisen loppuvan."

"Neiti Ashtonia ei saa kiirehtiä", virkkoi Bucklaw, jonka tunteitten tylsyys ei suinkaan ollut syntyisin mistään sydämen pahuudesta. "Sanansaattaja voi tulla estetyksi tai viivytetyksi. Muistanhan minä, kuinka kerran koko päivä meni hukkaan matkalla siitä syystä vain, että hevoselta kenkä oli pudonnut. — Malttakaas, kun katsahdan almanakkaani — kahdeskymmenes päivä tästä lukien on pyhän Juudan päivä, ja edellisenä päivänä pitää minun olla Caverton Edgessä katselemassa herra Kittlegirthin mustan tamman ja Johnson jauhokauppiaan nelivuotisen varsan välistä kilpajuoksua. Mutta voinhan ratsastaa sieltä yötä myöten tänne, tai myös voi Craigie-veikko kertoa minulle miten kilpailu päättyi. Ja toivon, että sillä välin, samoin kuin en itse ole kiusaava neiti Ashtonia enemmällä vaatimisilla, tekin, armollinen rouva ja herra Ashton ja eversti, olette niin hyvät ja suotte neiti Lucyn häiritsemättä ja rauhassa tehdä päätöksensä."

"Herra", sanoi neiti Ashton, "te olette jalomielinen."

"Mitä siihen tulee, neiti Ashton", vastasi Bucklaw, "en luulisi olevani muuta kuin suora, hyväsydäminen nuori poika, niinkuin jo ennen sanoin, joka mielellään tekisi teidät onnelliseksi, jos te neuvotte häntä miten se olisi tehtävä."

Näin puhuttuaan hän lausui jäähyväisensä liikutetummalla mielellä kuin mikä muulloin oli hänelle tavallista, ja läksi pois. Rouva Ashton saattaessaan häntä huoneesta vakuutti hänelle, että Lucy täydelleen tunsu ja käsitti hänen rakkautensa vakavuuden: myös rouva pyysi häntä ennen lähtöään käymään herra Ashtonin puheilla, "koska", lopetti hän iskien Lucyyn tuikean katsahduksen, "Pyhän Juudan päivänä meidän kaikkien pitää olla valmiit *nimemme allekirjoittamaan ja sinettimme painamaan.*"

"Nimemme allekirjoittamaan ja sinettimme painamaan!" toisti Lucy hiljaa itsekseen, kun ovi painui kiinni. "Nimemme allekirjoittamaan ja sinettimme painamaan — ja niin tehtyämme kuolemaan!" Ja lyöden lahtuneet kätensä yhteen hän vaipui tuolia vasten, jolla istui, ja lepäsi sitten ikäänkuin tunnottomana.

Pian kuitenkin hänet herätti hänen veljensä Henrik, joka peuhaten astui sisään ja huutamalla muistutti, että Lucy oli luvannut antaa hänelle kaksi kyynärää punaista nauhaa solmukoristeiksi hänen uusiin sukkanauhoihinsa. Lucy nousi mitä maltillisimmin, aukaisi pienen norsunluisen lippaan, haki siitä pyydetyn nauhan esille, mittasi sen tarkkaan, leikkasi sen sopiviin kappaleihin ja solmi siitä semmoisia koristeita kuin poika halusi.

"Älä vielä pane lipasta lukkoon", sanoi Henrik, "sillä minun pitää vielä saada vähän hopealankaa, millä kiinnittää tiukusia haukkani jalkahihnoihin — vaikka eihän tuo uusi haukka niitä ansaitsisikaan. Sillä tiedätkös, vaikka meillä on ollut niin paljon vaivaa saada se pesästä, aina tuolta Possosta, Mannor-Waterista saakka, niin eipä siitä näytäkään tulevan mitään parempaa kuin tavallinen raatelija; se vain kastelee kyntensä peltopyyn veriin, ja sitten päästää sen taas lentoon. Ja mitä muuta se lintuparka sitten voi tehdäkään, ymmärtäähän sen, paitsi että se kituu ja kuolee lähimpään kanervikko-mättääseen tai orapihlajapensaaseen, mihin se ryömii piiloon?"

"Aivan niin, Henrik — aivan niin", virkkoi Lucy pitäen poikaa kiinni kädestä, annettuansa hopealangan. "Ja on maailmassa muitakin raatelijoita kuin sinun haukkasi ja muitakin vaivaisia lintuja, jotka tahtoisivat kuolla rauhassa, mutta eivät löydä mitään pehkoa eikä pensasta, mihin päänsä kätkisivät."

"Ohoh, sepä on taas korea puhe sinun romaaneistasi", sanoi poika, "ja Sholto sanoo, että ne ne ovat pääsi pyörälle panneet. Mutta jo kuuluu Norman viheltävän haukkaa; minun pitää mennä kiinnittämään hihnat jalkoihin."

Ja hän kiiruhti huolettomana ja iloisena, kuten lapsi ainakin, jättäen sisarensa katkerien mietteitten valtaan.

"Näyttää olevan sallittu", virkkoi Lucy, "että jokaisen elävän olennon, niidenkin, joiden tulisi osoittaa minulle eniten rakkautta, pitää luopua minusta ja jättää minut ahdistajieni käsiin. Ja oikein onkin, että niin on. Yksin ja ilman neuvonantajaa minä kietouduin tähän vaaralliseen tilaan — yksin ja ilman neuvonantajaa pitää minun myös irtautua tästä taikka kuolla."

YHDEKSÄSKOLMATTI LUKU.

Ei seuraa muuta,
kuin synkkä, musta alakuloisuus,
epäily toivoton, sen julma veli,
ja niiden kannoill' joukko kalmankarva
turmelevaisten tautein, kipujen
eloa kalvavaisten.

Shakespeare. Harhauksia.

Vaikea olisi ymmärtää, miten Bucklaw, joka muuten todella, niinkuin hän itsekin sanoi, oli hyväsydäminen, antautui tässä kosinnassaan kokonaan rouva Ashtonin johtoon. Mutta lukijan

pitää muistaa, että siihen aikaan skotlantilaisissa perheissä tyttäriä pidettiin sangen kovassa kurissa. Skotlannin tavat tässä, niinkuin monessa muussakin asiassa, olivat samat kuin ranskalaiset ennen Suurta Vallankumousta. Nuoret, korkeampiin säätyihin kuuluvat neidot pääsivät harvoin seuraelämään ennen naimisiinmenoaan ja olivat sekä lain että tavan vuoksi vanhempiansa tarkan holhouksen alla. Ja nämä vanhemmat pakottivat heitä kovinkin usein oman mielensä mukaisiin naimisliittoihin, aivan huolimatta itse asianomaisten sydämistä. Tämmöisissä tapauksissa kosija ei voinut morsiameltaan vaatia mitään muuta kuin että hän ääneti suostui vanhempiansa päätökseen. Tutustumiseen oli sangen vähän tilaisuutta, varsinkin likempään tutustumiseen. Kosijan piti valitessaan päättää ulkomuodon mukaan, aivan kuin Shakespearen näytelmässä "Venetsian kauppias" rakastajat valitsevat rasioita ja heittävät sattuman nojaan, mikä voitto heille oli tuleva tässä onnenpelissä, josta he olivat arvan ottaneet.

Ei voi siis kovin kummeksua, koska sen ajan tapa oli semmoinen, että Bucklaw'n herra, joka hurjan elämänsä vuoksi oli jokseenkin vieraantunut sivistyneestä seurasta, ei paljon välittänyt valitun morsiamensa rakkaudesta; olisipa moni tunteellisempi, kokeneempi, älykkäämpikin mies luultavasti pitänyt siitä yhtä vähän lukua. Bucklaw tiesi, että Lucyn vanhemmat ja ystävät pitivät kokonaan ja tärkeistä syistä hänen puoltaan, ja sehän oli kaikkien mielestä pääasia.

Todellisuudessa oli sitä paitsi markiisi A— Ravenswoodin lähdettyä ajanut tämän asioita tavalla, joka oli tehnyt miltei aivan mahdottomaksi hänen sukulaisensa naimisliiton Lucy Ashtonin kanssa. Markiisi oli Ravenswoodin harras, mutta ei viisas ystävä; tai paremmin sanoen, hän, niinkuin ystävät ja suojelijat useinkin, teki sen mukaan mitä hän itse arveli sukulaisensa todelliseksi eduksi, vaikka tiesi niin tehdessään toimivansa aivan hänen tahtonsa vastaan.

Markiisi näet ministerivaltansa koko voimalla hankiskeli vetoamista Britannian ylähuoneeseen saadakseen ne oikeudentuomiot kumotuksi, joiden nojalla Ravenswoodin perintömaat olivat joutuneet herra Ashtonin omiksi.

Tämmöinen vetoaminen, vaikka se nykyään onkin tavallinen, oli silloin vielä aivan outo Skotlannissa; siitä syystä vastapuolueen lakimiehet pitivät kovaa melua väittäen sitä yhtä oudoksi kuin laittomaksi ja väkivaltaiseksi sekaantumiseksi maan oikeudenkäyttöön. Ja koska tämä hanke niin suuresti suututti vieraitakin, jotka vain kuuluivat samaan valtiolliseen puolueeseen kuin Ashtonit, niin on helppo arvata, mitä Ashtonit itse arvelivat ja puhuivat heitä uhkaavasta tuntuva tappiosta. Herra William Ashton, jonka mieli oli vielä enemmän maallisille tavaroille ahne kuin pelkurimainen, oli lähenevästä vaarasta toivottomassa tuskassa. Hänen poikansa ylpeämpi sydän kuohui vimmaa, kun hän näki toivotun perintönsä menevän käsistään. Ja rouva Ashton, heistä kaikista kiivasluontoisin, piti Ravenswoodin tai pikemmin Ravenswoodin suojelijan käytöstä loukkauksena, joka vaati mitä tulisinta, verisintä kosta. Eipä siveä, luottavainen Lucykaan voinut olla taipumatta hänen ympärillään yhä ilmilausuttujen ajatusten mukaan ja arvelematta, että Ravenswoodin käytös oli liian hätäilevää ja tylyä. "Minun isäni", huokaili Lucy, "lausui hänet tervetulleeksi tähän kartanoon ja kehoitti likempään tuttavuuteen meitä tai ainakin salli sitä. Pitäisihän Ravenswoodin toki muistaa se ja osoittaa kiitollisuuttansa edes sillä, ettei hän niin ylen kiivaasti vaatisi omiksi luultuja oikeuksiaan. Minä olisin hänen tähtensä mielelläni luopunut kahta vertaa kalliimmistakin maista; mutta hän vaatii tätä kartanoa itselleen kiivaudella, joka osoittaa, ettei hän lainkaan muista kuinka kipeästi se asia minuakin koskee."

Näistä asioista ei Lucy kuitenkaan voinut kellekään muulle kuin itselleen valittaa, sillä hän pelkäsi muuten vielä enentävänsä kaikkien sukulaistensa vihaa rakastajaansa vastaan. Moittivathan he muutenkin kaikkea, mitä Ravenswoodin puolesta tehtiin, sanoen sitä laittomuudeksi, sorroksi ja väkivallaksi, jonka vertaa ei oltu nähty pahimpien Stuart-kuningasten pahimpina aikoinakaan. Ja häväistystä se heidän mielestään oli Skotlannille, että sen oppineitten tuomarien päätöksiä vedotaan ylemmän oikeuden tarkastettavaksi, jonka jäsenet tosin olivat korkeata sukuperää, mutta eivät olleet saaneet mitään oppia mistään siviililaista, ja luultavasti erityisesti halveksivat Skotlannin lakia. Luonnollinen seuraus tästä muka vääryydestä, jota herra Ashtonia vastaan hankittiin, oli se, että kaikin tavoin ja kiihkein yllytyksin yritettiin saada Lucy luopumaan kihlauksestaan Ravenswoodin kanssa; sillä olihan tällainen suvun verivihollisen kanssa tehty liitto muka häpeää ja syntiä ja teki vanhempien tuskan vielä katkerammaksi.

Mutta Lucyn mieli oli sittenkin luja; yksinäänkin ja ilman auttajaa olisi hän jaksanut paljon kestää. Hän olisi kestänyt isänsä tyytymättömyyden; hänen valituksensa valtaapäässeeseen puolueen muka itsevaltiaasta käytöksestä; hänen lakkaamattomat moitteensa Ravenswoodin kiittämättömyydestä; hänen loppumattomat selityksensä millä kaikilla keinoilla saattoi kiertää tehtyjä sopimuksia tai saada ne mitättömiksi; kaikki ne lauseet siviililaista, kaupunkilaista ja kirkonlaista, jotka hän tuekseen veti esille; ja hänen laveat luentonsa *patria potestas*-laista (isän vallasta).

Lucy olisi myös maltillisesti kestänyt tai vihastuksella torjunut luotansa veljensä, eversti Douglas Ashtonin katkerat soimaukset ja törkeät haukkumiset; niin myös muiden sukulaisten ja ystävien rohkeat, kiusalliset sekaantumiset. Mutta mahdotonta Lucyn oli ajan pitkään kestää tai väistää rouva Ashtonin lakkaamattomia, alituisia ahdisteluja. Sillä tämä rouva oli nyt lykännyt syrjään kaikki muut mielihalunsa ja koonnut kaikki henkensä voimat tähän tehtävään, jotta hän saisi tyttärensä kihlauksen rikotuksi ja naittamalla hänet Bucklaw'lle rakennetuksi rakastavien välille elinkautisen muurin. Vielä paljon syvemmästi kuin hänen miehensä tunsivat rouva Ashton ihmissydämen kaikki pohjukat. Hän tiesi siis tällä keinoin voivansa häneen, jota hän piti verivihollisenaan, iskeä syvimmän, tuntuvimman kostonhaavan. Ja tämä tarkoitus kiihoitti niin, ettei häntä estänyt kohottamasta kättään sekään tieto, että isku oli ensiksi lävistävä hänen oman lapsensa sydämen. Tämän peloittavan, lujan päätöksen tehtyään rouva Ashton tutkiskeli kaikkia tyttärensä sydämen pohjukoita ja perukoita teeskennellen käytöksensä milloin millaiseenkin muotoon, sitä mukaa kuin luuli tarkoitukselleen edulliseksi, ja vähitellen koetellen kaikenlaisia

julmia keinoja, joilla ihmismielen voi saada rikkomaan tehdyn päätöksensä. Muutamat näistä keinoista olivat tavallisempaa laatua, niitä ei tarvitse kuin sivumennen mainita. Toiset olivat ominaisia sille ajalle sekä tässä merkillisessä tapauksessa osallisille henkilöille.

Kaikkein tärkeintä oli se, että kaikki kirjeenvaihto molempien rakastavien välillä saatiin katkaistuksi; kultansa sekä valtansa avulla saikin hän tyttärensä saapuville pääsevät siinä määrin käskyjensä alaiseksi, ettei mikään piiritetty linna ole koskaan ollut tiukemmasti saarrettuna kuin neiti Ashton. Mutta sittenkään ei kukaan ulkonäöstä päättäen, olisi arvannut Lucyn olevan minkään vartioimisen alainen. Ravenswoodin alueen raja oli hänen suhteensa aivan kuin noitalinnoja ympäröivä näkymätön taikapiiri, jonka kautta ei mikään luvatta voi päästä ulkoa sisään eikä sisältä ulos. Tällä tavoin kaikki kirjeet, joissa Ravenswood ilmaisi Lucylle mitkä välttämättömät syyt pidättivät häntä ulkomailla, ja samoin myös jokainen kirjoitettu lippu, jonka Lucy lähetti hänelle mielestensä luotettavaa tietä myöten, joutuivat äidin käsiin. Tietysti nämä ryöstetyt kirjeet, varsinkin Ravenswoodin, sisälsivät paljon semmoista, mikä vielä kiihoitti rouva Ashtonin vihaa ja vahvisti hänen itsepintaisuuttaan, vaikka hänen syvälle juurtunut vihansa ei olisi tarvinnutkaan mitään kiihoitusta. Hän poltti aina kirjeet luettuun ne läpi; ja niiden kadotessa savuksi ja tuhkaksi liehui aina hymy hänen kokoonpuristetuille huulillaan ja leimahti riemunsäihke hänen tuikeista silmistään, todistaen rouva Ashtonin varmaa uskoa, että nuorten rakastavien toiveet pian olisivat savuna ja tuhkana.

Tavallisesti onni suopi menestystä niille, jotka osaavat nopeasti tarttua kiinni jokaiseen sen tarjoamaan tilaisuuteen. Mannermaalta oli näet saapunut huhu, joka oli syntynyt, niinkuin muutkin huhut aina, muutamista todennäköisiltä näyttävistä seikoista, mutta oli kaikkea tosiperustaa vailla; tämä huhu tiesi Ravenswoodin nuorenherran aikovan mennä naimisiin erään rikkaan, korkeasukuisen ulkomaan neidon kanssa. Tähän huhuun kumpaisetkin valtiollisesta vallasta ja kansan suosioista taistelevat puolueet Skotlannissa tarttuivat kiinni; sillä he nostattivat aina mielellään valtiollisia kiistoja kaikkein yksityisimmistäkin seikoista, jotka koskivat toisia tai toisia puoluelaisia.

Markiisi A— lausui ajatuksensa julkisesti ja peittelemättä, joskaan ei juuri kapteeni Craigengeltin kertomilla raa'oilla sanoilla, niin kuitenkin Ashtoneille kyllin loukkaavalla tavalla. "Minun mielestäni", sanoi hän, "tämä huhu on hyvin uskottava, ja hartaasti soisin sen toteutuvan. Semmoinen naimisliitto olisi paljon sopivampi ja kunniallisempi kuin jos Ravenswood ottaisi vanhan whigiläisen lakimiehen tyttären, jonka vehkeet ovat saattaneet hänen isänsä melkein täydelliseen häviöön."

Vastapuolue sitä vastoin, muistamatta kuinka juuri Ashtonit eivät tahtoneet ottaa korviinsa Ravenswoodin kosintaa, soimasi nuorenherran kevytmielisyyttä ja kavaluutta, ikäänkuin hän olisi viekoittelut Lucy Ashtonin kihloihin ja sitten oikullisesti ja syyttä hylännyt hänet toisen neidon tähden.

Huolta pidettiin siitä, että tämä huhu saapuisi Ravenswoodin kartanoon kaikkia mahdollisia teitä myöten; sillä rouva Ashton ymmärsi hyvin, että saman huhun saapuminen niin monelta haaralta välttämättömästi oli saattava sen todennäköiseksi. Muutamat siis kertoivat asian tavallisena huhuna; toiset täytenä totena. Milloin sitä kuiskuteltiin Lucyn korvaan ilkkuvalla pilkanteolla, milloin ilmoiteltiin totisen, vakavan varoituksen äänellä.

Lucyn veljeä Henrikiäkin käytettiin kiusauksen välikappaleena. Eräänä aamuna hän töytäisi sisarensa kamariin kädessä pajunoksa, jonka hän sanoi äsken tulleen Saksasta Lucyn käytettäväksi.^[16] Lucy, niinkuin olemme nähneet, rakasti hellästi tätä veljeänsä; hänen ajattelematon pilkkansa koski siis tällä hetkellä kipeämmin kuin kaikki vanhemman veljen harkitut loukkaukset. Tyttö-raukan suru ei ollut kuitenkaan vähääkään vihansekainen. Hän syleili poikaa ja sanoi hiljaa: "Henrik parka! Sinä puhut vain mitä sinulle on käsketty"; ja sitten hän purskahti hillittömään itkuun. Se liikutti pojan sydäntä, vaikkei hän iältään eikä luonteeltaan ollut syvätunteinen. "Piru minut vieköön", sanoi hän, "jos vielä tuon sinulle, Lucy, tuommoisia kiusansanomiamia. Sillä sinua minä rakastan enemmän", hän suuteli pois sisarensa kyyneleet, "kuin koko tuota muuta joukkoa. Ja minä annan sinun ratsastaa harmaalla pony-hevosellani; ja sinä saat vaikka ajaa neliä, jos tahdot — niin, ja saat mennä vaikka kylän toiselle puolelle, jos sinua haluttaa."

"Kuka sinulle on sanonut", kysyi Lucy, "ettei minun sallita mennä niin kauaksi kuin haluan?"

"Se on salaisuus", vastasi poika. "Mutta saatpa nähdä, että jos yrität päästä kylän taakse, niin hevoseltasi kenkä katkeaa tai sen jalka tulee vaivaiseksi tai linnan kello rupeaa soimaan tai jotain muuta tapahtuu, joka sinut palauttaa kotiin. — Mutta jos kerron sinulle enemmän näistä asioista, niin Douglas ei annakaan minulle olkavyötä, jonka hän minulle lupasi, ja sentähden jää hyvästi nyt."

Tämä puhe saattoi Lucyn mielen vielä synkemmän surulliseksi. Sillä hän näki nyt selvästi, mitä hän jo jonkun aikaa oli aavistanut, että hän ei ollut paljon paremmassa kuin väljässä vankeudessa isänsä kodissa. Tämän kertomuksen alussa mainittiin, että hänen mielenlaatunsa oli romanttinen, että hän kernaasti lueskeli hempeitä rakkaustarinoina ja että hän aina kuvitteli olevansa noiden tarinasankarien asemassa, joiden seikkailut, paremman lukemisen puutteessa, olivat täyttäneet hänen mielensä. Mutta nyt oli siitä haltijan sauvasta, jolla hän yksinäisyydessään oli huvikseen loihittanut esiin monenlaisia kuvia, tullut noidan-ase, pahojen henkien käskynalainen välikappale, jonka nostattamat haamut kauhistuttivat itse loitsijaa. Lucy tunsu, että hänen omat sukulaisensa katselivat häntä epäluulolla, ylenkatseella, inholla, melkein pävihalla; ja hänestä tuntui ikäänkuin se mies, jonka tähden hän oli joutunut tämän vainon alaiseksi, olisi myös hylännyt hänet. Todistukset Ravenswoodin uskottomuudesta vahvistuivatkin päivä päivältä.

Tähän aikaan palasi ulkomailta eräs onnenonkija, nimeltä Westenho, Craigengeltin vanha tuttava. Meidän kunnan kapteenimme, joka ilman erityistä käskyäkin säännöllisesti ja hartaasti edisteli rouva Ashtonin tuumia, sai helposti tämän ystävänsä rupeamaan apumieheksi. Kapteeni Westenho siis empimättä todisti tosiseikkoja suurentamalla ja lisäämällä olemattomia, että muka Ravenswoodin häät olivat aivan lähellä.

Näin kaikilta haaroilta ahdistettuna ja melkein toivottomaksi tuskastuneena ei Lucy enää jaksanutkaan tuota alinomaista surua ja kiusaa vastustaa. Hän tuli synkäksi ja hajamieliseksi, jopa toisinaan, vasten luonnollista ja oikeaa tapaansa, vastasi rohkeasti ja tulisesti niille, jotka kiusasivat kauan ja liian kovaa häntä. Hänen terveytensäkin heikkeni, ja hänen kuumeisesti hohtavat poskensa ja epävakainen katseensa todisti sitä tautia, jota nimitetään sydämen kuumeeksi. Useimmissa äideissä olisi tämän tuskan näky herättänyt sääliväisyyttä; mutta rouva Ashton, jonka mieli oli päätöksissään luja ja kova, katseli tätä Lucyn ruumiin ja sielun heikkenemistä samalla tunteella, jolla vihollisen insinööri tarkastelee piiritetyn kaupungin tornien horjahtamista hänen tykkitulensa alla. Tai paremmin sanoen, rouva Ashton piti noita äkillisiä puuskia ja mielen epätasaisuutta varmana merkinä siitä, että Lucyn lujuus alkoi horjua, samaten kuin onkija koukkuun tarttuneen kalan nykäyksistä huomaa, että pian on aika vetää saalis maalle. Ja jouduttaakseen ratkaisua rouva Ashton vielä lopuksi ryhtyi keinoon, joka oli hyvin sen ajan luonteen ja taikauskoisuuden mukainen, mutta jota lukija epäilemättä on pitävä inhoittavana ja todella pirullisena.

KOLMASKYMMENES LUKU.

Siell' asui noita, ryysyin puettu,
tahallaan köyhä, tuskin ravittu;
hän valitsi tään seudun aution,
ett' työnsä pirullinen, kirottu
ois salainen ja huomaitsematon,
ja kaukaa tuottais surman, turmion.

Keijujen kuningatar.

Lucy Ashtonin sairaus vaati pian oppineempaa hoitoa kuin mitä talon naispalvelijat saattoivat antaa. Gourlay mummo, jota joskus myös nimitettiin Boudenin noita-akaksi, oli se henkilö, jonka rouva Ashton nyt sangen tärkeistä syistä valitsi tyttärensä hoitajaksi.

Tämä eukko oli oppimattoman kansan parissa saanut suuren maineen tautien parantamiskyvyllään, varsinkin *panematautien* eli käsittämättömien tautien lääkitsemisellä, joille eivät oppineet tohtorit voineet mitään. Hän käytti osaksi kuunvalolla poimituista heinistä keitettyjä lääkkeitä, osaksi loitsusanoja ja noitatemppuja, jotka toisinaan kenties tekivät hyvän vaikutuksen sairaan mieleen. Semmoinen oli Gourlay mummon julkinen ammatti, ja sitäkin jo, niinkuin on helppo ymmärtää, naapurit sekä seudun papisto katselivat epäluuloisesti. Mutta salassa hän vielä syvemmältä harjoitti kiellettyjä tieteitä. Sillä vaikka tuo oletettu noituuden rikos oli julman rangaistuksen alainen, oli kuitenkin aina niitä, joille nälkä tai mielen katkeruus antoi niin suuren rohkeuden, että he rupesivat tähän vihattuun, vaaralliseen noidan ammattiin. Antoihan näet sen peloittava vaikutus heille valtaa ympäristön kansan keskuudessa, ja he saattoivat aina saada muutamia vähäisiä ropoja tuon luullun taidon harjoittamisella.

Gourlay mummo ei tosin ollut niin hullu, että hän olisi kehunut olevansa liitossa paholaisen kanssa; sillä se olisi ollut suurin keino päästä polttolavalle ja tervatynnyrien keskelle. Hänen haltijansa, vakuutti hän, oli hyvien haltijain sukua. Sittenkin hän ennusti onnea, selitti unennäköjä, keitti lemmenjuomia, hankki selvän varastetuista kaluista ja solmi sekä purki naimiskauppoja, tehden sitä kaikkea yhtä taitavasti kuin jos hänellä, niin kuin naapurit yleisesti luulivat, olisi ollut itse Belzebub apuna. Pahin seikka tässä noidan-ammattissa oli se, että noidat tavallisesti olivat semmoisia ihmisiä, jotka tiesivät olevansa kaikkien ihmisten vihan alaisia, eivätkä siis välittäneet, nostattivatko heidän tekonsa ihmisten vihaa vai ei. Todellisia rikoksia usein tehtiin noituuden peiton alla. Ja se inho, jolla me oikeuden pöytäkirjoista luemme näitä kurjia olentoja vastaan tehdyistä tuomioista, vähenee jossakin määrin, kun huomaamme, että useimmat heistä olivat myrkyttäjiä, parittelijoita ja pirullisia salaisten kotirikosten toimittajia ja siis täydelleen olivat ansainneet heille tuosta olemattomasta noituuden rikoksesta määrätty julmat rangaistukset.

Semmoinen oli Gourlay mummo, jonka rouva Ashton katsoi sopivaksi hoitajaksi tyttärelleen saadakseen Lucyn viimeisenkin tahdonlujuuden peräti masennetuksi. Vähemmän korkeassa arvossa oleva nainen ei olisi uskaltanut käyttää tätä keinoa. Mutta rouva Ashton oli niin korkea säädyltään ja niin luja luonteeltaan, ettei hänen tarvinnut huolia ihmisten puheista. Yleisesti sanottiinkin, että hän oli valinnut tyttärelleen parhaan ja taitavimman sairaanhoitajan sekä parantajan koko sillä seudulla. Sitä vastoin olisi alhaisempisäätystä, jos hän olisi tehnyt saman, epäilemättä soimattu ja arveltu, että hän oli ottanut avukseen ihmiskunnan pahimman vihollisen liittolaisen ja kumppanin.

Ämmä älysi joutuisasti ja puolista sanoistakin tehtävänsä, rouva Ashtonin tarvitsematta sitä suoraan selittää. Gourlay mummo olikin monin puolin sangen sopiva tähän hänelle uskottuun toimeen, joka onnistuakseen vaati jotenkin suurta ihmissydämen ja ihmishimojen tuntemista. Hän huomasi, että hänen ulkomuotonsa, jonka jo näimme silloin, kun tapasimme hänet sokean Liisan

kuolinhuoneessa, kauhistutti Lucyä. Ja vaikka hän tätä vaistomaista kauhua piti anteeksiantamattomana loukkauksena ja siitä syystä rupesi sydämessään vihaamaan tyttöparkaa, aloitti hän kuitenkin toimensa sillä, että hän koetti viihdyttää ja hävittää tätä inhoa. Se onnistuikin häneltä sangen pian; sillä hänen teeskennelty lempeytensä ja hellä huolensa, jommoista Lucy ei viime aikoina ollut muilta paljon saanut, heikensi ämmän julman ulkomuodon vaikutusta. Hänen huoleellinen apunsa ja todellinen taitonsa tekivät, että Lucy rupesi kuuntelemaan hänen sanojaan, vaikei hän vielä niihin täydelleen luottanutkaan. Ja pian ämmä, sairashuoneen ikävyyttä muka lievittääkseen, alkoi täyttää Lucyn mielen tarinoilla, joita kertoilemaan hän oli ylen taitava ja joita Lucy, lukemiseen ja miettimiseen tottuneena oli erittäin taipuvainen kuuntelemaan hartaalla korvalla. Ensi alussa hänen tarinansa olivat lempeää, huvittavaa laatua —

Öill' aina tanssivista keijusista,
ja itkein vaeltavista morsiamista,
korkeista torneista, joiss' ilkeät
noit'-akat vankejansa pitävät.

Mutta vähitellen ämmän tarinat saivat synkemmän, salaisemman luonteen. Ne olivat sitä laatua, että ne olisivat tehneet rauhattomaksi vähemmänkin uskoon taipuvaisen mielen, vähemmänkin herkkäuskoisella aikakaudella, varsinkin kun niitä kerrottiin sydänyöllä lampun valossa ja kun noidan vapiseva ääni, värähtelevät, kalmankarvaiset huulet ja kohotettu luiseva etusormi vahvensi vielä niiden vaikutusta. Vanha velho huomasi pääsevänsä voitolle ja alkoi nyt vähitellen vetää loitsupiiriä yhä ahtaammalle sen onnettoman uhrin ympärille, jonka mieleen hän vaikutti. Tarinoissaan hän kosketteli nyt muinaisia Ravenswoodien vaiheita, joiden mahtavuuden ja suuruuden maineen taikauskoinen kansa oli varustanut niin monella ihmeellisellä lisäyksellä. Tarina lähteen haltijasta kerrottiin laveasti ja kaikenlaisin kauhistavin seikoin höystettynä. Kalebin kerran mainitsema ennustus tuosta kuolleesta morsiamesta, jota viimeisen Ravenswoodin piti kosia, selitettiin salaisella tavalla. Ja ihmeellinen näkykin, joka oli ilmestynyt Ravenswoodille metsässä — hänen lukuisten kysymystensä kautta Liisa-mummon mökissä oli siitä levinnyt hiukan tietoa — tuli myös puheenaiheeksi, joka varustettiin monilla liioitteluilla.

Lucy ei olisi pitänyt paljonkaan lukua näistä tarinoista, jos ne olisivat koskeneet toista sukua tai jollei hänen oma mielensä nyt olisi ollut niin synkkä. Mutta siinä tilassa, jossa hän nyt oli, se ajatus voitti kaikki muut ajatukset, että hänen rakkautensa olikin pahansuopien voimien alainen. Taikauskon pilvi synkistyi nyt vielä enemmän hänen mieltänsä, joka oli jo ennestäänkin musta surusta, tuskasta, epäilyksistä ja ahdistavasta vainonalaisuudesta ja yksinäisyyden tunteesta. Hänen hoitajansa kertomuksista oli moni kaikkine asianhaaroineen niin suuresti hänen oman kohtalonsa kaltainen, että Lucy vähitellen rupesi puhelemaan ämmän kanssa semmoisista surullisista aineista ja alkoi johonkin määrin uskoa sydämensä salaisuuksia hänelle, vaikka hän yhä vielä katsoi häntä vaistomaisella kauhulla. Gourlayn mummo osasi kyllä käyttää tätä pintapuolistakin luottamusta. Hän johdatti Lucyn mieleen tulevaisuuden tiedustelemisen keinot — epäilemättä paras keino, jolla saa järjen sekaantumaan ja rohkeuden masentumaan. Enteitä selitettiin, unia tulkittiin ja muitakin temppuja luultavasti tehtiin, joilla senaikuisten tietäjien oli tapana kääntää ja lumota herkkäuskoisten kuulijainsa silmät. Mainittu on siinä tuomiossa, joka Gourlayn ämmästä langetettiin — hyvänä lohdutuksena on kuitenkin tieto siitä, että valtioneuvoskunnan asettama oikeus sittemmin tutki, tuomitsi ja poltatti tuon vanhan ilkimyksen North-Berwickin kentällä — siinä tuomiossa, sanon minä, on mainittu, että hän, monen muun rikoksen ohessa oli näyttänyt saatanan voiman ja viekkauksen avulla nuorelle aatelisneidolle peilissä sen nuorukaisen, jonka kanssa sanottu nuori neito oli kihloissa, ja oli siinä näyssä tuota nuortaherraa paraikaa muka vihitty toisen naisen kanssa. Mutta tästä, samoin kuin muutamista muistakin päätöksen pykälistä nimet ja aika näyttää tahallansa jätetyn pois luultavasti siksi, että häväistys säästyisi niiltä suvuilta, joita asia koski. Jos Gourlayn mummo todellakin oli tehnyt semmoisen silmäkääntäjän-konstin, niin on selvää, että hänellä sen petoksen toimeenpanemisessa oli ollut paljon voimallisempikin apu kuin mihin hän omine varoineen tai omalla taidollaan olisi kyennyt. Oli kuin olikin, tämä salainen näkyjen näyttäminen teki luonnollisen vaikutuksensa, se saattoi nimittäin neiti Ashtonin rauhattomaksi. Hänen mielensä tuli epätasaiseksi, hänen terveytensä huononi päivä päivältä, hänen käytöksensä tuli hourailevaksi, alakuloiseksi ja vaihtelevaiseksi. Hänen isänsä, osaksi arvattuansa syyn näihin pahoihin enteisiin, käytti isäntävaltaansa rohkeudella, jota hänessä harvoin huomattiin, ja ajoi ämmän talostaan. Mutta nuoli oli jo ammuttu ja sulkia myöten painunut haavoitetun metsäkauriin kupeeseen.

Vähän aikaa noita-akan lähdön jälkeen Lucy Ashton, kun hänen vanhempansa taas ahdistelivat häntä, vastasi heille kiivaudella, joka hämmästytti heitä: "Minä näen, että taivas ja helvetti ovat tehneet liiton estääkseen minua tulemasta Ravenswoodin vaimoksi. Mutta minun kihlaukseni sitoo minua kuitenkin, enkä tahdo enkä voi lupauksestani luopua Ravenswoodin suostumuksetta. Kunhan saisin sen tiedon", lopetti hän, "että Edgar vapauttaa minut sanastani, niin tehkää minusta mitä tahdotte, siitä en huoli. Koska timantit ovat kadonneet, mikä arvo olisikaan rasialla?"

Itsepäinen ääni, jolla Lucy sanoi nämä sanat, hänen silmistänsä säihkyvä tuima tuli ja hänen lujasti kokoonpuristetut kätensä ilmaisivat selvään, ettei vastaan puhuminen tässä auttaisi. Ainoa, minkä rouva Ashton viimein kavaluudellaan sai aikaan, oli se, että hän itse sai määrätä sanat, joilla Lucy piti kysyä Ravenswoodilta, aikoiko hän pysyä sanassaan vai luopuisiko hän "heidän onnettomasta kihlauksestaan", niinkuin sanat kuuluivat. Täten saatua etuaan rouva Ashton käytti niin viekkaasti ja taitavasti, että kirjeen lukija, sanoista päättäen, ei voinut muuta käsittää kuin että Lucy vaati rakastajaansa luopumaan liitosta, joka oli kumpaisenkin etujen ja halujen

vastainen. Mutta eipä rouva Ashton tähänkään petokseen vielä tyytynyt; hän katsoi lopulta parhaaksi kokonaan hävittää tämänkin kirjeen toivoen, että Lucyn viimeinen kärsivällisyys loppuisi ja hän kuulematta päättäisi poissaolevan Ravenswoodin syylliseksi. Mutta tämä toivo petti kokonaan. Se aika tosiaan oli jo kauan mennyt, jonka kuluessa vastaus mannermaalta olisi voinut saapua. Lucyn sydämessä yhä vielä kytevä pieni toivonkipinä oli siitä melkein kokonaan sammunut. Mutta se ajatus, että kirje kenties ei ollutkaan saatettu rehellisesti perille, ei tahtonut irtaantua hänen mielestään. Viimeinpä uusi keino, jota hänen äitinsä koetti, antoi Lucylle arvaamattoman tilaisuuden saada selvän siitä, mitä hän niin hartaasti halusi tietää.

Kun tuo helvetin palvelija oli kartanosta karkoitettu, niin rouva Ashton, joka aina mietiskeli kaikenlaisia keinoja, päätti käyttää aivan toisenlaista apumiestä vaikuttaakseen Lucyn mieleen. Tämä apumies oli arvoisa herra Bide-the-Bent, jo ennen mainittu presbyteriläinen pappi, joka oli erittäin ankara tapojen ja uskon puhtauden tulkitsija. Hänen apuansa rouva Ashton haki ajatellen samalla tavalla kuin tyranni murhenäytelmässä:

"Tään liiton papin saarna rikkokoon,
uskollisuuden sanokoon hän synniks."

Mutta rouva Ashton pettyi tämän apumiehen valitsemisessa. Kirkkoherra tosin helposti taipui hänen puolelleen eikä ollut yhtään vaikea saada häntä inhoamaan sitä asiaa, että jumalaapelkääväisen, jumalisesti elävän presbyteriläisperheen tytär joutuisi aviopuolisoksi nuorukaiselle, jonka isä oli ollut verenjanoinen episkopaalinen ja vainooja ja jonka kaikki esi-isät kalvosimia myöten olivat punanneet kätensä Jumalan pyhien verellä. Semmoinen naimisliitto kirkkoherran mielestä olisi ollut aivan samaa kuin jos joku Sionin tytär olisi mennyt naimiseen moabilaisen pakanan kanssa. Mutta vaikka herra Bide-the-Bentillä oli uskokuntansa ankarat periaatteet ja ankarat ennakkoluulot, oli hänellä myös tervettä järkeä, ja hänen sydämensä oli tullut helläksi juuri vainojen takia, joiden kärsiminen muulloin tavallisesti koventaa sydämet. Kahdenkesken neiti Ashtonin kanssa puhellessaan hän näki suurella säälillä hänen tuskansa eikä voinut sitä seikkaa sanoa muuksi kuin kohtuulliseksi, että Lucy tahtoi saada tietoa Ravenswoodilta heidän välisen juhlallisen liittonsa suhteen. Ja kun Lucy valitti hänelle olevansa tuskallisessa epäilyksessä, tokko hänen kirjeensä oli tullut perille, niin vanha mies rupesi astumaan pitkin askelin edestakaisin huoneessa, pudisti harmaata päätään, nojautui useamman kerran hetkeksi norsunluupontiseen sauvaansa ja mietiskelyään kauan aikaa myönsi viimein hänenkin mielestään Lucyn epäluulossa olevan niin paljon perää, että hän tahtoi itse auttaa häntä uudessa yrityksessä.

"En voi olla huomauttamatta, neiti Lucy", virkkoi hän, "että teidän arvoisa äitinne tässä asiassa on ylen kiivas, vaikka tosin hänen kiivautensa johtuu siitä, että hän haluaisi teille parasta etua sekä tässä että toisessa elämässä — sillä tuo mies on vainoojien sukua ja itsekin vainooja, kavaljeeri eli kapinoitsija ja pilkkaaja, joilla ei ole perintöä Jessessä. Mutta sittenkin olemme me velvolliset harjoittamaan oikeutta kaikkia kohtaan ja täyttämään lupauksemme ja liittomme niinhyvin muukalaisille kuin omille veljillemme. Sentähden minä, minä itse, tahdon auttaa teitä ja saattaa teidän kirjeenne tuon miehen, Edgar Ravenswoodin käsiin, toivoen, että siitä on seuraava teidän vapautuksenne niistä pauloista, joihin hän on teidät kietonut syntisellä tavalla. Ja koska en tässä asiassa tahdo tehdä mitään enempää enkä vähempää kuin mitä teidän kunnioitettavat vanhempanne ovat sallineet, niin pyytäisin teitä uudestaan kirjoittamaan saman kirjeen, jonka te korkea-arvoisan äitinne sanelun mukaan ennenkin kirjoititte, mitään lisäämättä ja mitään pois jättämättä. Ja minä lähetän sen kirjeen niin varmasti, että sen pitää tulla perille. Ja jos sittenkään teille, kunnioitettava nuori neito, ei tulisi vastausta, niin käy päättäminen, että tuo mies ääneti tahtoo luopua siitä ilkeästä liitosta, vaikka hän kenties ei kehtaa julkisesti antaa teille sanaanne takaisin."

Lucy suostui hartaasti kunnioitettavan kirkkoherran neuvoon. Uusi kirje kirjoitettiin aivan samoin sanoin kuin edellinenkin, ja herra Bide-the-Bent antoi sen sitten Santeri Moonshinelle vietäväksi. Santeri Moonshine oli näet kuivalla maalla ollessaan harras kirkon vanhin, mutta heti kun hän astui laivaansa tuli hänestä rohkein kaikista tullivarkaista, jotka ikänä ovat laskeneet kokkansa tuuleen Skotlannin itärannikon ja Campveren välillä. Sielunpaimenensa käskystä hän otti saattaaksensa kirjeen semmoiseen paikkaan, josta se varmaan oli pääsevä perille siihen pääkaupunkiin, missä Ravenswoodin nuoriherra nyt oleskeli.

Tämä poikkeus on ollut tarpeellinen, jotta voisimme ymmärtää edellisessä luvussa kerrotun keskustelun neiti Ashtonin, hänen äitinsä ja Bucklaw'n välillä.

Lucy oli nyt samassa tilassa kuin merimies, joka uiden aaltojen ajamana myrskyisellä merellä pitää kiinni yhdestä ainoasta laudasta, josta hän toivoo pelastusta. Mutta hänen kätensä, joilla hän pitää laudasta kiinni, heikkonevat heikkonemistaan, ja yön musta pimeys ympäröi häntä, paitsi silloin kun ukkosen leimaukset välkähtävät valaisten vaahtopäitä laineita, joihin hän pian on vaipuva.

Viikko mateli sivuitse viikon perästä, ja päivä päivän jälkeen. Pyhän Juudan päivä koitti, viimeinen armon päivä, jonka Lucy itse oli määrännyt; eikä vielääkään ollut mitään kirjettä eikä sanomaa Ravenswoodilta tullut.

Kuink' kauniit on nää nimet, aivan toista
kuin kirkkokirjan tuherrukset muut!
Sulhasen puustavit ens-rivin täyttää,
pystyssä, vaikka hoikkana kuin kuuset;
sen alla morsiamen kirjoitus
niin onpi hieno, hentokainen kuin
jasmiinikukat hänen tarhassansa.

Crabbe.

Pyhän Juudan päiväksi, niinkuin jo sanottu, ei ollut Ravenswoodilta tullut mitään tietoja eikä kirjettä; mutta sen sijaan saapui Bucklaw uskotun ystävänsä Craigengeltin kanssa. He tulivat jo aikaisin aamulla vahvistamaan aiottua kauppa sopimuskirjan allekirjoittamisella.

Tämä sopimuskirja oli huolellisesti kokoonpanttu herra Ashtonin oman valvonnan alaisena; ja oli päätetty, että neiti Ashtonin heikon terveyden tähden, niin ainakin sanottiin, tässä tilaisuudessa, jolloin paperit olivat allekirjoitettavat, ei saisi olla läsnä ketään muuta paitsi ne, joita asia lähimmin koski. Samoin myös oli päätetty, että vihkiminen oli toimitettava neljäntenä päivänä sopimuskirjan allekirjoittamisen jäljellä; se pykälä oli rouva Ashtonin päästä kotoisin, siksi, että Lucylla olisi niin vähän kuin suinkin aikaa peräytyä ja ruveta jälleen vastahakoiseksi. Sangen vähän näytti sentään olevan syytä semmoiseen pelkoon. Lucy kuunteli kaikkia näitä päätöksiä: toivottomuuden tyynellä välinpitämättömyydellä tai pikemmin sillä tylsyydellä, joka oli hänen sydämensä liiallisen ahdistuksen ja hämmästyksen seurauksena. Niin vähän tarkka silmä kuin Bucklaw'n ei hänen käytöksessään huomannut suuresti muuta kuin tavallista ujoutta nuorena neidossa, joka, sitä ei hänkään kuitenkaan voinut olla näkemättä, totteli ystävänsä tahtoa tässä asiassa tuntematta rakkautta sulhasta kohtaan.

Kun Bucklaw oli toimittanut tervehdyksensä, sai neiti Ashton vähäksi aikaa jäädä yksikseen; sillä hänen äitinsä tahtoi, että allekirjoitus tapahtuisi keskipäivällä, jotta avioliitto tulisi onnelliseksi.

Lucy antoi pukea ylleen mitä hänen seuralaisensa tahtoivat, ja hänen pukunsa oli siis sangen komea. Hänen lenkinsä oli valkeaa silkkiä, Brysselin pitseillä reunustettu, ja hiukset olivat koristetut ylenpalttisesti jalokivillä, joiden loisto näytti hyvin eriskummalliselta Lucyn kasvojen kalpeuden ja rauhattomien silmien himmeyden rinnalla.

Tuskin hän olikaan vielä valmiiksi puettu, niin Henrik tuli jo noutamaan halutonta morsianta juhlasaliin, jossa kaikki oli varustettu sopimuskirjan allekirjoittamista varten.

"Kuulepas, siskoseni", virkkoi poika, "olen sentään iloinen siitä, että otit Bucklaw'n etkä tuota Ravenswoodia, joka näyttää aivan espanjalaiselta suurelta herralta, joka on tullut meiltä leikkaamaan kaulaa poikki ja polkemaan ruumiitamme jaloin. Ja iloinen olen, että avara meri tänä päivänä on meidän välillämme, sillä en koskaan voi unohtaa, kuinka minä pelästyin, kun näin hänet ensi kerran ja luulin vanhan ritari Malisiuksen kuvan astuneen ulos kehyksistään. Sanopas minulle totuus, etkö sinäkin ole hyvin iloinen siitä, että pääset hänestä?"

"Älä kysele semmoisia, Henrik kulta", vastasi hänen onneton sisarensa; "ei ole monta asiaa tässä maailmassa, joka nyt enää voi saattaa minut iloiseksi tai surulliseksi."

"No niinhän nuoret morsiamet aina puhelevat", sanoi Henrik. "Älä siis ole niin synkkämielinen, Lucyseni, sillä toista virttä varmaan laulat vuoden kuluttua, — ja minähän nyt saan olla sulhaspoikana ja ratsastaa sinun edelläsi kirkolle; ja kaikki meidän sukulaiset ja ystävät ja kaikki Bucklaw'laiset seuraavat sitten jäljessä ratsain ja rivittäin — ja minä vedän ylleni purppuranpunaisen, kullalla ommellun nutun ja sulkatupsuhatun ja saan miekkavyön, jossa on kaksi reunusta, toinen kullasta, toinen Espanjan pitseistä, ja sitten saan tikarin miekan sijasta — oikeastaan olisi miekka enemmän mieleni mukainen, mutta isä ei tahdo siitä kuulla puhuttavankaan. Kaikki vaatteeni ja paljon muita tavaroita tulee tänä iltana Edinburghista Gilbert ukon kanssa kuormamuulien selässä — ja minä tuon sitten ne tänne ja näytän sinulle, heti kun ne ovat tulleet."

Pojan lörpötys keskeytyi tähän, sillä rouva Ashton, jota tyttären viipyminen huolestutti, tuli häntä noutamaan. Mitä suloisimmasti hymyillen hän otti Lucyn käsivarren kainaloonsa ja talutti hänet saliin, jossa häntä jo odotettiin.

Muita ei ollut läsnä kuin herra Ashton ja eversti Douglas Ashton — jälkimmäinen täydessä juhla-univormussaan — Bucklaw sulhaspuvussa ja Craigengelt, joka suojelijansa kukkaron avulla oli saanut upiuidet vaatteet kiireestä kantapäähän asti ja oli ylt'yleensä koruompeluilla peitetty. Viimeksi tuli vielä herra Bide-the-Bent; sillä oikeauskoisissa presbyteriläis-perheissä pidettiin papin läsnäoloa välttämättömän tarpeellisena kaikissa juhlallisemmissä tilaisuuksissa.

Viiniä ja muita virvokkeita tuotiin sille pöydälle, jolle sopimuskirjat olivat jo levitetyt allekirjoittamista varten.

Mutta ennenkuin vielä käytiin toimeen tai virvokkeiden nauttimiseen, kehoitti pastori Bide-the-Bent, herra Ashtonin viitattua, läsnäolevia hänen kanssaan yhtymään lyhyeen rukoukseen, jolla hän aikoi anoa siunausta näiden korkea-arvoisten henkilöiden väliselle liitolle. Aikakautensa ja virkansa suorapuheisuudella, joka salli selvin viittauksin vedota yksityisiin ihmisiin, hän sitten rukoili, että toisen asianomaisen sydän saisi parannusta palkinnoksi hänen alistumisestaan vanhempiansa tahtoon; ja että tämä morsian, kun hän oli täyttänyt lapsenvelvollisuutensa Jumalan käskyn mukaan kunnioittamalla isäänsä ja äitiänsä, saisi siitä luvattua siunauksen, pitkän elämän täällä maan päällä ja sitten autuaan osan paremmassa maailmassa. Vielä hän rukoili, että sulhanen luopuisi niistä turhuuksista, jotka eksyttävät nuorison jalat oikealta tiedon tieltä; että

hätä ei enää huvittaisi oleskella turhanpäiväisten, joutavien kumppanien, pilkkaajien, peuhaajien ja yöhön myöhään pikarin ääressä istujien kanssa (tässä paikassa Bucklaw vilkaisi Craigengeltiin) ja että hän luopuisi semmoisesta seurasta, joka viepi harhateille. Sopiva rukous herra ja rouva Ashtoninkin puolesta lopetti viimein tämän esirukouksen, joka siis tarkoitti kaikkia läsnäolevia, paitsi Craigengeltiä, joka arvoisan kirkkoherran mielestä jo taisi olla aivan auttamattomasti kadotuksen oma.

Nyt käytiin päivän toimeen. Herra Ashton allekirjoitti sopimuskirjan lakimiehen tavallisella juhlallisuudella ja tarkkuudella; hänen poikansa teki samoin soturin huolettomuudella; ja Bucklaw, piirrettyään nimensä kaikkiin paikkoihin niin kiireesti kuin vain Craigengelt sai sivut käännetyksi, pyyhki lopuksi kynänsä kapteenin uuteen pitsikaulukseen.

Nyt oli neiti Ashtonin vuoro kirjoittaa nimensä, ja hänen valpas äitinsä talutti hänet pöydän ääreen sitä varten. Ensiyrityksellään hän koetti kirjoittaa musteettomalla kynällä; ja kun se seikka huomattiin, yritti hän useamman kerran kastella kynää siihen aitohopeiseen musteastiaan, joka seiso pöydällä. Mutta aina valpas rouva Ashton auttoi tätä vajanaisuutta. Olen tuon turmiollisen sopimuskirjan nähnyt omin silmin, ja niissä selvissä kirjaimissa, joilla nimi Lucy Ashton joka sivulle on kirjoitettu, näkyy vain yhdessä ainoassa kohdassa aivan pieni värähdys, osoittaen minkälaisessa mielentilassa hän oli kirjoittaessansa. Mutta viimeinen allekirjoitus on keskeneräinen, musteella tahrattu. Sillä juuri kun hän kirjoitti sitä, kuului laukkaavan hevosen kavioiden kopinaa lähenevän portilla, sitten astuntaa ulkokäytävää myöten, ja ääni, joka käskevästi ajoi vastustelevat palvelijat pois tieltä. Kynä putosi Lucyn käsistä ja hän huudahti heikolla äänellä: "Hän on tullut! Hän on tullut!"

KAHDESNELJÄTTÄ LUKU.

Mä tunnen äänen — hän on Montague!
Tuo, poika, tänne miekkani!
Nyt saatavansa vihdoin saapi hauta,
sen minä vannon kunniani kautta.

Romeo ja Julia.

Tuskin oli kynä kerinnytkään pudota neiti Ashtonin kädestä, kun ovi lensi auki, ja nuori Ravenswood syöksyi sisään.

Lockhardin ja toisen palvelijan, jotka olivat turhaan koettaneet estää hänen kulkuansa käytävän yli eteisen kautta, nähtiin seisovan kynnyksellä, jäykistyneinä hämmästyksestä, ja sama hämmästyks levisi heti myös juhlasalissa oleviin. Eversti Douglas Ashtonin hämmästyksen sekaantui vihastustakin; Bucklaw'ssa ilmeni ylpeätä ja teeskenneltyä välinpitämättömyyttä; muissa, jopa rouva Ashtonissakin ilmaisi pelkoa; ja Lucy oli tästä arvaamattomasta ilmestyksestä jähmettynyt ikäänkuin kiveksi. Ilmestykseksi sitä hyvällä syyllä sopikin sanoa, sillä Ravenswood oli paljon enemmän haudasta nousseen kuin elävän vieraan näköinen.

Hän seiso aivan keskellä lattiaa, vastapäätä sitä pöytää, jonka ääressä Lucy istui, ja Lucyyn juuri hänen silmänsä tuijottivat, ikäänkuin ei ketään muuta olisikaan ollut läsnä, ilmaisten syvintä surua ja tulisinta vihastusta. Hänen musta ratsuviittansa, joka toiselta olkapäältä oli luisunut alas, roikkui alas hänen toista kuvettansa myöten leveinä poimuina, niinkuin Espanjan viitta ainakin. Koko hänen komea pukunsa oli matkasta ryvettynyt ja kiireisestä ratsastamisesta rypistynyt. Hänellä oli miekka kupeella ja pari pistoolia vyössä. Hänen leveälippainen lierihattunsa, jota hän ei sisään tullessaan ollut ottanut päästään, pimensi vielä enemmän hänen mustanpuhuvia kasvojansa. Niissä näkyi surun hävittävät jäljet sekä myös kalmankalpeus, mikä seuraa pitkällistä sairautta; kaikesta tästä hänen luonteeltaankin hiukan ankara ja tulinen muotonsa sai vielä tylymmän, melkein hurjan näön. Hatun alta alas valuvat sotkeutuneet, sekautuneet hiukset sekä myös hänen liikkumattomuutensa tekivät hänet pikemmin marmorikuvan kuin elävän miehen näköiseksi. Hän ei virkkanut ainoatakaan sanaa, ja koko muukin seura pysyi ääneti melkein kaksi minuuttia.

Vihdoinpa tämän äänettömyyden katkaisi rouva Ashton, jonka luonnollinen rohkeus sillä aikaa oli jo osaksi palannut. Hän kysyi syytä tähän luvattomaan sekaantumiseen.

"Se on kysymys, äiti", lausui hänen poikansa, "joka sopivimmin tulee minun suustani — minä vaadin Ravenswoodin herraa seuraamaan minua semmoiseen paikkaan, missä hänellä on parempi tilaisuus siihen vastata."

Mutta Bucklaw esteli sanoen: "Ei kukaan mies maan päällä saa riistää minulta etuoikeuttani vaatia selitystä Ravenswoodin herralta. — Craigengelt", lisäsi hän matalalla äänellä, "piru sinut vieköön, mitä sinä tuossa seisot ja tuijottelet, ikäänkuin näkisit kummituksia? Nouda miekkani tänne etuhuoneesta."

"Minä en kenenkään hyväksi", virkkoi taas eversti Ashton, "luovu oikeudestani vaatia edesvastuuseen tätä miestä, joka on suvulleni tuottanut ennenkuulumattoman häväistyksen."

"Malttakaa mieltänne, hyvät herrat", sanoi Ravenswood, kääntyen tylyllä katsannolla heitä kohti ja kohottaen kättään, ikäänkuin kieltääkseen heidän taistelunsa. "Jos te olette yhtä kyllästyneet elämään kuin minä, niin kyllä löydän sopivan paikan ja ajan taistellakseni jompaakumpaa tai kumpaakin vastaan. Mutta nyt ei minulla ole aikaa joutaviin riitoihin narrien kanssa."

"Narrienko!" huusi eversti Ashton puoleksi paljastaen miekkansa, ja Bucklawkin kaappasi sen kahvasta, jonka Craigengelt juuri samassa oli tuonut hänelle.

Mutta herra Ashton, joka pelkäsi poikansa henkeä, riensi molempien nuorten herrain ja Ravenswoodin väliin huutaen: "Poikani, minä käsken — Bucklaw, minä pyydän, olkaa rauhalliset, kuningattaren ja lain nimessä!"

"Jumalan lain nimessä!" lausui herra Bide-the-Bent, hänkin astuen nyt kohotetuksi käsin Bucklaw'n, everstin ja heidän vihansa esineen välille. "Jeesuksen nimeen, joka toi rauhan maan päälle ja hyvän suosion ihmisten keskelle — minä pyydän — minä rukoilen — minä käsken teitä välttämään väkivaltaa! Jumala vihaa verenhimoisia — se, joka miekkaan tarttuu, hän miekkaan hukkuu."

"Luuletteko te minua koiraksi, herra", tiuskaisi eversti Ashton kiukkuisesti kääntyen hänen puoleensa, "taikka vielä halvemmaksi eläimeksi, kun tahdotte, että minun pitäisi kärsiä tällaisesta häväistystä isäni talossa? — Antakaa minun mennä, Bucklaw. Hänen pitää käydä kaksintaisteluun minun kanssani tai, niin totta kuin tuolla ylhäällä on taivas, minä pistän hänet kuoliaaksi tällä paikalla!"

"Te ette saa koskea häneen", kielsi Bucklaw; "hän säästi kerran henkeni, ja vaikka hän olisi itse piru, joka olisi tullut koko tätä kartanoa asukkaineen päivineen perimään, niin hänelle pitää rehellisesti antaa tilaisuus puolustaa itseänsä."

Tämä molempien nuorten herrojen vihan kiista antoi Ravenswoodille tilaisuuden huutamaan tyyliä, kovalla äänellä: "Ääneti! — Se, joka todella hakee vaaraa, odottakoon sopivaa aikaa, jolloin hän sen on löytävä. Minun tehtäväni täällä on pian täytetty. — Onko tämä teidän käsialaanne, neiti Ashton?" lisäsi hän leppeämmällä äänellä, ojentaen neiti Ashtonille hänen viimeisen kirjeensä.

Vapiseva "on" sana pääsi pujahtamaan Lucyn huulien välistä — niin voi parhaiten sanoa, sillä ei tuntunut siltä kuin hän olisi sen tahallansa lausunut.

"Ja onko tämäkin teidän käsialaanne?" Hän ojensi hänelle kihlauskirjan, jonka he molemmat olivat allekirjoittaneet.

Lucy pysyi ääneti. Pelästys ja toinen vielä voimallisempi, sekavampi tunne olivat saattaneet hänet niin peräti hämmennyksiin, että hän tuskin käsitti, mitä häneltä oli kysytty.

"Jos te, herra", virkkoi herra Ashton, "aiotte tuohon paperiin perustaa jotakin laillista vaatimusta, niin älkää toivokokaan saavanne siihen mitään vastausta muuten kuin oikeuden edessä."

"Herra William Ashton", lausui Ravenswood, "minä pyydän, että te ja kaikki muut, jotka minua kuulette, ette väärin ymmärtäisi aikomustani. Jos tämä nuori neiti omasta vapaasta tahdostaan vaatii minulta takaisin tämän paperin, niinkuin hänen kirjeestään päättäen voisi luulla, niin on se paperi minulle vähemmänarvoinen kuin mikä karissut kuiva lehti hyvänsä, jota tämä syystuuli ajelee kangasta myöten. Mutta minä tahdon ja minun pitää saada kuulla totuus hänen omasta suustaan — ennenkuin sen olen saanut, en lähde tästä paikasta. Murhata minut kenties voitte, koska teitä on niin monta. Mutta minä olen asetettu mies — ja hurjistunut mies — enkä tahdo kuolla ilman veristä kostoa. Semmoinen on minun päätökseni, oli se teille mieleen tai ei. Minä tahdon kuulla neiti Ashtonin päätöksen hänen omasta suustaan — hänen omasta suustaan, kahden kesken ja ilman vieraita miehiä tahdon sen kuulla. Valitkaa siis", lausui hän, oikealla kädellään paljastaen miekkansa ja vasemmalla samassa tempaisten pistoolin vyöltään ja vetäen hanan vireeseen; mutta miekan kärjen ja pistoolin suun hän sittenkin käänsi lattiaan päin, — "valitkaa siis, tahdotteko nähdä veritulvan tässä salissa vai tahdotteko sallia minulle ratkaisevan keskustelun kihlatun morsiameni kanssa, jota keskustelua minun on oikeus vaatia niin hyvin Jumalan kuin Skotlanninkin lain mukaan?"

Kaikki perääntyivät kuullessaan hänen puheensa tuiman äänen ja nähdessään sitä seuraavan rohkean teon; sillä todellisen hurjuuden tuimuus melkein aina voittaa kaikki sitä vastustavat heikommat himot. Pappi oli ensimmäinen, joka sai sanan suustansa. "Jumalan nimeen", lausui hän, "kuulkaa rauhan ehdotusta minulta, Jumalan halvimmalta palvelijalta. Mitä tämä kunnioitettava herra tahtoo, on johonkin määrään kohtuullista, vaikka hän vaatii sitä ylen väkivaltaisella tavalla. Sallikaa hänen saada kuulla neiti Lucyn omilta huuilta, että neiti Lucy velvollisuutensa mukaan on suostunut vanhempiensa tahtoon ja katuu liittoonsa hänen kanssaan, ja sen vakuutuksen saatuaan hän on rauhassa palaava omaan kotiinsa eikä ole enää oleva meille haitaksi. Voi! Onhan vanhan Aatamin voima uudestisyntyneissäkin suuri — pitäähän meidän siis osoittaa pitkämielisyyttä niitä kohtaan, jotka ollen vielä katkeruuden sapessa ja vääryyden orjuudessa antavat maallisten himojen hillitsemättömästi yllyttää itseään. Antakaamme siis Ravenswoodin nuorenherran puhella pari sanaa neiti Ashtonin kanssa, niinkuin hän tahtoo. Siitä on vain seuraava hetkellinen sydämentuska tälle kunnioitettavalle neidolle, koska hän nyt peruuttamattomasti on antanut vanhempiensa tahdon mukaan lupauksensa. Tapahtukoon, sanon minä, tällä tavalla. Minun virkani velvoittaa minua kehoittamaan ja pyytämään teitä, kunnioitettavia läsnäolijoita, suostumaan tähän sovinnon ehdotukseen."

"Ei koskaan!" vastasi rouva Ashton, jonka vimma nyt oli jo voittanut hänen ensi hämmästyksensä ja pelästyksensä, "ei koskaan tämä mies saa puhua kahdenkesken minun tyttärenti, toisen miehen kihlatun morsiamen kanssa. Lähteköön tästä kamarista kuka tahtoo, minä jään tänne. *Minä* en pelkää hänen hurjuuttaan enkä hänen aseitaan, vaikka ne näyttäivät", rouva loi silmänsä everstiin, "kovasti peloittavan muutamia samaa sukunimeä kantavia."

"Jumalan tähden, hyvä rouva", rukoili kunnianarvoisa pappi, "älkää kaatako öljyä tuleen. Ravenswoodin herralla, siitä olen varma, ei suinkaan voi olla mitään sitä vastaan, että te olette

läsnä, siihen nähden, että tämä nuori neito on niin heikossa terveydentilassa ja että teidän äidin velvollisuutenne sitä vaatii. Minäkin tahdon jäädä tänne; kenties harmaat hiukseni voivat estää liikaa kiivastusta."

"Pysykää vain täällä minun puolestani, herra", vastasi Ravenswood, "ja pysyköön rouva Ashton myös, jos hän katsoo sen sopivaksi. Mutta muut menkööt ulos."

"Ravenswood", sanoi eversti Ashton kulkien hänen sivuitsensa mennessään ulos, "tästä minä ennen pitkää vaadin teidät edesvastuuseen."

"Tehkää niin", vastasi Ravenswood, "milloin vain teitä haluttaa."

"Mutta minulla", virkkoi Bucklaw puoleksi hymyillen, "on etuoikeus päästä teidän puheillenne, minulla on vanhanlainen velka suorittamatta."

"Tehkää miten mielenne tekee", vastasi Ravenswood. "Suokaa minun vain tänäpäivänä olla rauhassa, niin huomenna on rakkain tehtäväni taistella teidän kanssanne kunnes tulette tyydyttyiksi."

Muut herrat läksivät ulos huoneesta; herra Ashton yksin vain viipyi.

"Ravenswoodin herra", sanoi hän lepyttävällä äänellä. "Sen verran kuin minä tiedän, en ole ansainnut, että te panette toimeen minun kodissani tämmöisen häiriön ja hävityksen. Jos te tahdotte pistää miekkanne tuppeen ja seurata minua työhuoneeseeni, niin voin näyttää teille mitä vakuuttavimman todistuksen, että teidän nykyisestä laittomasta käytöksestänne ei voi —"

"Huomenna, herra Ashton — huomenna — huomenna kuulen mitä ikänä tahdotte selittää", toisti Ravenswood keskeyttäen hänet. "Mutta tällä päivällä on oma pyhä ja välttämätön tehtävänsä."

Hän viittasi oveen päin, ja herra Ashton läksi ulos.

Ravenswood pisti miekkansa tuppeen, laski hanan alas ja pani pistolin takaisin vyöhönsä, astui lujasti ovelle, jonka hän lukitsi — otti sitten, takaisin tultuaan, hatun päästänsä, pyyhkäisi hajalle valuneet hiuksensa kasvoiltansa ja katsahti Lucyn silmillä, joissa äskeinen vihan tuli oli nyt suonut sijan surulle. "Tunnetteko te minua, neiti Ashton?" kysyi hän. "Minä olen yhä vielä Edgar Ravenswood."

Tyttö pysyi ääneti, ja Ravenswood jatkoi yhä kiihtyvällä innolla. "Minä olen vielä sama Edgar Ravenswood, joka rakkaudesta teihin laiminlöi pyhän velvollisuutensa ja oli vaatimatta kostoa kunniansa häväistyksestä. Minä olen se Ravenswood, joka teidän tähtenne on antanut anteeksi vihollisilleen, vieläpä ystävyydessä lyönyt kättä onnensa sortajan ja rosvoijan, isänsä petkuttajan ja murhaajan kanssa."

"Tyttäreni", vastasi rouva Ashton keskeyttäen hänet, "ei suinkaan voi epäillä, että te todella olette sama mies. Teidän puheenne myrkyllinen katkeruus muistuttaa hänelle kylleksi, että hänen isänsä verivihollinen puhuu hänelle."

"Malttakaa mielenne, rouva, minä pyydän", vastasi Ravenswood. "Minun pitää saada vastaukseni neiti Ashtonin omasta suusta. — Vielä kerran sanon, Lucy, minä olen sama Ravenswood, jolle te soitte juhllallisen lupauksenne ja jonka nyt tahdotte peräyttää ja rikkoa."

Lucyn verettömiltä, väriseviltä huulilta ei kuulunut muuta kuin sanat: "Se oli minun äitini."

"Hän puhuu totta", sanoi rouva Ashton. "*Minä* se olin, joka, Jumalan ja ihmisten lain kautta minulle tulevan äidinvallan nojalla neuvoin häntä ja yllytin häntä peruuttamaan tämän turmiollisen, ajattelemattomasti solmitun liiton ja hävittämään sen niinkuin itse Raamattu käskee."

"Raamattu!" kertasi Ravenswood ylenkatseellisesti.

"Lukekaa hänelle ne tekstin sanat", sanoi rouva Ashton kääntyen papin puoleen, "joiden nojalla te itse, vaikka varovaisen vastahakoisesti, julistitte mitättömäksi kihlauksen, josta tämä väkivaltainen mies niin kiivaasti puhuu."

Pappi otti raamatun taskustaan ja luki siitä seuraavat sanat: "Jos joku nainen vannoo valan Herralle ja sitoo itsensä valalla, ollessaan isänsä kodissa nuoruudessaan; ja jos hänen isänsä kuulee sen valan ja siteen, jolla hän on sielunsa sitonut, ja jos hänen isänsä häneen tyytyy; sitten kaikkien valainsa pitää pysyä, ja jokaisen valan, jolla hän on sielunsa sitonut, pitää pysyä."

"Eikö juuri niin ollutkin meidän laitamme?" keskeytti Ravenswood.

"Hillitse maltiton mieleesi, nuori mies", vastasi pappi, "ja kuule mitä sitten pyhässä tekstissä seuraa: Mutta jos hänen isänsä ei suostu siihen sinä päivänä, kun hän sen kuulee, niin ei mitkään hänen valoistaan eikä hänen lupauksistaan, joilla hän on sielunsa sitonut, pidä pysymän; ja Herra on antava hänelle anteeksi, koska hänen isänsä ei suostunut."

"Ja eikö", pisti rouva Ashton nyt tulisesti ja riemullisesti väliin, "eikö ollut meidän asiamme juuri semmoinen, johon tämä pyhän Raamatun paikka sopii? — Voiko tämä mies kieltää, että me tytön vanhemmat heti kun kuulimme valasta tai lupauksesta, jolla meidän tyttäreemme oli sitonut sielunsa, paheksuimme sitä mitä selvimmin sanoin ja kirjallisesti ilmoitimme tälle miehelle päätöksemme?"

"Ja siinäkö kaikki?" vastasi Ravenswood Lucyn puoleen katsahtaen. "Tahdotteko luopua vannotusta uskollisuudestanne vapaasta tahdosta ja keskinäisestä rakkaudestamme tuommoisten kurjien, ulkokultaisten sanasolmujen vuoksi?"

"Kuulkaa häntä!" sanoi rouva Ashton papin puoleen katsoen. "Kuulkaa Jumalan pilkkaajaa!"

"Jumala hänelle anteeksi antakoon", vastasi herra Bide-the-Bent, "ja valistakoon hänen tietämättömyyttensä!"

"Kuulkaa, mitä minä teidän tähtenne olen uhrannut", lausui taas Ravenswood yhä vielä puhuen Lucylle, "ennenkuin te suostutte siihen, mitä teidän nimessänne on tehty. Turhaan ovat parhaat ystäväni kiihkeästi kehoittaneet minua saadakseen minut peruuttamaan päätökseni; turhaan ovat he huomauttaneet, mitä vanhan sukuni kunnia vaatisi. Kuolleetkin ovat nousseet haudasta minua varoittamaan, mutta minä en ole heidänkään varoituksistaan huolinut. Tahdotteko te palkinnoksi tästä uskollisuudestani lävistää sydämeni juuri sillä aseella, jonka sokea luottamukseni on antanut teille käteen?"

"Herra Ravenswood", vastasi rouva Ashton, "te olette saanut kysyä kysyttävänne niinkuin tahdoitte. Mutta näettehän, että minun tyttäreni on aivan kykenemätön teille vastaamaan. Minä siis tahdon vastata hänen sijastansa ja antaa teille vastauksen, johon teidänkin täytynee tyytyä. Te tahdotte tietää, haluaako Lucy Ashton vapaaehtoisesti, että kihlaus, johon hän on tullut viekoitetuksi, rikottaisiin. Teillä on omassa kädessänne hänen kirjeensä, jossa hän pyytää sanaansa takaisin; ja vielä selvempänä todistuksena hänen tahdostaan on tämä naimisliitto Bucklaw'n herran kanssa, jonka hän tänä aamuna on allekirjoittanut tämän arvoisan kirkkoherran nähden."

Ravenswood katsoi osoitettuun paperiin ikäänkuin kiveksi jähmettyneenä. "Ja onko neiti Ashton", kysyi hän papilta, "petoksetta ja pakoituksetta allekirjoittanut tämän paperin?"

"Sen vakuutan niin totta kuin virkani on pyhä."

"Tämä tosiaankin", lausui Ravenswood tylästi, "on vastustamaton todistus, ja tarpeetonta sekä epäkunniallista olisi, jos vielä tuhlaisin sanojani mitättömiin moitteisiin. — Tässä, neiti Ashton", hän laski Lucyn eteen sen paperin, joka sisälsi heidän allekirjoittamansa kihlauksen, sekä myös kultarahan puoliskonsa, "tässä ovat teidän ensimmäisen kihlauksenne vahvistukset; olkaa uskollisempi tässä uudessa liitossanne. Minun vain pitää vielä vaivata teitä sillä pyynnöllä, että antaisitte pois vastaavat merkit, jotka ovat todistuksena minun liian suuresta luottamuksestani — tai pikemmin sanoen, minun erinomaisesta hulluudestani."

Rakastajansa vihaiseen katseeseen Lucy vastasi silmänluonnilla, joka näytti, ettei hän käsittänyt paljon mitään. Osaksi hän kuitenkin näkyi älynneen Ravenswoodin sanat; sillä hän nosti kätensä, ikäänkuin päästääkseen auki sinisen nauhan, joka oli hänellä kaulassa. Tätä aikomusta hän ei kuitenkaan kyennyt täyttämään; mutta rouva Ashton leikkasi nauhan poikki ja irroitti siitä kultarahan puoliskon, jota Lucy siihen asti oli salaa povellaan kantanut. Lucyn kopio sopimuskirjasta oli jo jonkun aikaa ollut hänen äitinsä hallussa. Ylpeällä niauksella rouva ojensi molemmat Ravenswoodille, joka saadessaan kultakappaleen käteensä oli suuresti liikutettu.

"Ja näinkö hän kantoi sitä", puhui hän itsekseen, "näinkö hän kantoi sitä omalla povellaan — aivan lähellä omaa sydäntään — silloinkin kun — — Mutta valitukset eivät nyt auta", sanoi hän pyyhkäisten silmästänsä siihen uhkuneen kyyneleen ja tuli jälleen tylyn ja vakavan näköiseksi. Hän meni kamiinitakan luo ja viskasi paperit sekä kultakappaleet tuleen, tallaten niitä kantapäällään, ikäänkuin perinjuurin hävittääkseen kaikki.

"En tahdo kauemmin", sanoi hän sitten, "olla täällä vastenmielisenä vieraana. — Siihen pahaan, mitä te minulle suotte, ja siihen pahaan, mitä te minulle olette tehnyt, rouva Ashton, en tahdo vastata muuta kuin että soisin tämän olevan viimeisen vehkeenne teidän tyttärenne kunniaa ja onnea vastaan. — Ja teille, neiti Ashton", jatkoi hän Lucyn puoleen kääntyen, "ei minulla nyt enää ole muuta sanottavaa, kuin että rukoulen Jumalaa, että te ette tulisi kaikkien ihmisten puheen aiheeksi tämän teidän oikullisen ja tieteen taiten tehdyn petoksenne tähden." Näin puhuttuaan hän kääntyi ympäri ja läksi ulos huoneesta.

Herra Ashton oli sillä välin pyynnöillään ja käskyillään pidätellyt poikaansa sekä Bucklaw'ta syrjäisessä huoneiston osassa, jotta he eivät uudestaan tapaisi Ravenswoodia. Mutta kun tämä astui suuria portaita myöten alas, antoi Lockhard hänelle kirjeen, jossa oli Sholto Douglas Ashtonin nimi allekirjoituksena. Se sisälsi, että Ravenswoodin herra antaisi tiedoksi, mistä hän neljän, viiden päivän kuluttua olisi tavattavana, koska kirjeen lähettäjällä olisi suoritettava tärkeä tehtävä hänen kanssansa, niin pian kuin eräs välttämätön perheasia ensin oli loppuun saatu.

"Vastatkaa eversti Ashtonille", sanoi Ravenswood vakavasti, "että minä olen Wolfs Cragissa tavattavana milloin vain hänen aikansa paraiten sallii."

Ja kun hän sitten astui ulkoportaita alas, jotka johtivat kartanolle, tuli taas Craigengelt häntä vastaan tuoden sanan, että Bucklaw'n herra toivoi, ettei Ravenswood lähtisi vielä Skotlannista, ei ainakaan kymmeneen päivään, koska Bucklaw mielellään tahtois lausua hänelle kiitoksensa sekä entisestä että myös äskeisestä kohteliaisuudesta.

"Sanokaa herrallenne", vastasi Ravenswood kiivaasti, "että hän valitkoon aikansa. Hän on tapaava minut Wolfs Cragissa, jollei toinen jo ennättäne sitä ennen täyttää hänen tarkoitustaan."

"*Minun* herralleniko!" huusi Craigengelt, jonka rohkeus nyt paisui siitä, kun hän näki eversti Ashtonin ja Bucklaw'n seisovan kartanon eduspenkereellä. "Sallikaa minun sanoa, ettei minulla tietääkseni ole mitään herraa maan päällä ja etten salli semmoista puhetta!"

"Mene sitten helvettiin ja etsi herraasi sieltä!" huusi Ravenswood antaen valtaa vihastukselleen, jota siihen saakka oli hillinnyt. Samassa hän työnsi Craigengeltin luotaan niin kovasti, että tämä vierähti rappusia alas ja jäi siihen tunnettomanamakaamaan. — "Hullupa minä olenkin", virkkoi Ravenswood heti itsekseen, "kun tuhlaan vihaani tuommoiselle kurjalle koiralle."

Ravenswood nousi nyt hevosen selkään, jonka hän tullessaan oli sitonut kiinni lähellä olevaan

aitaukseen; sitten ratsasti hän hyvin hitaasti Bucklaw'n ja eversti Ashtonin sivuitse nostaen hattuansa kumpaisellekin ja katsoen lujasti heitä suoraan silmiin, tervehtien heitä tällä mykällä tavalla, ja he vastasivat tervehdykseen yhtä tyyliä ja vakavasti. Ravenswood jatkoi hitaasti kulkuansa kunnes hän saapui kujan suuhun, ikäänkuin näyttääkseen, että hän pikemmin olisi suonut tulevana estetyksi kuin karttanut sitä. Mutta portista ulos päästyänsä hän käänsi hevosensa ympäri ja katsoi hetken aikaa kartanoa kiintein katsein. Sitten hän kannusti kelpo ratsuaan ja ajaa karahutti tiehensä yhtä tulisella kiiruulla kuin noidan vallasta karannut paha henki.

KOLMASNELJÄTTÄ LUKU.

Ken tulevi morsiusluoneesta?
Se on Asrael, enkeli kuolon.

Thalata.

Edellä kerrotun kauhistuttavan tapauksen jälkeen Lucy kannettiin omaan kamariinsa, jossa hän jonkun aikaa makasi aivan tunnottomana. Myöhemmin seuraavana päivänä hän kuitenkin näytti jälleen tointuvan. Hän oli taas rauhallinen ja vakava, vieläpä havaittiin hänessä jonkinlaista kevytmielistä iloisuuttakin, mikä ei millään tavoin ollut sopusoinnussa hänen tilansa ja mielenlaatunsa kanssa ja jota vähän väliä taas katkaisivat syvän äänettömyyden ja alakuloisuuden tai oikullisen närkästyksen puuskat. Rouva Ashton pelästyi kovasti ja kysyi kotilääkäriänsä neuvoa. Mutta Lucyn suoni ei sykkinyt tavallista kovemmin; lääkäri ei siis tiennyt muuta kuin että tauti oli sielussa, jonka tähden hän neuvoi kohtuullista liikuntaa ja huvitusta. Neiti Ashton ei virkkanut koskaan sanaakaan siitä, mitä juhlasalissa oli tapahtunut. Olipa syytä epäillä tokko hänellä oli siitä muistoakaan; sillä usein nähtiin hänen nostavan kättänsä kaulaansa, ikäänkuin hän olisi hakenut sinistä nauhaa, joka häneltä ryöstettiin. Ja sitten hän aina mutisi kummastuneena ja pahoilla mielin, kun ei voinut sitä löytää: "Se oli viimeinen side, joka kiinnitti minua elämään."

Kaikista näistä peloittavista merkeistä huolimatta rouva Ashton ei kuitenkaan tahtonut viivyttää tyttärensä häitä; sillä hän oli jo liiaksi sekaantunut siihen asiaan voidakseen peräytyä. Paljon vaivaa hänellä sentään oli saada asian nurja puoli salatuksi Bucklaw'lta. Sillä hän näki selvään, että tämä, jos hän olisi havainnut tyttäressä vähänkin vastahakoisuutta, olisi heti rikkonut kihlauksen äidin suureksi häpeäksi ja häväistykseksi. Rouva Ashton päätti siis, että häät, jos Lucy yhä oli tekemättä vastarintaa, piti vietettämän ennenmäärätynä päivänä; hän näet toivoi, että hänen tyttärensä rauhaton mieli asutopaikan, tilan ja säädyn muutoksesta parantuisi paljon joutuisemmin ja täydellisemmin kuin tohtorin antamista, hitaasti vaikuttavista rohdoista. Herra Ashton, jolla sukunsa koroittaminen ja oman itsensä puolustus markiisi A——n hankkeita vastaan aina olivat silmien edessä, saatiin myös helposti suostumaan tähän päätökseen. Tuskinpa olisi hän muutenkaan ollut mies sitä vastustamaan, vaikka olisi tahtonut. Mitä nuoriin herroihin, Bucklaw'hon ja everstiin tulee, niin he väittivät, että sen jälkeen, mitä oli tapahtunut, olisi häpeällistä lykätä häitä tuntiakaan myöhemmäksi kuin mitä oli määrätty; sillä muuten kaikki varmaan luulisivat heidän sen tehneen sentähden, että Ravenswoodin väkivaltainen käynti ja uhkaukset olivat säilyttäneet heitä.

Bucklaw tosin ei olisi suinkaan vaatinut tämmöistä liikaa kiirettä, jos hän olisi käsittänyt neiti Ashtonin terveyden tai pikemmin mielen todellisen tilan. Mutta sen ajan tapa tämmöisissä tilaisuuksissa ei sallinut muuta kuin aivan lyhyitä, harvoja keskusteluja sulhasen ja morsiamen välillä; ja rouva Ashton käytti tätä tapaa niin taitavasti, ettei Bucklaw saanut nähdä mitään eikä tietää onnettoman morsiamensa terveydestä ja tunteista.

Häitten edellisenä iltana Lucylle tuli taas kevytmielisyyden puuska, niin että hän nuoren tytön tavallisella ilolla tarkasti kaikki häävaatteet y.m., jotka oli varattu kutakin perheen jäsentä varten.

Aamu koitti kirkkaana ja iloisena. Häävieraat kokoontuivat uhkein parvin likeltä ja kaukaa. Siinä iloisessa juhlassa olivat läsnä herra Ashtonin sukulaiset sekä rouvan vielä korkeampisäätyinen suku, niin myös sulhasen kaikki sukulaiset ja ystävät, kaikki komeissa vaatteissa ja jalojen ratsujen selässä, jotka olivat nekin koreissa valjaissa ja siloissa. Olipa paitsi näitä vielä melkein jokainen arvokkaampi presbyteriläisperhe seitsemän penikulman alalla katsonut velvollisuudekseen saapua tähän tilaisuuteen, jota pidettiin jonkinlaisena voittona markiisi A——sta, koska hänen sukulaiselleen sen kautta oli tapahtunut häväistys. Komea aamiainen oli vieraiden tultua tarjona, ja heti kun pöydästä noustiin, huudettiin: "Hevosten selkään!" Morsian astui Henrik veljensä ja äitinsä välillä. Hänen eilinen iloisuutensa oli muuttunut syväksi surullisuuden varjoksi, joka ei sentään näyttänyt luonnottomalta näin tärkeänä hetkenä. Hänen silmänsä loistivat ja hänen poskensa punoittivat, mitä ei oltu moneen aikaan nähty. Tämä hänen kasvojensa ihmeellinen ihannus ja hänen pukunsa komeus vaikutti sen, että hänen astuessaan ulos nousi yleinen ihastuksen humina, johon eivät naisetkaan voineet olla ottamatta osaa. Hääväen noustessa hevosten selkään herra Ashton, joka oli rauhan mies ja kaikkien menojen tarkka noudattaja, torui Henrik poikaansa siitä, että tämä oli vyölleen ripustanut omituisen pitkän sotamiekan, jonka hän oli veljeltään everstiltä lainannut.

"Jos sinulla pitää olla ase", sanoi isä, "tässä rauhallisessa tilaisuudessa, niin mikset ottanut sitä lyhyttä tikaria, joka sinulle tuotiin Edinburghista?"

Poika puolustautui selittäen, että tikari oli kadonnut tietämättömiin.

"Sitten olet kai sen itse pannut piiloon", virkkoi isä, "siitä turhasta halusta, että tahdoit pitää kupeellasi tuommoista kummitusta, joka olisi saattanut kelvata ritari William Wallaselle. — Mutta samapa se, nouse nyt hevosen selkään ja pidä huoli sisarestasi."

Poika teki kuten käskettiin ja sai sijansa komean saattojoukon keskuksessa. Siihen aikaan hänen päässään pyöri vain hänen oma ulkomuotonsa, miekkansa, kultasilainen nuttunsa ja sulkatupsuhattunsa, niin ettei hän huomannut mitään muuta. Mutta myöhemmin hän aina kuolinpäiväänsä saakka muisti, että hänen sisarensa käsi, joka kosketteli häntä, kun Lucy istui satulassa hänen takanaan, tuntui kylmältä ja kostealta kuin hautakiven marmori.

Loistaen kauas mäkien ja alankojen yli tämä uljas hääsaattue saapui viimein pitäjän kirkolle, jonka he täyttivät melkein aivan täyteen. Sillä herroja ja naisia — palvelijoista puhumattakaan — oli toista sataa läsnä. Vihkiminen toimitettiin presbyteriläisten menojen mukaan, johon kirkkokuntaan Bucklaw'kin nyt oli katsonut parhaaksi kääntyä.

Kirkon edustalla jaettiin runsaasti almuja lähiseutujen vaivaisille, ja jaon toimittajana oli John Mortsheugh, joka vastikään oli tullut muutetuksi autiolta Erakon kirkkomaaltansa haudankaivajan virkaan Ravenswoodin kylän kirkkoon. Gourlayn mummo, kahden ikäsisarensa kanssa — (samoja, jotka olivat häntä auttaneet sokean Liisan ruumista kääriessä) — istui syrjässä laakealla hautakivellä, kateellisesti katsellen heille tulleita osia. "Olisipa John Mortsheugh", virkkoi Anni Winnie, "voinut muistaa vanhoja aikoja ja vanhoja kummejansa, vaikka hän onkin niin korea tuossa uudessa, mustassa nutussaan. Minä vain olen saanut viisi silliä, en kuutta, eikä tämä näy olevan oikea kuuden-pennyn raha, ja onpa tämä lihapalakin, tohdin sanoa, unssin vertaa keveämpi kaikille muille annettuja paloja. Ja se vielä päälliseksi on suonikasta polvipalaa, kun sitä vastoin sinun palasi, Leena, on takareittä."

"Minunko vai, sanoi hän?" mutisi halvattu ämmä, "minun palani on puoleksi luuta, luullakseni. Kun suuret herrat antavat jotain siitä, että köyhät vaivaiset käyvät heidän häissään ja hautajaisissaan, pitäisi ainakin antaa semmoista, josta on apua, luulisin minä."

"He eivät annakaan lahjojansa", virkkoi Gourlay mummo, "rakkaudesta meitä kohtaan — eivätkä myöskään huoli siitä, saammeko ravintoa vai kuolemmeko nälkään. Kylläpä he antaisivat meille vierinkiviä leipäpalojen sijasta, jos siitä olisi apua heidän turhamaiselle komeudenhalulleen. Ja kuitenkin he vaativat meiltä kiitollisuutta, siksihän he sitä sanovat, aivankuin olisivat antaneet lahjansa todellisesta rakkaudesta ja suosiosta."

"Se oli aivan oikein sanottu", vastasi toinen ämmä.

"Mutta kuules, Liisa Gourlay, sinä, joka olet vanhin meistä, sanopas, oletko koskaan nähnyt suurempia ja koreampia häitä?"

"Enpä juuri muista nähneeni", vastasi Gourlay mummo. "Mutta toivottavasti pian taas näen yhtä suuret hautajaisetkin."

"Ja se huvittaisikin minua aivan yhtä paljon", virkkoi Anni Winnie. "Sillä ruokaa saadaan yhtä runsaasti, eikä tarvitse nauraa ja irvistellä ja vetää suutansa iloiseksi ja toivottaa onnea tuolle helkkarin herrasväelle, joka kohtelee meitä niinkuin järjettömiä luontokappaleita. Minä mielelläni käärin hautajaispalan esiliinaani ja laulelen vanhaa lauluani:

"Kun leivän liinahani ja pennin pussiin saan;
ei siitä hyöty sulle, ei paha mullekaan."

"Se on oikein, Anni", sanoi halvattu akka. "Jumala suokoon meille viheriäisen joulun ja lihavan kirkkomaan!"

"Mutta sitäpä tahtoisin sinulta kysyä, Gourlay kummi, koska sinä meistä olet vanhin ja viisain, kuka ensimmäisenä tästä iloisesta hääjoukosta saa käydä pitkälleen?"

"Näetkö tuota maan mainiota tyttöä tuolla", sanoi Gourlay ämmä, "joka kiiltää ja kuultaa yltyleensä kullasta ja kalliista kivistä, hän, jota nostetaan valkean hevosen selkään, satulaan tuon purppuranuttuisen hätäkellon taakse, jolla on pitkä pamppu kupeellaan?"

"Mutta sehän onkin morsian!" huudahti toinen ämmä, jonka kylmässä sydämessä liikahti kuitenkin hiukka sääliä. "Sehän on itse morsian! Voi voi! Niin nuori, niin hyvä ja niin kaunis — vai sen, hänen aikansa niin lyhyt?"

"Minä sanon sinulle", vakuutti ennustaja, "hänen hikiliinansa on jo noussut hänelle kaulaan, uskokaa pois, ken tahtoo. Hänen tiimakellossaan ei ole enää monta hiekkajyvää karisematta, eikä se kummaa olekaan — kun sitä on niin kovasti ravistettu. Lehdet karisemistaan karisevat nyt puista, mutta hän ei ole elävin silmin näkevä niiden tanssivan ja pyöriskelevän kuin keijukaiset Martinpäivän tuulessa."

"Sinähän hoitelit häntä kolme kuukautta", virkkoi halvattu eukko, "ja sait siitä kaksi punaista kolikkoja, jollei minulle ole valhetta kerrottua."

"Niin, niin", vastasi Gourlay ämmä katkerasti irvistäen. "Ja lupasihan herra Ashton minulle vielä kelpo punaisen puvunkin kaupan päällisiksi — polttolavan ja kahleet ja tervatynnyrin, tyttöseni! — Eikö se ole kunnan juomarahaa, — kun minä valvoin yöt päivät hänen kituvan tyttärensä kanssa. Mutta pitäköön hän vain sen palkan oman armollisen rouvansa varalta, kummit."

"Olenpa jo kuullut huhun" sanoi Anni Winnie, "että tuo armo ei ole aivan armollinen rouva."

"Näettekö häntä tuossa", sanoi Gourlay mummo, "kuinka hän kiemailee ratsastaessaan harmaalla ruunallansa kirkkomaalta? — Onpa hänessä enemmän pirun juonia, tuossa vaimossa, joka noin komeana ja koreana tuolla ratsastaa, kuin kaikissa Skotlannin noita-akoissa, jotka ikänä ovat

kuutamolla lentäneet North-Berwickin nurmikon yli."

"Mitä te noita-akoista puhutte, te sen vietävät ämmät!" tiuskaisi John Mortsheugh. "Teettekö te tässä taikojanne aivan kirkkomaan keskellä manatakseenne turmiota sulhaselle ja morsiamelle? Pois kotiin nyt, sillä jos minä otan siimani käteen, niin te joudutte perille kiireemminkin kuin mitä tahtoisitte."

"Huh, hyvänen aika!" vastasi Gourlay ämmä. "Nytpä muka koreillaan ja keikistellään uudessa, mustassa nutussa ja hyvin jauhoitetussa tukassa, ikäänkuin ei oltaisi ikänä nälkää nähty! Ja varmaanhan sitten vingutetaan viulupahaista tänä iltana herraskartanossa, mihin muutkin kaikki käsisahurit monen virstan päästä taitavat tulla. Saapas vain nähdä, John, kestänevätkö sinun kielesi — siinä se tempu on, poikasen."

"Kuulkaapas vieraat miehet", sanoi Mortsheugh, "kuinka hän uhkaa minulle vahinkoa ja noituu minua. Jos jotain pahaakaan tänä iltana sattuu minulle tai minun viululleni, niin kyllä siitä laitan mustimman yöllisen retken, jolla hän ikänä on käynyt. Minä vedän hänet pappiskokouksen ja kirkkoneuvostokunnan eteen — olenhan minä itsekin puoli pappi, nyt kun olen unilukkarina asutussa pitäjässä."

Näiden ämmien ja koko ihmiskunnan välinen viha teki, että juhlalaitokset eivät nostattaneet heidän mielihyväänsä; mutta niin ei ollutkaan muun kansanjoukon laita. Hääjoukon komeus, koreat puvut, tuliset ratsut, kauniiden naisten ja jalojen herrojen iloinen näky vaikuttivat niinkuin tuleekin katsojien mieleen. Lakkaamattomat huudot: "Eläköön Ashtonit ja Bucklaw't!" sekä pistoolien ja pyssyjen pamaukset, joilla morsianta tervehdittiin, todistivat, kuinka suurella mielihyvällä kansa katseli hääjoukkoa, seurattessaan sen paluumatkaa kartanolle. Joku vanha talonpoika tai hänen emäntänsä tosin irvisteli tuon äsken kohonneen suvun komeudelle muistellen hävinneiden ravenswoodilaisten aikoja. Mutta hekin tunkeilivat sittenkin kartanolle, himoten sitä hyvää ruokaa, jota siellä tänä päivänä oli tarjona niin köyhille kuin rikkaillekin, ja tunnustivat siten, että "siellä herra, missä herkut."

Näin palasi Lucy isänsä kotiin, kaikki sekä rikkaat että köyhät seurassaan. Bucklaw oikeutensa mukaan ratsasti nuorikkonsa rinnalla; mutta tottumattomana tähän outoon asemaan hän pikemmin koetti vetää kansan huomiota puoleensa komeudellaan ja ratsastustaidollaan kuin yrittämällä puhella kahden kesken Lucyn kanssa. He saapuivat onnellisesti kartanolle kesken tuhansia riemullisia hurraahuutoja.

Niinkuin tiedämme, vietettiin vanhaan aikaan häitä juhlallisella komeudella, jonka nykyajan hienempi aisti on hylännyt. Häävieraat tässä tilaisuudessa saivat ylenmäärin runsaan päivällisen, jonka tähteet, sen jälkeen kun palvelijat olivat niistä kyllänsä saaneet, jaettiin hurraavalle kansalle; ja niihin vielä lisättiin niin monta tynnyrillistä olutta, että ilo ulkonakin nousi pian yhtä korkealle kuin sisällä huoneissa. Herrat joivat sen ajan tavan mukaan pitkin siemauksin kallista viiniä; naiset puolestaan, valmistuttuaan tansseihin, joilla hääilo aina päättyi, odottivat suurella halulla herrojen tuloa juhlasaliin. Vihdoin viimeinkin viinin juojat, kun ilta jo oli jokseenkin myöhään kulunut, tulivat miehissä naisten huoneeseen, jossa he, viinistä ja ilosta vilkastuneina ja pantuansa pois miekkansa, taluttivat maltittomaksi käyneet parinsa saliin. Musiikki kuului parvelta, kaikuen kohokuvien koristettua lakea myöten. Tavan mukaan olisi oikeastaan morsiamen pitänyt aloittaa tanssi; mutta rouva Ashton, pyytäen tyttärensä puolesta anteeksi ja sanoen, että Lucy ei voinut hyvin, tarjosi sen sijaan oman kätensä Bucklaw'lle.

Mutta juuri kun hän sulavalla liikkeellä kohotti päätään odottaen sitä soiton säveltä, jolloin hänen vuoronsa olisi ollut aloittaa tanssi, huomasi hän äkkiä arvaamattoman muutoksen salin koristuksissa ja hämmästyi niin, ettei voinut olla huudahtamatta: "Kuka on uskaltanut vaihtaa seinäkuvia?"

Kaikki katsahivat seinille, ja — kas kummaa! — herra Ashtonin isän kuva oli poissa, ja sen sijalla vanhan ritari Malisius Ravenswoodin kasvot näyttivät sähkövän vihaa ja kosta salissa koolla olevalle joukolle. Vaihto luultavasti oli tehty sillä aikaa, kun sali oli tyhjänä, ja jäänyt huomaamatta, kunnes kynttilät ja tulisoihdut seinälle kiinnitetyissä pitimissä oli syytetty palamaan tanssin ajaksi. Ylpeät ja tuittupäiset herrat vaativat, että nyt heti tutkittaisiin, kuka oli syynä tähän talon isännälle ja heillekin tehtyyn häväistykseseen. Mutta hämmästyksensä toinnuttuaan rouva Ashton sanoi sen vain olevan hullutusta, jonka kartanossa elatuksensa saava hupsu tyttö on tehnyt. Tämän tytön taipuvaiseen mieleen olivat muka Gourlay mummon tarinat "entisestä herrasväestä", niin rouva Ashtonin sanat kuuluivat, nähtävästi vaikuttaneet. Hämmästyttä herättänyt kuva vietiin paikalla pois, ja rouva Ashton aloitti tanssin niin sulavalla ja majesteettisella ryhdillä, ettei hänestä jo kadonnutta nuoruuden kukoistusta paljon kaivattukaan ja että melkein oli perää vanhojen ylenpalttisissa ylistyksissä, jotka kehuivat rouva Ashtonin tanssitaidon suuresti voittavan kaikki nykyisen polven tepastelut.

Käytyänsä jälleen paikalleen istumaan rouva Ashton ei kummastunut, kun näki, että hänen tyttärensä oli lähtenyt ulos. Hän meni jälestä haluten lievittää sitä vaikutusta, jonka aivan luonnollisesti niin säikähdyttävä tapaus kuin kuvien vaihto oli tekevä Lucyn mieleen. Luultavasti hän havaitsi pelkonsa perättömäksi, sillä hän palasi noin tunnin kuluttua ja kuiskasi jotain sulhasen korvaan, jonka jälkeen tämä luopui tanssista ja katosi salista. Soittoniekat nyt soittivat minkä jaksoivat, tanssijat pyörivät kaikella nuoruuden, ilon ja riemun innolla — mutta äkkiä kajahti kiljahdus, niin kimakka ja läpitunkeva, että tanssi ja soitanto keskeytyivät siihen paikkaan. Kaikki seisoi versti liikahdamatta; mutta kun samanlainen kiljahdus kuului vielä toistamiseen, tempasi eversti Ashton tulisoihdun seinältä, otti morsiuskamarin avaimen Henrikiltä, joka sulhaspoikana sitä talletti, ja riensi sinne. Herra ja rouva Ashton sekä pari muutakin läheisintä sukulaista seurasivat häntä. Hääjoukko jäi hämmästyneenä odottamaan heidän takaisintuloaan.

Kamarin ovelle jouduttuaan eversti Ashton koputti ja huusi, mutta ei kuulunut muuta vastausta kuin heikkoa valitusta. Viipymättä hän nyt aukaisi oven, mutta vastassa oven takana lattialla oli mytty. Kun oli ovi saatu aivan auki, nähtiin sulhasen ruumiin makaavan kynnyksellä, ja lattia sen ympärillä oli tulvillaan verta. Hämmästyksen huuto kajahti kaikkien läsnäolevien rinnasta; ja tämä uusi pelotuksen merkki kutsui koko muunkin joukon liikkeelle, joka alkoi meluten virrata makuuhuoneeseen päin. Mutta eversti Ashton, kuiskattuaan äitinsä korvaan: "Hakekaa Lucy, hän on murhannut Bucklaw'n!" — vetäisi miekkansa tupesta, kävi oven suuhun seisomaan ja julisti, ettei hän päästäisi ketään ihmistä sisään, paitsi papin sekä vieraiden joukossa olevan lääkärin. Heidän avullansa Bucklaw, joka yhä hengitti, nostettiin maasta ja kannettiin toiseen huoneeseen, johon hänen ystävänsä, epäluuloisina ja nuristen, kokoontuivat lääkärin päätöstä kuulemaan.

Sillä välin rouva ja herra Ashton muutamien apulaisten kanssa turhaan hakivat Lucyä; hän ei ollut morsiusvuoteessa eikä koko kamarissakaan. Kun ei huoneessa ollut mitään salaovea, ruvettiin jo ajattelemaan, että hän oli heittäytynyt ikkunasta ulos. Mutta eräs hakijoista, valaistuaan tulisoihdullansa lattiaa, huomasi jotakin valkoista kamiinitakan nurkassa. Siellä istuikin onneton tyttö, tai pikemmin sanoen kykki kuin jänis — hiukset hajallaan — yönuttu repaleina ja vereen tahrattuna — silmät tuijottelevina ja koko muoto väänneltynä niinkuin hurjan mielenvikaisen. Kun hän huomasi olevansa löydetty, rupesi hän laskemaan mielettömiä ääniä suustaan, irvistelemään ja osoittelemaan hakijoita verisillä sormillansa ilkkuvan hullun eriskummallisella tavalla.

Naisia kutsuttiin nyt kiireesti avuksi, ja onneton morsian vedettiin piilopaikastaan esille, mitä ei muuten kuin väkivoimalla saatu aikaan. Kun hänet kuljetettiin kynnyksen ylitse, katsahti hän alas ja virkkoi ensimmäiset todelliset sanansa, irvisteleväällä ilkkumisella kysyen: "Vai te jo kannoitte pois kauniin sulhasmiehenne?" Kauhistuneet apulaiset veivät hänet toiseen syrjäiseen kamariin, jossa hänet sidottiin kiinni, niinkuin hänen tilansa vaati, ja vartioitiin tarkasti. Vanhempien sanomatonta tuskaa — kaikkien vieraitten kauhistusta ja hämmästystä — kummankin asianomaisen ystävien keskinäisiä vimmaisista riitoista, johon vimmaan liiaksi nautittu viinakin oli suurena yllyttimenä — kaikkea tätä sekamelskaa ei voi täydelleen kuvatakaan.

Lääkäri oli ensimmäinen, jonka sanoja hiukan rauhallisemmin ruvettiin kuuntelemaan. Hän julisti, että Bucklaw'n haava, vaikka se olikin syvä ja vaarallinen, ei ollut suinkaan kuolemaksi, mutta että se kuitenkin voisi tulla hengenvaaralliseksi, jos häntä paljon häirittäisiin ja heti ruvettaisiin kuljettamaan pois. Tämä päätös viihdytti suuresti Bucklaw'n ystäviä, jotka ensi alussa olivat väittäneet, että hänet oli kaikin mokomin kuljetettava pois tästä talosta lähimpään jollekulle heistä kuuluvaan kartanoon. Nytkin vaativat he siihen nähden mitä oli tapahtunut, että neljä heistä saisi jäädä ystävänsä sairasmuoteen ääreen vartioimaan ja että sitä paitsi vielä tarpeeksi suuri parvi heidän palvelijoitaan täysin asetettuina saisi sen ajan asua kartanossa. Eversti Ashtonin ja hänen isänsä suostuttua tähän ehtoon läksivät muut sulhasen sukulaiset ja ystävät pois talosta, vaikka jo oli myöhäinen, pimeä yö. Lääkäri kutsuttiin sitten katsomaan neiti Ashtonia, jonka tilan hän sanoi sangen vaaralliseksi. Toisiakin lääkäreitä lähetettiin paikalle noutamaan. Kaiken yötä Lucy houraili. Aamulla hän kääntyi aivan tunnottomaksi. Seuraavana iltana sanoivat lääkärit, että hänen tautinsa ratkaiseva hetki oli tuleva. Ja niin tapahtuikin. Sillä pyörryksissä herätessään hän tosin oli jotenkin rauhallisella mielellä ja salli muuttaa tai korjata yövaatteitaan. Mutta niin pian kuin hän oli kädellään koskenut kaulaansa, ikäänkuin hakien tuota onnetonta sinistä nauhaa, tulvahti hänen mieleensä hirvittävien muistojen parvi, jota ei hänen henkensä eikä ruumiinsa kestänyt. Hän väänteledi kauheissa kouristuksissa, kunnes viimein kuolema teki niistä lopun, ilman että Lucy oli voinut sanallakaan selittää tuota hirveää tapahtumaa.

Piirikunnan tuomari, joka saapui seuraavana päivänä nuoren neidon kuoleman jälkeen, tutki tämän turmiollisen tapauksen kaikki seikat; toimittaessansa tätä tuskallista velvollisuuttaan hän kuitenkin koetti säästää surevan perheen tunteita niin paljon kuin mahdollista. Mutta tutkinto ei tuonut ilmi mitään selitystä sille yleiselle luulolle, että morsian äkillisessä hulluuden puuskassa oli murhannut sulhasen kamarin kynnykselle. Surma-ase löydettiin lattialta veren tahraamana. Se oli sama tikari, joka oli ollut määrätty Henrikin kannettavaksi hääsaatossa, mutta jonka hänen onneton sisarensa oli luultavasti kätkenyt silloin, kun sitä ja muitakin häävarusteita näytettiin.

Bucklaw'n sukulaiset toivoivat, että hän terveeksi tultuaan antaisi jonkun selityksen tästä pimeästä asiasta ja he ahdistelivat häntä yhä kyselyillään, joita hän ensi alussa vältti syyttämällä heikkouttansa. Mutta kun hänet oli viety omaan kotiinsa ja hän alkoi olla varmalla paranemisen tiellä, kutsui hän kokoon kaikki sekä miehet että naiset, jotka olivat luulleet saavansa tiedustella häneltä sitä asiaa. Hän kiitti heitä siitä huolesta, jota he hänen puolestaan olivat osoittaneet, sekä heidän tarjoamastaan avusta ja huolenpidosta. "Mutta sittenkin, hyvät ystävät", lopetti hän puheensa, "tahtoisin teroittaa teille mieleen, ettei minulla ole mitään tarinaa kerrottavana eikä mitään minulle tehtyä pahaa kostettavana. Ja jos vasta joku nainen rupeaa tiedustelemaan minulta tuon onnetoman yön tapahtumia, niin pysyn ääneti ja olen pitävä sitä naista semmoisena, joka on näyttänyt tahtovansa rikkoa kaiken ystävyden meidän välillämme, sanalla sanoen, en ole ikänä enää puhuva hänelle yhtään sanaa. Mutta jos joku herra minulta semmoista kyselee, niin olen pitävä sitä loukkauksena, joka tarkoittaa aivan samaa kuin jos hän pyytäisi minua kanssansa Herttuan kujaan^[17] tulemaan, ja minä toivon, että hän on käyttäytyvä sen mukaan."

Näin jyrkkä julistus ei tarvinnut sen enempiä selityksiä, ja pian saatiin nähdä, että Bucklaw oli noussut sairasmuoteelta viisaampana ja vähemmän kevytmielisenä miehenä kuin mitä hän sitä ennen oli ollut. Hän luopui Craigengeltin seurasta määrättyään hänelle kuitenkin niin hyvän eläkkeen, että kapteenin, jos hän käytti sitä viisaasti, ei tarvinnut pelätä köyhyyttä eikä siitä

seuraavia kiusauksia.

Bucklaw meni myöhemmin ulkomaille eikä enää ikänä palannut Skotlantiin. Ei myöskään tiedetä hänen koskaan puolella sanallakaan maininneen mitään, mikä olisi koskenut hänen onnetonta naimisyritystensä.

NELJÄSNELJÄTTÄ LUKU.

Kell' ois niin kova sydän, tunteeton,
jok' ei ois, kuultuaan tään turmion,
synkimpään surulauluun puhjennut.
Kun jalo ritar', aimo sankari,
niin arvaamatta surmans kohtasi,
ja uskaltaissaan outoon paikkahan
sai siinä kuolon kovin surkean.

Runoelma.

Me olemme rientäneet edeltä kertoaksemme Bucklaw'n paranemisesta sekä myöhemmistä elämänvaiheista, niin ettei sitten olisi tarvis keskeyttää kertomusta niistä tapauksista, jotka onnettoman Lucy Ashtonin hautajaisia seurasivat. Tämä surullinen juhlallisuus vietettiin syksyisenä, sumuisena päivänä, niin pienin saattojoukoin ja niin vähin menoin kuin suinkin mahdollista. Muutamat aivan lähimmät sukulaiset seurasivat ruumista sille samalle kirkkomaalle, jonka kautta Lucy vähän ennen oli morsiamena kulkenut, kenties silloinkin yhtä vähän vapaasta tahdosta kuin nyt hänen hengetön, liikkumaton ruumiinsa. Kirkon vieressä olevan paikan oli herra Ashton määrännyt sukunsa leposijaksi; tähän nyt laskettiin maan omaksi, nimettömään, päiväämättömään kirstuun verhottuna, tämä neito, joka oli ollut niin suloinen, niin ihana ja niin viaton, vaikka hän lopulta oli pitkällisen, hellittämättömän vainon johdosta tullut hulluksi. Sillä aikaa kuin saattoväki puuhasi hautakammiossa, istuivat meidän tuttavamme, kolme kylän ämmää, jotka ruumissaatto, vaikka aika oli tavattoman varhainen, oli viekoitellut sinne niinkuin haaska korpit, taas laakealla hautakivellä, pitäen tavallista jumalatonta puhettansa.

"Enkö minä sanonut", virkkoi Gourlay mummo, "että noiden komeiden häitten perästä tulisi pian yhtä komeat hautajaiset?"

"Minun mielestäni", vastasi Winnie mummo, "tässä on sangen vähän komeutta. Ei ole annettu ruokaa eikä juomaa, ei muuta kuin joutava kymmenen pennyn ropo köyhille. Eipä juuri maksanut vaivaa meidän vanhojen kulkea näin pitkää matkaa tällaisen mitättömän saaliin vuoksi."

"Vaiti, kurja!" huusi Gourlay ämmä. "Eiväthän kaikki almut, jotka heiltä olisi voinut saada, maista puolta vertaakaan niin makealta kuin tämä koston hetki! Tuossahan nyt ovat ne samat, jotka neljä päivää takaperin koreilivat tepastelevien hevostensa selässä, ja nyt he astuvat tänä päivänä yhtä kuivin suin ja yhtä selvin päin kuin mekin. Silloin he vain kiilsivät kullassa ja hohtivat hopeissa — nyt he ovat mustissa niinkuin varikset. Ja tuo neiti Lucy, jota inhotti, kun kunnan vanha akka tuli häntä lähelle — nytpä saisi vaikka sammakkokin käydä kykkimään hänen kirstulleen eikä hän säpsähtäisi sen kurnutusta. Ja rouva Ashtonin rinnassapa mahtaa nyt hyvä helvetin tuli palaa. Ja herra Ashton hirsipuineen ja rovioineen ja kahleineen, mitäpä hän nyt arvelee noista noitatempuista omassa kodissaan?"

"Ja lieneekö se totta vai ei", mutisi halvattu vaivainen, "että pahat henget hinasivat morsiamen vuoteesta ylös savupiippuun riippumaan ja että sulhasen pää oli väännetty aivan nurinniskoin?"

"Vähät on väliä siitä, kuka sen teki ja kuinka se tehtiin", sanoi Gourlay mummo. "Mutta sen minä tiedän, ettei se mitään puolitekoista työtä ollut, ja kylläpä nuo herrat ja rouvat sen päivän ikänsä muistanevat."

"Ja onko se totta", kysyi Anni Winnie, "koska siitä niin paljon tiedät, onko se totta, että vanhan ritari Malisiuksen kuva astui seinältä alas ja nosti metelin heidän kaikkien nähden?"

"Ei", vastasi Gourlay muori; "mutta se on totta, että hänen kuvansa tuli salin seinälle — ja minä hyvin tiedän, millä tavoin se sinne tuli — se oli heille varoitukseksi, että ylpeys saattaa lankeemukseen. Mutta on tässäkin, kummit, yhtä hauska kummitus kuin suinkin se oli; ja se juuri ikään astuu tuohon hautakammioon. Näittehän te, että kaksitoista saattajamiestä, mustat harsot hatuissa ja mustat nutut päällä, astui parittain sinne alas rappusia myöten?"

"Mitä siitä sitten, jos näimme?" sanoi yksi kumppaneista.

"Minä luin heidät", jatkoi toinen akka kiireesti, sillä se näky oli sitä laatua, jota hän ei ollut voinut katsella muulla kuin hyvällä halulla.

"Mutta etpä huomannutkaan", riemuitsi Gourlay ämmä ylpeillen tarkemmasta huomiokyvystään, "että sinne meni kolmastoistakin joukkoon, josta muut eivät tietäneet mitään. Ja jos vanhassa sananparressa on perää, niin yksi parvesta ei saa kauan olla tämän maan päällä. Mutta tulkaa pois, kummit. Jos me kauemmin täällä viivymme, niin kaikki paha, mikä siitä tulee, luetaan meidän syyksemme — ja että siitä jotain hyvää tulisi, sitä ei kukaan heistä saa luullakaan."

Tällä tavoin nuo vanhat, pahaa-ennustavat noita-akat läksivät pois kirkkomaalta, vaakkuen niinkuin korpit, jotka ennustavat ruton tuloa.

Hautajaismenojen päätyttyä saattoväki myös huomasi, että heidän joukossaan oli yksi mies liikaa, ja tämän keksintönsä he kuiskaten ilmaisivat toinen toiselleen. Epäluulonalainen henkilö, samanlaisessa surupuvussa kuin muut, seiso melkein tunnettoman, nojautuen hautakammion pieleen. Sukulaisten kuiskaukset, jotka ilmaisivat kummastusta ja suuttumusta, keskeytti eversti Ashton, joka isänsä poissaollessa oli surujoukon päämiehenä. "Minä tiedän", kuiskasi hän, "kuka tuo mies on. Hänellä on tai ainakin hänellä tulee pian olemaan yhtä suuri surun syy kuin tämä meidän. Antakaa minun puhutella häntä, älkääkä häiritkö juhlallisuutta tarpeettoman melun nostamisella." Näin puhuttuaan hän erosi sukulaisten seurasta, nykäisi tuntematonta viitasta ja virkkoi äänellä, joka ilmaisi hänen sydämensä hillittyä liikutusta: "Seuratkaa perästäni."

Tuntematon tämän äänen kuultuaan heräsi niinkuin unesta ja seurasi häntä ikäänkuin tietämättänsä. He astuivat niitä hajanaisia portaita myöten, jotka hautakammion kohosivat hautausmaalle. Muukin saattojoukko tuli perästä, mutta jäi yhteen parveen hautakammion ovelle seisomaan, peloissaan katsellen eversti Ashtonin ja vieraan liikkeitä. Nämä puhelivat nyt kiivaasti keskenään, seisoen vanhan kuusen juurella kirkkomaan kaukaisimmassa kulmassa.

Tähän syrjäiseen paikkaan eversti Ashton oli vienyt tuntemattoman, ja sitten hän äkkiä kääntyen ympäri lausui ankaralla, vakavalla äänellä: "Varmaankin minä puhun Ravenswoodin nuorelleherralta?" Ei mitään vastausta kuulunut. "Varmaankin", kysyi eversti uudelleen, vapisten yltyvästä vimmastaan, minä puhun sisareni murhaajalle?"

"Te olette maininnut minua kovinkin sopivalla nimellä!" vastasi nyt Ravenswood kolealla vapisevalla äänellä.

"Jos te kadutte paha tekoanne", sanoi eversti, "niin se katumus ehkä auttaa teitä Jumalan silmien edessä, mutta minun edessäni ei siitä ole mitään apua. Tässä", jatkoi hän ojentaen Ravenswoodille paperiliuskan, "on minun miekkani mitta ynnä myös ajan ja paikan määräys. Päivän noustessa huomen-aamulla hietikkorannalla, joka on itään päin Wolfs-Hopen satamasta."

Ravenswood piti paperia kädessään ja näytti olevan kahden vaiheella. Viimein hän sanoi: "Älkää yllyttäkö vieläkin hurjemmaksi miestä, joka jo on hurjana. Nauttikaa elämästänne niin kauan kuin se on teille suotu ja antakaa minun hakea surmaani toisen käden kautta."

"En koskaan, en ikänä!" huusi Douglas Ashton. "Te kuolette minun käteni kautta tai saatte tehdä minun sukuni turmion täydelliseksi, sillä että tapatte minutkin. Jos te ette suostu rehelliseen kaksintaisteluun, niin tahdon käyttää teitä vastaan jokaista tilaisuutta ja häväistä teitä kaikella mahdollisella tavalla, kunnes Ravenswoodin nimi tulee kaiken kunnianttomuuden varsinaiseksi nimitykseksi, niinkuin se jo nytkin on kaiken ilkeyden perikuva."

"Se ei koskaan tapahdu", lausui Ravenswood tulisesti. "Jos niin on sallittu, että minun pitää olla viimeinen Ravenswoodin nimen kantaja, niin vaatii velvollisuuteni sen entisiä omistajia kohtaan, että meidän nimemme minun mukana häväistyksettä katoaa. Minä otan siis vastaan teidän vaatimuksenne ja suostun sekä aikaan että paikkaan. Arvattavasti olemme siellä kahdenkesken?"

"Kahdenkesken me taistelemme, ja yksinään on henkiin jäänyt palaava siltä taistelutantereelta."

"Sitten Jumala armahtakoon sen sielua, joka on surmansa saava", lausui Ravenswood.

"Niin olkoon!" sanoi eversti Ashton. "Sen verran suon hyvää sillekin miehelle, jota verisimmin vihaan ja tulisimmasta syystä. Nyt menkää, sillä meitä tullaan häiritsemään. Hietikkorannalla itään päin Wolfs-Hopen kylästä — päivän noustessa — ei muuta asetta kuin miekat."

"Hyvä on", vastasi Ravenswood, "en minä petä."

He erosivat; eversti Ashton yhtyi muiden hautajaisvieraitten seuraan, ja Ravenswood nousi hevosensa selkään, joka seiso kirkon takana puuhun sidottuna. Eversti palasi isänsä kartanoon muiden kanssa, mutta erosi illalla heistä jollakin tekosyyllä, muutti yllensä ratsastusnutun ja ratsasti Wolfs-Hopen kylään, jossa hän oli yötä kestikievaritalossa, ollakseen aamulla sitä likempänä taistelupaikkaa.

Siitä ei ole tietoa, millä tavoin Ravenswood vietti tämän onnettoman päivän. Myöhään illalla hän tuli Wolfs Cragiin ja herätti vanhan palvelijansa Kalebin, joka ei ollut luullut hänen enää yöksi palaavan. Sekavia huhuja neiti Ashtonin surkeasta kuolemasta sekä kuoleman salaisesta syystä oli jo Kalebinkin korviin saapunut, niin että vanhus oli suuresti peloissaan ajatellessaan, miten tämä sanoma oli vaikuttava hänen herransa mieleen.

Eikä Ravenswoodin käytös juuri helpottanut ukon pelkoa. Palvelijansa vapiseviin pyyntöihin, että hän olisi hyvä ja nauttisi hiukan virvokkeita, nuoriherra ensin ei vastannut mitään, ja sitten äkkiä ja kiivaasti viiniä vaadittuaan joi aivan vasten tapaansa sangen suuren määrän. Kun ei herra huolinut mistään ruoasta, rukoili vanhus lempeästi, että hän antaisi saattaa itsensä makuukamariin. Kolme, neljä kertaa hän sai uudistaa tämän pyynnön, ennenkuin Ravenswood viimein äänettömällä pään nyökkäyksellä ilmoitti suostumuksensa. Mutta kun Kaleb vei hänet mukavasti varustettuun kamariin, jossa hän, Ashtonien luota palattuaan, tavallisesti oli nukkunut, seisautui Ravenswood jyrkästi kynnykselle.

"Ei tänne", lausui hän tyyllä äänellä. "Saata minut siihen kamariin, missä isäni kuoli; siihen kamariin, missä *hän* makasi silloin, kun he olivat meidän tornissamme yötä."

"Kuka? kysyi Kaleb, jonka mieli oli liiaksi pelästyksissä ollakseen kerkeä älyämään.

"*Hän*, Lucy Ashton! — Tahdotko tappaa minut sillä, että pakoitat minua mainitsemaan sen nimen?"

Kaleb aikoi sanoa, ettei kamari ollut hyvässä kunnossa: mutta hän vaiken, kun näki herran närkästyneen, maltittoman katseen. Hän neuvoi ääneti ja vapisten tietä, asetti lampun aution

huoneen pöydälle ja yritti laittaa jotain vuoteentapaista; mutta hänen herransa käski hänen mennä, äänellä, joka ei sallinut mitään viivytystä. Vanhus läksi, mutta hän ei mennyt nukkumaan, vaan rukoilemaan, ja aika ajoin hän hiipi herransa kamarin ovelle nähdäkseen, oliko Ravenswood jo levolla. Mutta raskas, tasainen astunta kuului sieltä kaiken yötä, ainoastaan joskus syvät huokaukset hetkeksi keskeyttivät sen. Ja usein kajahtavat raskaan saappaan koron iskut osoittivat kovinkin selvästi, että kamarin onneton asuja välistä ei saanut tuskansa puuskia hillityksi. Vanhan Kalebin mielestä aamu, jota hän ikävöi, ei tahtonut koskaan koittaa. Mutta aika, joka aina samaa vauhtiaan kuluu, jos tuntuukin sen vieriminen meidän kuolevaisten silmistä joskus hitaammalta tai kiireemmältä, toi viimein kuitenkin aamunkoiton myötänsä, ja rusottava valo kohosi kimaltelevan valtameren ääreltä. Oltiin nyt marraskuun alussa, ja ilma oli näin myöhäiseksi syysajaksi sangen kaunis. Itätuuli oli puhaltanut kaiken yötä, ja nouseva luode vierä lähemmäksi tornin perustuksena olevia kallioita kuin tavallisesti.

Ensimmäisen valon säteen välkähtäessä Kaleb lähenei Ravenswoodin makuukammion ovea ja näki raon kautta, että hänen herransa mittaili paria kolmea miekkaa, joita talletettiin kamariin kuuluvassa seinäkomerossa. Yhden näistä miekoista Ravenswood valitsi mutisten itsekseen: "Se on lyhyempi — olkoon hänellä etu siinäkin niinkuin kaikissa muissa suhteissa."

Tästä, mitä hän näki, Kaleb hyvinkin ymmärsi, mille asialle hänen herransa aikoi mennä ja kuinka turha kaikki esteleminen olisi. Hän tuskin kerkesi pujahtaa pois oven takaa, josta hänen herransa oli vähällä tavata hänet, niin äkisti Ravenswood nyt tuli ulos ja meni talliin. Uskollinen palvelija astui jälessä, ja herransa rutistuneita vaatteista sekä kalman kalpeista kasvoista hän sai vahvistuksen luulolleen, että Ravenswood oli koko yön viettänyt unetonna, lepoa nauttimatta. Alas tultuaan Kaleb tapasi herransa hevosta satuloimassa ja tarjousi, vaikka hänen kätensä yhtä paljon kuin äänensäkin vapisivat, auttamaan häntä siinä toimessa. Mutta Ravenswood torjui äänettömällä viittauksella luotaan avun ja talutettuaan hevosen pihalle oli juuri nousemaisillaan selkään, kun harras rakkaus herraansa kohtaan, Kalebin voimallisin tunne, taas voitti hänen pelkonsa. Äkkiä vanha palvelija viskautui polvilleen Ravenswoodin jalkojen juureen ja syleili hänen polviensa huutaen: "Voi herrani! Voi herrani! Tappakaa minut, mutta älkää lähtekö tuommoiseen hirveään toimeen! Voi herra kulta! Odottakaahan vain tämä ainoa päivä vielä — huomennahan herra markiisi A— saapuu tänne ja kaikki tulee hyväksi."

"Sinulla ei enää ole mitään herraa, Kaleb", sanoi Ravenswood pyrkien irti hänestä. "Miksi sinä, vanha mies, nojautuisit kaatuvaa tornia vasten?"

"Mutta *minulla on* herra", huusi Kaleb, yhä pidellen kiinni hänestä, "niin kauan kuin Ravenswoodin perillisessä on hengen hivahdusta. Minä vain olen palvelija — minä olin jo syntyessäni teidän isänne — teidän isoisänne palvelija — minä synnyin Ravenswoodin suvun palvelukseen — olen elänyt sen palveluksessa — minä kuolisin, jos sillä voisin heitä palvella! — Pysykää vain kotona, ja kaikki tulee hyväksi!"

"Hiljaa, hullu mies, hiljaa, hullu vanha mies", sanoi Ravenswood. "Tästä lähtien ei mikään tässä elämässä, joka minua koskee, tule enää hyväksi, ja onnellisin olisi se hetki, joka joutuisaan lopettaisi elämäni!"

Näin sanoen hän irtaantui vanhan miehen käsistä, hyppäsi hevosen selkään ja ratsasti portista ulos. Mutta siinä hän kääntyi ja viskasi Kalebille, joka riensi häntä vastaan, raskaan kukkaron, joka oli täynnä kulta.

"Kaleb!" virkkoi hän kalman hymy huulillaan, "sinä saat jakaa perintöni perillisilleni." Ja sitten hän käänsi jälleen hevoseensa ympäri ja jatkoi matkaansa mäen rinnettä alas.

Kulta putosi pihan kiville kenenkään huomaamatta; sillä ukko juoksi katsomaan, mitä tietä hänen herransa kulki. Ravenswood poikkesi vasemmalle, pienelle, epätasaiselle polulle, joka kallion harjaa myöten kulki meren rannalle ja johti jonkunlaiseen valkamaan, missä torniin kuuluvia veneitä ennen aikaan oli pidetty. Nähtyään, että hän poikkesi sille tielle, Kaleb riensi idänpuoleiselle vallille, jonne näkyi melkein koko hietikkoranta miltei Wolfs-Hopen kylään saakka. Selvään hän näki herransa ratsastavan sitä suuntaa niin joutuisasti kuin vain hevonen jaksoi. Silloinpa äkkiä taas johtui Balderstonin mieleen tuo vanha ennustus, että viimeisen Ravenswoodin herran piti hukkoa Ahdin virtaan, joka oli puolimatassa tornin ja hietikkorannan välissä, Wolfs-Hopen pohjoispuolella. Kaleb näki herransa kulkevan turmiollisen paikkaan saakka, mutta etempänä ei hän enää koskaan tullut näkyviin.

Eversti Ashton oli vimmaisessa kostonhimossaan rientänyt määräpaikalle. Hän asteli kiivaasti edestakaisin maltittomana katsellen torniin päin, josta hänen vastustajansa oli määrä tulla. Nyt, kun aurinko oli noussut ja koko pyörö näkyi itäisen meren yläpuolella, hän huomasi ratsumiehen, joka kiiti häntä kohti niin kiireesti, että selvästi saattoi huomata hänen olevan yhtä kiivaan. Mutta äkkiä tämä näky katosi, ikäänkuin ratsumies olisi sulanut ilmaan. Ashton pyyhki silmiänsä ikäänkuin hän olisi nähnyt kummituksen ja riensi sitten sille paikalle, jonka läheisyydessä toiselta puolen rientävä Balderstonkin tuli häntä vastaan. Ei näkynyt missään jälkeäkään hevosesta eikä ratsumiehestä; sen he vain näkivät, että äskeiset itätuulet ja korkea luodevesi olivat paljon laajentaneet hetteikön tavallisia rajoja. Epäilemättä siis onneton ratsastaja — sen todistivat kavioiden jäljetkin — ei ollut hätäisessä kiireessään muistanut pysyä vahvalla hietikolla, likempänä kallion juurta, vaan oli ajanut suorinta, vaarallisinta tietä. Ainoastaan yksi jälki hänestä oli jäänyt, musta sulka oli hänen hatustaan kirvonnut, ja sen nyt nousevan luoteen vierivät laineet toivat rantaan Kalebin jalkojen juureen. Vanha mies nosti sen maasta, kuivasi ja pisti poveensa.

Wolfs-Hopen asukkaat kuultuansa hirmusanoman kiiruhtivat nyt kaikki paikalle, mitkä maata myöten, mitkä veneillä; mutta heidän hakemisestaan ei ollut mitään apua. Lietteikkö tavallisella

itaruudellaan, niinkuin tämmöisissä tapauksissa ainakin, piti saaliinsa. Tämän kertomuksen loppu on nyt lähellä. Marksiisi A—, säikähtyneenä hänelle saapuneista hirvittävästä huhuista ja peloissaan sukulaisensa puolesta kerkesi seuraavana aamuna Wolfs Cragiin juuri parahiksi saadakseen surusanoman. Vielä kerran haettiin hänen käskystänsä ruumista, mutta turhaan. Sitten hän palasi Edinburghiin ja unohti keskellä valtiollisten vehkeiden verkkoa sangen pian tämän surkean tapauksen.

Niin ei ollut Kaleb Balderstonin laita. Jos maalliset edut olisivat voineet vanhusta lohduttaa, niin hänen loppuelämänsä olisi ollut onnellisempi kuin ikänä hänen siihen asti vietetyt päivänsä. Mutta koko elämä tuntui hänestä nyt tyhjältä ja tarkoituksettomalta. Koko hänen ajatusjuoksunsa, kaikki hänen tunteensa, hänen ylpeytensä ja pelkonsa, hänen ilonsa ja surunsa, ne olivat aina olleet mitä kiinteimmässä yhteydessä tuon sammuneen suvun kanssa. Hän ei nyt enää jaksanut pitää päätään pystyssä; hän jätti kaikki entiset mielipaikkansa ja askareensa. Ainoa, mikä nyt enää näkyi huvittavan häntä, oli istuminen ja mietiskeleminen niissä huoneissa, missä nuori Ravenswood viimeksi oli asustanut. Kaleb ei ruoka ravinnut eikä lepo virvoittanut; ja osoittaen uskollisuutta, jommoista ilmenee usein koirissa, mutta hyvin harvoin ihmisissä, hän kitui vielä vuoden ajan tässä kerrotun onnettomuuden perästä ja kuoli sitten.

Ashtonin sukukaan ei pysynyt kauan pystyssä Ravenswoodien loputtua. Herra Ashton saattoi vielä hautaan vanhimman poikansa, joka sai surmansa kaksintaistelussa Flanderissa; ja Henrik, hänen toinen perillisensä, kuoli naimatonna. Rouva Ashton yksin eli hyvin vanhaksi, ollen ainoa jälkeenjäänyt koko siitä onnettomien ihmisten joukosta, jonka turmioon hänen leppymätön vihansa oli ollut syynä. Emme tahdo emmekä uskallakaan väittää, ettei hän olisi salaa sydämessään tuntenut tuskaa ja hakenut sovutusta vihastuneen Jumalan kanssa; mutta ympäristönsä nähden hän ei koskaan näyttänyt mitään omantunnon vaivaa eikä katumusta. Hänen ulkomuodossaan kuvastui aina vain sama rohkea, ylpeä, taipumaton henki kuin kertomiemme surkeiden tapauksien edelläkin. Komea marmorinen hautapatsas säilyttää jälkimaailmalle hänen nimensä, säätynsä ja hyveittensä muistoa; hänen uhrinsa sitä vastoin ovat molemmat jääneet sekä hautakiveä että hautakirjoituksia vaille.

VIITSELITYKSET:

- [1] Lothianeiksi nimitetään maakuntaa Edinburghin, Skotlannin pääkaupungin ympärillä.
- [2] Vallankumoukseksi nimenomaan sanotaan Englannin historiassa sitä tapausta, jolloin Oranian prinssi Wilhelm v. 1688 karkoitti maasta Jaakko II:n.
- [3] Una ja Miranda ovat siihen aikaan hartaasti luettujen romaanien henkilöitä. *Suom. muist.*
- [4] Jolla haavoitettu otus oli lopullisesti tapettava.
- [5] Lockhart oli hovioikeuden presidenttinä ja ammuttiin pistoolilla v. 1689 Edinburghin Isollakadulla. John Chiesley, hurja mies, joka sen teki, oli koston yltyneenä siitä syystä, että arveli kärsineensä vääryyttä tämän presidentin julistaman omavaltaisen tuomion kautta.
- [6] Karkoitettu kuningas Jaakko IX asui S:t Germainissa Ranskassa. *Suom. muist.*
- [7] Jakobiiteiksi sanottiin Jaakko kuninkaan puoluelaisia. *Suom. muist.*
- [8] Chevalierin eli ritarin nimellä tarkoitettiin Jaakko II:n poikaa. *Suom. muist.*
- [9] Jaakko kuninkaan kuvalla varustettuja kultarahoja. *Suom. muist.*
- [10] Auld Reekie. Sillä nimellä nimitettiin leikkillisesti Edinburghin kaupunkia.
- [11] Kaleb tarkoitti: petit couvert = pikku arkipäivälliset. *Suom. muist.*
- [12] Vanhanaikaisissa skotlantilaisissa talonpoikais-asunnoissa oli oven edessä väliseinä, joka esti kylmän ilman tunkeutumasta tuvan perälle.
- [13] Craig-in-guilt = Kurkku pahanteossa; Craig-in-peril = Kurkku vaarassa.
- [14] Stuartien puoluelainen.
- [15] Jaakko II:n poika.
- [16] Pajunoksan kantaminen englanninkielessä merkitsee samaa kuin suomeksi "saada rukkaset."
- [17] Kävelypaikka likellä Edinburghia, jossa tavallisesti kaksintaistelut tapahtuvat.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LAMMERMOORIN MORSIAN ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything

for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must

comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary

Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array

of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.